პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ს. ს. ს. რ.

საქართველოს სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველო და
ტფილ. აღმასკომის სტატისტიკურ-ეკონომიური განყოფილება

ე. ი. ჯანდიერი

ბინები
საქართველოს ქალაქებში

სრულიად საქართველოს ქალაქთა
მოსახლეობის 1922 წლის 30
ნოემბრის აღწერით.

ნაწილი I

ტფილისის აღმასრულებელი კომიტეტის გამოცემა

ტფილისი 1925

სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველოს სარედაქციო კოლეგიის 1924 წლის 21 ივლისის დადგენილება:

,,განიხილა რა ამხ. ე. ჯ ა ნ დ ი ე რ ი ს შრომა: ,,ბინები საქართველოს ქალაქებში'', სარედაქციო კოლეგია აღნიშნავს, რომ ამ შრომის გამოქვეყნება სრულიად მიზანშეწონილია და დროული. 1922 წლის საქალაქო აღწერის ის ნაწილი, რომელიც შეეხება ბინებს, საკმაოდ არის გაშუქებული და შესწავლილი ციფრობლივი თვალსაზრისით.''

მთავლიტი 2089 ტირაჟი 1000

პოლიგრაფტრესტის მე-2-რე სტამბა ლენინის ქუჩა № 3.

წინასიტყვაობა.

საბინაო საკითხი ერთი მეტად სერიოზული და მწვავე საკითხთაგანია არა მარტო ჩვენში, არამედ ევროპის ყველა ქალაქშიც.

საცხოვრებელი სივრცის ზრდა მეტად ჩამორჩა ქალაქის მოსახლეობის ზრდას. საცხოვრებელი სივრცის კრიზისმა დედამიწის ყველა მსხვილ ქალაქში უკიდურეს წერტილს მიაღწია.

და ეს კრიზისი არა თუ არ ნელდება, პირიქით, დღითი-დღე უფრო და უფრო მწვავდება სახლთ-მშენებლობის შეწყვეტისა ან მისი სუსტი ტემპის გამო.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს საკითხი ფრიად საინტერესოა, იგი, სამწუხაროდ, ჩვენ მიერ სათანადოდ არ არის შესწავლილი.

საბინაო საკითხის შესწავლას კი დიდი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო ქალაქთა ამშენებლობის ზრდისა, არამედ ჰიგიენურის თვალსაზრისითაც.

საღი კულტურის ჰიგიენური ნორმით უზრუნველყოფილი ბინა საუკეთესო პროფილაქტიკაა, საუკეთესო ჰიგიენური საშუალებაა ყოველნაირი ავადმყოფობის თავიდან ასაცდენად.

სტატისტიკა გვიმტკიცებს, რომ მომაკვდაობის დიდ რიცხვს უფრო იმ ადგილებში აქვს ადგილი, სადაც მოსახლეობა უფრო მეტად არის შემჭიდროებული, სადაც საბინაო კრიზისი უფრო გამწვავებულია.

ამასთან ჰიგიენურის თვალსაზრისით დიდი მნიშვნელობა აქვს შენობათა ხასიათს, მათ გეგმას.

თანამედროვე ქალაქი ქვის უზარმაზარი ყუთია აუარებელი განყოფილებით, სადაც მოსახლეობაა მოთავსებული.

სწორედ არის თუ არა ყუთში განყოფილებები განაწილებული, როგორ სცხოვრობს იქ მოსახლეობა, ჰყოფნის თუ არა ჰაერი?..

ეს საკითხები ჩვეულებრივ საკითხებად ვერ ჩაითვლებიან.

მაღალი, ცამდე აზიდული სახლები, ქუჩის სიგრძეზე რომ გამწკრივებულან და სწორ ვენტილიაციის ხელს უშლიან, ყოველს მოწყობილე-

ბას მოკლებულნი. არა ნაკლებად საშიშია ადამიანის ჯანმრთელობისათვის, ვიდრე ბინის-სივიწროვე.

აქედან ცხადია, თუ რა უდიდესი სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი მნიშვნელობა აქვს ყველა ამ საკითხის შესწავლას, ჩვენი ბინების დეფექტების სწორ აღრიცხვას და მფლობელობათა და ბინათა ყველა დადებითის და უარყოფითი მხარის მზის სინათლეზე გამოტანას.

ქალაქთა მოსახლეობის 1922 წლის აღწერა, რომელშიაც მოჰყვნენ აგრეთვე მფლობელობანი და ბინები, მეტად ძვირფას მასალას შეიცავს.

საქართველოს სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველოსა და ტფილისის სტატისტიკური განყოფილების მიერ დამუშავებული ცნობები ხსენებული აღწერისა საუკეთესო მასალას იძლევიან საქართველოს ბინათა პირობების შესასწავლად.

აღწერის შედეგთა დამუშავების ერთ-ერთი ხელმძღვანელის ე. ი. **ჯანდიერის** მიერ შედგენილი ტექსტი და დამუშავებული მასალა შეიძლება გახდეს ძვირფას განძად ჩვენს ღარიბ ლიტერატურაში, რომელიც ნათელს ჰფენს საბინაო საკითხს საქართველოში.

ს. ს. ს. რ. სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველოს მმართველი და ტფილისის ალმასკომის სტატ.-განყოფ. გამგე არ. რუხაძე.

ავტორისაგან.

სრულიად საქართველოს ქალაქთა მოსახლეობის 1922 წლის აღწერა მეტად ძვირფას და სრულიად ახალს მასალას იძლევა ქალაქთა ბინების მშენებლობითი, მათი სანიტარული პირობების და მრავალ სხვა მნიშვნელოვანი საკითხის შესახებ.

ეს მხარე, საზოგადოდ, არა მარტო საქართველოს ქალაქებში, არამედ ზოგიერთ სხვა სახელმწიფოს ქალაქებშიაც თითქმის ხელუხლებელი და შეუსწავლელია.

ჩვენ კარგათ გვესმის დაწყებული საქმის მთელი სირთულე და სიძნელე: ბინათა საკითხის სრულსა და დაწვრილებითს გაშუქებას მრავალი ტომი მოუნდებოდა.

ამიტომაც წიგნში ცალკე ქალაქების შესახებ ცნობები ცალკეა მოყვანილი, სხვათა შორის, იმ აზრითაც, რომ სათანადო ქალაქების დაწესებულებებმა შესძლონ გამოიყენონ ეს ცნობები. რაც შეეხება ამ მასალის შესწავლა-გაშუქებას, ჩვენ მხოლოდ საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილის და ზოგიერთი მსხვილი ქალაქის შესახებ მოვახდინეთ.

ბინის საკითხის უფრო სავსებით გასაშუქებლად შესავალში მოყვანილია საქართველოს მოკლე ისტორიაც. ამ ისტორიის გაცნობა აუცილებელია, ვინაიდან, როგორც ვიცით, ქართველ ხალხისათვის მშენებლობაზე ფიქრი იმ აუტანელ პირობებში, რომელსაც ის წარსულში განიცდიდა, მეტის მეტად ძნელი იყო, და, ცხადია, ჩვენი ბინების მოუწყობლობის და მათი ანტი-სანიტარული პირობების მიზეზი უმთავრესად ქართველი ხალხის წარსულ ცხოვრებაში უნდა ვეძებოთ.

1922 წლის აღწერით მიღებული მასალა ბინათა მდგომარეობის შესახებ ორ ნაწილად გამოვა. ჩვენ წინ მდებარე წიგნი პირველი ნაწილია.

მეორე ნაწილში გავეცნობით შემდეგ საკითხებს:

1) ბინები დღის განათების მიხედვით, 2) ბინები გათბობის საშუალებათა მიხედვით, 3) ბინები შუშაბანდიანი და უშუშაბანდო, 4) ბინების პატრონთა ეროვნული შემადგენლობა, 5) ბინების პატრონთა პროფესიონალური შემადგენლობა, 6) ბინების მდგმურთა ეროვნული შემადგენლობა და 7) ბინები თავიანთ დანიშნულებათა მიხედვით.

ასეთია შინარსი, საერთოდ, ბინის საკითხის ირგვლივ 1922 წლის აღწერით მიღებული მასალისა.

ეს შრომა, რამდენადაც ვიცით, პირველია, რომელიც ჩვენში ბინის საკითხს აშუქებს, და, როგორც ასეთი, ცხადია, იგი ვერ იქნება სავსებით უდეფექტო.

მაგრამ ავტორს იმედი აქვს, რომ ამ პირველ ცდას სხვები გამოეხმაურებიან და აღწერის დანარჩენი მრავალი საკითხის გაშუქებაში თავიანთის მონაწილეობით წინ წასწევენ და უფრო გააღრმავებენ აღწერის შედეგთა შესწავლის საქმეს.

დასასრულ, უღრმესი და გულწრფელი მადლობა ა/კ ს.ც.ს. მმართველს გ. მ. გრიგორიანს, რომლის მიერ განხილულ და დამტკიცებულ იქნა პროგრამა, საქ.ს.ც ს. მმართველს და ტფილისის აღმასკომის სტატისტიკური განყოფილების გამგეს ა. გ. რუხაძეს, რომლის რედაქტორობითაც გამოვიდა ეს წიგნი, და ი. ხ. აგლაძეს, რომელიც ამ წიგნის ქართული ენის გაშალაშინებაში დაეხმარა.

ქ. ტფილისი
1925 წ. იანვრის 31.

შესავალი.

ისტორიული წყაროები გვიჩვენებენ, რომ ქართველი ტომები უეძველეს დროს მცირე აზიაში სცხოვრობდნენ და მხოლოდ შემდეგში თანდათან ჩრდილოეთისაკენ წამოიწიეს და ამიერ-კავკასიის მიწა-წყალი დაიმკვიდრეს.

კავკასიაში პირველად მოსულან ჯერ აფხაზები—აფშილები, სვანები, თუშები, მთიულები, შემდეგ—კოლხები და კასხები.

„თუ ურარტელების ენა მართლა ქართული ჯგუფის ენა გამოდგა, მაშინ,— ამბობს პრ. ივ. ჯავახიშვილი.—„პროფესორ ვირხოვის თარიღი, ვითომ ქართველები მე-X საუკ. (ქრ. წ.) შემდეგ უნდა მოსულიყვნენ კავკასიაში, ცრუვდება. ასურულ წყაროებიდან ვტყობილობთ, რომ ურარტელებს მე-IX-VIII საუკ. ძლიერი სახელმწიფო ჰქონიათ, მაშასადამე, ადგილობრივ ბინადრობა დიდი ხანია მოკიდებული უნდა ჰქონოდათ და მე-X-ზე გაცილებით ადრე უნდა მოსულიყვნენ."

მეოთხე საუკუნის დამლევს ქ. წ. მცხეთის მხარეში დაარსებული საკმაოდ ძლიერი ცენტრი „ქართუ-ელი", რომელმაც შეაერთა ყველა დაფანტული ქართველი თემი შავი ზღვიდან კასპიის ზღვამდე და კავკასიონის ქედიდან მდინარე არეზამდე, პირველ საუკუნეში (ქრ. წ.) უკვე სამ სამეფოდ გაიყო: კოლხიდად, იბერიად და ალბანიად.

წარმოების უმთავრესი დარგი იბერიაში მიწის მუშაობა იყო, ალბანიაში— მეჯოგეობა, ხოლო კოლხიდაში, მიწის მუშაობასთან ერთად,—მრეწველობა და აღებ-მიცემობა.

კულტურულად კოლხიდასა და იბერიას პირველი ადგილი ეჭირათ; ალბანია კი ძლიერ ჩამორჩენილი იყო.

სტრაბონი, თავის გამოკვლევების თანახმად, ამბობს, რომ „იბერიაში ბლომადაა ქალაქები და სხვა საცხოვრებელი ადგილები, ასე რომ იქ თქვენ შეხვდებით აგურის სახურავებს, ხელოვნების წესზე აგებულ სახლებს, სავაჭრო ადგილებს და საზოგადო შენობებსაო".

I-ლ საუკუნიდან მოყოლებული მე-VII საუკუნემდე (ქრ. შ.) საქართველო სპარსეთსა და ბიზანტიას შორის გამწვავებულ ბრძოლასა და ქიშპობაში დაილია.

ამ ხნის განმავლობაში საქართველო ორ სამეფოდ იყო გაყოფილი: ლაზიკად და იბერიად, რომელმაც 532 წელს თავისუფლება დაჰკარგა და 627 წლამდე თითქმის განუწყვეტლივ სპარსეთის ხელში იყო.

დასავლეთი საქართველო განსაკუთრებით ბიზანტიის გავლენის ქვეშ იყო, ხოლო აღმოსავლეთი საქართველო სპარსეთის გავლენას განიცდიდა, მაგრამ ამასთანავე, როგორც იბერიაში ბიზანტიელების კულტურა იყო ძლიერი, ისე ლაზიკაში სპარსეთის კულტურასაც ჰქონდა გზა გაკვლეული.

ლაზიკაში მწერლობა არსებობდა და სახელმწიფო მართვა-გამგეობა იმდენად დაწინაურებული ყოფილა, რომ სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვან საბუთებს ინახავდნენ თურმე.

ლაზიკა მჭიდროთ ყოფილა დასახლებული, განსაკუთრებით მდ. რიონის ჩრდილოეთით მდებარე ნაწილი. სამხრეთის მოსახლეობა, განუწყვეტელი ომიანობის გამო, თხლად იყო დასახლებული. ციხე-ქალაქებიც ბლომად არსებობდა ლაზიკაში; სხვებზედ უფრო თვალსაჩინოდ ითვლებოდნენ ძველი ქალაქი, ფაზისი (ფოთი), ვარდციხე, ონოგური, წიბელი, სკანდა და შოროპანი. მუხისის სანახებში იყო ციხე ქუთაისი. ყურადღებისა ღირსია, რომ მაშინ ქუთაისი ჯერ დასავლეთ საქართველოს დედა-ქალაქად არ ითვლებოდა და აქ მარტო მაგარი ციხე ყოფილა. კოლხეთის ანუ ლაზიკის პირველ და უდიდეს ქალაქად, მაშასადამე, დედა-ქალაქად „ძველი-ქალაქი“ ანუ („ნაქალაქევი?“) იყო ცნობილი.

იბერიას მთელი აღმოსავლეთი საქართველო ჰკუთვნებია. იბერიის დედაქალაქად უძველეს დროს, როგორც ვიცით, მცხეთა იყო. სტრაბონის აღწერილობაში ტფილისი არცკია მოხსენებული. შემდეგ კი სატახტო ქალაქად ტფილისი გახდა.

თვით ქალაქის დაარსების შესახებ ქართულ საისტორიო წყაროებში გარკვეული და ერთგვარი ცნობა არ მოიპოვება. ჯუანშერის სიტყვით ტფილისის აგება ვახტანგ გორგასარს დაუწყია.

მეექვსე საუკუნიდან მაინც და მაინც ტფილისია დედა-ქალაქად.

ამავე პერიოდში ცნობილია კიდევ შემდეგი ქალაქები: თელავი, თიანეთი, და სხვა; უძველეს დროიდან—ახალციხე, რომლის აშენების შესახებ ცნობები ჯერ-ჯერობით არ მოიპოება; ახალქალაქი—300 წლიდან (ქრ. წ.); რაც შეეხება ბათომს. მისი აგება ეკუთვნის რომაელთა გაძლიერების დროს.

მე-VII საუკუნიდან მოყოლებული უკვე საისტორიო თხუზულებებში ჩვენ გვხვდება შემდეგი ქალაქებიც: გორი, ველის-ციხე, ლაგოდეხი, ყულევი და სხვა, რომელთა აგების შესახებ საისტორიო წყაროებში გარკვეული ცნობები ჯერ-ჯერობით არაა.

მე-VII საუკუნიდან იწყება საქართველოსათვის აუტანელი ტანჯვა-ვაება.

საქართველოს მატიანე საშინელებით აგვიწერს იმ დარბევას, რომელიც საქართველოში არაბთა სარდლებმა მოახდინეს. ხალხმა თავისი სახლ-კარი მიატოვა და მთის ხევებში დაიმალა.

მე-IX საუკუნემდე ტფილისი არაბთა ემირების რეზიდენცია იყო.

მე-X საუკუნის მიწურულში კი არაბთა ბატონობა თანდათან სუსტდება და საქართველოს თანდათან გამოცოცხლება დაეტყო.

მე-XI საუკუნის მეორე ნახევარში საქართველოს ოსმალები შეესივნენ. ამიერ-კავკასიის განადგურებისა და ტფილისის, ანის, არზრუმისა და ყარსის აღების შემდეგ, ოსმალები მტკვრის, ივრისა და ალაზნის ნაპირების დაბლობებში დამკვიდრდნენ.

აყვავებული არე-მიდამოები ფერფლად აქციეს. მთელი მხარე უდაბნოს დაამსგავსეს. მცხოვრებნი მთებში და გამოქვაბულებში გაიხიზნენ.

მაგრამ შემდგომ ხალხმა მაინც შესძლო ძალ-ღონე მოეკრიფა და ოსმალები საქართველოდან განედევნა. საქართველო მე-XI და მე-XII საუკუნეებში თან-

დათინ განთავისუფლდა და მოღონიერდა, როგორც პოლიტიკურად, ისე კულტურულად და ეკონომიურად.

მე-XIII საუკუნის დასაწყისში საქართველოს სახელმწიფოს საზღვარებში მთელი კავკასია შედიოდა, ჩრდილოეთი პროვინციები სპარსეთისა და აღმოსავლეთი თემები ანატოლიისა.

მთელი ტერიტორია იმ დროინდელი საქართველოსი უდრიდა 505.327 კვადრატიულ კილომეტრს. ამნაირად, თუ საქართველოს მაშინდელი ტერიტორიის სივრცეს შევადარებთ ევროპის თანამედროვე სახელმწიფოების ტერიტორიას, დავინახავთ შემდეგს: საფრანგეთს უჭირავს 550.956 კვ. კილომ., გერმანიას—454.886, დიდ ბრიტანეთს და ირლანდიას ერთად—314.377, იტალიას—308.579, ხოლო თანამედროვე საქართველოს 57.967 კვადრ. კილომ. ამნაირად, ჩამოთლილ სახელმწიფოთა შორის ტერიტორიალურად მხოლოდ საფრანგეთი სჭარბობს იმ დროინდელ საქართველოს, დანარჩენი სახელმწიფოები უკვე ნაკლებნი არიან ტერიტორიალურად.

მთელ საქართველოში დაახლოვებით 12—15 მილიონი მოსახლეობა ირიცხებოდა, აქედან ქართველი 6.000.000-მდე მაინც იქნებოდა.

მე-XIII საუკუნის დასაწყისში საქართველო მოსახლეობის რიცხვით სჭარბობდა ევროპის ზოგ სახელმწიფოს. სახელდობრ: საფრანგეთს, ავსტრიას, იტალიას, ესპანიას და ინგლისს.

მე-XIII საუკუნეშივე საქართველოს თურქები-სელჯუკები შეესივნენ, ხოლო 1226 წელს იგი სპარსელებმა მთლად გაანადგურეს. 1235 წელს კი მრისხანე მონგოლებმა დაიპყრეს საქართველო და მე-XIV საუკუნის ნახევრამდე ბატონობდნენ აქ. მონგოლებისაგან განთავისუფლებულ საქართველოს მე-XIV საუკუნის მეორე ნახევარში ექვსჯერ შეესია თიმურ-ლინგი და გაანადგურა. მე-XV საუკუნის მეორე ნახევარში კი საქართველო სამ სამეფოდ გაიყო; ეს სამეფოები იყვნენ: ქართლი, კახეთი და იმერეთი.

ამის გარდა, საქართველოს კუთხეებში პატარ-პატარა სამთავროები გაჩნდნენ (ასეთები იყვნენ: სამეგრელო, გურია, სვანეთი, სამცხე).

ამ დაქუცმაცებამ სასიკვდილო ლახვარი ჩასცა საქართველოს დამოუკიდებლობას. მე-XVI საუკუნეში საქართველოს შეესივნენ ოსმალოები და სპარსელები. მათ დაარბიეს საქართველო და მის წინააღმდეგ ლეკებიც აამხედრეს.

საქართველოს დარბევაში ოსმალოები და თურქები ერთმანეთს ეცილებოდნენ. ხან ერთი მხარე იმარჯვებდა, ხან მეორე. საქართველო თანდათან ნადგურდებოდა. უძველეს პროვინციებში მუსულმანობამ მოიდგა ფეხი: საუკუნეებით მონობაში ყოფნამ გახრწნა ხალხი და სრულიად გაალატაკა. ომებმა, შიმშილმა და ტყვეობამ მთელი მხარე უდაბნოდ გადააქცია.

მე-XVIII-ის მეორე ნახევარში ქართველებმა ერთხელ კიდევ მოიკრიფეს ძალ-ღონე და მტრებს ემგერენ, მაგრამ საქართველოს ჭრილობას ღრმა მიზეზები ჰქონდა.

ეს კარგად ესმოდა ირაკლის: მან მოკავშირეს დაუწყო ძებნა და თავის არჩევანი რუსეთზე შეაჩერა. ამან საქართველოს მოსაზღვრე მუსულმან მთავართა შორის დიდი შიში დაბადა. საშინელების მოლოდინში ამათ საქართველოს წინააღმდეგ სპარსეთის შაჰი აამხედრეს. ამ უკანასკნელმა სასტიკად გაანადგურა საქართველო და საძირკვლიანად დაანგრია ტფილისი. ხალხი ზოგი მთაში —

ხიზნა, ზოგი დაიხოცა, ხოლო მრავალი ტყვეთ იქმნა წაყვანილი. ირაკლის მემკვიდრეს უკვე განადგურებული სამეფო ერგო. გიორგის არც მატერიალური და არც სხვა საშუალება არ მოეპოვებოდა ლეკების ასალაგმავად, რომელნიც თავხედურად თავს ესხმოდნენ და ძარცვამდნენ საქართველოს. მან ერთად ერთ საშუალებად საქართველოს დასახსნელად რუსეთთან შეერთება დასახა. აკი ამიტომაც 1783 წელს საქართველოსა და რუსეთს შორის ხელშეკრულება დაიდო.

რუსეთთან შეკრულ კავშირისა და მფარველობის ერთად-ერთ მიზანს საქართველოსათვის ჩვენი ქვეყნის მიწა-წყლისა და დამოუკიდებლობის ხელშეუხლებლობა შეადგენდა, რაიც თვით ხელშეკრულობაშიაცაა შეტანილი.

მაგრამ ყველამ კარგათ ვიცით, თუ რა მოხდა 1801 წელს და მის შემდგომ, ე. ი. რუსეთის თვითმპყრობელობის დროს.

ეს ხანა ჩვენთან ახლოსაა. ის უკვე საკმაო წყაროებით და გამოკვლევებით არის გაშუქებული.

ამნაირად, ამ მოკლე მიმოხილვეიდან ცხადად დავინახეთ, თუ რა მძიმე იყო საქართველოს მიერ გავლილი ისტორიული გზა. მას არასდროს არ ჰქონია ხანგრძლივი მოსვენება, რომ შესდგომოდა იმ აღმშენებლობითი მუშაობას, რომელსაც მას ისტორია ავალებდა. ომებსა და შფოთში აღმშენებლობაზე ფიქრი ძნელი საქმე იყო. მაგრამ მაინც მტრის მიერ დანგრეულ ქალაქებს ქალაქები სცვლიდნენ, სოფლებს-სოფლები.

განცდამ განსაკუთრებული გამძლეობის დაღი დაასო ქართულ სულს. ქართველმა საკმაოდ მდიდარი კულტურა შექმნა, ქარ-ცეცხლში გაატარა და დღემდე მოიტანა. საერთო ძალ-ღონით, შეერთებული აღფრთოვანებით, იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ თავის არსებობის გრძელ გზაზე დაღლილი პატარა ერი დაისვენებს და თავის სულიერ და მატერიალურ განძს კიდევ უფრო და უფრო განავითარებს.

ეს განვითარება მატერიალურ და კულტურულ ძალთა აღრიცხვასაც გულისხმობს.

არა ერთხელ ნაცარ-ტუტად ქცეული საქართველოს ქალაქები და სოფლები, ჩვენი ქვეყნის მანძილზე საყურადღებო კულტურულ ადმინისტრატიულ და ეკონომიურ ცენტრებად გადაქცეულნი, დღეს ჩვენი აღწერა-გამოკვლევის საგანს შეადგენენ. ასეთ აღწერას წინეთაც ჰქონია ადგილი, მაგრამ ძველი დროის პოლიტიკურ-ეკონომიურ პირობებში იგი არ იყო სრული და უნაკლულო. 1922 წლის აღწერა კი ამ მხრივ მეტად დამაკმაყოფილებელია და მის შედეგებს მომავალი აღმშენებლობისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეძლევა. სწორედამიტომ დავისახეთ მიზნად აღწერის შედეგების ნაწილობრივ მაინც გაშუქება და მცირე წვლილის შეტანა იმ აღმშენებლობით მუშაობაში, რომელიც ჩვენს წინ იშლება.

თ ა ვ ი I.

1. ს ა ე რ თ ო ც ნ ო ბ ე ბ ი.

სრულიად საქართველოს ქალაქთა მოსახლეობის 1922 წლის აღწერა 36 ქალაქს და ქალაქური ტიპის დასახლებულ ადგილს შეეხო. ეს პუნქტებია: *)

1) **აღმოსავლეთ საქართველოში:** ახალქალაქი, ახალციხე, ბორჯომი, გორი, დუშეთი, ველისციხე, თელავი, თიანეთი, ლაგოდეხი, ლიუქსენბურგი, სიღნაღი, სურამი, შულავერი, ხაშური და ტფილისი;

2) **დასავლეთ საქართველოში:** ანაკლია, ზესტაფონი, ზუგდიდი, ლანჩხუთი, ოზურგეთი, ონი, სამტრედია, სენაკი, ტყიბული, ფოთი, ქუთაისი, ყულევი, ცაგერი, ჭიათურა და ხონი;

3) **აჭარაში:** ბათომი;

4) **აფხაზეთში:** გუდაუთი, ოჩამჩირე, გალი და სოხუმი;

5) **სამხრეთ ოსეთში:** ცხინვალი.

სანამ უშუალოდ ქალაქებში ბინის მდგომარეობის გაშუქებას შეუდგებოდეთ, აუცილებელ საჭიროებათ მიგვაჩნია უმთავრესს ქალაქების ტოპოგრაფიულისა და კლიმატიური პირობების ხანგრძლივ დაკვირვებათა შედეგებსაც გავეცნოთ.

ამ პირობების გაცნობა მით უმეტეს საჭიროა, რომ მათ ახლო მიზეზობრივი კავშირი აქვთ მოსახლეობასთან, ბინათა და მცხოვრებლობათა სანიტარულ პირობებთან და, საზოგადოდ, აღმშენებლობით საკითხთან.

დაუკვირდეთ ქვემო მოყვანილ ტაბულას:

უმთავრესი ქალაქები	ჩრდილოეთის განედი	აღმოსავლეთ. გრძედი გრინვ. მერიდიანით	სიმაღლე ზღვის დონიდან მეტრებში	ტემპერატურა C—ით: წლიური საშუალო	ტემპერატურა C—ით: მინიმალური	ტემპერატურა C—ით: მაქსიმალური	
I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
1. ახალქალაქი	41 25	43 29	1715	5,7	-7,8(იანვ.)	17,2	ივლისი
2. ბორჯომი. .	41 51	43 24	794	9,3	-2,6	20,4	ივლისი
3. გორი	41 59	44 07	600	10,9	-2,1	22,8	ივლისი
4. ტფილისი	41 43	44 48	404	12,6	0,1	21,2 აგვის. ივლისი	

*) ქალაქური ტიპის დასახლებული ადგილებია: ველისციხე, თიანეთი, ლაგოდეხი, ლიუქსენბურგი, ტყიბული და ცაგერი.

უმთავრესი ქალაქები	ჩრდილოეთის სიგანე	აღმოსავლეთ. სიგრძე გრინ. მერიდიანით	სიმაღლე ზღვ. ზედაპირიდან მეტრობით	ტემპერატურა C-ით: წლიური საშუალო	მინიმალური		მაქსიმალური	
II. დასავლეთი საქართველო:								
5. ქუთაისი	42 17	42 42	150	14,7	4,4		24,4	ივლისი
6. ოზურგეთი	41 56	42 00	72	13,8	4,4		23,0	ივლისი
7. ფოთი	42 08	41 40	8	14,5	5,2		23,7	ივლისი
8. ტყვიბული.	42 21	42 59	537	12,5	2,2	„	22,2	ივლისი
9. ჭიათურა	2 18	43 18	339	13,2	1,8		23,9	ივლისი
III. აჭარა:								
10. ბათომი.	41 40	41 38	3	14,5	6,1	„	23,5	აგვისტო
VI. აფხაზეთი:								
11. სოხუმი.	42 58	40 55	15	14,3	5,1	„	24,1	აგვისტო

როგორც აქედან სჩანს, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქები ზღვის ზედაპირს გაცილებით აშორებულნი არიან, ვიდრე დასავლეთ საქართველოს ქალაქები უკანასკნელნი კი ზღვის ზედაპირიდან აჭარისა და აფხაზეთის ქალაქებზე უფრო მაღლა არიან.

შესაბამისად წლიურ საშუალო ტემპერატურაშიაც სხვაობა არსებობს ამ ქალაქებს შორის. დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში წლიური საშუალო ტემპერატურა (C-ით) აღმოსავლეთ საქართველოზე მაღალია. აქ მხოლოდ ტფილისსა და გორშია შედარებით მაღალი ტემპერატურა: პირველში—12,6°, მეორეში—10,9°, მაშინ, როდესაც დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში წლიური საშუალო ტემპერატურა უდრის: ქუთაისში—14,7°-ს, ფოთში—14,5°, ოზურგეთში—13,8°, ჭიათურაში—13,2° და ტყვიბულში—12,5°.

აჭარა-აფხაზეთის ქალაქებში ბათომის წლიური საშუალო ტემპერატურა 14,5°-ს უდრის, სოხუმისა—14,3°-ს.

ამნაირად, რაც უფრო ქალაქი დაშორებულია ზღვას, მით უფრო დაბალი საშუალო წლიური ტემპერატურაა, ხოლო რაც მახლობლადაა ზღვასთან. მით უფრო მაღალი.

აქედან გამომდინარეობს ამშენებლობით-ტეხნიკური პირობების სხვაობაც აღმოსავლეთსა და დასავლეთ საქართველოს შორის, ერთის მხრით, ხოლო მეორეს მხრით—თვით ამ ორი კუთხის საზღვრებშიაც ცალკე ქალაქებს შორის.

საილუსტრაციოთ მოვიყვანოთ მაგალითი:

ბათომი ზღვის ზედაპირიდან მხოლოდ 3 მეტრის სიმაღლეზეა, ფოთი—8 მეტრისა; პირველში წლიური საშუალო ტემპერატურა, როგორც აღვნიშნეთ, 14,5°-ია, მეორეშიც—14,5°.

ახალქალაქი ზღვის ზედაპირს 1715 მეტრითაა აშორებული, ბორჯომი— 794 მეტრით, პირველის წლიური საშუალო ტემპერატურა 5,7°-ია ხოლო მეორის —9,3°.

ცხადია, ამ შემთხვევაში ტოპოგრაფიულ-კლიმატიური სხვაობა ბათომ-ფოთსა და ახალქალაქ-ბორჯომს შორის აუცილებლად გამოიწვევდნენ სხვაობას არა მხოლოდ ამშენებლობით-ტეხნიკურ სფეროში, არამედ მოახდენენ დიდს გავლენას აგრეთვე მოსახლეობის ფიზიკურ ვითარებაზედაც.

ახლა უსათუოდ საჭიროდ მიგვაჩნია წინდწინ გავერკვიოთ, თუ როგორ გვქონდა წარმოდგენილი ბინა.

ერთ ბინად ითვლებოდა განკერძოვებული სადგომი, რომელსაც ცალკე შესავალი ჰქონდა. თუ ბინის ნაწილები მოთავსებული იყო შენობის სხვა და სხვა სართულში. მაგრამ ეს ნაწილები შეერთებული იყო ერთი მეორესთან შიგნითა კიბით და დაჭერილი ერთი პირის მიერ, ითვლებოდა ერთ ბინად.

პირიქით, ისეთი სადგომები. რომლებიც თუმცა ერთ პირს ეჭირა. მაგრამ სრულიად განცალკევებული იყო ერთი-მეორესაგან, მოთავსებული სხვა და სხვა სართულში, ან სხვა და სხვა შენობაში. ითვლებოდნენ ცალკე ბინებად. ერთ ბინად ითვლებოდა აგრეთვე ისეთი სადგომი, რომელიც მოთავსებული იყო ერთ შენობაში და დანიშნული უშუალოდ დაწესებულების საჭიროებისათვის, თუნდაც რომ ასეთი სადგომის ნაწილებს შორის არ ყოფილიყო შინაგანი კავშირი და მოთავსებული იყო შენობის სხვა და სხვა სართულში. თუ დაწესებულების სადგომში მოთავსებული იყო საცხოვრებელი ბინები მის მოსამსახურეებისათვის (დირექტორის, გამგის, ზედამხედველის, დარაჯის, კარის კაცისათვის და სხვა); ასეთ შემთხვევაში სხვა და სხვა ბინად ითვლებოდა, ერთის მხრივ, საკუთრივ დაწესებულების სადგომი და, მეორეს მხრივ, მოსამსახურეთა სადგომები ცალ-ცალკე, თუნდაც საკუთრივ დაწესებულებისა და მოსამსახურეთა სადგომებს შორის არ ყოფილიყო შინაგანი კავშირი. სასტუმროები, ღამის გასათევი სადგომები, ბაგეები და ამ ხასიათის სხვა შენობები ითვლებოდნენ ერთ ბინად, თუ იმყოფებოდნენ ერთისა და იმავე პირის სარგებლობაში. თუ სასტუმროში და ასეთი ხასიათის სხვა სადგომში რომელიმე ოთახი ან მთელი განყოფილება გაცემული იყო ცალკე, იგი ბინად არ ითვლებოდა; მაგრამ თუ ასეთ სადგომს ჰქონდა საკუთარი სამზარეულო, იგი ცალკე ბინად ითვლებოდა. იმ შემთხვევაში, როდესაც სასტუმროს და ამ ხასიათის სხვა სადგომის პატრონს თავის დაწესებულების ნაწილი გაცემული ჰქონდა სხვა პირზე და დაწესებულება ფაქტიურად იყოფოდა რამდენსამე განცალკევებულ ნაწილად, თვითეული ასე გაყოფილი დაწესებულების სადგომი ცალკე ბინად ითვლებოდა.

2. ბინები და მობინადრენი.

ჩვენს წიგნში მოყვანილ ტაბულებში ცნობები საქართველოს ყოველი ქალაქის შესახებ ცალკ-ცალკეა ჩამოყალიბებული.

ამასთან აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს შეჯამებულ ცნობებთან ერთად (უტფილისოდ და უქუთაისოდ) მოცემულია ცნობები ცალ-ცალკე ტფილისისა და ქუთაისის შესახებაც. შემდეგ ამ ქალაქთა ცნობები ისევ საერთო შეჯამებაშია მოქცეული შესაბამისად.

ამ შემთხვევაში ჩვენ შემდეგი მოსაზრებით ვხელმძღვანელობთ:

ტფილისის ბინების რიცხვი მთელი საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 46,1%-ს უდრის, ოთახების—48,4%-ს, ხოლო მობინადრეთა—47,1%-ს.

ქუთაისის ბინების რიცხვი მთელი საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 9,2%-ს შეადგენს, ოთახების—9,9%-ს, ხოლო მობინადრეთა—9,2%-ს.

ამნაირად, ტფილისი და ქუთაისი დიდი ქალაქებია არა მარტო ცალ-ცალკე, ერთი აღმოსავლეთ, ხოლო მეორე დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში, არამედ საერთოდ, მთელს საქართველოს ქალაქებს შორისაც. ამიტომაც ამ ქალაქების ცნობები დიდ გავლენას ახდენენ საერთოდ საქართველოს ქალაქთა შეჯამებულ ცნობებზე.

ეს გარემოება კი ხელს შეგვიშლიდა, ერთის მხრივ, აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა ბინებისა; ხოლო, მეორეს მხრივ, აფხაზეთისა, აჭარისა და სამხრეთ ოსეთის ქალაქთა ბინების მდგომარეობის შედარება მოგვეხდინა.

ზედმეტად მივიჩნიეთ ცალკე ქალაქების შესახებ ახსნა-განმარტებათა მოცემაც. ეს ზედმეტი დეტალიზაცია წიგნს დაამძიმებდა. ასეთი ახსნა-განმარტება მოცემულია საერთო შეჯამებაში აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოსა, აჭარისა, აფხაზეთისა, სამხრეთ-ოსეთისა და მსხვილ ქალაქების შესახებ.

შემდეგი ტაბულა გვიხატავს სურათს ბინათა და მობინადრეთა მდგომარეობის შესახებ საქართველოს ქალაქებში.

საცხოვრებელი ბინები, ოთახებისა, მობინადრეთა და ქალაქების მიხედვით:

ტაბულა 1.

№№ რიგზე	ქალაქები	საერთო რიცხვი: ბინების	საერთო რიცხვი: ოთახების	საერთო რიცხვი: მობინადრ.	მობინადრეთა რიცხვი: 1 ბინაზე	მობინადრეთა რიცხვი: 1 ოთახზე	1 ბინაზე მოდის ოთახი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
1	ახალქალაქი	564	1039	2675	4,7	2,6	1,8
2	ახალციხე	2223	4541	10064	4,5	2,2	2,0
3	ბორჯომი	932	2059	3914	4,2	1,9	2,2
4	გორი	2245	3209	9096	4,1	2,8	1,4
5	დუშეთი	439	628	1447	3,3	2,3	1,4
6	გელისციხე	1186	1512	5073	4,3	3,4	1,3
7	თელავი	2359	3625	9041	3,8	2,5	1,5
8	თიანეთი	294	530	1382	4,7	2,6	1,8
9	ლაგოდეხი	320	627	1524	4,8	2,4	2,0
10	ლიუქსენბურგი	1061	1360	4485	4,2	3,3	1,3
11	სიღნაღი	1052	1495	4187	4,0	2,8	1,4
12	სურამი	831	1740	4089	4,9	2,4	2,1
13	შულავერი	1149	1418	5096	4,4	3,6	1,2
14	ხაშური	1526	2624	7010	4,6	2,7	1,7
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	16183	26407	69083	4,3	2,6	1,6
15	ტფილისი	45277	98321	229538	5,1	2,3	2,2
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	61460	124728	298621	4,9	2,4	2,0

№№ რიგზე	ქალაქები	საერთო რიცხვი: ბინების	ოთახების	მობინადრ.	მობინადრეთა რიცხვი 1 ბინაზე	1 ოთახზე	1 ბინაზე მოდის ოთახი
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია	152	367	603	4,0	1,6	2 4
17	ზესტაფონი	983	2072	4792	4,9	2,3	2,1
18	ზუგდიდი	884	2344	4472	5,1	1,9	2,6
19	ლანჩხუთი	1450	3107	7421	5.1	2,4	2,1
20	ოზურგეთი	1011	2295	5499	5,4	2,4	2,3
21	ონი	517	913	2674	5,2	2,9	1,8
22	სამტრედია	1393	3044	6439	4,6	2,1	2,2
23	სენაკი	748	1949	4475	6,0	2,3	2,6
24	ტყიბული	418	770	1816	4,3	2,4	1,8
25	ფოთი	2315	5750	11185	4,8	1,9	2,5
26	ყულევი	166	473	727	4,4	1.5	2.8
27	ცაგერი	325	561	1565	4,8	2,8	1,7
28	ჭიათურა	695	1432	3213	4,6	2,2	2,1
29	ხონი	2104	4864	9424	4.5	1,9	2,3
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	13161	29941	64305	4.9	2,1	2,3
30	ქუთაისი	9013	20281	44666	5,0	2.2	2,3
	სულ დასავლეთ საქართველოში	22174	50222	108971	4,9	2,2	2,3
	III. აჭარა:						
31	ბათომი	8049	16555	52790	6,5	3,2	2,1
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	644	1433	2799	4,3	1,9	2,2
33	ოჩამჩირე	643	1599	2672	4,2	1,7	2,5
34	გალი	81	252	230	2,8	0,9	3,1
35	სოხუმი	4322	7033	16851	4,0	2,4	1,6
	სულ აფხაზეთში	5690	10317	22552	4,0	2,2	1,8
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	841	1414	4485	5,3	3,2	1,7
	საერთოდ მთელ საქართველოს ქალაქებში	98214	203236	487419	5,0	2,4	2.1

საერთოდ საქართველოს ქალაქებში 98.214 ბინა ყოფილა[1]), აქედან აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში 61.460 ბინაა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 62,6 პროც.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში უტფილისოდ 16.183 ბინაა, ანუ სრულიად საქართველოს ქალაქთა ბინების 16,5 პროც.

ტფილისის ბინების რიცხვი აღმოსავლეთ საქართველოს ყველა ქალაქის ბინების (ტფილისის ჩათვლით) საერთო რიცხვის 73,7 პრ-ს უდრის, ხოლო თუ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებს უტფილისოდ განვიხილავთ, მაშინ ტფილისის ბინების რიცხვი აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა (უტფილისოდ) ბინების საერთო რიცხვის 261,2 პრ-ს შეადგენს, ე. ი. ტფილისი ბინების რიცხვით თითქმის 3-ჯერ სჭარბობს აღმოსავლეთ საქართველოს ყველა დანარჩენ ქალაქის ბინების საერთო რიცხვს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) 22.174 ბინაა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 22,6 პროც., ხოლო უქუთაისოდ —13,4 პროც.

ქუთაისის ბინების რიცხვი დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 40,7 პროც-ს უდრის.

აჭარის ქალაქებში 8,049 ბინაა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 8,2 პროც.

აფხაზეთის ქალაქებში 5.690 ბინაა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 5,8 პროც.

სამხრეთ ოსეთში 8+1 ბინაა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 0,8 პროც.

ამნაირად, ბინათა რიცხვის მიხედვით პირველი ადგილი უჭირავთ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებს (62,6 პრ.), შემდეგ—დასავლეთ საქართველოს ქალაქებს (22,6 პრ.), აჭარის (8,2 პრ.), აფხაზეთის (5,8 პრ.) და უკანასკნელი სამხრეთ ოსეთის (0,8 პროც.).

აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს ქალაქებიდან რომ ტფილისი და ქუთაისი გამოვყოთ, მაინც პირველი ადგილი ისევ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებს ეკუთვნით (16,5 პრ.), მეორე—დასავლეთ საქართველოს ქალაქებს 13.4 პროც.).

ამ ცნობების მიხედვით, რასაკვირველია, ჩვენ საშუალება არა გვაქვს საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილის სიფართოვეს შესახებ ვიმსჯელოთ, რადგან ბინებში ოთახების რიცხვი ყველგან ერთი და იგივე როდია.

ამ საგანზე მსჯელობისათვის აუცილებლად საჭიროა ოთახების რიცხვი იქნეს გათვალისწინებული.

საქართველოს ქალაქებში 203.236 ოთახი ყოფილა, ამათში აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში—ტფილისის ჩათვლით—124.728 ოთახი, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 61,4 პროც-ი, ხოლო უტფილისოდ 26.407 ოთახი, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 13,0 პროც.

ტფილისის ოთახების რიცხვი აღმოსავლეთ საქართველოს ყველა ქალაქის (ტფილისის ჩათვლით) ოთახების საერთო რიცხვის 78,8 პროც-ს უდრის, ხოლო

[1]) აქ არ შედის: სასტუმროების, საავადმყოფოების, საპყრობილეების, მუზათა, ჯარის, თავშესაფარის და სხვა ამგვარ დაწესებულებათა ბინები.

უტფილისოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 372,3 პროც-ს, ე. ი. ტფილისის ოთახების რიცხვი თითქმის 4-ჯერ სჭარბობს აღმოსავლეთ საქართველოს დანარჩენ ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში 50.222 ოთახია, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 24,7 პრ., ხოლო უქუთაისოდ — 14,7 პროც.

ქუთაისის ოთახების რიცხვი დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 40,4 პროც-ს უდრის.

აჭარაში 16.555 ოთახია, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 8,1 პროც.

აფხაზეთის ქალაქებში 10.317 ოთახი ყოფილა, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 5,1 პრ., ხოლო სამხრეთ ოსეთში 1.414 ოთახია, ანუ საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 0,7 პროც-ი.

ახლა ზედმიწევნით შეგვიძლია ვილაპარაკოთ საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილების ბინათა სიფართოვეზე [1]).

როგორც მოყვანილი ციფრებიდან სჩანს, პირველი ადგილი ბინათა სიფართოვით აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებს უჭირავთ (61,4 პროც.), შემდეგ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებს (24,7 პრ.), აჭარას (8,1 პრ.), აფხაზეთს (5,1 პრ.), და, დასასრულ, სამხრეთ ოსეთს (0,7 პროც.).

მაგრამ თუ ტფილისსა და ქუთაისს აღმოსავლეთსა და დასავლეთ საქართველოს ქალაქებიდან გამოვყოფთ, მაშინ სურათი დასავლეთ საქართველოს ქალაქების სასარგებლოდ შეიცვლება, ვინაიდან აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) ოთახების რიცხვი საქართველოს ქალაქთა ოთახების საერთო რიცხვის 13,0 პრ-ს უდრის, ხოლო დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა (უქუთაისოდ) ოთახების რიცხვი — 14,7 პროც-ს.

იბადება კითხვა: რატომ მოხდა. რომ, ერთის მხრივ, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) გაცილებით მეტი ბინებია, ვიდრე დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოდ), ხოლო, მეორეს მხრივ, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) გაცილებით ნაკლებია ოთახების რიცხვი, ვიდრე დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოდ). ამაზე ერთად ერთი პასუხი ასეთია: აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინები, ოთახების რიცხვის მიხედვით, ბევრად უფრო დაქუცმაცებულია, ვიდრე დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოდ). ამაში ქვემოდ ადვილათ დავრწმუნდებით.

ახლა გადავიდეთ მობინადრეთა განხილვაზე.

საერთოოდ, საქართველოს ქალაქებში მობინადრეთა რიცხვი 487.419 უდრის [2]); აქედან აღმოსავლეთ საქართველოში 298.621 მობინადრე ყოფილა, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 61,3%-ი, ხოლო

---

[1]) 1922 წლის აღწერა ოთახების სივრცეს არ შეხებია, ვინაიდან ამისათვის საჭირო იყო სპეციალური აღწერა-გამოკვლევა, ამიტომ საქართველოს სხვა და სხვა ქალაქების სიფართოვეს შესახებ შეგვიძლია მხოლოდ ოთახების რაოდენობის მიხედვით ვიმსჯელოთ და სათანადო დასკვნებიც გავაკეთოთ.

[2]) აქ არ შედიან: საავადმყოფოებსა, საპყრობილეებსა, სავაჭრო-სამრეწველო და სხვა დაწესებულებებსა და ვაგონებში მყოფი მობინადრენი, საერთოდ, ის პირნი, რომელთაც საცხოვრებელი ბინა არა აქვთ.

უტფილისოდ—69.083 მობინადრეა, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 14,2%.

ტფილისის მობინადრეთა რიცხვი აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა (ტფილისის ჩათვლით) მობინადრეების საერთო რიცხვის 78,6%-ს უდრის, ხოლო უტფილისოდ—332,3%-ს, ე. ი. ტფილისის მობინადრეთა რიცხვი 3,3-ჯერ აღემატება აღმოსავლეთ საქართველოს დანარჩენ ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში 108.971 მობინადრეა, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 22,4%, ხოლო უქუთაისოდ—13,2%.

ქუთაისის მობინადრეთა რიცხვი დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის (ქუთაისის ჩათვლით) 40,4%-ს უდრის, ხოლო უქუთაისოდ—69,5%-ს.

აჭარის ქალაქებში 52,790 მობინადრეა, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 10,8%-ი.

აფხაზეთის ქალაქებში მობინადრეების რიცხვი 22.552-ს უდრის, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 4,6%-ს, ხოლო სამხრეთ ოსეთში 4.485 მობინადრე ყოფილა, ანუ საქართველოს ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 0,9%-ი.

თუ საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილების ბინათა, ოთახთა და მობინადრეთა %%-ს ერთმანეთს დავუკავშირებთ შესაბამისად, მაშინ მეტად საყურადღებო დასკვნას მივიღებთ.

ერთს ბინაზე, საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში 2,1 ოთახი მოდის.

ამ საშუალოდან ნამეტან გადახრას გადიდებისაკენ ვამჩნევთ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოდაც): აქ თითო ბინაზე 2,3 ოთახი მოდის.

საშუალოდან გადახრას გადიდებისაკენ ტფილისშიაც ვამჩნევთ: აქ 1 ბინაზე 2,2 ოთახი მოდის.

აჭარაში საშუალო უცვლელია.

საშუალოდან შემცირებისაკენ დიდი გადახრა აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშია (უტფილისოდ): აქ თითო ბინაზე 1,6 ოთახი მოდის. თითქმის ასეთივე მდგომარეობაა სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის ქალაქებში; პირველში თითო ბინაზე 1,7 ოთახი მოდის, ხოლო მეორეში—1,8.

დასკვნა: ბინათა ტეხნიკურ მოუწყობლობას უმთავრესად აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) ჰქონია ადგილი. როგორცა სჩანს, აქ ხშირი ყოფილა 1 და 2 ოთახიანი ბინები. ასეთივეა მდგომარეობა სამხრეთ-ოსეთისა და აფხაზეთის ქალაქებში.

ბინების ტეხნიკური მოწყობილების მხრივ, როგორც ქვევით დავინახავთ, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში გაცილებით უკეთესი პირობებია, ვიდრე საქართველოს დანარჩენ ნაწილებში.

საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილებში მობინადრეთა პირობების გამოსარკვევად, უპირველესად ყოვლისა, საჭიროა მათი ბინის პირობების გამორკვევა.

საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში 1 ბინაზე 5,0 მობინადრე მოდის.

საშუალოდან გადახრას ნამეტანი გადიდებისაკენ ადგილი ჰქონია აჭარაში: აქ თითო ბინაზე 6,5 მობინადრე მოდის; შემდეგ სამხრეთ-ოსეთში: აქ უკვე 5,3 მობინადრეა.

ტფილისშიაც არა ნაკლები სიმჭიდროვე ყოფილა ბინებში: აქ თითო ბინაზე 5,1 მობინადრე მოდის.

ქუთაისის ბინებში ზევით მოყვანილი საერთო საშუალო რიცხვი მობინადრეთა უცვლელია.

მობინადრეთა შედარებითი ხალვათობა აფხაზეთის ქალაქებშია: აქ თითო ბინაზე 4,0 მობინადრე მოდის; შემდეგ—აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით): აქ უკვე მოდის თითო ბინაზე 4,3 მობინადრე.

ამნაირად, მობინადრეთა სიმჭიდროვეს განსაკუთრებით აჭარაში ჰქონია ადგილი, შემდეგ—სამხრეთ ოსეთში და უკანასკნელად—ტფილისში, ხოლო შედარებითი ხალვათობა ყოფილა: აფხაზეთში, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) და სხვა.

რასაკვირველია, ეს დასკვნა მცხოვრებთა შემჭიდროების ნამდვილ სურათს არ იძლევა. ეს მხოლოდ არკვევს მჭიდრო ბინადრობას.

იმისათვის, რომ გამოვარკვიოთ, საზოგადოთ, საქართველოს რომელ ნაწილებშია ბინის განსაკუთრებითი კრიზისი, უნდა აუცილებლად მივმართოთ მობინადრეთა სიმჭიდროვის გარკვევას ოთახების მიხედვით.

საქართველოს ქალაქებში საერთოდ თითო ოთახზე 2,4 მობინადრე მოდის.

საშუალოდან გადიდებისაკენ გადახრას ადგილი აქვს აჭარაში და სამხრეთ ოსეთში: აქ თითო ოთახზე 3,2 მობინადრე მოდის, შემდეგ—აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით).

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში მობინადრეთა საშუალო რიცხვი თითო ოთახზე უცვლელია.

შედარებით ნაკლები რიცხვი მობინადრეთა თითო ოთახზე მოდის დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში უქუთაისოდ—2,1 მობინადრე. შემდეგ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებშივე ქუთაისით და აფხაზეთის ქალაქებში: აქ თითო ოთახზე 2,2 მობინადრე მოდის. უკანასკნელად ტფილისში—თითო ოთახზე—2,3 მობინადრე.

ზემოთ ვამბობდით, რომ ტოპოგრაფიულ-კლიმატიურ პირობებს ახლო მიზეზობრივი კავშირი აქვს მოსახლეობასთან და სხვა.

ეს მდგომარეობა ახლა უკვე ნათელია. მოვიყვანოთ ამისათვის ერთი მაგალითი:

ბათომში საშუალო წლიური ტემპერატურა 14,5°-ს უდრის, ხოლო ახალქალაქში—5,7°-ს. ამავე დროს ბათომში თითო ოთახზე მთელს ქალაქში საშუალოდ 3,2 მობინადრე მოდის, ხოლო ახალქალაქში—2,6 მობინადრე.

ცხადია, ბათომის მობინადრეთა პირობები გაცილებით უარეს მდგომარეობაშია, ვიდრე ახალქალაქის მობინადრეთა პირობები.

იბადება კითხვა—რატომ?

ერთის მხრივ, იმიტომ, რომ ბათომის მობინადრენი უფრო შემჭიდროვებულნი არიან, ვიდრე ახალქალაქისა, ხოლო, მეორეს მხრივ, ბათომში ტემპერატურა გაცილებით უფრო მაღალია, ვიდრე ახალქალაქში.

აღნიშნული ორი გარემოება ბათომში, ე. ი. მობინადრეთა შემჭიდროება და მაღალი ტემპერატურა, მეტის მეტად ჰხუთავს ბინის ჰაერს, ნამეტნავათ ზაფხულში, როდესაც ტემპერატურა 23,5°-მდე აღწევს. ეს უკანასკნელი გარემოება კი, თავის მხრივ, ხელს უწყობს სხვა და სხვა გადამდებ ავადმყოფობათა გავ-

რეგულებას. აქ მხედველობაში, რასაკვირველია, ბათომის ტოპოგრაფიული მდებარეობაც უნდა მივიღოთ.

ამნაირად, ნაწილობრივად დავინახეთ, რა კავშირი აქვს ტოპოგრაფიულ-კლიმატიურ პირობებს ბინის და მობინადრეთა საკითხთან. ქვემოთ ამაში უფრო დავრწმუნდებით.

ახლა იბადება სრულიად ახალი საკითხი: ტეხნიკურ-აშენებლობით სფეროში საქართველოს რომელ ნაწილებში უფრო დაქვეითებულია ბინათა მდგომარეობა, ერთის მხრივ, და ბინათა რომელ კატეგორიებშია მობინადრეთა მეტი სიმჭიდროვე, მეორეს მხრივ.

ამისათვის ჯერ-ჯერობით მოგვყავს ტაბულა, რომელშიაც ცნობები საილიუსტრაციოთ აბსოლიუტურ რიცხვებშია მოცემული. შემდეგ გადავალთ შედეგების გაშუქებაზე.

ბინები ოთახებისა და მობინადრეთა რიცხვის მიხედვით

ტაბულა 2.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები ოთახებისა და მობინადრეთა რიცხვის მიხედვით											
		1 ოთახიანი		2 ოთახიანი		3 ოთახიანი		4 ოთახიანი		5 ოთახ.		6 და მეტ	
		ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრეთა რიცხვი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:												
1	ახალქალაქი	210	748	262	1338	69	407	18	146	4	22	1	14
2	ახალციხე	653	2293	1012	4694	408	2152	120	703	22	157	8	65
3	ბორჯომი	220	676	438	1817	154	735	64	387	26	166	16	92
4	გორი	1439	5156	667	3167	104	601	22	136	3	13	3	12
5	დუშეთი	291	805	115	451	26	157	31	19	1	8	2	6
6	ველისციხე	924	3714	206	1068	34	179	16	83		12	—	—
7	თელავი	1364	1456	798	3450	137	775	43	255		70	5	24
8	თიანეთი		442	136	687	27	162	9	49	5	38	—	—
9	ლაგოდეხი	149	536	96	487	36	217	22	155	12	102	5	27
10	ლიუქსემბურგი	795	2800	214	1254	40	289	3	27	1	1	—	—
11	სიღნაღი	683	230	306	1539	53	302	9	39	1	7	—	—
12	სურამი	279	1086	318	1708	121	679	75	430	14	80	14	77
13	შულავერი	901	3745	206	1106	31	189	3	27	—	—	—	—
14	ხაშური	741	264	584	2778	123	743	59	469	4	16	14	130
	სულ აღმოს. საქ. ტფ. გამოკლებ.	6765	31667	5358	25544	1363	7587	466	2925	105	724	68	447
15	ტფილისი	19142	62021	13405	63737	5895	37735	3263	26322	1743	16576	1780	22985
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ. .	27907	93708	18763	89281	7258	45322	3729	29247	1848	17300	1848	13432

№№ რიგზე	ქალაქები	1 ოთახიანი: ბინების რიცხვი	1 ოთახიანი: მობინადრეთა რიცხვი	2 ოთახიანი: ბინების რიცხვი	2 ოთახიანი: მობინადრეთა რიცხვი	3 ოთახიანი: ბინების რიცხვი	3 ოთახიანი: მობინადრ. რიცხვი	4 ოთახიანი: ბინების რიცხვი	4 ოთახიანი: მობინადრ. რიცხვი	5 ოთახ.: ბინების რიცხვი	5 ოთახ.: მობინადრ. რიცხვი	6 და მეტ.: ბინების რიცხვი	6 და მეტ.: მობინადრ. რიცხვი
	II. დასავლეთი საქართველო:												
16	ანაკლია.	38	137		200	26	108	26	119	5	26		13
17	ზესტაფონი	350	1150	352	1664	158	954	70	536	31	284	17	193
18	ზუგდიდი	150	523	291	1364	257	1395	108	655	38	243	35	272
19	ლანჩხუთი .	595	2558	312	1718	269	1598	171	1083	40	271	20	141
20	ოზურგეთი.	315	1251	306	1519	207	1349	140	1077	18	135	15	157
21	ონი . .	253	956	204	1103	54	372	17	147	6	57	2	23
22	სამტრედია	501	1819	474	2158	234	1291	124	743	24	183	31	230
23	სენაკი	133	181	208	1085	171	1089	152	1217	25	249	23	255
24	ტყიბული	158	497	197	929	45	272	10	72	5	25	3	21
25	ფოთი	517	1671	751	3348	594	3068	271	1802	107	767	47	432
26	ყულევი .	34	133	26	99	41	196	49	234	8	35	4	20
27	ცაგერი .	154	576	125	684	36	233	4	24	4	29	2	19
28	ჭიათურა .	260	780	259	1221	88	564	40	297	20	141	17	164
29	ხონი	770	2982	501	2120	414	2260	268	1389	69	363	50	308
	სულ დასავ. საქართ. ქუთაისის გამოკლ.	4208	15494	4092	19212	2624	14749	1450	9395	400	2806	268	2248
30	ქუთაისი .	2951	10506	3166	14805	1549	8869	782	5372	285	2321	258	2743
	სულ დასავლ. საქართველოში .	7159	26 000	7257	34017	4173	23618	2232	14767	685	5129	520	4991
	III. აჭარა:												
31	ბათომი .	3934	16283	2207	14001	744	6560	535	5974	251	3292	321	6453
	IV. აბხაზეთი:												
32	გუდაუთი		656	210	888	124	646	65	386	20	129	11	72
33	ოჩამჩირე		402	221	867	120	543	100	612	10		23	146
34	დ. გალი		7	40	87	7	19		54	7	24	5	39
35	სოხუმი	2636	8081	1076	4792	336	2028	126	945	52	400	46	514
	სულ აფხაზეთში.	3003	9149	1550	6634	587	3236	314	1997	89	625	85	771
	V. სამხრეთ-ოსეთი:												
36	ცხინვალი	392	1692	327	1665	75	563	29	251	3	25	2	15
	საერთ. საქართველ.	42395	146831	30104	145798	12837	79299	6839	52236	2870	26371	2752	35662

(Spanning header: ბინები ოთახებისა და მობინადრეთა რიცხვის მიხედვით)

უპირველესად ყოვლისა გამოვარკვიოთ ტეხნიკურ-ამშენებლობითი თვალსაზრისით ბინათა მდგომარეობა საქართველოს სხვადასხვა ნაწილებში. ამისათვის დავუკვირდეთ შემდეგ ტაბულას.

100 ბინაზე მოდის: ტაბულა 3.

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ბინები ოთახების მიხედვით: 1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
	ახალქალაქი .	37,2	46,5	12,2	3,2	0,7	0,2	100
	ახალციხე.	29,4	45,5	18,4	5,4	1,0	0,3	100
3	ბორჯომი.	24,0	47,7	16,8	7,0	2,8	1,7	100
4	გ ო რ ი.	64,3	29,8	4,6	1,1	0,1	0,1	100
5	დუშეთი.	66,4	26,3	5,9	0,7	0,2	0,5	100
6	ველისციხე.	78,2	17,4	2,9	1,4	0,1	—	100
7	თელავი.	57,9	33,9	5,8	1,8	0,4	0,2	100
8	თიანეთი.	39,6	46,4	9,2	3,1	1,7	—	100
9	ლაგოდეხი.	46,6	30,0	11,2	6,9	3,7	1,6	100
10	ლიუქსენბურგი.	75,5	20,3	3,8	0,3	0,1	—	100
11	სიღნაღი.	65,0	29,1	5,0	0,8	0,1	—	100
	სურამი.	34,0	38,8	14,7	9,1	1,7	1,7	100
	შულავერი.	78,9	18,0	2,8	0,3	—	—	100
14	ხაშური.	48,6	38,2	8,1	3,9	0,3	0,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით	54,4	33,2	8,5	2,9	0,6	0,4	100
	ტფილისი .	42,3	29,6	13,0	7,2	3,9	4,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	45,5	30,6	11,8	6,1	3,0	3,0	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია.	25,1	36,1	17,1	17,1	3,3	1,3	100
17	ზესტაფონი.	35,8	35,9	16,2	7,2	3,2	1,7	100
18	ზუგდიდი	17,1	33,1	29,2	12,3	4,3	4,0	100
19	ლანჩხუთი.	41,4	23,8	18,7	11,9	2,8	1,4	100
20	ოზურგეთი.	31,4	30,6	20,7	14,0	1,8	1,5	100
21	ო ნ ი.	45,2	39,5	10,4	3,3	1,2	0,4	100
22	სამტრედია.	36,1	34,2	16,9	9,0	1,7	2,1	100
23	სენაკი.	18,7	29,2	24,0	21,0	3,5	3,2	100
24	ტყიბული.	37,8	47,2	10,8	2,2	1,2	0,8	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები ოთახების მიხედვით						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
25	ფოთი	22,6	32.9	25,9	11,9	4,7	2,0	100
26	ყულევი .	20,9	16,0	25,3	30,3	5,3	2,5	100
27	ცაგერი . .	47,4	38,5	12,1	1,2	1.2	0,6	100
28	ჭიათურა. .	38,0	37,9	12.9	5,8	2.9	2,5	100
29	ხონი.	36,6	23,8	21.1	12,8	3,3	2,4	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	32,3	31,3	20,1	11,1	3,1	2,1	100
30	ქუთაისი.	32.8	35,2	17,2	8,7	3,2	2,9	100
	სულ დ სავლეთ საქართველოში. .	32,5	32,9	19,0	10,1	3,1	2.4	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი.	49,2	27,6	9,3	6,7	3,2	4,0	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი .	32,5	33,0	19,5	10,2	3,1	1,7	100
33	ოჩამჩირე	24.3	35,1	18,8	16,6	1.6	3,6	100
34	გალი .	6,2	49 4	8,6	21,0	8,6	6,2	100
35	სოხუმი . . .	61,7	25,2	7,8	3.0	1,2	1,1	100
	სულ აფხაზეთში . .	53 4	27,5	10,4	5,6	1,6	1,5	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი . .	47.3	39,5	9,1	3.5	0,4	0,2	100
	საერთოდ საქართველოში	43,3	30,8	13,1	7,0	3,0	2,8	100

საერთოდ საქართველოს ქალაქებში უმთავრესად 1 და 2 ოთახიანი ბინები ყოფილა. ბინათა უმნიშვნელო რაოდენობას 4, 5, 6 და მეტი ოთახიანი ბინები შეადგენენ.

მაგალითად, მთელ საქართველოს ქალაქებში ერთ-ოთახიანი ბინები საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 43,3 პროც. უდრის, ორ-ოთახიანი ბინები—30,8 პროც., სამ-ოთახიანი—13,1 პროც., ოთხ-ოთახიანი—7,0 პროც., ხუთ-ოთახიანი—3,0 პროც. და, ბოლოს, 6 და მეტ-ოთახიანი ბინები—2.8 პროცენტს.

ვნახოთ, ამ მხრივ, რა პირობებში არიან საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილები.

ბინათა განსაკუთრებულ დაქუცმაცებას ადგილი ჰქონია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ): აქ ერთ-ოთახიანი ბინები აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა (უტფილისოდ) ბინების საერთო რიცხვის 54,4 პროც. უდრის, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—33,2 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—87,6 პროცენტს.

თითქმის ასეთივე მდგომარეობაა სამხრეთ ოსეთში: აქ ერთ-ოთახიანი ბინები სამხრეთ ოსეთის ბინათა საერთო რიცხვის 47,3 პროც. შეადგენს, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—39,5 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—86,8 პროც.

აფხაზეთის ქალაქებშიაც ერთ-ოთახიანი ბინები აფხაზეთის ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 53,4 პროც. უდრის, ხოლო ორ-ოთახიანი—27,5 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—80,9 პროც..

აჭარაში ერთ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 49,2 პროც. შეადგენენ, ხოლო ორ-ოთახიანი—27,6 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—76,8 პროცენტს.

შედარებით უკეთესი პირობები დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოდ) ყოფილა. აქ ერთ-ოთახიანი ბინები დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა (ქუთაისის გამოკლებით) ბინების საერთო რიცხვის 32,3 პროც. უდრის, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—31,3 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—63,6 პროცენტს.

ამნაირად, როგორც ვხედავთ, ბინების ტეხნიკურ-აშენებლობით მოუწყობლობას განსაკუთრებით აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ჰქონია ადგილი (ტფილისის გამოკლებით), მაგრამ თუ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებს ტფილისის ჩათვლით განვიხილავთ, სურათი საგრძნობლად შეიცვლება, ვინაიდან აღმოსავლეთ საქართველოში (ტფილისის ჩათვლით) ერთ-ოთახიანი ბინები აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის 45,5 პროც. უდრის, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—30,6 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—76,1 პროცენტს.

ასეთი პროცენტული დაცემა—87,6 პროცენტიდან 76,1 პროცენტამდე—გამოწვეულია, რასაკვირველია, ტფილისის ბინათა კატეგორიების გავლენით.

მაგალითად: ტფილისში ერთ-ოთახიანი ბინები ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 42,3 პროც. შეადგენენ, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—29,6 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორია კი—71,9 პროცენტს.

ბინათა ტეხნიკურ მოუწყობლობის პროცენტულ გადიდებას დასავლეთ საქართველოში ხელს უწყობს ქ. ქუთაისი: აქ ერთ-ოთახიანი ბინები ქუთაისს ბინათა საერთო რიცხვის 32,8 პროც. შეადგენენ, ხოლო ორ-ოთახიანი ბინები—35,2 პროც., ორივე აღნიშნული კატეგორიები კი—68,0 პროც. რასაკვირველია, ამ უკანასკნელ გარემოებას აუცილებლად სათანადო გავლენა უნდა მოეხდინა დასავლეთ საქართველოს ქალაქთა ბინების პროცენტებზე.

როგორც ზემოთ დავინახეთ, ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების რიცხვი დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში, ქუთაისის გამოკლებით, 63,6 პროც. უდრის, ხოლო როცა დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს შევიტანთ (68.0 პროცენტი). მაშინ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები უკვე 65,4 პროცენტამდე მიაღწევს.

ასეთია მოკლედ საქართველოს ქალაქთა ბინების ტეხნიკური მხარე.

შევუდგეთ ახლა ბინათა კატეგორიების მიხედვით მობინადრეთა პირობების გამოკვლევას.

მობინადრეთა რიცხვი 1 ბინაზე, ბინათა კატეგორიების მიხედვით:

ტაბულა 4.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები					
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
1	ახალქალაქი		5,1	5,9	8,1		14,0
2	ახალციხე		4,6	5,3	5,9	7,1	8,1
3	ბორჯომი	3,1	4,2	4,8	6,0	6,4	5,7
4	გორი	3,6	4,7	5,8	6,2	4,5	4,0
5	დუშეთი	2,8	3,9	6,0	6,3	8,0	3,0
6	ველისციხე	4,0	5,2	5,3	5,2	6,0	—
7	თელავი	3,3	4,3	5,7	5,9	7,0	4,8
8	თიანეთი	3,8	5,1	6,0	5,4	7,0	—
9	ლაგოდეხი	3,6	5,1	6,0	7,0	8,5	5,1
10	ლიუქსენბურგი	3,6	5,9	7,2	9,0	1,0	—
11	სიღნაღი	3,4	5,0	5,7	4,3	7,0	—
12	სურამი	3,9	5,4	5,6	5,7	5,7	5,5
13	შულავერი	4,2	5,4	6,1	9,0	—	—
14	ხაშური	3,8	4,8	6,0	7,9	12,0	9,3
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით.	3,6	4,8	5,6	6,3	6,9	6,6
15	ტფილისი	3,2	4,8	6,4	8,1	9,5	12,9
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	3,4	4,8	6,2	7,8	9,1	12,7

№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები					
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	აბაკლია	3,6	3,6	4,1	4,6	5,2	6,5
17	ზესტაფონი	3,3	4,7	6,0	7,7	9,2	11,4
18	ზუგდიდი	3,5	4,7	5,4	6,1	6,4	7,8
19	ლანჩხუთი	4,3	5,0	5,9	6,3	6,8	7,0
20	ოზურგეთი	3,9	5,0	6,5	7,7	7,5	10,5
21	ონი	4,1	5,4	6,9	8,6	9,5	11,5
22	სამტრედია	3,6	4,6	5,5	6,0	7,6	7,4
23	სენაკი	3,6	5,2	6,4	8,0	10,0	11,1
24	ტყიბული	3,1	4,7	6,0	7,2	5,0	7,0
25	ფოთი	3,3	4,5	5,2	6,6	7,1	9,2
26	ყულევი	3,9	3,8	4,8	4,8	4,4	5,0
27	ცაგერი	3,7		6,5	6,0	7,3	9,0
28	ჭიათურა	3,0	4,7	6,4	7,4	7,1	9,6
29	ხონი	3,9	4,2	5,1	5,2	5,3	6,2
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით.		4,7	5,6	6,5	7,0	8,4
30	ქუთაისი	3,6	4,7	5,7	6,9	8,1	10,6
	სულ დასავლეთ საქართველოში	3,6	4,7		6,6	7,5	
	III. აჭარა:						
		4,1	6,3	8,5	11,2	13,1	20,1
	IV. აფხაზეთი:						
	[illegible]				5,9	6,4	6,5
	[illegible]		5,9		5,8	7,2	6,4
	[illegible]	4,1			3,2	3,4	7,8
35		3,1	4,4	6,0	7,5	7,6	11,2
	აფხაზეთში				6,4	7,0	9,1
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	[illegible]	4,3	5,7		8,6	8,3	7,5
	საერთოდ საქართველოში.				7,6	9,1	12,8

ამნაირად, როგორც მთელ რესპუბლიკაში, ისე საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილებში, რაც უფრო ნაკლებია ოთახების რიცხვი ბინაში, მით უფრო მეტი მობინადრეთა შემჭიდროვებაა ბინებში.

მაგალითად: მთელს რესპუბლიკაში ერთ-ოთახიან ბინებში თითო ოთახზე 3,5 მობინადრე მოდის, ორ-ოთახიანებში უკვე 2,4 მობინადრე, სამ-ოთახიანებში—2,1, ოთხ-ოთახიანებში—1,9, ხუთ-ოთახიანებში—1,8 და, ბოლოს, 6 და მეტ-ოთახიანებში ოთახზე—1,7 მობინადრე.

თითქმის ასეთსავე პროპორციას ვამჩნევთ საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილებში.

ზემოთ გაშუქებული იყო საქართველოს ნაწილების შემჭიდროვება საერთოდ. ახლა განვიხილოთ სახელდობრ, ბინათა რომელ კატეგორიაშია საქართველოს კუთხეებთან დაკავშირებით ყველაზე გამწვავებული ბინის კრიზისი.

დასმულ კითხვაზე მოყვანილი ტაბულა იძლევა პასუხს.

იმ დროს, როდესაც აუტანელ სიმჭიდროვეს 1-ოთახიან ბინებში სამხრეთ ოსეთში ჰქონია ადგილი (4,3 მობინადრე თითო ოთახზე), შემდეგ აჭარაში (4,1 მობინადრე), დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით (3,7 მობინადრე), აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით, ქუთაისში, საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (3,6 მობინადრე), საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (3,4 მობინადრე), ტფილისში (3,2 მობინადრე) და, ბოლოს, აფხაზეთში (3,0 მობინადრე თითო ოთახზე),—2-ოთახიან ბინებში აუტანელ სიმჭიდროვეს ადგილი ჰქონია: აჭარაში (თითო ოთახზე 3,2 მობინადრე მოდის) და სამხრეთ ოსეთში (2.9 მობინადრე).

საქართველოს დანარჩენი ნაწილების 2-ოთახიან ბინებში, სახელდობრ: აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისით და უტფილისოდაც, და დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისით და უქუთაისოდაც, სიმჭიდროვე ერთნაირია: აქ თითო ოთახზე 2.4 მობინადრე მოდის. დასასრულ, შედარებით ხალვათობას ადგილი აქვს აფხაზეთის ქალაქების 2-ოთახიან ბინებში: აქ თითო ოთახზე 2,1 მობინადრე მოდის.

3-ოთახიან ბინებში სიმჭიდროვე განსაკუთრებით აჭარაში ყოფილა (თითო ოთახზე 2,8 მობინადრე მოდის), შემდეგ—სამხრეთ ოსეთში (2.5 მობინადრე), საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში და ტფილისში (2.1 მობინადრე), აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისით და უქუთაისოდ (1,9 მობინადრე) და, ბოლოს, აფხაზეთის ქალაქებში: აქ 3-ოთახიან ბინაში თითო ოთახზე 1,8 მობინადრე მოდის.

4-ოთახიან ბინებში შედარებით დიდი სიმჭიდროვეა აჭარაში (აქ თითო ოთახზე 2,8 მობინადრე მოდის), შემდეგ—სამხრეთ ოსეთში (2,2 მობინადრე), საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში და ტფილისში (2,0 მობინადრე); შედარებითი ხალვათობაა ოთხ-ოთახიან ბინებში აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით და აფხაზეთის ქალაქებში (1,6 მობინადრე თითო ოთახზე); ასეთივე პირობებია დაახლოვებით საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში და ქუთაისში: აქ 4-ოთახიან ბინაში თითო ოთახზე 1.7 მობინადრე მოდის.

ახლა ვნახოთ, რა მდგომარეობაა 5-ოთახიან ბინებში. ამ მხრივ შედარებით გამწვავებული მდგომარეობა აჭარაში ყოფილა: აქ 5-ოთახიან ბინებში თითო ოთახზე 2.6 მობინადრე მოდის, შემდეგ—საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში და ტფილისში (1,9 მობინადრე), სამხრეთ-ოსეთში (1,7 მობინადრე), ქუთაისში (1.6 მობინადრე): საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (1.5 მობინადრე) და, ბოლოს, შედარებით ხალვათობას ადგილი ჰქონია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების 5-ოთახიან ბინებში ტფილისის გამოკლებით, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით და აფხაზეთის ქალაქებში, სადაც 5-ოთახიან ბინაში თითო ოთახზე 1,4 მობინადრე მოდის.

6 და მეტ ოთახიან ბინებში მობინადრეთა პირობების გამოსარკვევად საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილებში მივმართოთ ტაბულებს: 1 და 2. ექვს და მეტ ოთახიან ბინებში მობინადრეთა შედარებითი მწვავე პირობები აჭარაში ყოფილა (აქ თითო ოთახზე 2,5 მობინადრე მოდის), შემდეგ ტფილისში (1,7 მობინადრე), საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (1,7 მობინადრე), ქუთაისში (1,5 მობინადრე), საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (1.4 მობინადრე). მობინადრეთა ხალვათობას 6 და მეტ ოთახიან ბინებში ადგილი ჰქონია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით და აფხაზეთის ქალაქებში (აქ თითო ოთახზე 1,0 მობინადრე მოდის). თითქმის ასეთსავე პირობებში ყოფილან დასავლეთ საქართველოს ქალაქები ქუთაისის გამოკლებით და სამხრეთ ოსეთის 6 და მეტ ოთახიან ბინების მობინადრენი: აქ თითო ოთახზე 1,2 მობინადრე მოდის.

ასეთია მობინადრეთა პირობები, ბინათა კატეგორიების მიხედვით საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილებში.

ახლა გავაშუქოთ მობინადრეთა განაწილება ბინათა კატეგორიების მიხედვით.

100 მობინადრეთაგან სარგებლობენ ბინებით:

ტაბულა 5.

№ № რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები: 1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
	I. აღმოსავ. საქართველო:							
	ახალქალაქი	28,0	50,0	15,2	5,5	0,8	0.5	100
2.	ახალციხე	22.8	46,0	21,4	7,0	1,6	0.6	100
3.	ბორჯომი	17,5	46,9	19.0	10,0	4,3	2,3	100
4.	გორი	56,8	34,9	6,6	1.5	0.1	0,1	100
5.	ველისციხე	73,5	21,1		1,6	0,3	—	100
6.	დუშეთი	55,7	31,2	10.9	1,3	0,5	0.4	100
7.	თელავი	49,3	38,2	8,6	2,8	0,8	0,3	100
8.	თიანეთი	32,0	49.9	11,8	3,6	2.7	—	100

№ № რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები: 1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
9.	ლაგოდეხი.	35,2	32,0	14,2	10,2	6,7	1,7	100
10.	ლიუქსენბურგი.	64,8	28,1	6,5	0,6	—	—	100
11.	სიღნაღი.	54,9	36,8	7,2	0,9	0,2	—	100
12.	სურამი.	26,7	42,1	16,7	10,6	2,0	1,9	100
13.	შულავერი.	73,9	21,8	3,7	0,6	—	—	100
14.	ხაშური.	40,5	39,6	10,6	6,7	0,7	1,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით.	46,0	37,1	11,0	4,2	1,1	0,6	100
15	ტფილისი.	27,0	27,8	16,5	11,5	7,2	10,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში.	31,4	29,9	15,2	9,8	5,8	7,9	100
	II. დასავ. საქართველო:							
16	ანაკლია	22,7	33,2	17,9	19,7	4,3	2,2	100
17	ზესტაფონი	24,1	34,8	20,0	11,2	5,9	4,0	100
18	ზუგდიდი	11,7	30,6	31,3	14,7	5,6	6,1	100
19	ლანჩხუთი.	34,7	23,3	21,7	14,7	3,7	1,9	100
20	ოზურგეთი.	22,5	27,8	24,7	19,7	2,5	2,9	100
21	ონი	36,0	41,5	14,0	5,5	2,1	0,9	100
	სამტრედია	28,3	33,6	20,1	11,6	2,8	3,6	100
23	სენაკი	11,0	24,8	24,9	27,8	5,7	5,8	100
24	ტყვიბული.	27,4	51,1	15,0	4,0	1,4	1,1	100
25	ფოთი.	15,1	30,2	27,7	16,3	6,9	3,8	100
26	ყულევი.	18,6	13,8	27,3	32,6	4,9	2,8	100
27	ცაგერი	36,8	43,7	14,9	1,5	1,9	1,2	100
28	ქიათურა.	24,6	38,6	17,8	9,4	4,5	5,1	100
29	ხონი.	31,6	22,5	24,0	14,7	3,9	3,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	24,2	30,1	23,1	14,7	4,4	3,5	100
30	ქუთაისი.	23,5	33,2	19,9	12,1	5,2	6,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში.	24,0	31,3	21,8	13,6	4,7	4,6	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ. ოთახიანი	საერთოდ
	III. აჭარა:							
	ბათომი .	31,0	26,6	12,5	11,4	6,2	12,3	100
	IV. აფხაზეთი:							
	გუდაუთი .	23,7	31,9	23,3	13,9	4,6	2,6	100
	ოჩამჩირე .	15,2	22,8	20,6	23,2	2,7	5,5	100
34	გალი .	3,0	37,8	8,3	23,5	10,4	17,0	100
35	სოხუმი .	48,2	28,6	12,1	5,6	2,4	3,1	100
	სულ აფხაზეთში .	40,8	29,6	14,4	8,9	2,8	3,5	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი .	38,3	42,3	12,7	5,7	0,6	0,4	100
	საერთოდ საქართველოში	30,2	30.0	16,3	10,8	5,4	7,3	100

თუ მხედველობაში მივიღებთ, ერთის მხრივ, იმ გარემოებას, რომ მობინადრეთა განსაკუთრებული სიმჭიდროვე ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია (ტაბ. 4), ხოლო, მეორეს მხრივ, უკანასკნელ ტაბულას შედეგებს, იმ დასკვნამდე მივალთ, რომ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 60,2 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინათა მობინადრე არაჩვეულებრივ შევიწროებას განიცდის.

ასეა მთელ რესპუბლიკაში, ხოლო რაც შეეხება რესპუბლიკის სხვა და სხვა ნაწილებს, აქ მობინადრეთათვის სხვა პირობებია.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქთა (ტფილისის გამოკლებით) მობინადრეების დიდი უმრავლესობა. 83,1 პროც., ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული; თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებასაც, რომ აქ მობინადრეთა უმრავლესობა ერთ-ოთახიან ბინებშია, მაშინ ცხადი გახდება, რომ ეს უკანასკნელი გარემოება აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინის კრიზისს უფრო გააძლიერებს.

ასეთივეა მობინადრეთა პირობები სამხრეთ ოსეთში, სადაც სამხრეთ-ოსეთის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 80,6 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია.

მწვავეა მობინადრეთა პირობები აფხაზეთის ქალაქებშიაც: აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,4 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში უხდება ცხოვრება.

შედარებით უკეთესი პირობებია დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით): აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 54,3 პროც.

მოთავსებულია ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში, შემდეგ, საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (55,3 პროც.), ქუთაისში (56,7 პროც.) ბოლოს აჭარაში (57,6 პროც.).

აჭარის შესახებ უნდა ითქვას, რომ აქ ბინათა ყველა კატეგორიაში, რესპუბლიკის დანარჩენ ქალაქებთან შედარებით, მობინადრეთა გაცილებით მეტი სიმჭიდროვეა.

ამით ვათავებთ ბინების და მობინადრეთა საერთო პირობების მიმოხილვას. ახლა გადავალთ ბინათა სანიტარული პირობების და ამ მხრივ მობინადრეთა მდგომარეობის გამოკვლევაზე.

თ ა ვ ი II.

ბინათა სანიტარული პირობები და მობინადრეთა მდგომარეობა ამ მხრივ.

საქართველოს ქალაქთა ბინების სანიტარულ პირობათა ყოველმხრივი შესწავლა მეტად მიზანშეწონილ და აუცილებლ საქმედ უნდა ჩაითვალოს.

ანტი-ჰიგიენური მგომარეობა, რომელშიაც ბინები იმყოფებიან, ცხადია, ხელს უწყობს მოსახლეობაში სხვა და სხვა ინფექციურ ავადმყოფობათა გავრცელებას.

ამიტომ ყურადღება, უმთავრესად, ამ მხარეს უნდა მიექცეს. ქვევით დავინახავთ, რომ არა თუ საქართველოს წვრილი ქალაქების, არამედ თვით საქართველოს დედა-ქალაქის ბინებიც განსაკუთრებულ ანტი-სანიტარულ მდგომარეობაში არიან.

აღნიშნული საკითხის შესწავლა-გაშუქება სათანადო დაწესებულებებს საშუალებას მისცემს დაუყოვნებლივ მიიღონ პრაქტიკული ზომები ბინათა ანტი-სანიტარული მდგომარეობის თავიდან ასაცილებლად.

1. ბინები წყალსადენით და უწყალსადენოთ.

საქართველოს ქალაქებიდან წყალსადენი მხოლოდ შემდეგ შვიდ ქალაქის ბინებშია: ტფილისში, ბათომში, სოხუმში, ფოთში, ბორჯომში ჭიათურაში და გუდაუთში. ამნაირად, საქართველოს დანარჩენ 29 ქალაქის ბინები სრულიად უწყალსადენო ყოფილა.

ვნახოთ, რა მდგომარეობაშია ბინები ამ მხრივ აღნიშნულ შვიდ ქალაქში.

ტაბულა 6.

№№ რიგით	ქალაქები	ბინები წყალსადენით და უწყალს.					
		მომქმედი წყალსადენით		არმომქმედი წყალსადენით		უწყალსადენო	
		ბინებ. რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინებ. რიცხ.	მობინ რიცხ.	ბინებ. რიცხ.	მობინ. რიცხ.
1	ტფილისი	11.741	76.779	2.252	13.447	31.284	139312
2	ბათომი	1.194	10.506	50	346	6.805	41938
3	სოხუმი	144	754	78	366	4.100	15731
4	ფოთი	40	162	7	22	2.268	11001
5	ბორჯომი	168	691	105	376	659	2847
6	ჭიათურა	163	890	33	122	499	2201
7	გუდაუთი	12	43	6	22	626	2734
	სავრთოდ	13462	89825	2531	14701	46241	215764

როგორც ვხედავთ, ჩამოთვლილ ქალაქებიდან წყალსადენიან ბინათა საერთო რიცხვის 95,3%-ს ტფილისისა და ბათომის ბინები შეადგენენ, ხოლო 4,7%—დანარჩენი ქალაქების ბინები. ცხადია, ეს დანარჩენი 5 ქალაქიც შეგვიძლია თითქმის უწყალსადენო ქალაქებად ჩავთვალოთ. ამაში ადვილად დავრწმუნდებით ქვევით.

დავუბრუნდეთ ტაბულას.

სრულიად საქართველოს ქალაქთა ბინებიდან წყალსადენი ჰქონია მხოლოდ 15.933 ბინას ანუ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 16,3%-ს, ე. ი. 104,526 მობინადრეს, ანუ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 21,5%-ს.

თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებასაც, რომ ზემო-აღნიშნულ ბინებში ისეთი ბინები შედის, სადაც წყალსადენი არ მოქმედებს, მაშინ წყალსადენიან ბინათა რიცხვი რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 13,7 %-მდე დაეცემა, მხოლოდ მობინადრეთა რიცხვი—18,4%-მდე.

იბადება ახალი საკითხი: რა პირობებში იმყოფება იმ ქალაქთა ბინები, სადაც წყალსადენია?

ამის პასუხს ქვემო მოყვანილი ტაბულა იძლევა.

100-ს ბინაზე მოდის:

ტაბულა 7.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები: მოქმედი წყალსადენით	არმომქმედი წყალსადენით	უწყალსადენო	საერთოდ
1	ტფილისი	25,9	4,9	69,2	100
2	ბათომი	14,8	0,6	84,6	100
3	სოხუმი	3,3	1,8	94,9	100
4	ფოთი	1,7	0,3	98,0	100
5	ბორჯომი	18,1	11,2	70,0	100
6	კიათურა	23,5	4,7	71,8	100
7	გუდაუთი	1,9	0,9	97,2	100
	საერთოდ	21,6	4,1	74,3	100

ამნაირად, ჩამოთვლილ ქალაქებში წყალსადენი ჰქონიათ ამავე ქალაქთა ბინების საერთო რიცხვის მხოლოდ 25, 7 პროც.

წყალსადენის ნაკლებობას განსაკუთრებით ფოთში ჰქონია ადგილი: აქ მხოლოდ ბინათა საერთო რიცხვის 2,0%-შია გაყვანილი წყალი, შემდეგ გუდაუთში—2,8%, სოხუმში—5,1% და სხვა. შედარებით უკეთესი პირობები ყოფილა ტფილისის ბინებში: აქ წყალი გაყვანილია ბინათა საერთო რიცხვის 30,8%-ში.

ამას გარდა უნდა ითქვას, რომ ამ უკანასკნელი წლების ამბებს არ შეეძლო წყალსადენზე სათანადო გავლენა არ მოეხდინა.

არის საგრძნობი რიცხვი ბინებისა, სადაც წყალსადენი არ მოქმედებს; ასეთი 2.531 ბინაა, ანუ ბინების საერთო რიცხვის 4,1%-ი.

საერთაშორისო და სამოქალაქო ომებმა დიდი გავლენა წყალსადენზე იქონიეს უმთავრესად ბორჯომში, სადაც ბინათა საერთო რიცხვის 11,2%-ში წყალსადენი არ მოქმედებს, შემდეგ ტფილისში: აქ ბინათა საერთო რიცხვის 4,9%-ში არმომქმედი წყალსადენია, ჭიათურაში—4,7%-ში, სოხუმში 1,8%. ყველაზე ნაკლები გავლენა დაეტყო ფოთსა და ბათომს: პირველში ბინათა საერთო რიცხვის 0,3%-ი არმომქმედი წყალსადენითაა, მეორეში—0,6%-ი.

გამოვარკვიოთ ახლა მობინადრეთა მდგომარეობა წყალსადენის მხრივ.

100 მობინადრეთაგან სარგებლობენ ბინებით:

ტაბული 8.

№№ რიგზე	ქალაქები	მომქმედი წყალსადენით	არმომქმედი წყალსადენით	უწყალსადენო	სულ
1	ტფილისი	33,4	5,9	60,7	100
2	ბათომი	19,9	0,7	79,4	100
3	სოხუმი	4,5	2,2	93,3	100
4	ფოთი	1,5	0,2	98,3	100
5	ბორჯომი	17,7	9,6	72,7	100
6	ჭიათურა	27,7	3,8	68,5	100
7	გუდაუთი	1,6	0,8	97,6	100
	საერთოდ	28,0	4,6	67,4	100

საერთოდ წყალსადენით სარგებლობს ჩამოთვლილ ქალაქთა მობინადრეების საერთო რიცხვის 28,0%, უწყალსადენოთ რჩება 67,4%, ხოლო 4,6% არმომქმედ წყალსადენიან ბინებშია მოთავსებული.

შედარებით ყველაზე უფრო უზრუნველყოფილნი ტფილისის მობინადრენი ყოფილან; ტფილისს მოსდევენ: ჭიათურა, ბორჯომი, ბათომი და სხვანი.

საერთაშორისო და სამოქალაქო ომების შედეგებს ჩამოთვლილ ქალაქებს შორის განსაკუთრებით ბორჯომის მობინადრენი დაუზარალებია: ამ ქალაქის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 9,6% არმომქმედ წყალსადენიან ბინებში ცხოვრობს; ბორჯომს მისდევს ტფილისი—არმომქმედ წყალსადენიან ბინებში მობინადრეთა 5,9% მოდის, ჭიათურა—3,8% და სხვა.

ასეთია ბინების და მობინადრეთა საერთო მდგომარეობა წყალსადენის მხრივ.

ახლა განვიხილოთ წყალსადენიანი ბინები ოთახების მიხედვით, ე. ი. გამოვარკვიოთ ბინათა რომელი კატეგორიაა უფრო დაკმაყოფილებული წყალსადენით და რომელი უფრო მოკლებულია მას.

ამისათვის საიულისტრაციოთ ჯერ-ჯერობით მოვიყვანთ ცნობებს აბსოლუტურ რიცხვებში, შემდეგ კი თანდათანობით შევუდგებით წამოჭრილ საკითხების გაშუქება შესწავლას.

მომქმედ და არმომქმედ წყალსადენიანი ბინები ოთახების რიცხვის მიხედვით:

ტაბულა 9.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები											
		1 ოთახიან.		2 ოთახიან.		3 ოთახიან.		4 ოთახიან		5 ოთახიან.		6 ოთახიან.	
		ბინ. რიც.	მობ. რიც.	ბინ. რიც.	მობ. რიც.	ბინ. რიც.	მობ. რიც.	ბინ. რიც.	მობ. რიც.	ბინ. რიც.	მობ. რიც.	ბინ. რიც.	მობ. რიც.
1	ტფილისი .	2453	7512	3584	16449	2859	17496	2208	17201	1396	12880	1487	18673
2	ბათომი .	300	1297	318	2113	199	1652	156	1621	117	1400	154	2769
3	სოხუმი .	64	194	63	261	37	196	27	177	15	115	14	178
4	ფოთი.	17	70	15	57	5	21	5	24	1	9	1	—
5	ბორჯომი	66	172	117	446	62	280	18	109	6	42	3	18
6	ჭიათურა	34	97	80	422	34	214	19	126	13	82	8	63
7	გუდაუთი .	1	2	3	6	1	9	5	14	3	17	2	17
	ს უ ლ. . .	2935	9344	4186	19754	3200	19865	2438	19272	1554	14545	1669	21718

უპირველესად ყოვლისა ვნახოთ, რა პირობებშია წყალსადენიანი ბინები ბინათა კატეგორიების მიხედვით.

100 (მომქმედ და არმომქმედ) წყალსადენიან ბინაზე ბინათა კატეგორიების მიხედვით მოდის:

ტაბულა 10.

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
1	ტფილისი	17,6	25,6	20,5	15,7	10,0	10,6	100
	ბათომი .	24,1	25.6	16,0	12,5	9.4	12,4	100
3	სოხუმი .	29,1	28.6	16.8	12,3	6,8	6,4	100
4	ფოთი	36,2	31,9	10.6	10,6	8,5		100
5	ბორჯომი	21,3	43,0	22,8	6,6		1,1	100
6	ჭიათურა	17,5	44,3	17,5	9,8	6,7	4,2	100
7	გუდაუთი	5,5	16,7	22,2	27,8	16,7	11,1	100
	ს ა ე რ თ ო დ .	18,3	26,3	20,0	15,3	9,7	10,1	100

საერთოდ, აღნიშნულ ბინებში პირველი ადგილი ორ-ოთახიან ბინებს უჭირავთ. შემდეგ—სამ-ოთახიან, ერთ-ოთახიან, ოთხ-ოთახიან, ექვს და მეტ ოთახიან და, ბოლოს, ხუთ-ოთახიან ბინებს.

ცალკე ქალაქებში კი ასეთი სურათი გვეშლება: იმ დროს, როდესაც ტფილისში ერთ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ ბინათა საერთო რიცხვის 42,3%-ს, ორ-ოთახიანი—33,2%-ს, სამ-ოთახიანი—13,0%-ს, ოთხ-ოთახიანი—7,2%-ს, ხუთ-ოთახიანი—3,9%-ს, ბოლოს, 6 და მეტ ოთახიანი—4,0%-ს (იხილე ტაბულა: 4).—ტფილისის წყალსადენიან ბინებში ერთ-ოთახიანი ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის 17,6%-ს შეადგენენ, ორ-ოთახიანი—25,6%-ს, სამ-ოთახიანი—20,5%-ს, ოთხ-ოთახიანი—15,7%-ს და სხვა.

ამრიგად, დასკვნა ასეთია: რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო მოწყობილია იგი წყალსადენით, სხვანაირად, რაც უფრო ბინა ტეხნიკურად დამაკმაყოფილებელია, მით უფრო იგი წყალსადენით უზრუნველყოფილია. ესევე ითქმის ბათომის, სოხუმის, ქიათურის და გუდაუთის შესახებ. რაც შეეხება ფოთსა და ბორჯომს, აქ მდგომარეობა წყალსადენის მხრივ სულ სხვანაირია, ე. ი. აქ არ არსებობს ბინათა ისეთივე პროპორცია, როგორც დანარჩენ ქალაქებში.

ახლა ენახოთ, რა პირობებში იმყოფებიან მობინადრენი აღნიშნულ ბინებში.

მომქმედ და არმომქმედ წყალსადენიან ბინათა 100 მობინადრეზე მოდის:

ტაბულა 11.

№№ რიგზე	ქალაქები	1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	საერთოდ
	ტფილისი	8,3	18,2	19,4	19,1	14,3	20,7	100
	ბათომი.	11,9	19,5	15,2	15,0	12,9	25,5	100
	სოხუმი .	17,4	23,4	17,0	15,9	10,3	16,0	100
4	ფოთი	38,0	30,9	13,1	13,1	4,9	—	100
5	ბორჯომი	16,1	41,8	26,2	10,2	4,0	1,7	100
6	ქიათურა	9,7	42,0	21,3	12,5	8,2	6,3	100
	გუდაუთი	3,1	9,2	14,0		26,1	26,1	100
	საერთოდ	8,9	18,9	19,1	18,4	13,9	20,8	100

წყალსადენით დაკმაყოფილებულ მობინადრეთა უდიდესი რიცხვი ჩამოთვლილ ქალაქებში 6 და მეტ, 3, 2 და 4 ოთახიან ბინებზე მოდის, ხოლო უმცირესი რიცხვი—ერთ-ოთახიან ბინებზე.

ცალკე ქალაქთა მობინადრეების პირობები წყალსადენის მხრივ კი ასეთია: იმ დროს, როდესაც ტფილისის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 27,0%-ი ერთ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, 27,8%-ი ორ-ოთახიანში, 16,5%-ი სამ-ოთახიანში და სხვა (იხ. ტაბულა 5),—წყალსადენიან ბინებში ამავ ჯგუფის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 8,3%-ი ერთ-ოთახიან ბინებში ყოფილა მოთავსებული, 18,2%-ი ორ-ოთახიანში, 19,4% სამ-ოთახიანში და სხვა.

ამნაირად, დასკვნა აქაც ისეთივეა, როგორც წყალსადენიან ბინების შესახებ: რაც მეტ ოთახიანი ბინაა მით უფრო უზრუნველყოფილნი არიან მობინადრენი წყალსადენით.

მობინადრეთა ასეთივე პირობებია ბათომში, სოხუმში, ჰიათურასა და გუდაუთში, ხოლო რაც შეეხება ფოთისა და ბორჯომის მობინადრეთ ბინათა კატეგორიებსა და წყალსადენის მხრივ, აქაც ისეთივე პროპორცია არსებობს, როგორც ამავე ქალაქების წყალსადენიან ბინებში.

ასეთია წყალსადენიან ბინებისა და იქ მობინადრეთა პირობები.

გამოვარკვიოთ ახლა უწყალსადენო ბინათა მდგომარეობა. ამისათვის, უპირველესად ყოვლისა. როგორც წყალსადენიან ბინებში, ისე აქაც მოვიყვანოთ ჯერ-ჯერობით ტაბულა აბსოლუტურ რიცხვებში.

უწყალსადენო ბინები და იქ მობინადრენი, ბინათა კატეგორიების მიხედვით:

ტაბულა 12.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები											
		1 ოთახიანი		2 ოთახიანი		3 ოთახიანი		4 ოთახიანი		5 ოთახიანი		6 და მეტ ოთახიანი	
		ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.	ბინათა რიცხ.	მობინ. რიცხ.
1	ტფილისი	16689	54509	9821	17288	3036	20230	1055	9121	317	3696	293	4312
2	ბათომი	3634	14986	1889	11888	545	4908	379	4353	134	1892	167	3684
3	სოხუმი	2572	7890	1013	4531	293	1838	99	768	37	285	32	356
4	ფოთი	500	1601	736	3291	589	3044	266	1778	103	758	46	432
5	ბორჯომი	154	501	321	1371	92	455	46	278	20	121	13	74
6	ჭიათურა	226	683	173	799	54	350	21	171	7	59	9	101
7	გუდაუთი	206	654	207	892	120	637	60	372	17	112	9	55
	საერთოდ	23981	80827	[illegible]160	70060	4735	31471	1926	16841	665	6926	569	8994

შევუდგეთ ამავ საკითხის ნაწილობრივ გაშუქებას, რისთვისაც მივმართოდ ქვემო მოყვანილ ტაბულას.

100 უწყალსადენო ბინაზე ბინათა კატეგორიების მიხედვით მოდის:

ტაბულა 13.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები						
		1 ოთახ.	ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ,	6 ოთახ. და მეტი	სულ
1	ტფილისი	53,4	31,4	9,7	3,5	1,1	0,9	100
	ბათომი	53,9	28,0	8,1	5,6	1,9	2,5	100
	სოხუმი	63,5	25,0	7,4	2,4	0,9	0,8	100
4	ფოთი	22,3	32,9	26,3	11,9	4,0	2,0	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები: 1 ოთახ.	ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 ოთახ. და მეტი	სულ
	ჭიათურა	40,1	35,3	11,0	4,3	1,4	1,9	
6	ბორჯომი	23,9	49,7	14,2	7,1	3,1	2,0	100
	გუდაუთი	33·3	33,4	19,4	9,7	2,7	1,5	100
	სულ	52,1	30,8	10,3	4,2	1,4		100

როგორც ზემოთ დავინახეთ, წყალსადენიან ბინებში ბინათა საერთო რიცხვის 18,3 % ერთოთახიანია, 26,3 პროცენტი ოროთახიანი, 20,0 პროცენტი სამოთახიანი და სხვა (იხ. ტაბულა 10); უწყალსადენო ბინებში სულ სხვა სურათი გვეშლება: აქ ბინათა საერთო რიცხვის 52,1 პროცენტი ერთოთახიანია, 30,8 პროცენტი—ოროთახიანი, 10,3 პროცენტი სამოთახიანი და სხვ. ამნაირად, თუ წყალსადენიან ბინებზე ვამბობდით, რაც მეტოთახიანია ბინა, მით უფრო იგი უზრუნველყოფილია წყალსადენითო, აქ ვამბობთ, რაც ბინაში ნაკლებია ოთახების რიცხვი, მით უფრო მეტია უწყალსადენო ბინა.

ეს გარემოება უფრო ნათელი იქნება, თუ ცალკე ქალაქების უწყალსადენო ბინებს განვიხილავთ.

მაგალითად, ტფილისის უწყალსადენო ბინებში ერთ-ოთახიანი ბინა ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის 53,4 პროცენტი ყოფილა, ოროთახიანი—31,4 პროცენტი, სამ ოთახიანი 9,7 პროცენტი და სხვა.

ასეთივე მდგომარეობაა ბათომის, სოხუმის, ჭიათურის და გუდაუთის უწყალსადენო ბინებში. რაც შეეხება ფოთისა და ბორჯომის უწყალსადენო ბინებს, აქ მათი რიგი შემდეგნაირად იცვლება: უდიდესი რიცხვი უწყალსადენო ბინებისა ფოთში: 2, 3 და 1 ოთახიან ბინებზე მოდის, ბორჯომში კი—2, 1 და 3 ოთახიან ბინებზე.

განოვარკვიოთ მობინადრეთა პირობები აღნიშნულ ბინებში.

უწყალსადენო ბინების 100 მობინადრეზე მოდის: ტაბულა 11.

№№ რიგზე	ქალაქები	1-ოთახიანი	2-ოთახიანი	3-ოთახიანი	4-ოთახიანი	5-ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	სულ
1	ტფილისი	39,2	34,0	14,6	6,4	2,7	3,1	100
2	ბათომში	35 9	28,5	11,8	10,4	4,6	8,8	100
	სოხუმი	50,3	29.0	11,8	4,9	1,8	2,2	100
4	ფოთი	14,7	30,2	27,9	16,3	6,0	4.0	100
5	ბორჯომი	17·9	48,9	16,2	9,9	1,4	2,7	100
6	ჭიათურა	31,6	36,9	16,2	7,9	2,7	4·7	100
7	გუდაუთი	24,1	32,8	23,1	13,6	4,1	2,0	100
	სულ	37·6	32.6	14.6	7.8	3,2	4.2	100

ჩამოთვლილ ქალაქებში უწყალსადენო ბინების მობინადრეთა უდიდეს რიცხვს იძლევიან რიგობით: 1, 2, 3, 4, 6 და მეტ და 5 ოთახიანი ბინები.

ცალკე ქალაქების უწყალსადენო ბინათა მობინადრეების პირობები კი ასეთია: ტფილისშიაც იმ მობინადრეთა უდიდეს რიცხვს, რომელნიც მოკლებულნი არიან წყალსადენს, ერთ ოთახიანი ბინები იძლევა, შემდეგ—2, 3, 4, 6 და მეტ და, უკანასკნელად, 5-ოთახიანი ბინათა მობინადრენი. თითქმის ასეთივე მდგომარეობაა დანარჩენ ქალაქებშიაც.

აი, მოკლედ საქართველოს ქალაქთა ბინებისა და იქ მობინადრეთა მდგომარეობა წყალსადენის მხრივ.

ახლა შევუდგეთ საქართველოს ქალაქთა ბინების და მობინადრეთა მდგომარეობის გამოკვლევას ვატერკლოზეტებისა და ცალკე—ფეხისადგილის მხრივ. ეს საკითხი, ჩვენის აზრით, დღის წესრიგში უნდა იდგეს, ვინაიდან ადამიანის ფიზიკური განადგურების ერთი უმთავრესი მიზეზთაგანი ბინათა ანტისანიტარული პირობებია. ამ საკითხის წამოყენება მით უფრო აუცილებელია დღეს, რომ ჯანმრთელობის ორგანოები კომუნალური მეურნეობათა დახმარებით ცდილობენ პროფილაქტიური სისტემის გაძლიერებაზე.

ამ სისტემის უმტკივნეულოდ და ადვილად გატარება ცხოვრებაში კი შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ბინათა ანტისანიტარულ პირობებს თავიდან აეცილებთ. რაიც ცხადია. თავიდან ავაცილებს ბინადრობის ანტიჰიგიენურ პირობებსაც.

შევუდგეთ ახლა წამოჭრილ საკითხის შესწავლა-გაშუქებას.

2. ბინები მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი ვატერ-კლოზეტით და ცალკე ფეხისადგილით.

ამ მხრივ საქართველოს ქალაქთა ბინების და იქ მობინადრეთა საერთო მდგომარეობა შემდეგნაირია:

ტაბულა 15.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები ვატერკლოზეტით		მათ შორის ბინები მოუწესრიგებელი ვატერკლოზ.		ბინები ცალკე ფეხისადგილით		უვატერკლოზეტო და ფეხისადგილო ბინები	
		ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:								
	ახალქალაქი	—	—	—	—	53	200	511	2415
2	ახალციხე .	—	—	—	—	1053	4903	1170	5161
3	ბორჯომი .	191	755	117	425	118	576	623	2583
4	გორი	—	—	—	—	475	2266	1770	6830

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები ვატერკლოზეტით		მათ შორის ბინები მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით		ბინები პრიმიტიული ფეხ-სადგილით		უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინები	
		ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი
5	დუშეთი	—	—	—		77	311	362	1116
6	ველისციხე	—	—	—	—	842	3731	346	1342
7	თელავი	—	—	—		932	3998	1427	5043
8	თიანეთი	—	—	—	—	207	1055	87	327
9	ლაგოდეხი	—	—	—		28	177	292	1347
10	ლიუქსემბურგი	—	—	—	—	18	84	1043	4401
11	სიღნაღი		—	—	—	379	1647	673	2540
12	სურამი	—	—	—	—	464	2262	367	1827
13	შულავერი		—	—	—	498	2211	651	2885
14	ხაშური	—	—	—		360	1945	1166	5065
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	191	755	117	425	5504	25446	10488	42882
15	ტფილისი	10623	72410	3640	23298	8916	47119	25738	110000
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	10814	73174	3757	23723	14420	72565	36226	152882
	II. დასავლეთ საქართველო:								
16	ანაკლია	—	—	—	—	79	[illegible]	73	297
17	ზესტაფონი	—	—	—	—	572	2960	411	1832
18	ზუგდიდი		—		—	508	2671	376	1801
19	ლანჩხუთი	—	—	—	—	1134	6073	316	1348
20	ოზურგეთი	—	—	—	—	510	3047	501	2452
21	ონი	—	—		—	241	1443	276	1231
22	სამტრედია	—	—	—	—	546	2705	847	3674
23	სენაკი	—	—	—	—	555	3520	193	955
24	ტყვიბული	—	—	—	—	230	1206	188	610
25	ფოთი	7	28	5	22	1548	8088	760	3069
26	ყულევი	—	—	—	—	121	543	45	184
27	ცაგერი		—	—	—	122	716	203	849
28	ჭიათურა	59	262	18	82	242	1333	394	1618
29	ხონი	—	—		—	1744	8085	360	1341
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	66	290	23	104	8152	42754	4943	21261
30	ქუთაისი	—				6028	31588	2985	13078
	სულ დასავლეთ საქართველოში	66	290		104	14180	74342	7928	34339

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები ვატერკლოზეტით		მათ შორის ბინები მოწესრიგებული ვატერკლოზეტით		ბინები ცალკე ფეხისადგილით		უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები	
		ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინ. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობ. რიცხვი
	III. აჭარა:								
31	ბათომი .	587	5403	127	1144	1663	12232	5799	35155
	IV. აფხაზეთი:								
32	გუდაუთი .	11	14	8	31	205	1006	428	1749
33	ოჩამჩირე .	—	—	—	—	241	1090	402	1582
34	გალი . .	—	—	—	—	18	62	63	168
35	სოხუმი .	122	671	77	399	1338	5645	2862	10539
	სულ აფხაზეთში	133	715	85	430	1802	7803	3755	14034
	V. სამხრეთ-ოსეთი:								
36	ცხინვალი . .	—	—	—	—	350	2065	491	2420
	საერთოდ საქართველოში	11600	79582	3992	25401	32415	169007	54199	238830

მთელ საქართველოს ქალაქთა ბინებიდან ვატერკლოზეტი (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) მხოლოდ 11.600 ბინას ჰქონია, ანუ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 11,8 პროცენტს, ე. ი. 79.582 მობინადრეს, ანუ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 16,3 პროცენტს.

თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებასაც, რომ ზემოაღნიშნულ ბინებში ისეთი ბინებიც შედიან, სადაც ვატერკლოზეტი მოუწესრიგებელია, მაშინ ვატერკლოზეტიან ბინათა რიცხვი დაეცემა რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 7,7 პროცენტამდე, ხოლო მობინადრეთა რიცხვი —11,1 პროცენტამდე.

ცალკე ფეხისადგილის მხრივ კი მდგომარეობა ასეთია: საქართველოს ქალაქთა ბინებიდან ფეხისადგილი ჰქონია მხოლოდ 32.415 ბინას, ანუ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 33,0 პროცენტს, ე. ი. 169.007 მობინადრეს, ანუ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 34,7 პროცენტს.

ამნაირად, ვატერკლოზეტის და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ უზრუნველყოფილია მხოლოდ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 44,8 პროცენტი, ანუ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 51,0 პროცენტი; სრულიად მოკლებულია ვატერკლოზეტს და ცალკე ფეხისადგილს რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 55,2 პროცენტი, ანუ რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 49,0 პროცენტი.

ეს გარემოება იმის მაჩვენებელია, რომ რესპუბლიკის ქალაქები არ სრულიად სანიტარული პირობების მხრივ შესაფერისად მოწყობილნი, ვინაიდან

უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინები, სადაც მობინადრეთა ასეთი დიდი რიცხვია, ცხადია, მეტის-მეტი ანტისანიტარულ პირობებს ჰქმნიან ქალაქებში და სხვა და სხვა გადამდები სნეულების გავრცელებას საგრძნობლად უწყობენ ხელს.

რათა სრული წარმოდგენა ვიქონიოთ იმაზე, თუ საქართველოს რომელ კუთხეშია განსაკუთრებით ბინათა ანტისანიტარული მდგომარეობა, მოგვყავს შემდეგი ტაბულა:

100 ბინაზე მოდის: ტაბულა 16.

№ № რიგზე	ქალაქები	მოწყობილი ვატერკლოზეტი	მოწყობილი ვატერკ.. ოზეტი	[illegible] ფეხსა-დგილი	უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:					
1	ახალქალაქი	—	—	0,1		
	ახალციხე	—	—	47,1	52,0	
3	ბორჯომი		12,0		66,8	
1	გორი				78,8	
5	დუშეთი	—	—			
6	ველისციხე	—	—	70,9	29,1	
7	თელავი	—		39,5	60,5	
8	თიანეთი	—	—	70,4	29,6	
9	ლაგოდეხი	—	—	8,8	91,2	
10	ლიუქსემბურგი	—	—	1,7	98,3	100
11	სიღნაღი	—	—	36,0	64,0	100
12	სურამი	—	—	55,8	54,2	100
13	შულავერი	—	—	43,3	56,7	100
14	ხაშური	—		23,6	76,4	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში, ტფილისის გამოკლებით	0,4	0,7	34,0	64,9	
	ტფილისი	15,4	8,0	19,7	56,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში		6.1	23,5	58,9	
	II. დასავლეთი საქართველო:					
16	ანაკლია	—	—	52,0	48,0	100
17	ზესტაფონი	—	—	58,2	41,8	100
18	ზუგდიდი	—	—	57,5	42,5	100
19	ლანჩხუთი	—	—	78,2	21,8	100
20	ოზურგეთი	—	—	50,4	49,6	100

№№ რიგზე	ქალაქები	მოწყობილი ვატერკლოზეტი	მოუწყობელი ვატერკლოზეტი	ცალკე ფეხსა-ადგილი	ვატერკლოზეტი და ფეხსადგილი	სულ
	ონი	—	—	40,6	53,4	100
	სამტრედია	—	—	39,2	60,8	100
	სენაკი	—	—	39,2	60,8	100
24	ტყიბული	—	—	55,0	45,0	100
25	ფოთი			66,9	32,8	100
26	ყულევი	—	—	72,9	27,1	100
27	ცაგერი	—	—	37,5	62,5	100
28	ჭიათურა	5,0	2,6	34,8	56,7	100
29	ხონი	—	—	82,9	17,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	0,3		61,9	37,6	100
	ქუთაისი	—	—	66,1	33,9	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,2		63,9	35,8	100
	III. აჭარა:					
						100
	IV. აფხაზეთი:					
	გუდაუთა			31,8	66,5	100
33	ოჩამჩირე	—	—	37,5	62,5	100
	გალი	—	—	22,2	77,8	100
	სოხუმი	1,0	1,8	31,0	66,2	100
	სულ აფხაზეთში	0,8		31,7	66,0	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:					
	ცხინვალი	—	—	41,6	58,4	100
	საერთოდ საქართველოში		4,1	33,0	55,2	100

ჯერ-ჯერობით გავეცნოთ ბინათა პირობებს ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხსადგილის მხრივ, საერთოდ, საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეებში. შემდეგ შევუდგეთ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეებთან დაკავშირებით ბინათა ანტისანიტარული პირობების შესწავლა-გაშუქებას, სხვანაირად: გამოვარკვიოთ, ბინების ანტისანიტარული პირობების მხრით საქართველოს რომელი კუთხეებია უფრო ცუდ მდგომარეობაში.

დავიწყოთ პირველიდან.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 0,4 პროცენტს მოწესრიგებული ვატერკლოზეტი ჰქონია, ხოლო 0,7 პროცენტს —მოუწესრიგებელი. ამნაირად, ვატერკლოზეტი (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 1,1 პროცენტშია.

ცალკე—ფეხისადგილი ბინათა საერთო რიცხვის 34,0 პროცენტს ჰქონია, ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა რიცხვი აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 64,9 პროცენტს შეადგენს.

ტფილისში ამ მხრივ მდგომარეობა ასეთია: ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 15,4 პროცენტი მოწესრიგებული ვატერკლოზეტითაა, ხოლო 8,0 პროც.— მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, ორივე აღნიშნული ჯგუფი კი, როგორც ვხედავთ, ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 23,4 პროცენტს შეადგენს. აქვე ბინები ცალკე ფეხისადგილით შეადგენენ ბინათა საერთო რიცხვის 19,7 პროცენტს, ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები —56,9 პრ.—

საერთოდ, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის ჩათვლით) ვატერკლოზეტისა და ფეხისადგილის მხრივ ბინების მდგომარეობა ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის 11,5 პროც. მოწესრიგებული ვატერკლოზეტიანი ბინებია, 6,1 პრ.— მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტიანი ბინები, ანუ ორივე ჯგუფი—17,6 პრ.— ცალკე ფეხისადგილიანი—23,5 პროც., ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო 58,9 პროცენტი.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 0,3 პროც. მოწესრიგებული ვატერკლოზეტითაა, 0,2 პროც. მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, ე. ი. ორივე აღნიშნული ჯგუფი 0,5 პროცენტს იძლევა. ცალკე ფეხისადგილი დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 61,9 პროცენტს ჰქონია, ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ყოფილა 37,6 პროც.

ქუთაისში, ბინათა საერთო რიცხვის 66,1 პროც. ცალკე ფეხისადგილიანი ბინებია, ხოლო 33,9 პროც. სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები. აქ ვატერკლოზეტიანი ბინები სულ არ არის, რაიც აიხსნება იმ გარემოებით, რომ აქ წყალსადენიც არაა.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის 0,2 პროც. მოწესრიგებული ვატერკლოზეტიანი ბინებია, 0,1 პრ. —მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტიანი ბინები, 63,9 პრ.- ცალკე ფეხისადგილიანი, ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო—35,8 პროც.

აჭარაში ბინათა საერთო რიცხვის 5,7 პროც. მოწესრიგებული ვატერკლოზეტიანი ბინებია, 1,5 პროც.—მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტიანი ბინები, 20,7 პროც. —ცალკე ფეხისადგილით, ხოლო 72,1 პროც. სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინებია.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 0,8 პროც. მოწესრიგებული ვატერკლოზეტიანი ბინებია, 1,5 პროც. - მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტიანი ბინებში. 31,7 პროც.—ცალკე ფეხისადგილით, ხოლო 66,0 პროც. სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები ყოფილა.

სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 41,6 პროც. ცალკე ფეხსადგილიანი ბინებია, ხოლო 58,4 პროც. სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინები ყოფილა. ალსანიშნავია, რომ აქ ვატერკლოზეტიანი ბინები სულ არა ყოფილა, რაიც აიხსნება იმ გარემოებით, რომ აქაც წყალსადენი არაა.

ამ მიმოხილვიდან ახლა მეტის-მეტად საგულისხმიერო დასკვნების გამოტანა შეგვიძლია.

ბინების ანტი-სანიტარულ პირობებს განსაკუთრებით აჭარაში ჰქონია ადგილი. აქ, როგორც დავინახეთ, ბინათა საერთო რიცხვის 72,1 პროც. სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინებია. ბათომის ტოპოგრაფიული პირობებიც რომ მივიღოთ მხედველობაში, მაინც თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ აქ ბინების მეტის-მეტად ანტი-სანიტარული პირობები ყოფილა.

შემდეგ. ბინების არა ნაკლები ანტი-სანიტარული პირობები აფხაზეთის ქალაქებშია; აქ ბინათა საერთო რიცხვის 66,0 პროც. უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილოა. აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (ტფილისის გამოკლებით) ასეთი პირობებია: აქ ბინათა საერთო რიცხვის 64,9 პროც. უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინებია.

შედარებით უკეთესს პირობებს ამ მხრივ ქუთაისში და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ) ჰქონია ადგილი, ე. ი. პირველში უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინა ყოფილა ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 33,9 პროც., მეორეში, ე. ი. საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით) 35,8 პროც., ხოლო მესამეში—37,6 პროც.: მართალია, ეს პროც. ჰიგიენური თვალსაზრისით ძალიან დიდია, მაგრამ ვამბობთ, რომ შედარებით საქართველოს სხვა კუთხეებთან აქ მდგომარეობა უკეთესია.

ამ მხრივ საჭიროა სათანადო ზომების მიღება, ვინაიდან, როგორც დავინახეთ, უმრავლესობა ბინებისა უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ყოფილა. განსაკუთრებით აჭარაში, აფხაზეთის ქალაქებში, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) და სხვაგან.

როგორც ვხედავთ, ქალაქების ბინათა საგრძნობი ნაწილი სანიტარიის ელემენტარულ მოთხოვნილებებსაც ვერ აკმაყოფილებს. ასეთ პირობებში, ცხადია, სხვა და სხვა ინფექცია ადვილად მოიკიდებს ფეხს და მსხვერპლი ; დიდი იქნება.

აი სწორედ აქ არის საჭირო სახლმართველობის კომუნალური ნაწილის მოგვარება-გაძლიერება და სანიტარული ზედამხედველობის ფხიზელი თვალი.

ასეთია ბინების სანიტარული პირობები.

საინტერესოა გამოვარკვიოთ. რა პირობებში იმყოფება ამ მხრივ მოსახლეობა. ამისთვის მივმართოთ ქვემო მოყვანილ ტაბულას.

100 მოსახლედან აქვს ბინა:

ტაბულა 17.

№№ რიგზე	ქალაქები	წყალსადენ ვატერკლოზეტით	უწყალსადენო ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგილით	უფეხსადგილო და უვატერკლოზეტო	სულ
	I აღმოსავლეთი საქართველო:					
	ახალქალაქი .		—	9,7	90,3	100
	ახალციხე	—	—	48,7	51,3	100
	ბორჯომი	8,4	10,9	14,7	66,0	100
1	გორი	—	—	24,9	75,1	100
	დუშეთი	—	—	22,9	77,1	100

№ № რიგზე	ქალაქები	მოწყობილება ცენტრ. კანალიზაციით	მოწყობილება ადგილ. კანალიზ.-ით	ორმოები და სა-სალები	ფეხსადგილე-ბი და ეზო-ები	სულ
	ველისციხე .	—	—	73,5	26,5	100
	თელავი .	—	—	44,2	55,8	100
	თიანეთი	—	—	76,3	23,7	100
10	ლაგოდეხი .	—	—	11,6	88,4	100
	ლიუქსენბურგი	—	—	1,9	98,1	100
	სიღნაღი	—	—	39,3	60,7	100
	სურამი	—	—	55,3	44,7	100
	შულავერი	—	—	43,4	56,6	100
1[illegible]	ხაშური .	—	—	27,7	72,3	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით .	0,5	0,6	36,8	62,1	100
	ტფილისი .	21,4	10,1	20,5	48,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	16,6	7,0	24,3	51,2	100
	II. დასავლეთი საქართველო:					
16	ანაკლია	—	—	50,7	49,3	100
	ხესტაფონი	—	—	61,8	38,2	100
	ზუგდიდი	—	—	59,7	40,3	100
19	ლანჩხუთი	—	—	81,8	18,2	100
20	ოზურგეთი		—	55,4	44,6	100
21	ონი		—	53,9	46,1	100
	სამტრედია	—	—	42,9	57,1	100
	სენაკი		—	78,4	21,6	100
24	ტყიბული .	—		66,4	33,6	100
	ფოთი .	0,1		72,3	27,6	100
	ყულევი .		—	74,7	25,3	100
27	ცაგერი	—		45,1	54,9	100
28	ჭიათურა	3,6	2,5	41,5	50,4	100
29	ხონი .	—	—	85,8	14,2	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით			66,5	33,1	100
	ქუთაისი .			70,7	29,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,2	0,1	68,2	31,5	100

№№ რიგზე	ქალაქები	მოწესრიგებული ვატერ-კლოზეტი	მოუწესრიგებელი ვატერ-კლოზეტით	ცალკე ფეხი-სადგილით	ვატერკლოზეტს და ცალკე ფეხისადგილს მოკლებული	სულ
	III. აჭარა:					
	ბათუმი				66.6	
	IV. აფხაზეთი:					
	გუდაუთი			35,9	62.5	
33	ოჩამჩირე	—	—	40,8	59,2	100
34	გალი		—	27,0	73,0	100
35	სოხუმი.	1,6	2,4	33 5	62,5	100
	სულ აფხაზეთში		1.9	34,6	62,2	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:					
36	ცხინვალი .	—	—	46,0	54,0	100
	საერთოდ საქართველოში.			34,7	49.0	100

ბინაია ანტი-სანიტარულ პირობებს, როგორც ვხედავთ. სამწუხარო შედეგი მოსდევს მობინადრეთათვის.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 0,5 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 0,6 პროც. მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 36,8—პროც.-ცალკე ფეხისადგილით, ხოლო ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხისადგილს მოკლებულია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,1 პროცენტი.

ტფილისში მოწესრიგებული ვატერკლოზეტით სარგებლობს მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 21,4 პროც.; მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით—10,1 პროც., ცალკე ფეხისადგილით—20,5 პროც., ხოლო მოკლებულია მას მობინადრეთა საერთო რიცხვის 48,0 პროც.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით მობინადრეთა პირობები ამ მხრივ ასეთია:

მობინადრეთა საერთო რიცხვის 16,6 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 7.9 პროც. მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 24,3 პროც.—ცალკე ფეხისადგილით, ხოლო აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 51,2 პროც. ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხისადგილს სულ მოკლებულია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 0,3 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 0.1 პროც.

მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 66,5 პროც. ცალკე ფეხსადგილით, ხოლო მობინადრეთა საერთო რიცხვის 33,1 პროც. ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს სრულიად მოკლებულია.

ქუთაისში კი მობინადრეთა პირობები შემდეგნაირია:

მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,7 პროც. ცალკე ფეხსადგილით სარგებლობს, ხოლო მობინადრეთა საერთო რიცხვის 29,3 პროც. სრულიად მოკლებულია მას.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის ჩათვლით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 0,2 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 0,1 მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 68,2 პროც. ცალკე ფეხსადგილით და, დასასრულ, მობინადრეთა საერთო რიცხვის 31,5 პროც. ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს სრულიად მოკლებულია.

აჭარაში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 8,1 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 2,1 პროც. მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 23,2 პროც.—ცალკე ფეხსადგილით, ხოლო მობინადრეთა საერთო რიცხვის 66,6 პროც. ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს მოკლებულია.

აფხაზეთის ქალაქებში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 1,3 პროც. სარგებლობს მოწესრიგებული და 1,9 პროც. მოუწესრიგებელი ვატერკლოზეტით, 34,6 პროც. ცალკე ფეხსადგილით, ხოლო სრულიად მოკლებულია ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,2 პროც.

სამხრეთ ოსეთში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 46,0 პროც. სარგებლობს ცალკე ფეხსადგილით, ხოლო მობინადრეთა საერთო რიცხვის 54,0 პროც. სრულიად მოკლებულია მას.

ამგვარად, როგორც ამ მიმოხილვიდან ვხედავთ, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხსადგილის სარგებლობის მხრივ მობინადრეთა აუტანელ მდგომარეობას განსაკუთრებით აჭარაში ჰქონია ადგილი. აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 66,6 პროც. სრულიად მოკლებულია ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს. არა ნაკლებ ცუდ პირობებში არიან ამ მხრივ მობინადრენი აფხაზეთის ქალაქებში: აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,2 პროც. უვატერკლოზეტოთ და უფეხსადგილოთ რჩება. თითქმის ასეთივე პირობებია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით): აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,1 პროც. ვატერკლოზეტსა და ცალკე ფეხსადგილს მოკლებულია.

ამ მხრივ შედარებით უკეთეს პირობებში ქუთაისის მობინადრენი არიან. აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 29,3 პროც. რჩება უვატერკლოზეტოთ და უფეხსადგილოთ. ქუთაისს მოსდევენ საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქები (ქუთაისით) და ტფილისი.

ასეთია, საერთოდ, მობინადრეთა პირობები ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხსადგილის მხრივ საქართველოს ქალაქებში.

ახლა გამოვარკვიოთ, ბინათა რომელ კატეგორიაშია ანტისანიტარული პირობები. ამისათვის შევუდგეთ ჯერ ვატერკლოზეტიანი, შემდეგ ცალკე ფეხსადგილიანი და, ბოლოს, სულ უვატერკლოზეტო და უფეხსადგილო ბინების განხილვას.

დავიწყოთ პირველიდან, ე. ი. ვატერკლოზეტიან ბინებიდან. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ვატერკლოზეტიანი ბინები მხოლოდ იმ ქალაქებშია, სადაც წყალ-

სადენიანი ბინებია, ე. ი. ტფილისში, ბათომში, სოხუმში, ფოთში, ბორჯომში, ჭიათურაში და გუდაუთში.

100 (მოწესრიგებულ და მოუწესრიგებელ) ვატერკლოზეტიან ბინაზე ბინათა კატეგორიების მიხედვით მოდის:

ტაბულა 18.

№№ რიგზე	ქალაქები	1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტი	სულ
1	ტფილისი	13,8	22,2	20,9	18,1	12.0	13,0	100
2	ბათომი .	15,9	21.1	17.4	14,1	12,6	18,9	100
3	სოხუმი .	18,2	25,6		14.0	11.6	9.1	100
4	ფოთი.	14,3	14.3	14.3	14,3	28.5	14.3	100
5	ბორჯომი .	21.0	44.0		6,8	1.0	1.5	100
6	ჭიათურა .			43.6	11,8	13,6	11.8	100
7	გუდაუთი	—	9.1	36,3	18,2	18 2	18.2	100
	საერთოდ.	14,1	22.6	20,7	17,6	11,9	13,1	100

საერთოდ, აღნიშნულ ბინებში პირველი ადგილი ორ-ოთახიან ბინებს უჭირავთ, შემდეგ—სამ-ოთახიან, ოთხ-ოთახიან, ერთ-ოთახიან, ექვს და მეტ ოთახიან და ხუთ-ოთახიან ბინებს.

ცალკ-ცალკე ქალაქების მიხედვით კი ასეთი სურათი გვეშლება: იმ დროს, როდესაც ტფილისში ერთ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 42,3 პროც-ს შეადგენენ, ორ-ოთახიანი—33,2 პროც-ს, სამ-ოთახიანი- 13,0 პროც-ს, ოთხ-ოთახიანი 7,2 პროც-ს, ხუთ-ოთახიანი 3,9 პროც., ბოლოს. 6 და მეტ-ოთახიანი—4,0 პროც-ს (იხილეთ ტაბულა 3), ტფილისის ვატერკლოზეტიან ბინებში ერთ-ოთახიანი ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 13,8 პროც-ს შეადგენს, ორ-ოთახიანი—22,2 პროც-ს, სამ-ოთახიანი—20,9 პროც-ს, ოთხ-ოთახიანი—18,1 პროც-ს, ხუთ-ოთახიანი—12.0 პროც-ს, ხოლო ექვს და მეტ-ოთახიანი—13.0 პროც-ს.

მაშასადამე, დასკვნა აქაც ისეთივეა, როგორიც წყალსადენიან ბინებში, რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო მოწყობილია იგი ვატერკლოზეტით, ან რაც უფრო ბინა ტეხნიკურად დამაკმაყოფილებელია, მით უფრო იგი ვატერკლოზეტით უზრუნველყოფილია. ესევე ითქმის ბათომის, სოხუმის, ჭიათურის და გუდაუთის შესახებაც, ხოლო რაც შეეხება ფოთისა და ბორჯომს, აქ მდგომარეობა ვატერკლოზეტის მხრივ სულ სხვანაირია, ე.ი. აქ როდი არსებობს ბინათა ასეთივე პროპორცია, როგორც დანარჩენ ქალაქებში.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებშია ბინები ცალკე ფეხსადგილის მხრივ საქართველოს ქალაქებში.

100 ცალკე ფეხისადგილიან ბინაზე მოდის:

ტაბულა 19.

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების კატეგორია						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო:							
1	ახალქალაქი	17,0	54,7	18,9	7,5	1,9	—	100
2	ახალციხე	14,4	46,6	28,7	8,4	1,3	0,6	100
3	ბორჯომი	14,5	46,2	23,1	6,8	6,8	2,6	100
4	გორი	37,9	48,2	11,4	2,1	0,2	0,2	100
5	დუშეთი	55,8	29,9	7,8	2,6	1,3	2,6	100
6	ველისციხე	75,5	19,3	3,2	1,8	0,2	—	100
7	თელავი	44,7	43,0	8,2	3,1	0,6	0,4	100
8	თიანეთი	26,2	56,8	10,7	3,9	2,4	—	100
9	ლაგოდეხი	32,2	39,3	10,7	7,1	7,1	3,6	100
10	ლუქსენბურგი	72,2	27,8	—	—	—	—	100
11	სიღნაღი	56,2	35,4	6,9	1,5	—		100
12	სურამი	25,7	38,4	18,8	11,9	2,6	2,6	100
13	შულავერი	78,4	17,5	4,1	—	—	—	100
14	ხაშური	36,7	43,6	8,6	8,0	0,3	1,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	43,3	37,8	12,6	4,7	1,0	0,6	100
15	ტფილისი	37,3	35,6	16,2	6,7	2,2	1,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	39,6	36,4	14,9	5,9	1,8	1,4	100
	II. დასავლ. საქართველო:							
16	ანაკლია	8,9	36,7	20,3	25,3	6,3	2,5	100
17	ზესტაფონი	30,8	35,2	19,6	8,9	1,7	1,8	100
18	ზუგდიდი	14,1	29,6	29,2	14,8	6,9	5,4	100
19	ლანჩხუთი	35,7	23,6	21,1	14,2		1,8	100
20	ოზურგეთი	23,1		23,3			2,0	100
21	ონი	27,4	47,7	16,2	5,4		0,8	100
22	სამტრედია	25,4	32,1	24,3	11,4		3,7	100
23	სენაკი	14,9	28,4	25,7	23,5	3,6	3,9	100
24	ტყიბული	22,6	57,8	13,5	3,9	1,3	0,9	100
25	ფოთი	15,5	31,4	30,1	15,0	5,6	2,4	100
26	ყულევი	10,9	18,5	26,1	36,1	5,9	2,5	100
27	ცაგერი	31,8	50,4	14,6	1,6	—	1,6	100
28	ჭიათურა	31,8	38,6	16,9	6,4	2,5	3,8	100
29	ხონი	33,[illegible]	24,3	22,4	13,7	3,5	2,8	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების კატეგორია						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ	სულ
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	25,4	30,3	23,7	14,1	3,9	2,6	100
30	ქუთაისი	27,5	35,4	19,6	10,4	3,8	3,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	26,3	32,5	21,9	12,5	3,9	2,9	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი	38,4	31,0	12,3	9,3	3,8	5,2	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	19,0	31,7	29,8	15,1	3,9	0,5	100
33	ოჩამჩირე	14,9	34,0	22,4	22,8	2,1	3,8	100
34	გალი	—	50,0	5,6	22,2	11,1	11,1	100
35	სოხუმი	56,5	27,6	9,5	3,3	1,4	1,7	100
	სულ აფხაზეთში	46,0	28,9	13,8	7,5	1,9	1,9	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	29,3	48,9	15,2	4,6	0,9	1,1	100
	საერთოდ საქართველოში. . .	34,0	34,1	17,8	9,1	2,8	2,2	100

იმ დროს, როდესაც მთელს რესპუბლიკაში ბინათა საერთო რიცხვის 43,3 პროც. ერთ-ოთახიანი ბინაა, 30,8%—ორ-ოთახიანი, 13,1%—სამ-ოთახიანი, 7,0%—ოთხ-ოთახიანი, 3,0%—ხუთ-ოთახიანი და, ბოლოს, 2,8%—ექვს და მეტ ოთახიანი (იხილე ტაბულა 3), ამავე დროს, როგორც უკანასკნელ ტაბულიდან ვხედავთ, საერთოდ მთელს რესპუბლიკაში ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 34,0%, ერთ-ოთახიანი, 34,1 პროც.—ორ-ოთახიანი, 17,8%—სამ ოთახიანი, 9,1%—ოთხ-ოთახიანი, 2,8%—ხუთ-ოთახიანი და, ბოლოს, 2,2 პროც. —ექვს და მეტ ოთახიანი ბინები ყოფილა.

ამნაირად, აქაც ისევე, როგორც წყალსადენიან და ვატერკლოზეტიან ბინებში, რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო იგი უზრუნველყოფილია ცალკე ფეხისადგილით. მართალია, ხუთ, ექვს და მეტ ოთახიანი ბინების რიცხვი ცალკე ფეხისადგილით, საერთოდ, ხუთ, ექვს და მეტ ოთახიან ბინათა რაოდენობასთან შედარებით, დაეცა, მაგრამ ამისი მიზეზი უმთავრესად ტფილისის ბინებია, რომელნიც დიდს გავლენას ახდენენ არა მხოლოდ აღმოსავლეთ საქართველოს, არამედ საერთოდ საქართველოს ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვის დაცემაზე, ვინაიდან აქ მსხვილ ბინებში ცალკე ფეხისადგილის მაგიერ უმთავრესად ვატერკლოზეტია გავრცელებული.

მაგალითად, ერთ და ორ-ოთახიანი ვატერკლოზეტიანი ბინები ტფილისში ვატერკლოზეტიან ბინათა საერთო რიცხვის 36,0 პროცენტს შეადგენენ, ე. ი. უმცირესობას, ხოლო დანარჩენი ჯგუფები, ე. ი. სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ ოთახიანი ბინები ვატერკლოზეტით შეადგენენ ვატერკლოზეტიან ბინათა საერთო რიცხვის 64,0 პროცენტს, ე. ი. უმრავლესობას. ახლა, თუ დავუკვირდებით ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს ტფილისშივე, სულ სხვა სურათს მივიღებთ. აქ ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს უმთავრესად ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები იძლევიან, სხვანაირად: ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვის 72.9 პროცენტს ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ, ხოლო უმცირესი რიცხვი სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ ოთახიან ბინებზე მოდის—27,1 პროც.

ახლა ვნახოთ, ამ მხრივ, რა პირობებში არიან საქართველოს სხვა კუთხეები.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ზემოხსენებული პროპორცია სავსებით დაცულია. სხვანაირად, რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო იგი უზრუნველყოფილია ცალკე ფეხისადგილით. მაგალითად, თუ, საზოგადოდ, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) ერთ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 54,4 პროცენტს იძლევიან, ცალკე ფეხისადგილიანი ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 43,3 პრ-ს გვაძლევენ, ე. ი., როგორც ვხედავთ, ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა პრ. დაეცა. ორ-ოთახიან ბინებში მდგომარეობა იცვლება; იმ დროს, როდესაც, საზოგადოდ, ბინათა საერთო რიცხვის 33,2 პრ. ორ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ, ცალკე ფეხისადგილიანი ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის 37,8 პრ. უდრის. ამნაირად, ორ-ოთახიანი ბინების პრ. ცალკე ფეხისადგილით მაღლა სდგას, ვიდრე საზოგადოდ ორ-ოთახიანი ბინების პროც. აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით). ასეთივე სურათია სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ ოთახიან ბინებში.

რაც შეეხება ტფილისის ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს, როგორც ვთქვით, მდგომარეობა ძირიანათ იცვლება, რომლის ძალითაც იცვლება პირობები საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (ტფილისის ჩათვლით).

საქართველოს დანარჩენ კუთხეებში, ე. ი. დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოდ), აჭარაში, აფხაზეთის ქალაქებში და, ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ცალკე ფეხისადგილიანი ბინების კატეგორიათა პროპორციის მიხედვით პირობები ასეთია: რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო იგი უზრუნველყოფილია ფეხისადგილით.

ასეთია პირობები ცალკე ფეხისადგილის მხრივ საერთოდ საქართველოს ქალაქებში და მის შემადგენელ ნაწილებში.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებშია სულ უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები ბინათა კატეგორიების მიხედვით ამავე ქალაქებში, სხვანაირად, უფეხისადგილოთ და უვატერკლოზეტოთ, უმთავრესად, რომელი ბინები რჩებიან: ერთ, ორ, სამ, თუ მეტ ოთახიანი ბინები?

ეს საკითხი მით უფრო საინტერესოა, რომ მას ახლო მიზეზობრივი კავშირი აქვს ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებთან. ამ ტაბულამ უფრო მკაფიოთ უნდა დაადასტუროს ის დასკვნები, რომელიც ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს (მათში ოთახების რაოდენობის მიხედვით) გავუკეთეთ.

100 უვატერკლოზეტო და უფეხისაბანილო ბინაზე მოდის:

ტაბულა 20

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები: 1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ. ოთახ.	სულ
	I აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი .	39,3	45,6	11,6	2,7	0,6	0,2	100
2	ახალციხე . .	42,8	44,5	9,1	2,7	0,7	0,2	100
3	ბორჯომი .	26,7	49,2	12,8	7,1	2,6	1,6	100
4	გორი	71,4	24,8	2,8	0,8	0,1	0,1	100
5	დუშეთი	68,7	25,5	5,5	0,3		—	100
6	ველისციხე	84,8	12,9	2,0	0,3		—	100
7	თელავი	66,5	27,8	4,3	1,0	0,3	0,1	100
8	თიანეთი	71,3	21,8	5,7	1,2	—		100
9	ლაგოდეხი	47,9	29,2	11,3	6,8	3,4	1,4	100
10	ლიუქსენბურგი	75,6	20,2	3,9	0,2	0,1	—	100
11	სიღნაღი	69,8	25,6	4,0	0,4	0,2	—	100
12	სურამი .	44,7	39,1	9,5	5,5	0,6	0,6	100
13	შულავერი	79,4	18,5	1,7	0,4			100
14	ხაშური .	52,3	36,5	7,9	2,3	0,3	0,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . .	60,8	30,6	6,0	1,8	0,5	0,3	100
15	ტფილისი .	55,8	30,0	8,7	2,9	1,1	0,9	100
	სულ აღმოსავ. საქართველოში	57,3	30,6	7,9	2,6	0,9	0,7	100
	II დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია .	42,5	35,6	13,7	8,2	—	—	100
17	ზესტაფონი .	12,8	37,1	11,3	4,7	2,1	1,7	100
18	ზუგდიდი .	21,2	37,8	29,2	8,9	0,8	2,2	100
19	ლანჩხუთი .	61,9	24,4	10,2	3,5		—	100
20	ოზურგეთი .	40,0	30,9	18,0	8,7	1,4	1,0	100
21	ონი .	60,7	32,4	5,5	1,4		—	100

№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ. ოთ.	სულ
22	სამტრედია .	42,9	35,5	12,2	7,3	0,8	1,3	100
23	სენაკი	31,3	31,9	18,4	14,1	3,1	1,2	100
24	ტყიბული	56,4	34,0	7,4	0,5	1,1	0,6	100
25	ფოთი	37,7	36,1	17,3	5,2	2,6	1,1	100
26	ყულევი .	48,7	9,3	23,6	13,8	2,3	2,3	100
27	ცაგერი .	56,9	31,2	8,9	1,0	2,0		100
28	ჭიათურა	43,4	39,8	10,3	4,6	1,0	0,3	100
29	ხონი . .	52,6	22,0	14,8	8,1	2,2	0,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	43,9	33,3	14,3	6,1	1,4	1,0	100
30	ქუთაისი .	43,6	34,9	12,5	5,3	1,9	1,8	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	43,8	33,9	13,6	5,8	1,6	1,3	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი .	55,8	27,3	7,6	5,2	2,0	2,1	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	39,9	34,2	14,0	7,6	2,4	1,9	100
33	ოჩამჩირე .	30,0	35,8	16,6	12,8	1,3	3,5	100
34	გალი .	8,0	49,2	9,5	20,6	7,9	4,8	100
35	სოხუმი . .	66,0	24,0	6,5	2,3	0,7	0,5	100
	სულ აფხაზეთში . .	58,2	26,9	8,5	4,3	1,1	1,0	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი . . .	60,2	32,6	4,5	2,7	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში .	55,2	30,5	8,7	3,5	1,1	1,0	100

ზემოთ ვამბობდით, რომ რაც უფრო დიდია ბინა, ე. ი. რაც მეტია ოთახების რიცხვი ბინაში, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი ვატერკლოზეტით ან და ცალკე ფეხისადგილით, პირიქით, რაც უფრო პატარაა ბინა ოთახების რაოდენობის მიხედვით, მით უფრო მოკლებულია იგი აღნიშნულ მოწყობილებას. უკანასკნელი მასალები ზემოხსენებულ დებულებას სავსებით ადასტურებენ.

მაგალითად, საერთოდ საქართველოს ბინათა საერთო რიცხვის 74,1 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 85,7 პრ. შეადგენს.

ამ უკანასკნელი პრ-ის ასეთი გადიდება იმის მაჩვენებელია, რომ ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების დიდი უმრავლესობა უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინებია. რაკი ეს ასეა, მაშასადამე, ამ დებულების შებრუნებით იმას მივიღებთ

რისი დამტკიცებაც გვინდოდა, ე. ი. რაც უფრო დიდია ბინა, მით უფრო იგი უზრუნველყოფილია ვატერკლოზეტით ან ცალკე ფეხისადგილით.

ასეთია უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინების პირობები საერთოდ საქართველოს ქალაქებში.

ახლა საინტერესოა გამოვარკვიოთ ბინების პირობები ამ მხრივ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეებშიაც.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 87.6 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი აქ 91,4 პრ-ს შეადგენს.

ტფილისში ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 71.9 პრ-ს შეადგენენ, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები აქ უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 86,4 პრ. შეადგენენ.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ ბინათა საერთო რიცხვის 76.1 პრ-ს, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 87,9 პრ-ს შეადგენს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ერთ და ორ ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 63,6 პრ-ს შეადგენენ, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის—77.2 პრ-ს.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 68.0 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 78,5 პრ. იმავე ჯგუფს იძლევა, ე. ი. ერთსა და ორ-ოთახიან უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინას.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის 65.4 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა. ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 77,7 პრ-ს შეადგენენ.

აჭარის ბინათა საერთო რიცხვის 76,8 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა. იმ დროს, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 83.1 პრ-ს შეადგენენ.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 80.9 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც აქ უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 85.1 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანივე ბინაა.

ბოლოს, სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 86,8 პრ. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 92,6 პრ-ს შეადგენს.

ამნაირად, საქართველოს ყველა კუთხეში ბინის პირობები, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ, თითქმის ერთნაირია, ე. ი. ყველა ჩამოთვლილ კუთხეში ანტი-სანიტარული პირობები, უმთავრესად, ერთ და ორ-ოთახიან ბინებშია შექმნილი, შემდეგ—სამს, ოთხს და მეტს ოთახიან ბინებში.

ამით დავამთავრებთ ვატერკლოზეტისა, ცალკე ფეხისადგილისა და უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა განხილვას.

ამ მოკლე მიმოხილვიდანაც ნათლად სჩანს, რა ანტი-სანიტარული პირობებია შექმნილი ბინებში და რა მძიმე პირობებში იმყოფებიან იქაური მობინადრენი.

ცუდი მდგომარეობაა განსაკუთრებით ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში, სადაც გადაჭრილი ნაბიჯების გადადგმაა საჭირო ანტი-სანიტარული პირობების თავიდან ასაცილებლად.

ახლა განვიხილოთ და შევისწავლოთ საქართველოს ქალაქების ბინათა პირობები სამზარეულოს მიხედვით.

გ. ბინები სამზარეულოთი და უსამზარეულოთ:
(აბსოლიუტურ რიცხვებში)

ტაბულა 21

№ № რიგზე	ქალაქები	სამზარეულოთი: ბინათა რიცხვი	სამზარეულოთი: მობინადრ. რიცხვი	უსამზარეულოთ: ბინათა რიცხვი	უსამზარეულოთ: მობინ.დრ. რიცხვი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:				
1	ახალქალაქი .	341	1736	223	939
2	ახალციხე	1555	7510	668	2554
3	ბორჯომი	526	2315	406	1569
4	გორი .	714	3087	1531	6009
5	დუშეთი	115	469	324	978
6	ველისციხე .	181	801	1007	4272
7	თელავი .	877	3867	1482	5174
8	თიანეთი .	39	213	255	1169
9	ლაგოდეხი .	83	480	237	1044
10	ლიუქსენბურგი .	655	3260	406	1225
11	სიღნაღი .	403	1791	649	2396
12	სურამი .	378	1991	453	2098
13	შულავერი	118	597	1031	4499
14	ხაშური	888	4165	638	2845
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით . . .	6873	32312	9310	36771
15	ტფილისი	29256	166638	16021	62900
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	36129	198950	25331	99671
	II. დასავლეთი საქართველო:				
16	ანაკლია .	67	266	85	337
17	ზესტაფონი	484	2735	499	2057

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სამზარეულოთი		უსამზარეულოთ	
		ბინათა რიცხვი	მობინად. რიცხვი	ბინათა რიცხვი	მობინად. რიცხვი
18	ზუგდიდი .	406	2200	478	2272
19	ლანჩხუთი . . .	771	4227	679	3194
20	ოზურგეთი .	199	1225	812	4274
21	ონი .	75	487	442	2187
22	სენაკი .	484	3131	264	1344
23	სამტრედია	405	2038	988	4401
24	ტყვიბული .	93	343	325	1473
25	ფოთი . .	1184	6339	1131	4846
26	ყულევი .	69	329	97	398
27	ცაგერი .	34	226	291	1339
28	ჭიათურა	246	1373	449	1840
29	ხონი	1018	4874	1086	4550
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	5535	29793	7626	34512
30	ქუთაისი	5041	27435	3972	17231
	სულ დასავლეთ საქართველოში .	10576	57228	11598	51743
	III. აჭარა:				
31	ბათომი .	2577	20942	5472	31848
	IV. აფხაზეთი:				
32	გუდაუთი .	341	1667	303	1132
33	ოჩამჩირე . .	252	1174	391	1498
34	გალი . .	38	131	43	99
35	სოხუმი	1217	6366	3105	10485
	სულ აფხაზეთში . .	1848	9338	3842	13214
	V. სამხრეთ-ოსეთი:				
36	ცხინვალი	225	1325	616	3160
	საერთოდ საქართველოში	51355	287783	46859	199636

საერთოდ მთელს საქართველოში სამზარეულო ჰქონია 51.355 ბინას ანუ 287.783 მობინადრეს, ხოლო 46.859 ბინა ანუ 199.636 მობინადრე სამზარეულოს მოკლებული ყოფილა

ეს საერთოდ მთელს რესპუბლიკაში. რაც შეეხება საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეს, აქ ბინებისა და მობინადრეთა პირობები ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) 6.873 ბინა სამზარეულოთია, რომლითაც 32.312 მობინადრე სარგებლობს, ხოლო 9.310 ბინა ანუ 36.771 მობინადრე უსამზარეულოთ რჩება.

ტფილისში სამზარეულო 29.256 ბინას ჰქონია, ამ ბინებით 166.638 მობინადრე სარგებლობს, ხოლო უსამზარეულოა 16.021 ბინა, ე. ი. 62.900 მობინადრე.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის ჩათვლით) სამზარეულო 36.129 ბინაშია, რომლითაც 198.950 მობინადრე სარგებლობს, ხოლო 25.331 ბინა ანუ 99.671 მობინადრე სამზარეულოს მოკლებულია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) 5.535 ბინა ანუ 29.793 მობინადრე უზრუნველყოფილია სამზარეულოთი, ხოლო 7.626 ბინა ანუ 34.512 მობინადრე მოკლებულია მას.

ქუთაისში სამზარეულო 5.041 ბინას ჰქონია, ე. ი. 27.435 მობინადრეს, ხოლო მას მოკლებული ყოფილა 3.972 ბინა ანუ 17.231 მობინადრე.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) სამზარეულოთია 10.576 ბინა ანუ 57.228 მობინადრე, ხოლო 11.598 ბინა ანუ 51.743 მობინადრე სამზარეულოს მოკლებულია.

აჭარაში სამზარეულოთი უზრუნველყოფილია 2.577 ბინა, ე. ი. 20.942 მობინადრე, ხოლო 5.472 ბინა ანუ 31.848 მობინადრე სრულიად მოკლებულია სამზარეულოს.

აფხაზეთის ქალაქებში 1.848 ბინა სამზარეულოთია, რომლითაც სარგებლობს 9.338 მობინადრე, ხოლო 3.842 ბინა ანუ 13.214 მობინადრე მოკლებულია მას.

სამხრეთ-ოსეთში 225 ბინა სამზარეულოთია, ხოლო 616—უსამზარეულოთ; სამზარეულოთი უზრუნველყოფილია 1.325 მობინადრე, ხოლო 3.160 მობინადრე მოკლებულია მას.

ასეთია, საერთოდ, ბინებისა და მობინადრეთა პირობების სურათი საქართველოს ქალაქებში სამზარეულოთი უზრუნველყოფის მიხედვით.

ახლა საჭიროა გამოვარკვიოთ საზოგადოდ, რამდენად დაკმაყოფილებულნი არიან ამ მხრივ საქართველოს ქალაქები და საქართველოს რომელი კუთხის ქალაქებში ბინები და მობინადრენი უფრო უზრუნველყოფილნი არიან სამზარეულოთი.

ამისათვის მივმართოთ ქვემოთ მოყვანილ ტაბულას:

100 ბინაზე და 100 მობინადრეზე მოდის:

ტაბულა 22

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები: სამხა-რეულ.	ბინები: უსამ-ხარ.	ბინები: სულ	მობინადრენი: სამხა-რეულ.	მობინადრენი: უსამ-ხარ.	მობინადრენი: სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:						
1	ახალქალაქი	60,5	39,5	100	64,9	35.1	100
2	ახალციხე	69,9	30,1	100	74,6	25,4	100
3	ბორჯომი	56,1	43,6	100	59,9	40,1	100
4	გორი	31,8	68,2	100	33,9	66,1	100
5	დუშეთი	26,2	73,8	100	32,4	67,6	100
6	ველისციხე	15.2	84,8	100	15,8	84,2	100
7	თელავი	37,2	62,8	100	42,8	57,2	100
8	თიანეთი	13,3	86,7	100	15,4	84,6	100
9	ლაგოდეხი	25,9	74,1	100	31,5	68,5	100
10	ლიუქსენბურგი	61,7	38,3	100	72.7	27,3	100
11	სიღნაღი	38,3	61,7	100	42.8	57,2	100
12	სურამი	45,5	54,5	100	48,7	51,3	100
13	შულავერი	10,3	89,7	100	11,7	88,3	100
14	ხაშური .	58,2	41.8	100	59,4	40.6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველო-ში ტფილისის გამოკლებით .	42,5	57,5	100	46,8	53,2	100
	ტფილისი .	64,6	35,4	100	72,6	27,4	100
	სულ აღმოს. საქართველოში .	58,8	41,2	100	67,0	33.0	100
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია	41.1	55,9	100	44,1	55,9	100
17	ზესტაფონი	49,2	50,8	100	57.1	42,9	100
18	ზუგდიდი .	48,2	51,8	100	49,2	50,8	100
19	ლანჩხუთი	53,2	46,8	100	57,0	13,0	100
20	ოზურგეთი	19.6	80,4	100	22.3	77,7	100
21	ო ნ ი	14,5	85,5	100	18,2	81,8	100
	სენაკი	64,7	35,3	100	70,0	30,0	100
	სამტრედია	29,1	70,9	100	31,6	68,4	100
24	ტყვიბული	22,2	77,8	100	18,9	81,1	100
	ფოთი	51,0	49,0	100	56,7	43,3	100
	ყულევი	41.6	58,4	100	45,3	54,7	100
27	ცაგერი	10,5	89,5	100	14,4	85,6	100
28	ქვიათურა	35,4	64,6	100	42,7	57,3	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინები			მობინადრენი		
		სამზა-რეულ.	უსამ-ზარ.	სულ	სამზა-რეულ.	უსამ-ზარ.	სულ
29	ხონი . . .	48,4	51,6	100	51,7	48,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით .	42,1	57,9	100	46,3	53,7	100
30	ქუთაისი .	55,9	44,1	100	61,4	38,6	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	47,7	52,3	100	52,7	47,3	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	32,0	68,0	100	39,7	60,3	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი . .	53,0	47,0	100	59,6	40,4	100
33	ოჩამჩირე	39,2	60,8	100	43,9	56,1	100
34	გალი .	46,9	53,1	100	57,0	43,0	100
35	სოხუმი	28,2	71,8	100	37,8	62,2	100
	სულ აფხაზეთში	32,5	67,5	100	41,4	58,6	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი .	26,8	73,2	100	29,5	70,5	100
	საერთოდ საქართველოში.	52,3	47,7	100	59,0	41,0	100

ამნაირად, საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში როგორც ბინები, ისე მობინადრენიც სამზარეულოს მხრივ გაცილებით უკეთეს პირობებში არიან, ვიდრე წყალსადენისა, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ.

მაგალითად, საერთოდ საქართველოს ქალაქებში თუ ბინათა საერთო რიცხვის 74,3 პროც. უწყალსადენოა (აქ აღებულია მხოლოდ და მხოლოდ იმ ქალაქების ბინები, სადაც წყალსადენია გაყვანილი), ხოლო მობინადრეთა საერთო რიცხვის 67,4 პროც. წყალსადენს მოკლებულია, სამზარეულოს მხრივ უკვე სხვანაირი სურათი გვეშლება: სამზარეულოს მოკლებულია საქართველოს ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 47,7 პროც. ანუ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 41,0 პროცენტი.

უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინებიც სამზარეულოიან ბინებთან შედარებით გაცილებით დიდ პროცენტს იძლევიან. მაგალითად, საერთოდ საქართველოს ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 55,2 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 49,0 პროც. უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილოთ არის.

ამ დასკვნიდან, ცხადია, არ შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ საქართველოს ქალაქების ბინები და მობინადრენი სამზარეულოთი უზრუნველყოფილნი არიან; პირიქით, ვამბობთ, რომ აქაც ბინები მეტის-მეტად მოუწყობელია, ე. ი. უსამზარეულო ბინები და იქაური მობინადრენი დიდ პროცენტს იძლევიან.

ახლა თუ გადავხედავთ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეს, დავინახავთ, რომ ბინებისა და მობინადრეთა პირობები აქ სამზარეულოთი უზრუნველყოფის მხრივ სხვანაირია.

მაგალითად, იმ დროს, როდესაც აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით და უტფილისოთ) და ტფილისის ბინები სამზარეულოს მხრივ გაცილებით უკეთეს პირობებშია, ვიდრე ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ, დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და ქუთაისის ბინათა პირობები ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხსადგილის სასარგებლოდ სწყდება.

ახლა დავუბრუნდეთ ჩვენ ძირითად საკითხს, ე. ი. გამოვარკვიოთ, საქართველოს რომელ კუთხეში არიან ბინები და მობინადრენი სამზარეულოთი უფრო უზრუნველყოფილნი.

უკანასკნელი ტაბულა ამ კითხვაზე გადაჭრილ პასუხს იძლევა. ამ მხრივ ყველაზე უკეთეს პირობებში როგორც ბინები, ისე მობინადრენი ტფილისში ყოფილან. აქ სამზარეულოს მოკლებულია ბინების საერთო რიცხვის მხოლოდ 35,4 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 27,4 პროც., მაშინ, როდესაც მთელი რესპუბლიკის ქალაქებისათვის უსამზარეულო ბინების საშუალო რიცხვი 47,7 პროცენტს უდრის, ხოლო იქაური მობინადრენი—41,0 პროცენტს.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) და ქუთაისის უსამზარეულო ბინები და მობინადრენი აგრეთვე საშუალოზე დაბალია. პირველში აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 41,2 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 33,0 პროც. რჩება უსამზარეულოთ, ხოლო მეორეში, ე. ი. ქუთაისში, უსამზარეულოთ დარჩენილია ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 44,1 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 38,6 პროც.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) და დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) უსამზარეულო ბინათა და მათში მდგომ მობინადრეთა პირობები თითქმის ერთნაირია.

მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 57,5 პროც. უსამზარეულოა, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში-კი—57,9 პროც.;მობინადრეც აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების(უტფილისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 53,2 პროც. რჩება უსამზარეულოთ ხოლო დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ)—53,7 პროც. ეს პროცენტი საშუალოზე მაღალია.

სამზარეულოს მხრივ განსაკუთრებით ყველაზე უარეს პირობებში სამხრეთ ოსეთის ბინები იმყოფებიან. ცხადია, აქ მობინადრეთა პირობებიც ისეთივე იქნება. დიდი უმრავლესობა ბინების, ე. ი. ბინათა საერთო რიცხვის 73,2 პროც., უსამზარეულოა; დიდ უმრავლესობას შეადგენენ აგრეთვე უსამზარეულო ბინებში მცხოვრები მობინადრენი, ე. ი. მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,5 პროცენტს.

თითქმის ასეთივე პირობებია ბათომის ბინებში. აქ ბინების საერთო რიცხვის 68,0 პროც. უსამზარეულოა, ხოლო მათში მდგომი მობინადრენი მობინადრეთა საერთო რიცხვის 60,3 პროცენტს შეადგენენ.

ცუდ პირობებშია სამზარეულოს მხრივ აფხაზეთის ქალაქების ბინებიც: აქ ბინათა საერთო რიცხვის 67,5 პროც. უსამზარეულოა, ხოლო მათში მდგომი მო-

ბინადრები ამავე ქალაქების მობინადრეთა საერთო რიცხვის 58,6 პროცენტს იძლევიან.

ასეთია ბინებისა და მობინადრეთა პირობები სამზარეულოთი უზრუნველყოფის მხრივ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში.

ახლა გამოვარკვიოთ, საქართველოს ქალაქებში განსაკუთრებით რომელი ბინები რჩებიან უსამზარეულოთ: ერთ, ორ, სამ, ოთხ, თუ მეტ ოთახიანი ბინები.

ამისათვის მივმართოთ შემდეგ ტაბულას.

100 სამზარეულოიან ბინაზე მოდის:

ტაბულა 23

№№ რიგზე	ქალაქები	ბ ი ნ ე ბ ი						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ. ოთახ	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი	27,9	53,4	14,3	3,2	0,9	0,3	100
	ახალციხე	21,1	47,5	22,8	6,8	1,3	0,5	100
3	ბორჯომი .	15,6	46,9	22,9	9,4	3,1	2,1	100
4	გორი	43,8	45,0	8,8	1,6	0,4	0,4	100
	დუშეთი	46,1	38,3	11,3	1,7	0,9	1,7	100
6	ველისციხე	53,6	29,3	9,9	6,1	1,1	—	100
7	თელავი .	41,5	41,4	12,0	3,9	1,0	0,2	100
8	თიანეთი	5,1	35,9	38,5	15,4	5,1	—	100
9	ლაგოდეხი	14,5	39,8	18,1	14,4	10,8	2,4	100
10	ლიუქსემბურგი	64,3	29,2	6,1	0,3	0,1	—	100
11	სიღნაღი	49,6	39,5	9,4	1,5	—	—	100
12	სურამი .	13,0	41,2	22,6	16,8	3,7	2,7	100
13	შულავერი	55,9	28,0	15,3	0,8	—	—	100
14	ხაშური .	45,4	41,4	9,5	3,0	0,2	0,5	100
	სულ აღმოს. საქართველოს ქალაქებ. ტფილის. გამოკლებ.	36,2	42,2	14,8	5,0	1,2	0,6	100
15	ტფილისი . .	29,3	32,8	16,9	10,0	5,5	5,5	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ.	30,6	34,6	16,5	9,0	4,7	4,6	100
	II. დასავლეთი საქართვ.:							
16	ანაკლია	7,5	41,8	16,4	25,4	7,4	1,5	100
17	ზესტაფონი	19,0	40,7	22,1	10,5	5,0	2,7	100
18	ზუგდიდი . . .	11,1	29,1	32,6	17,5	5,2	4,5	100
19	ლანჩხუთი	30,0	26,6	22,3	15,6	3,9	1,6	100
20	ოზურგეთი	16,7	24,7	30,8	20,7	3,6	3,5	100
21	ონი	28,0	36,0	22,7	8,0	2,7	2,6	100

№ რიგზე	ქალაქები	ბინები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ-ოთახ.	სულ
22	სამტრედია	24,3	44,0	18,1	8,9	1,7	3.0	100
23	სენაკი	11,9	27,3	26.2	25,8	4,6	4,2	100
24	ტყვიბული	31.3	47,3	15,0	1.1	3,2	2.1	100
25	ფოთი	14,7	30,8	27,6	16,5	7,0	3.4	100
26	ყულევი .	8,7	15.9	30.4	42,0	1,5	1,5	100
27	ცაგერი .	50,0	26,5	14.7	2,9	5,9	—	100
28	ჭიათურა	14,4	40,1	20,9	13.5	6,2	4.9	100
29	ხონი . . .	23,0	26,3	25,4	16,6	4,7	4.0	100
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქ. ქუთაისის გამოკლებით	19,5	31,3	24,9	16,1	4,9	3,3	100
30	ქუთაისი .	20,0	36,4	21,8	12,3	5,1	4.1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	19.7	33,7	23,4	14,4	5,0	3.8	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი .	26,3	31,4	15,4		6,6	8.0	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი .	18,3	32,7	26,0	15,9	4,7	2,4	100
33	ოჩამჩირე .	8,8	39,6	24,0	21,6	1,7	4,4	100
34	გალი	7,9	42,1	5,3	26,3	10,5	7,9	100
35	სოხუმი .	31,0	36,2	17,6	8,2	4,0	3,0	100
	სულ აფხაზეთში . .	25,1	36.2	19,9	11,8	3,9	3.1	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი . .	35,6	42,2	16.0	4,1	0,9	0,9	100
	საერთოდ საქართველოში. .	27,9	34,3	18,0	10,4	4,8	4.6	100

უკანასკნელი ტაბულა მე-3 ტაბულას რომ დავუკავშიროთ, მეტად საყურადღებო დასკვნის გამოტანას შევსძლებთ.

აქაც ისევე, როგორც წყალსადენიან და ვატერკლოზეტიან ან ცალკე ფეხისადგილიან ბინებში, რაც მეტი ოთახიანია ბინა, მით უფრო ეს უკანასკნელი უზრუნველყოფილია სამზარეულოთი.

საყურადღებოა ის გარემოება, რომ აღნიშნული დებულება ვრცელდება არა მარტო მთელი რესპუბლიკის შეჯამებულ ბინებზე მათი კატეგორიების მიხედვით, არამედ რესპუბლიკის დანარჩენი კუთხეების შეჯამებულ ბინებზედაც, ე. ი. აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებზე (ტფილისით და უტფილისოთ), ტფილისზე, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებზე (ქუთაისით და უქუთაისოთ), ქუთაისზე, აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ქალაქებზე.

მაგალითად, საერთოდ რესპუბლიკის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 74,1 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო ამავე დროს რესპუბლიკის სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 62,2 პროც. სამზარეულოიან ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს შეადგენენ.

ცხადია, რესპუბლიკის ერთს და ორ-ოთახიან და ამავე ჯგუფის სამზარეულოიან ბინებს შორის პროც-ული განსხვავება გადასწყდა სამზარეულოიან სამ, ოთხ და მეტ ოთახიან ბინების სასარგებლოდ.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებშია ამ მხრივ რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხის ბინები.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 87,6 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო ამავე ქალაქების სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 78,4 პროც. სამზარეულოიან ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს იძლევიან.

ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 71,9 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ამავე ქალაქის სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 62,1 პროც. უკვე სამზარეულოიან ერთსა და ორ ოთახიან ბინებს შეადგენენ.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ამავე ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 76,1 პროც-ს შეადგენენ, ხოლო სამზარეულოიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 65,2 პროც-ს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 63,6 პროც. ერთ და ორ-ოროთახიანი ბინებია, მაშინ, როდესაც სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 50,8 პროც-ს შეადგენს.

ქუთაისში ბინების საერთო რიცხვის 68,0 პროც. ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს უდრის, იმ დროს, როდესაც ამავე ქალაქის სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 56, 4 პროც. სამზარეულოიან ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს შეადგენენ.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის 65,4 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო სამზარეულოიანი ბინები ამავე ქალაქების სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 53,4%-ს იძლევიან.

აჭარაში ბინათა საერთო რიცხვის 76, 8 პროც. ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს შეადგენენ, ხოლო იგივე ჯგუფი სამზარეულოთი სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 57,7 %-ს.

აფხაზეთის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 80, 9 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, იმ დროს, როდესაც სამზარეულოიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ამავე ქალაქების სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 61,3 %-ს იძლევიან.

სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 86, 8 პროც. ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს შეადგენენ, ხოლო სამზარეულოიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები სამხრეთ ოსეთის სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 77,8%-ს.

ამნაირად, ჩვენი დებულება სავსებით გამართლდა.

ახლა გადავხედოთ, საქართველოს რომელ კუთხეში არიან დიდი ბინები უფრო უზრუნველყოფილი სამზარეულოთი და, პირიქით, რომელია მას მოკლებული.

ამის პასუხს ზემოხსენებული განმარტებაც გვაძლევს. სამზარეულოთი ყველაზე უზრუნველყოფილია (ჩვენ ვიღებთ მხოლოდ სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიან ბინებს) დასავლეთ საქართველოს ქალაქების ბინები. დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) ასეთი ბინები სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 49,2%-ს შეადგენენ, ხოლო საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით)—46,6 პრ-ს.

შემდეგ მოდიან: ქუთაისის, ბათომის, აფხაზეთის ქალაქების და ტფილისის ბინები. ყველაზე ნაკლებს სამზარეულოიანი მსხვილი ბინების პრ-ს რიგობრივ იძლევიან: აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ), სამხრეთ ოსეთის და, ბოლოს, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) ბინები.

უმთავრესი მიზეზი ამისა, ცხადია, უნდა ვეძებოთ საერთოდ საქართველოს სხვა და სხვა ქალაქის ბინათა ტეხნიკურ-მშენებლობითი მოუწესრიგებლობაში, რაც ზემოთ განვიხილეთ (იხ. ტაბულა 3).

ჩვენ განვიხილეთ მხოლოდ სამზარეულოიანი ბინები, მათში ოთახების რაოდენობის მიხედვით, და გაუკეთედ სათანადო დასკვნები, მაგრამ, თუ განვიხილავთ უსამზარეულო ბინებსაც, საინტერესოა, ზემო აღნიშნულ დასკვნებს დაადასტურებს იგი თუ არა.

ამისათვის საჭიროა მივმართოთ შემდეგ ტაბულას.

100 უსამზარეულო ბინაზე მოდის:

ტაბულა 24

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების კატეგორია						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ. ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი .	51,5	35,9	9,0	3,1	0,5	—	100
2	ახალციხე .	48,6	40,9	7,9	2,2	0,2	0,2	100
3	ბორჯომი	32,4	51,6	8,4	3,8	2,5	1,3	100
4	გორი	73,9	22,7	2,7	0,7	—	—	100
5	დუშეთი	73,7	22,0	4,0	0,3	—	—	100
6	ველისციხე	82,6	15,3	1,6	0,5	—	—	100
7	თიანეთი	67,6	29,4	2,1	0,6	0,1	0,2	100
8	თელავი	44,9	48,0	4,7	1,2	1,2	—	100
9	ლაგოდეხი	57,8	26,6	8,9	4,2	1,3	1,2	100
10	ლიუქსენბურგი	94,0	5,8	—	0,2	—	—	100
11	სიღნაღი	74,4	22,7	2,3	0,5	0,1	—	100
12	სურამი .	51,7	36,6	8,1	2,7	—	0,9	100
13	შულავერი	81,6	16,9	1,3	0,2	—	—	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორია						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ-ოთახ.	სულ
14	ხაშური	53.0	34,0	6.1	5,0	0.3	1.6	100
	სულ აღმოს. საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლ.	67,7	26,7	3,7	1,4	0.2	0,3	100
15	ტფილისი	66,2	23,9	5,9	2,2	0,8	1,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ.	66,8	21,9	5,1	1,9	0,6	0,7	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია	38,8	31,8	17,6	10,6	—	1,2	100
17	ზესტაფონი	52,2	31.4	10,3	3,8	1,5	0,8	100
18	ზუგდიდი	22,1	36,5	26,4	7,8	3,6	3,6	100
	ლანჩხუთი .	54.5	20,6	11,6	7,6	1,5	1,2	100
20	ოზურგეთი	35.1	32.0	18,2	12,3	1.4	1,0	100
21	ონი	48,1	40.1	8,4	2,5	0,9	—	100
22	სამტრედია	41.0	30,1	16,4	8.9	1,7	1,9	100
23	სენაკი	30,7	32,7	20,2	13,6	1.6	1,2	100
24	ტყვიბული	39,7	47,1	9,5	2,8	0,6	0,3	100
25	ფოთი	31,1	35,0	24,2	6,9	2,2	0,6	100
26	ყულევი	30,1	16,2	21,5	21,5	7,5	3,2	100
27	ცაგერი ..	47.2	40,0	10.6	1.0	0,6	0,6	100
28	ჭიათურა	51,2	36,6	8.4	1,6	1.1	1,1	100
29	ხონი .	49,5	21.6	17,1	9,1	1,9	0.8	100
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	41,6	31,4	16,7	7,5	1,7	1,1	106
	ქუთაისი .	49,2	33,7	11.4	4,1	0,7	0,9	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	44,2	32,2	14,9	6,3	1.4	1,0	100
	III. აჭარა:							
	ბათომი .	60,2	25.8	6,3	4,1	1,5	2,1	100
	IV. აფხაზეთი:							
	გუდაუთი .	48,7	33,2	12,1	3,7	1,3	1.0	100
33	ოჩამჩირე	34,3	32,2	15,5	13,4	1,5	3.1	100
34	გალი . .	4.7	55,8	11,6	16,3	7,0	4,6	100
35	სოხუმი	73,9	20,8	3,9	0,9	0,2	0.3	100
	სულ აფხაზეთში.	67,1	23,3	5.8	2,6	0.5	0,7	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი .	51,7	38,5	6,5	3.1	0.2	—	100
	სულ საქართველოში.	60,2	26,9	7.7	3.3	0,9	1.0	100

ზემოთ ვამტკიცებდით, რომ რაც მეტ-ოთახიანია ბინა, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი სამზარეულოთი. ამის დასამტკიცებლად მოვიყვანეთ ცნობები მხოლოდ სამზარეულოიანი ბინების შესახებ, მაგრამ ახლა სრულიად ახალი საკითხი იბადება: სამართლიანია თუ არა ასეთი დასკვნები იმ შემთხვევაში, როდესაც მხოლოდ უსამზარეულო ბინებს ავიღებთ?

ამაზე სავსებით ამოწურულ პასუხს უკანასკნელი ტაბულა იძლევა.

იმ დროს, როდესაც რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 25,9 პროც. მსხვილი*) ბინებია, ეს ჯგუფივე რესპუბლიკის უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 12,9 პროცენტს იძლევა.

ასეთი პროცენტული განსხვავება სწორედ იმის მაჩვენებელია, რომ მსხვილი ბინების უმრავლესობა სამზარეულოთი უზრუნველყოფილია.

ასეთივე სურათია რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში. მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოდ) ბინათა საერთო რიცხვის 12,4 პროც. მსხვილი ბინებია, ხოლო ამავე ჯგუფის უსამზარეულო ბინები აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 5,6 პროცენტს შეადგენენ.

ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 28.1 პროც. მსხვილ ბინებს შეადგენენ, იმ დროს, როდესაც უსამზარეულო მსხვილი ბინები 9,9 პროც. უდრის.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) ბინათა საერთო რიცხვის 23.9 პროც. სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო ამავე ქალაქების უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 8.3 პროცენტი უსამზარეულო მსხვილი ბინებია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 36,4 პროც. სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიან ბინებს უდრის, ხოლო ამავე ჯგუფის უსამზარეულო ბინები 27,0 პროცენტს შეადგენენ.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 32.0 პროც. მსხვილ ბინებს იძლევა, ხოლო უსამზარეულო სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინები--17,1 პროცენტს.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით) ბინათა საერთო რიცხვის 34,6 მსხვილ ბინებს გვაძლევენ, მაშინ, როდესაც ამავე ქალაქების უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 23.6 პროცენტი უსამზარეულო სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინებია.

ბათომში მსხვილი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 23.2 პროც. უდრის, ხოლო იგივე ჯგუფი უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 14.0 პროცენტს შეადგენს.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 19.1 პროცენტი სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინებია, მაშინ, როდესაც იგივე ჯგუფი ამავე ქალაქების უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 9,6 პროცენტს შეადგენს.

ბოლოს, სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 13,2 პროც. მსხვილ ბინებს იძლევა, ხოლო ამავე ჯგუფის უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 9,8 პროცენტმა სამ, ოთხ და მეტ ოთახიანი ბინები მოგვცა.

ასეთია სურათი რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში. ამ მოკლე მიმოხილვიდან შეიძლება კიდევ შემდეგი დასკვნის გამოტანა.

*) მსხვილ ბინებად იგულისხმება სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინები.

მსხვილი ბინები ყველაზე უზრუნველყოფილი სამზარეულოთი აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშია, შემდეგ—აფხაზეთის ქალაქებში, სამხრეთ-ოსეთში და ტფილისში: ხოლო ასეთ ბინებს შედარებით მოკლებულნი არიან დასავლეთ საქართველოს ქალაქები, ქუთაისი და ბათომი.

რაც შეეხება ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს, აქ ყველაზე უზრუნველყოფილნი არიან სამზარეულოს მხრივ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების ბინები (ქუთაისით და უქუთაისოთ), ქუთაისი და ბათომი, ხოლო მას მოკლებულია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით და უტფილისოთ), აფხაზეთის, სამხრეთ-ოსეთის და ტფილისის ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების დიდი უმრავლესობა.

ცხადია, რომ აღნიშნული განმარტების დროს საჭიროა გავითვალისწინოთ საზოგადოდ ბინათა კატეგორიების ურთიერთ შორის პროცენტული დამოკიდებულება საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში, რაც ხელს უწყობს სამზარეულოიანი ბინების კატეგორიათა დაცემას ან გადიდებას.

ამით ვამთავრებთ საერთოდ ბინათა პირობების შესწავლა-გაშუქებას სამზარეულოს მხრივ. ახლა გავეცნოთ ბინათა მდგომარეობას შესავალის მიხედვით.

ამისათვის მივმართოთ, უპირველესად ყოვლისა, ქვემო მოყვანილ ტაბულას, სადაც ცნობები აბსოლიუტურ რიცხვებშია მოცემული, შემდეგ კი გადავიდეთ აღნიშნული პირობების თანდათანობითი შესწავლა-გაშუქებაზე.

4. ბინები, რომელთაც აქვთ შესავალი:

(აბსოლიუტურ რიცხვებში)

ტაბულა 25

№№ რიგზე.	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ქუჩიდან		ეზოდან	
		ბინების რიცხვი	მობინად. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინად. რიცხვი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:				
	ახალქალაქი .	448	2.142	116	533
	ახალციხე .	1.737	7.927	486	2.137
3	ბორჯომი . .	363	1.608	569	2.306
4	გორი.	652	2.646	1.593	6.450
5	დუშეთი. .	156	509	283	938
6	ველისციხე	62	254	1.126	4.819
7	თელავი . .	692	2.835	1.667	6.206
8	თიანეთი .	211	994	83	388
9	ლაგოდეხი. .	43	220	277	1.304
10	ლიუქსენბურგი.	136	495	925	3.990
11	სიღნაღი .	252	1.006	800	3.181
12	სურამი. .	279	1.490	552	2.599
13	შულავერი.	169	700	980	4.396

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ქუჩიდან: ბინების რიცხვი	ქუჩიდან: მობინად. რიცხვი	ეზოდან: ბინების რიცხვი	ეზოდან: მობინად. რიცხვი
14	ხაშური	355	1.623	1.171	5.387
	ხუთ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით .	5 555	24.449	10628	44.634
15	ტფილისი	13.371	83 575	31 906	145.963
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში	18.926	108.024	42.534	190.597
	II. დასავლეთი საქართველო:				
16	ანაკლია.	149	592	3	11
17	ზესტაფონი	279	1142	704	3650
18	ზუგდიდი .	484	2472	400	2000
19	ლანჩხუთი .	59	281	1391	7140
20	ოზურგეთი . .	46	260	965	5239
21	ო ნ ი	187	933	330	1741
22	სამტრედია	1044	4888	349	1551
23	სენაკი .	91	464	657	4011
24	ტყვიბული.	266	1160	152	656
25	ფოთი. .	295	1420	2020	9765
26	ყულევი .	13	45	153	682
27	ცაგერი . . .	41	98	284	1467
28	ქიათურა .	327	1317	368	1896
29	ხონი . .	35	67	2069	9357
	სულ დასავლეთ საქართველ. ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	3316	15139	9845	49166
30	ქუთაისი . . .	3178	17026	5835	27640
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში	6494	32165	15680	76806
	III. ა ჭ ა რ ა:				
31	ბათომი .	1455	12766	6594	40024
	IV. ა ფ ხ ა ზ ე თ ი:				
32	გუდაუთი .	297	1306	347	1493
33	ოჩამჩირე	20	67	623	2605
34	გალი .	35	71	46	159
35	სოხუმი. . . .	834	3635	3488	13216
	სულ აფხაზეთში .	1186	5079	4504	17473
	V. სამხრეთ-ოსეთი:				
36	ცხინვალი	418	2185	423	2300
	საერთოდ საქართველოში .	28479	160219	69735	327200

საერთოდ მთელს რესპუბლიკაში ქუჩიდან შესავალი ჰქონია 28.479 ბინას ანუ 160.219 მობინადრეს, ხოლო ეზოდან შესავალი—69.735 ბინას ანუ 327.200 მობინადრეს.

ეს მთელს რესპუბლიკაში; რაც შეეხება საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეს, აქ ბინებისა და მობინადრეთა პირობები ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) შესავალი ქუჩიდან ჰქონია 5.555 ბინას ანუ 24.449 მობინადრეს, ხოლო ეზოდან—10.628 ბინას ანუ 44.634 მობინადრეს.

ტფილისში 13.371 ბინის 83.575 მობინადრე ქუჩიდან შესავალით სარგებლობს, ხოლო 31.906 ბინის 145.963 მობინადრე—ეზოდან.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) 18.926 ბინა და 108.024 მობინადრე უზრუნველყოფილია ქუჩიდან შესავალით, ხოლო 42.534 ბინა და 190.597 მობინადრე—ეზოდან.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) 3.316 ბინას და 15.139 მობინადრეს შესავალი ჰქონია ქუჩიდან, ხოლო 9.845 ბინას და 49.166 მობინადრეს—ეზოდან.

ქუთაისში 3.178 ბინას და 17.026 მობინადრეს შესავალი ქუჩიდან ჰქონია, ხოლო 5.835 ბინას და 27.640 მობინადრეს—ეზოდან.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით) 6.494 ბინა და 32.165 მობინადრე უზრუნველყოფილია შესავალით ქუჩიდან, ხოლო 15.680 ბინა და 76.806 მობინდარე—ეზოდან.

ბათომში 1.455 ბინაში მდგომი 12.766 მობინადრე დაკმაყოფილებულია ქუჩიდან შესავალით, ხოლო 6.594 ბინის 40.024 მობინადრე—ეზოდან.

აფხაზეთის ქალაქების 1.186 ბინას და 5.079 მობინადრეს შესავალი ჰქონია ქუჩიდან, ხოლო 4.504 ბინას და 17.473 მობინადრეს—ეზოდან.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის 418 ბინას და მათში მდგომ 2.185 მობინადრეს შესავალი ჰქონია ქუჩიდან, ხოლო 423 ბინას და 2.300 მობინადრეს—ეზოდან.

ასეთია, საერთოდ, ბინებისა და მობინადრეთა პირობების სურათი საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში ბინაში შესავლის მიხედვით.

ახლა საჭიროა გამოვარკვიოთ, რამდენად დაკმაყოფილებულნი არიან ამ მხრივ რესპუბლიკის ქალაქები და საქართველოს რომელი კუთხის ქალაქებში არიან უფრო უზრუნველყოფილნი ბინები და მობინადრენი შესავალით.

ამისათვის შევუდგეთ აღნიშნული საკითხის გაშუქება-შესწავლას შემდეგნაირად.

100 ბინაზე და 100 მობინადრეზე მოდის:

ტაბულა 26

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინაში შესავალით			მობინადრეთა სარგებლობა შესავალით		
		ქუჩიდან	ეზოდან	სულ	ქუჩიდან	ეზოდან	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო:						
1	ახალქალაქი	79,4	20,6	100	80,1	19,9	100
2	ახალციხე	78,1	21,9	100	78,7	21,3	100
3	ბორჯომი	39,0	61,0	100	41,1	58,9	100
4	გორი	29,0	71,0	100	29,0	71,0	100
5	დუშეთი	35,5	64,5	100	34,5	65,5	100
6	ყელისციხე	5,2	94,8	100	5,0	95,0	100
7	თელავი	29,3	70,7	100	31,6	68,4	100
8	თიანეთი	71,8	28,2	100	72,0	28,0	100
9	ლაგოდეხი	13,4	86,6	100	14,4	85,6	100
10	ლიუქსენბურგი	12,8	87,2	100	11,0	89,0	100
11	სიღნაღი	24,0	76,0	100	24,0	70,0	100
12	სურამი	33,6	66,4	100	36,4	63,6	100
13	შულავერი	15,0	85,0	100	13,7	86,3	100
14	ხაშური	23,3	76,7	100	23,1	76,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით	34,3	65,7	100	35,4	64,6	100
15	ტფილისი	29,5	70,5	100	36,4	63,6	100
	სულ აღმოს. საქარ. ქალ.	30,8	69,2	100	36,2	63,8	100
	II. დასავლ. საქართველო:						
16	ანაკლია	98,0	2,0	100	98,2	1,8	100
17	ზესტაფონი	28,4	71,6	100	23,8	76,2	100
18	ზუგდიდი	54,8	45,2	100	55,3	44,7	100
19	ლანჩხუთი	4,0	96,0	100	3,8	96,2	100
20	ოზურგეთი	4,5	95,5	100	4,7	95,3	100
21	ონი	36,2	63,8	100	34,9	65,1	100
22	სამტრედია	74,9	25,1	100	77,6	22,4	100
23	სენაკი	12,2	87,8	100	10,4	89,6	100
24	ტყიბული	63,7	36,3	100	63,9	36,1	100
25	ფოთი	12,8	87,2	100	12,9	87,1	100
26	ყულევი	7,9	92,1	100	6,2	93,8	100
27	ცაგერი	12,6	87,4	100	6,3	93,7	100
28	ჭიათურა	47,0	53,0	100	41,0	59,0	100

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ბინაში შესავალით			მობინადრეთა სარგებლობა შესავალით		
		ქუჩიდან	ეზოდან	ს უ ლ	ქუჩიდან	ეზოდან	ს უ ლ
29	ხონი	1,6	98,4	100	0,7	99,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	25,3	74,7	100	23,5	76,5	100
30	ქუთაისი	35,3	64,7	100	38,3	61,7	100
	სულ დასავლ. საქართველ.	29,3	70,7	100	29,5	70 5	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი	18,1	81,9	100	24,2	75,8	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	46,0	54,0	100	46,7	53,3	100
33	ოჩამჩირე	3,1	96,9	100	2,5	97,5	100
34	გალი	43,2	56,8	100	30,9	69,1	100
35	სოხუმი	25,1	74,9	100	20,7	79,3	100
	სულ აფხაზეთში	20,8	79,2	100	22,5	77,5	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	49,7	50,3	100	48,7	51,3	100
	საერთოდ საქართველოში	29.0	71,0	100	32,9	67,1	100

რესპუბლიკის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 29.0 პროც. და ამავე ქალაქების მობინადრეთა საერთო რიცხვის 32,9 პროცენტს ბინაში შესავალი ქუჩიდან ჰქონია, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 71.0 პროცენტს და მობინადრეთა 67,1 პროცენტს—ეზოდან.

აქედან ცხადია, რომ საქართველოს ქალაქების ბინები, საზოგადოდ, ტეხნიკურად მოუწყობელია, ვინაიდან, როგორც დავინახეთ, ბინათა და მობინადრეთა დიდს უმრავლესობას შესავალი ეზოდან ჰქონია.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებია ამ მხრივ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხის ბინებში.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 34.3 პროცენტს და ამავე ქალაქების მობინადრეთა საერთო რიცხვის 35,4 პროცენტს შესავალი ბინაში ქუჩიდანა აქვს, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 65.7 პროცენტს და მობინადრეთა 64,6 პროცენტს ეზოდან.

ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 29.5 პროც. და მობინადრეთა 36.4 პროც. უზრუნველყოფილია ქუჩიდან შესავალით, ხოლო ბინების 70.5 პროც. და მობინადრეთა 63,5 პროც.—ეზოდან.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) ბინათა საერთო რიცხვის 30.8 პროცენტს და მობინადრეთა 36,2 პროცენტს შესავალი

ქუჩიდანა აქვს, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 69,2 პროცენტს და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 63,8 პროცენტს—ეზოდან.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 35,3 პროცენტს და მობინადრეთა 38,3 პროცენტს შესავალი აქვს ქუჩიდან, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 64,7 პროცენტს და მობინადრეთა 61,7 პროცენტს—ეზოდან.

საერთოდ კი დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით) ბინათა საერთო რიცხვის 29,3 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 29,5 პროც. უზრუნველყოფილია ქუჩიდან შესავალით, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 70,7 პროც. და მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,5 პროც. უზრუნველყოფილია ეზოდან შესავალით.

ბათომში ბინათა საერთო რიცხვის 18,1 პროცენტს და მობინადრეთა 24,2 პროცენტს ბინაში შესავალი ქუჩიდანა აქვს, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 81,9 პროცენტს და მობინადრეთა 75,8 პროცენტს--ეზოდან.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 20,8 პროც. და მობინადრეთა 22,5 პროც. დაკმაყოფილებულია ქუჩიდან შესავალით, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 79,2 პროც. და მობინადრეთა 77,5 პროც.—ეზოდან.

ბოლოს, სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 49,7 პროცენტს და მობინადრეთა 48.7 პროცენტს შესავალი ბინაში ქუჩიდანა ჰქონია, ხოლო ამავე ქალაქის ბინათა საერთო რიცხვის 50.3 პროცენტს და მობინადრეთა 51,3 პროცენტს— ეზოდან.

ამნაირად, ამ მიმოხილვიდან შემდეგი დასკვნის გამოტანა შეიძლება:

ქუჩიდან შესავალით მოუწყობელი ბინების ყველაზე მცირე რიცხვს ბათომი იძლევა, შემდეგ—აფხაზეთის და დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინები, შედარებით მეტ რიცხვს—სამხრეთ ოსეთის, ქუთაისის, აღმოსავლეთ საქართველოს (ტფილისით და უტფილისოთ) და დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით) ბინები.

ხოლო უდიდეს რიცხვს ბინებისას, რომელთაც ეზოდანა აქვთ შესავალი, სამხრეთ ოსეთის, ქუთაისის, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით და უტფილისოთ) ბინები იძლევიან.

სულ სხვანაირი სურათი გვეშლება ამ მხრივ მაშინ, როდესაც მობინადრეთა პირობებს განვიხილავთ.

მობინადრეთა ყველაზე უმცირეს რიცხვს, რომელიც შესავალით ქუჩიდან სარგებლობს. აფხაზეთის ქალაქები იძლევიან, შემდეგ—დასავლეთ საქართველოს ქალაქები (უქუთაისოთ) და ბათომის მობინადრენი; შედარებით ყველაზე უკეთეს პირობებში სამხრეთ ოსეთის მობინადრენი იმყოფებიან, შემდეგ —ქუთაისის, ტფილისის და, ბოლოს, საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს მობინადრენი.

რაც შეეხება მობინადრეთა სარგებლობას შესავალით მხოლოდ ეზოდან. პირობები ასეთია:

უდიდეს რიცხვს მობინადრეებისას. რომელნიც ეზოდან შედიან ბინაში, აფხაზეთის ქალაქები იძლევიან, შემდეგ—დასავლეთ საქართველოს ქალაქები (უქუთაისოთ) და ბათომის; ყველაზე უმცირეს რიცხვს -სამხრეთ ოსეთის. ქუთაისის და საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით და უტფილისოთ) მობინადრენი.

ამით ვამთავრებთ ბინათა და მობინადრეთა პირობების გამოკვლევას საეროოდ. ახლა საჭიროა ვიცოდეთ, უმთავრესად ბინათა რომელი კატეგორიაა უფრო მოუწყობელი და, პირიქით, რომელი უფრო მოწყობილი საქართველოს კუთხეებთან დაკავშირებით.

ამისათვის შევუდგეთ შემდეგი ტაბულას განხილვას.

100 ბინაზე, რომელთაც ქუჩიდანა აქვთ შესავალი, ბინათა ჯგუფების მიხედვით მოდის:

ტაბულა 27

№№ რიგ.	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ბ ი ნ ე ბ ი ს ჯ გ უ ფ ე ბ ი						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
1	ახალქალაქი .	34,4	50,0	11,4	3,6	0.4	0,2	100
2	ახალციხე .	26,7	45,2	20.4	6,1	1,2	0,4	100
3	ბორჯომი .	20,3	40,7	20,9	8,9	5.6	3,6	100
4	გორი.	59,2	31,6	6,9	1,5	0,5	0,3	100
5	დუშეთი.	53,8	34,6	10.3	—	0,7	0,6	100
6	ველისციხე. .	47,5	36,1	14,8	1,6	—	—	100
7	თელავი.	47,3	38,2	10,0	3,5	0.7	0,3	100
8	თიანეთი . . .	43,1	44,1	8,1	2,8	1.9	—	100
9	ლაგოდეხი	27,9	23.3	25,6	7,0	11,6	4,6	100
10	ლიუქსენბურგი	74.2	23,4	0,8	0,8	0.8	—	100
11	სიღნაღი	53,2	38,9	6,7	1,2	—	—	100
12	სურამი . .	29,6	39,7	17,0	9,7	2,5	1,5	100
13	შულავერი . .	64,9	26,1	9,0	—	—	—	100
14	ხაშური	42,0	40,3	10,7	5,4	0,5	1,1	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გარეკლებით . .	39,5	40,2	13,8	4,5	1,3	0,7	100
15	ტფილისი. . . .	23,8	25,9	16,8	14,0	9,1	10,4	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში . .	28,4	30,1	15,9	11,2	6,8	7,6	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია. .	23,5	36,9	17,5	17,5	3,3	1,3	100
17	ზესტაფონი .	51,6	28,9	11,9	3,6	2,9	1,1	100
18	ზუგდიდი	14,1	36,4	25,3	14,1	6,0	4,1	100
19	ლანჩხუთი.	28,8	37,1	15,2	10,6	5,0	3,3	100
20	ოზურგეთი	15,2	47,9	15,2	15,2	—	6,5	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების ჯგუფები: 1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ-ოთახიანი	სულ
21	ონი	45,5	34,7	13,3	5,4	0,6	0,5	100
22	სამტრედია	32,9	36,6	17,1	9,6	1,7	2,1	100
23	სენაკი	32,6	29,2	12,4	15,7	2,2	7,9	100
24	ტყიბული	35,0	46,6	13,5	2,6	1,9	0,4	100
25	ფოთი	22,5	27,3	15,0	17,8	10,9	6,5	100
26	ყულევი	7,7	23,1	38,4	15,4	7,7	7,7	100
27	ცაგერი	68,3	24,4	5,0	—	2,3	—	100
28	ჭიათურა	48,3	31,3	11,2	4,3	1,5	3,4	100
29	ხონი	67,7	14,7	11,8	2,9	—	2,9	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	33,1	34,9	16,3	9,6	3,3	2,8	100
30	ქუთაისი	25,4	31,2	20,0	12,5	5,3	5,6	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	29,4	33,0	18,1	11,0	4,3	4,2	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი	28,3	23,1	12,6	13,8	9,4	12,8	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	24,0	32,0	23,2	14,8	3,7	2,3	100
33	ოჩამჩირე	20,0	30,0	25,0	10,0	10,0	5,0	100
34	გალი	2,9	82,7	2,9	5,7	2,9	2,9	100
35	სოხუმი	56,5	20,3	11,3	5,4	3,6	2,9	100
	სულ აფხაზეთის ქალაქებში	46,1	25,2	14,3	7,8	3,7	2,9	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	46,9	40,0	9,4	3,4	0,3	—	100
	საერთოდ საქართველოში	29,7	30,4	16,1	11,0	6,0	6,8	100

მთელს რესპუბლიკაში იმ ბინების უმრავლესობას, რომელთაც შესავალი ქუჩიდანა აქვთ, ორ-ოთახიანი ბინები იძლევიან, შემდეგ—ერთ, სამ, ოთხ, ექვს და, ბოლოს, ხუთ-ოთახიანი ბინები. აქ 100 ბინაზე მოდის: ორ-ოთახიანი—30,4, ერთ-ოთახიანი—29,7, სამ-ოთახიანი—16,1, ოთხ-ოთახიანი—11,0 და ასე შემდეგ.

რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხის ბინებში მდგომარეობა ამ მხრივ შემდეგნაირია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინების უმრავლესობას, რომელთაც შესავალი ქუჩიდან აქვთ, ორ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ,

შემდეგ—ერთ, სამ, ოთხ, ხუთ და, ბოლოს, ექვს და მეტ-ოთახიანი ბინები. აქ 100 ბინაზე მოდის: ორ-ოთახიანი—40,2, ერთ-ოთახიანი—39,5, სამ-ოთახიანი—13,8, ოთხ-ოთახიანი—4,5 და სხვა.

ტფილისის ბინების დიდ უმრავლესობას, რომელთაც შესავალი ქუჩიდან აქვთ, ორ-ოთახიანი და ერთ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ, შემდეგ—სამ, ოთხ, ექვს და, ბოლოს, ხუთ-ოთახიანი ბინები. 100 ბინაზე მოდის: ორ-ოთახიანი—25,9, ერთ-ოთახიანი—23,8, სამ-ოთახიანი—16,8, ოთხ-ოთახიანი—14,0 და სხვა.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც, რასაკვირველია, ბინათა დიდ უმრავლესობას, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, ორ და ერთ-ოთახიანი ბინები მოგვცემენ, შემდეგ—სამ, ოთხ, ექვს და ხუთ-ოთახიანი ბინები. აქ 100 ბინიდან 30,1 ორ-ოთახიანი ბინაა, 28,4—ერთ-ოთახიანი, 15,9—სამ-ოთახიანი, 11,2—ოთხ-ოთახიანი და სხ.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოდ) ბინებში, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, რაოდენობის მიხედვით პირველი ადგილი ისევ ორ-ოთახიან ბინებს უჭირავთ, შემდეგ: ერთ, სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ-ოთახიანს. 100 ბინიდან აქ ორ-ოთახიანი 34,9 ბინას იძლევა, ერთ-ოთახიანი—33,1, სამ-ოთახიანი—16,3.

ქუთაისის ბინების დიდ უმრავლესობას, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, ისევ ორ და ერთ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ, შემდეგ—სამ, ოთხ, ექვს და, ბოლოს, ხუთ-ოთახიანი ბინები. აქ 100 ბინაზე მოდის: ორ-ოთახიანი—31,2, ერთ-ოთახიანი—25,4, სამ-ოთახიანი—20,0, ოთხ-ოთახიანი—12,5, ექვს ოთახიანი—5,6 და ხუთ-ოთახიანი ბინა—5,3.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც, ცხადია, ბინათა დიდ უმრავლესობას, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, ორ და ერთ-ოთახიანი ბინები მოგვცემენ, შემდეგ—სამ, ოთხ, ხუთ და, ბოლოს, ექვს და მეტ-ოთახიანი ბინები.

ბათომში, აფხაზეთის ქალაქებში და სამხრეთ-ოსეთში სურათი იცვლება; აღნიშნულ ქალაქებში ბინების დიდ უმრავლესობას, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი უკვე ერთ-ოთახიანი ბინები იძლევიან. მაგალითად, 100 ბინაზე მოდის: ბათომში—28,3, აფხაზეთის ქალაქებში—46,1 და სამხრეთ-ოსეთში—46,9. იმ დროს, როდესაც ამავე ქალაქებში ორ-ოთახიანი ბინები იძლევიან: ბათომში—23,1, აფხაზეთის ქალაქებში—25,2 და სამხრეთ-ოსეთში—40,0.

სამ-ოთახიან ბინებს ბათომში მეოთხე ადგილი უჭირავთ, ხოლო აფხაზეთის ქალაქებში და სამხრეთ-ოსეთში—მესამე.

ოთხ-ოთახიან ბინებს კი, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, ბათომში მესამე ადგილი უჭირავთ, ხოლო აფხაზეთის ქალაქებში და სამხრეთ-ოსეთში—მეოთხე ადგილი.

ხუთ-ოთახიან ბინებს აფხაზეთის ქალაქებში მეხუთე ადგილი უჭირავთ, იმ დროს, როდესაც ბათომში—უკანასკნელი ადგილი.

ამ მიმოხილვიდან სჩანს, რომ როგორც მთელს რესპუბლიკაში, ისე მის შემადგენელ ნაწილებში ბინების უდიდეს რიცხვს, რომელთაც ქუჩიდანა აქვთ შესავალი, ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები გვაძლევენ.

მაგრამ ამ მიმოხილვიდანვე შემდეგი საგულისხმიერო დასკვნის გამოტანაც შეგვიძლია.

მიუხედავათ იმისა, რომ იმ ბინებიდან, რომელთაც ქუჩიდანა აქვთ შესავალი, დიდ უმრავლესობას ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები იძლევიან, მაინც ვამბობთ, რომ რაც მეტ-ოთახიანია ბინა, მით უფრო უზრუნველყოფილია ქუჩიდან შესავალით და, პირიქით, რაც ნაკლებ ოთახიანია, მით უფრო მოკლებულია ქუჩიდან შესავალს. გამონაკლის შეადგენენ დასასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინები.

ერთის შეხედვით, ეს ორი დებულება თითქმის ერთმანეთს ეწინააღმდეგება, მაგრამ თუ უკანასკნელ ტაბულას მე-3 ტაბულას დაუკავშირებთ, ადვილად დავრწმუნდებით, რომ როგორც პირველი, ისე მეორე დებულება სრულიად მართალია.

მართლაც, საერთოდ რესპუბლიკის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 43,3 ერთ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო რესპუბლიკის ქუჩიდან შესავალ ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 29,7 პროც. უკვე ქუჩიდან შესავლიან ერთ-ოთახიან ბინებს შეადგენენ. ასეთივე პირობებია ქუჩიდან შესავლიან ორ-ოთახიან ბინებშიაც.

ახლა, ცხადია, რესპუბლიკის ერთ-ოთახიან ბინებს და ამავე ჯგუფის ქუჩიდან შესავლიან ბინებს შორის პროცენტული განსხვავება ქუჩიდან შესავლიანი სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინების სასარგებლოდ გადასწყდა. რომ ეს ასეა, ქვემო მოყვანილი ცნობებიდანაცა სჩანს. იმ დროს, როდესაც რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 13,1 პროც. სამ-ოთახიანი ბინებია, ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 16,1 პროც. უკვე ზემოხსენებულ ჯგუფს იძლევა.

ქუჩიდან შესავლიანი ბინების სწრაფ ზრდას ვამჩნევთ აგრეთვე ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ-ოთახიან ბინებშიაც.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებია ამ მხრივ რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 87,6 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი აქ 79,7 პროცენტს შეადგენს.

ტფილისში ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 71.9 პროცენტს უდრიან, ხოლო ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის—49,7 პროცენტს.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 76,1 პროცენტს შეადგენენ, ხოლო ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი—58,5 პროცენტს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 63,3 პროცენტს შეადგენენ, ხოლო ქუჩიდან შესავლიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები—ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის 68,0 პროცენტს.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 68,0 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 56,6 პროცენტი იმავე ჯგუფს იძლევა, ე. ი. ქუჩიდან შესავლიან ერთსა და ორ-ოთახიან ბინას.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით) ბინათა საერთო რიცხვის 65,4 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო ქუჩიდან შესავლიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 62,4 პროცენტს შეადგენენ.

ბათომის ბინათა საერთო რიცხვის 76,8 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა. იმ დროს. როდესაც ქუჩიდან შესავლიანი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 51.4 პროცენტს უდრის.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 80,9 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც აქ ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 71,3 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 86,8 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო ქუჩიდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის ივივე ჯგუფი 86.9 პროცენტს უდრის.

ამნაირად. რესპუბლიკის ყველა კუთხეში ბინების პირობები ქუჩიდან შესავლის მხრივ თითქმის ერთნაირია, ე. ი. ყველა ჩამოთვლილ კუთხეში ტეხნიკური მოუწყობლობა უმთავრესად ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია შექმნილი, შემდეგ —სამს. ოთხს და მეტ-ოთახიან ბინებში.

ჩვენ განვიხილეთ ქუჩიდან შესავლიანი ბინები მათში ოთახების რაოდენობის მიხედვით და გავუკეთეთ სათანადო დასკვნები; მაგრამ, თუ განვიხილავთ მხოლოდ იმ ბინებს, რომელთაც შესავალი ეზოდან აქვთ, საინტერესოა: ზემოხსენებულ დასკვნებს დაადასტურებს თუ არა. მივმართოთ ქვემო-მოყვანილ ტაბულას.

100 ბინაზე, რომელთაც ეზოდან აქვთ შესავალი, ბინათა ჯგუფების მიხედვით მოდის:

ტაბულა 28

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების ჯგუფები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
1	ახალქალაქი	48.3	32,7	15,6	1,7	1,7	—	100
2	ახალციხე	38,9	46,7	10,9	2,9	0,4	0,2	100
	ბორჯომი	26.3	52,2	14,1	5,7	1,1	0,6	100
4	გორი	66,4	29,1	3,7	0,7	—	0,1	100
	დუშეთი	73,4	21,6	3,5	1,1	—	0,6	100
6	ველისციხე	79.9	16,4	2,2	1,3	0,2	—	100
7	თელავი	62.2	32,1	4,1	1,1	0,3	0,2	100
8	თიანეთი	30,5	52,4	12,2	3,7	1,2	—	100
9	ლაგოდეხი	49,5	31,1	9,0	6,9	2,5	1,0	100
10	ლიუქსენბურგი	75,7	19,9	4,1	0,3	—	—	100
11	სიღნაღი	68,7	26,0	4,5	0,7	0,1	—	100
12	სურამი	36,2	38,2	13,6	8,8	1,3	1,9	100
13	შულავერი	81,4	16,7	1,6	0,3	—	—	100
14	ხაშური	50.6	37,7	7,3	3,4	0,2	0,8	100
	სულ აღმოსავლეთ საქარ. ტფილისის გამოკლებით	62,1	29 5	5,7	2,1	0,3	0,3	100
15	ტფილისი	50,1	31,2	11,4	4,4	1,7	1,2	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	53,3	30,8	10,0	3,7	1,3	0,9	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინების ჯგუფები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია.	100,0	—	—	—	—	—	100
17	ზესტაფონი .	29.5	38,8	17,8	8,6	3.3	2,0	100
18	ზუგდიდი . .	20,7	29.0	34,0	10,1	2,3	3.9	100
19	ლანჩხუთი .	42,0	23.2	18,8	12,0	2,7	1,3	100
20	ოზურგეთი	32,3	29,7	20,9	13.9	1,9	1,3	100
21	ონი. . .	45,0	42,2	8,8	2,2	1,5	0,3	100
22	სამტრედია	45,7	27,0	16,0	6,8	1,7	2,8	100
23	სენაკი .	16,7	29,2	25,6	22,1	3,8	2,6	100
24	ტყიბული.	42,8	48,0	5,9	2,0	—	1,3	100
25	ფოთი.	22,6	33,6	27,5	11,0	3,8	1,5	100
26	ყულევი . .	22,2	15,4	24,2	31,5	4,7	2,0	100
27	ცაგერი . .	44,4	40,5	12,0	1,4	1,0	0,7	100
28	ჭიათურა.	28,8	43,8	14,4	7,2	4,2	1,6	100
29	ხონი.	36,0	24,0	21,3	12,9	3,4	2.4	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლ.	32,0	30,2	21,4	11,6	3,0	1,8	100
30	ქუთაისი	36,9	37,4	15,7	6,6	2,0	1,4	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	33,8	32,9	19,3	9,8	2,6	1,6	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი . .	53,9	28,6	8,6	5,1	1,7	2,1	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	40,0	33,8	16,2	6,2	2,6	1,2	100
33	ოჩამჩირე .	24,4	35,3	18.6	16,8	1,3	3,6	100
34	გალი .	8,7	24,0	13,0	32,6	13,0	8,7	100
35	სოხუმი	62,9	26,4	7,1	2,4	0,6	0,6	100
	სულ აფხაზეთში	55,3	28,2	9,4	4,9	1,0	1,2	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი. . .	47,8	39,1	8,5	3,6	0,5	0,5	100
	საერთოდ საქართველოში .	49,0	30,9	11,9	5,3	1,6	1,3	100

მართლაც, იმ დროს, როდესაც საერთოდ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 25,9 პროც. მსხვილი ბინებია, ეს ჯგუფიეე რესპუბლიკის ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 20,1 პროც-ს იძლევა.

ასეთი სწრაფი პროც-ული დაცემა, ე. ი. 25,9 პროც-დან 20,1 პროც-მდე, სწორედ იმის მაჩვენებელია, რომ მსხვილი ბინების უმრავლესობა შესავლით ქუჩიდანაა უზრუნველყოფილი.

ასეთივე მდგომარეობაა რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში. მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 12,4 პროც. მსხვილი ბინებია, ხოლო ამავე ბინათა საერთო რიცხვის ბინები ეზოდან შესავალით აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 8,4 პროც-ს უდრის.

ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 28.1 პროც. მსხვილი ბინებია, იმ დროს, როდესაც ეზოდან შესავალი მსხვილი ბინების 18,7 პროც-ს აქვს.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) ბინათა საერთო რიცხვის 23,9 პროც. სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო ამავე ქალაქების ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 15,9 პროც-ი ეზოდან შესავლიანი მსხვილი ბინებია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 36,7 პროც. სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიან ბინებს უდრის, ხოლო ამავე ჯგუფის ეზოდან შესავლიანი ბინები — 37,8 პროც-ს. აქ ისევე, როგორც ქუჩიდან შესავლიან ბინებში, კატეგორიათა მიხედვით, პროპორცია ირღვევა, ე. ი. დებულება: რაც მეტ ოთახიანია ბინა, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი ქუჩიდან შესავალით და, პირიქით, რაც ნაკლებ ოთახიანია, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი ეზოდან შესავალით, აქ როდია სწორი.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 32,0 პროც. მსხვილ ბინებს იძლევა, ხოლო ეზოდან შესავლიანი სამ, ოთხ და მეტ-ოთახიანი ბინები—25,7 პროც.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით) მსხვილი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 34,6 პროც. შეადგენენ, მაშინ, როდესაც იგივე ჯგუფი ამავე ქალაქების ეზოდან შესავალის მქონე ბინათა საერთო რიცხვის 33,3 პროც. შეადგენს.

აჭარაში 23,2 პროც. მსხვილი ბინებია, ხოლო ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 17,5 პროც. ეზოდან შესავლიან ბინებს იძლევა.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 19,1 პროც. სამს, ოთხს და მეტ-ოთახიან ბინებს შეადგანენ, იმ დროს, როდესაც ამავე ქალაქების ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 16,5 პროცენ.—მსხვილ ბინებს.

ბოლოს, სამხრეთ ოსეთში მსხვილი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 13,2 პროც. შეადგენენ, ხოლო იგივე ჯგუფი ეზოდან შესავალის მქონე ბინათა საერთო რიცხვის 13,1 პროც-ს გვაძლევს.

ასეთია სურათი რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში, მაგრამ ამ მოკლე მიმოხილვიდან შეგვიძლია კიდევ შემდეგი დასკვნის გამოტანაც.

მსხვილი ბინები ყველაზე უზრუნველყოფილი ქუჩიდან შესავალით აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშია, შემდეგ—სამხრეთ ოსეთში, საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით), აფხაზეთში, აჭარაში, ტფილი-

სში, ქუთაისში და, ბოლოს, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ).

რაც შეეხება ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს, ასეთი ბინები ყველაზე უფრო უზრუნველყოფილნი არიან ქუჩიდან შესავლით დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ), შემდეგ — ქუთაისში, ტფილისში, აჭარაში, აფხაზეთში, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში და, ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში.

რასაკვირველია, აღნიშნული განმარტების დროს აუცილებლად საჭიროა გავითვალისწინოთ, საზოგადოდ, ბინათა კატეგორიების ურთი-ერთ შორის პროპორციონალური დამოკიდებულებაც საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში, რაც ხელს უწყობს ქუჩიდან და ეზოდან შესავლიანი ბინების კატეგორიათა დაცემა-გადიდებას.

ამნაირად, აქაც დავრწმუნდით, რომ რაც ნაკლებ ოთახიანია ბინა, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი ეზოდან შესავალით, პირიქით, რაც მეტ ოთახიანია, მით უფრო უზრუნველყოფილია იგი ქუჩიდან შესავალით.

როგორც დავინახეთ, აღნიშნული დებულება გავრცელდა არა მარტო მთელი რესპუბლიკის ბინებზე, არამედ ყველა მის შემადგენელ ნაწილზე, სადაც მხოლოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინები შეადგენენ გამონაკლისს.

ამით ვამთავრებთ, საერთოდ, ბინების სანიტარულ პირობათა შესწავლა-გაშუქებას.

ახლა, თავი რომ მოუყაროთ ბინათა ყველა იმ თვისებას, რომელთა შესახებაც ცნობები ზემოთ იყო მოყვანილი, შემდეგ სურათს მივიღებთ:

100 ცალკ-ცალკე სანიტარულ თვისებიან ბინიდან:

ტაბულა 29

№№ რიგზე	ქალაქები	უზრუნველყოფილია: წყალსადენით	უზრუნველყოფილია: ვენტილ. ფანჯრით და ცალკე სარკმლით	უზრუნველყოფილია: სამხარეულოთი	უზრუნველყოფილია: ქუჩიდან შესავლით	არაა უზრუნველყოფილი: წყალსადენით	არაა უზრუნველყოფილი: ვენტილ. ფანჯრით და ცალკე სარკმლით	არაა უზრუნველყოფილი: სამხარეულოთი	არაა უზრუნველყოფილი: ქუჩიდან შესავლით
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:								
1	ახალქალაქი	—	9,4	60,5	79,4	100	90,6	39,5	20,6
2	ახალციხე.	—	47,4	69,9	78,1	100	52,6	30,1	21,9
3	ბორჯომი	29,3	33,2	56,4	39,0	70,7	66,8	43,6	61,0
4	გორი	—	21,2	31,8	29,0	100	78,8	68,2	71,0
5	დუშეთი . .	—	17,5	26,2	35,5	100	82,5	73,8	04,5
6	ველისციხე	—	70,9	15,2	5,2	100	29,1	84,8	94,8
7	თელავი	—	39,5	37,2	29,3	100	60,5	62,8	70,7
8	თიანეთი . .	—	70,4	13,3	71,8	100	29,6	86,7	28,2
9	ლაგოდეხი	—	8,8	25,9	13,4	100	91,2	74,1	86,6
10	ლიუქსენბურგი . .	—	1,7	61,7	12,8	100	98,3	38,3	87,2
11	სიღნაღი .	—	36,0	38,3	24,0	100	64,0	61,7	76,0
12	სურამი	—	55,8	45,5	33,6	100	54,2	54,5	66,4
13	შულავერი . .	—	43,3	10,3	15,0	100	56,7	89,7	85,0

№№ რიგზე	ქალაქები	უზრუნველყოფილია: წყალსადენით	უზრუნველყოფილია: ვატერკლ. და ცალკე ფენის სადგილით	უზრუნველყოფილია: სამზარეულოთი	უზრუნველყოფილია: ქუჩიდან შესავალით	არაა უზრუნველყოფილი: წყალსადენით	არაა უზრუნველყოფილი: ვატერკლ. და ცალკე ფენის სადგილით	არაა უზრუნველყოფილი: სამზარეულოთი	არაა უზრუნველყოფილი: ქუჩიდან შესავალით
14	ხაშური	—	23,6	58,2	23,3	100	76,4	41,8	76,7
	სულ აღმოს. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით.	1,7	35,1	42,5	34,3	98,3	64,9	57,5	65,7
15	ტფილისი	30,9	43,1	64,6	29,5	69,1	56,9	35,4	70,5
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში. .	23,2	41,1	58,8	30,8	76,8	58,9	41,2	69,2
	II. დასავლეთი საქართველო:								
16	ანაკლია .	—	52,0	44,1	98,0	100	48,0	55,9	2,0
17	ზესტაფონი.	—	58,2	49,2	28,4	100	41,8	50,8	71,6
18	ზუგდიდი.	—	57,5	48,2	54,8	100	42,5	51,8	45,2
19	ლანჩხუთი		78,2	53,2	4,0	100	21,8	46,8	96,0
20	ოზურგეთი .	—	50,4	19,6	4,5	100	49,6	80,4	95,5
21	ონი .	—	46,6	14,5	36,2	100	53,4	85,5	63,8
22	სამტრედია.	—	39,2	64,7	74,9	100	60,8	35,3	25,1
23	სენაკი .	—	39,2	29,1	12,2	100	60,8	70,9	87,8
24	ტყვიბული .	—	55,0	22,2	63,7	100	45,0	77,8	36,3
25	ფოთი	2,0	67,2	51,0	12,8	98,0	32,8	49,0	87,2
26	ყულევი	—	72,9	41,6	7,9	100	27,1	58,4	92,1
27	ცაგერი	—	37,5	10,5	12,6	100	62,5	89,5	87,4
28	ჭიათურა.	28,2	43,3	35,4	47,0	71,8	56,7	64,6	53,0
29	ხონი.	—	82,9	48,4	1,6	100	17,1	51,6	98,4
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	1,8	62,4	42,1	25,3	98,2	37,6	57,9	74,7
30	ქუთაისი	—	66,1	55,9	35,3	100	33,9	44,1	64,7
	სულ დასავლეთ საქართველოში . . .		64,2	47,7	29,3	98,9	35,8	52,3	70,7
	III. აჭარა:								
31	ბათუმი . . .	15,4	27,9	32,0	18,1	84,6	72,1	68,0	81,9
	IV. აფხაზეთი:								
32	გუდაუთი.	2,8	33,5	53,0	46,0	97,2	66,5	47,0	54,0
33	ოჩამჩირე.	—	37,5	39,2	3,1	100	62,5	60,8	96,9
34	გალი	—	22,2	46,9	43,2	100	77,8	53,1	56,8
35	სოხუმი.	5,1	33,8	28,2	25,1	94,9	66,2	71,8	74,9
	სულ აფხაზეთში	4,2	34,0	32,5	20,8	95,8	66,0	67,5	79,2
	V. სამხრეთ-ოსეთი:								
36	ცხინვალი	—	41,6	26,8	49,6	100	58,4	73,2	50,3
	საერთოდ საქართველოში	16,3	44,8	52,3	29,0	83,7	55,2	47,7	71,0

მთელს რესპუბლიკაში ყველაზე ცუდ პირობებში ბინები იმყოფებიან წყალსადენის მხრივ; ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 16.3 პროც-ს აქვს წყალსადენი, დანარჩენი, ე. ი, 83.7 პროც-კი სრულიად უწყალსადენოა.

ცუდ პირობებში არიან ბინები აგრეთვე შესავლის მხრივ: ბინათა საერთო რიცხვის 29,0 პროც-ს ქუჩიდან ჰქონია შესავალი, ხოლო 71,0 პროც-ს— ეზოდან.

შემდეგ ჯერი მოდის ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებზე: ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანი ბინები შეადგენენ ბინათა საერთო რიცხვის 44,8 პროც-ს, ხოლო სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო—55,2 პროც-ს.

შედარებით ყველაზე უკეთეს პირობებში რესპუბლიკის ბინები სამზარეულოს მხრივ ყოფილან: ბინათა საერთო რიცხვის 52,3 პროც-ს სამზარეულო ჰქონია, ხოლო 47. 7 პროც. უსამზარეულო ყოფილა.

ასეთია მდგომარეობა მთელს რესპუბლიკაში. საინტერესოა ახლა გამოვარკვიოთ, რა პირობებია ამ მხრივ მის შემადგენელ ნაწილებში.

ამისათვის გავამარტივოთ მე-29 ტაბულა, ე. ი. ამოვკრიფოთ რესპუბლიკის ბინებიდან მხოლოდ სხვა და სხვა კუთხის, ტფილისის, ქუთაისის და ბათომის ბინები, რაიც საშუალებას მოგვცემს ნათლად წარმოვიდგინოთ საქართველოს კუთხეების ბინათა სანიტარული პირობები.

ტაბულა 30

ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	უზრუნველყოფილია				არაა უზრუნველყოფილი			
	წყალსადენით	ვატერკლოზ. და ცალკე ფეხისადგ.	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავლით	წყალსადენით	ვატ. და ცალკე ფეხისადგ.	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავლით
1) აღმოსავლეთი საქართველო (უტფილისოთ)	1.7	35.1	42.5	34.3	98,3	64,9	57.5	65,7
ტფილისი	30,9	43,1	64.6	29,5	69,1	56,9	35,4	70,5
სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	23.2	41.1	58.8	30.8	76,8	58.9	41.2	69.2
2) დასავლეთი საქართველო (უქუთაისოთ)	1.8	62.4	42.1	25.3	98,2	37,6	57,9	74,7
ქუთაისი	—	66,1	55.9	35,3	100	33.9	44,1	64,7
სულ დასავ. საქართ.	1,1	64,2	47.7	29,3	98,9	35,8	52,3	70.7
3) აჭარა	15.4	27.9	32,0	18.1	84,6	72,1	68.0	81.9
4) აფხაზეთი	4.2	34.0	32.5	20.8	95.8	66,0	67.5	79.2
5) სამხრეთ-ოსეთი	—	41,6	26.8	49.7	100	58.4	73,2	50.3
საერთ. საქართველოში	16.3	44,8	52,3	29,0	83,7	55,2	47,7	71.0

დავიწყოთ გაშუქება **აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებიდან** (უტფილისოთ).

ამ ქალაქებში ყველაზე ცუდ პირობებშია ბინები წყალსადენის მხრივ: წყალსადენი ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 1,7 პროც-ს აქვს, დანარჩენი 98,3 პროც. კი სრულიად უწყალსადენოა. ცუდ პირობებშია აგრეთვე ბინები ბინაში შესავალის მხრივ: ქუჩიდან შესავალი ბინების საერთო რიცხვის მხოლოდ 34,3 პროც-ს აქვს, 65,7 პროც-ს კი შესავალი აქვს ეზოდან. ასეთივე პირობებშია ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 35,1 პროც-ს აქვს ვატერკლოზეტი და ცალკე ფეხისადგილი, დანარჩენი 64,9 პროც. კი სრულიად მოკლებულია ერთსაც და მეორესაც.

ტფილისის ბინებში ამ მხრივ სურათი საგრძნობლად იცვლება. აქ ყველაზე ცუდ პირობებშია ბინები შესავალის მხრივ, ვინაიდან ქუჩიდან შესავალი ბინების საერთო რიცხვის 29,5 პროც-ს ჰქონია, ხოლო 70,5 პროც-ს—ეზოდან. ცუდ პირობებშია ბინები წყალსადენის მხრივაც: აქ ბინათა საერთო რიცხვის 30,9 პროც-ს წყალსადენი აქვს, ხოლო დანარჩენი ბინები—69,1 პროც.—უწყალსადენოა. ტფილისის ბინები შედარებით უკეთეს პირობებში ყოფილა სამზარეულოსა, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ. სამზარეულოთი უზრუნველყოფილია ბინათა საერთო რიცხვის 64,6 პროც. დანარჩენი—35,4 პროც.—მას მოკლებულია. ბინათა საერთო რიცხვის 43,1 პროც. ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანია, ხოლო 56,9 პროც. კი მათ სრულიად მოკლებულია.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) ბინები წყალსადენის მხრივ მეტის-მეტად ცუდ პირობებში ყოფილან. აქ ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 23,2 პროც-ია წყალსადენიანი, 76,8 პროც. კი მას სრულიად მოკლებულია. ცუდ პირობებში ყოფილან აგრეთვე ბინები შესავალის მხრივაც: ქუჩიდან შესავლის მქონე ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 30,8 პროც. შეადგენენ, დანარჩენს—69,2 პროც.—ეზოდან ჰქონია შესავალი. აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების ბინები შედარებით უკეთეს პირობებშია სამზარეულოსა, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: ბინათა საერთო რიცხვის 58,8 პროც. უზრუნველყოფილია სამზარეულოთი, დანარჩენი-კი—41,2 პროც.—მას მოკლებულია; ბინათა საერთო რიცხვის 41,1 პროც. ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანი ბინებია, იმ დროს, როდესაც 58,9 პროც. მას სრულიად მოკლებულია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და ქუთაისში განსაკუთრებით ცუდ პირობებშია ბინები წყალსადენის მხრივ: მაგალითად, ქუთაისის ბინებს წყალსადენი სრულიად არ ჰქონიათ. რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს (უქუთაისოთ) ბინებს, აქაც წყალსადენი ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 1,8 პრ-შია გაყვანილი, დანარჩენი 98,2 პრ. სრულიად მოკლებულია წყალსადენს. აღნიშნულ ქალაქებში ცუდ პირობებშია ბინები შესავალის მხრივაც: დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) ქუჩიდან შესავალი ბინათა საერთო რიცხვის 25,3 პრ-ს აქვს, ქუთაისში—35,3 პრ-ს, საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში—29,3 პრ-ს; ხოლო დანარჩენ ბინებს შესავალი აქვთ ეზოდან: დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ)—74,7 პრ-ს ქუთაისში—64,7 პრ-ს და, ბოლოს, საერთოდ დასავლეთ სა-

ქართველის ქალაქებში – 70,7 პრ-ს. შედარებით უკეთეს პირობებშია აქ ბინები ვატერკლოზეტისა, ცალკე ფეხისადგილისა და სამზარეულოს მხრივ. მაგალითად, დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 62,4 პრ. ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანი ბინები ყოფილა, ქუთაისის—66,1 პრ. და, ბოლოს, დასავლეთ საქართველოს (ქუთაისით)—64,2 პრ., ხოლო მას მოკლებულია: დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 37,6 პრ., ქუთაისის—33,9 და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით)—35,8 პრ-ი. რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს ქალაქების ბინათა პირობებს სამზარეულოს მხრივ, აქ მდგომარეობა ასეთია: დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 42,1 პრ., ქუთაისის—55,9 პრ. და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით) —47,7 პრ. სამზარეულოიანი ბინაა, ხოლო დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) 57,9 პრ., ქუთაისის—44,1 პრ. და, ბოლოს, საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით)—52,3 პრ. სამზარეულოს მოკლებულია.

აჭარაში აუტანელი პირობებია წყალსადენისა და შესავლის მხრივ: აქ აქვს ბინათა საერთო რიცხვის 15.4 პრ-ს წყალსადენი და 18,1 პრ-ს ქუჩიდან შესავალი, ხოლო ბინათა საერთო რიცხვის 84,6 პრ-ს წყალსადენი არა აქვს და 81.9 პრ-ს შესავალი ეზოდან აქვს. მოუწყობელია ბინები აგრეთვე სამზარეულოს, ვატერკლოზეტის და ცალკე ფეხისადგილის მხრივაც: ბინათა საერთო რიცხვის 32,0 პრ. სამზარეულოიანია და 27,9 პრ. ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანი; სრულიად მოკლებულია სამზარეულოს ბინათა საერთო რიცხვის 68,0 პრ., ხოლო ვატერკლოზეტს და ცალკე ფეხისადგილს—72,1 პრ.

აფხაზეთის ქალაქების ბინები მოუწყობელია განსაკუთრებით წყალსადენისა და შესავლის მხრივ: აქ წყალსადენიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 4.2 პრ-ს იძლევიან, ქუჩიდან შესავლიანი ბინები კი —20.8 პრ-ს, ხოლო უწყალსადენო ბინები ბინათა საერთო რიცხვის—95.8 პრ-ს. ეზოდან შესავლიანი ბინები კი 79.2 პრ-ს. მოუწყობელია ბინები აგრეთვე სამზარეულოს, ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: სამზარეულოიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 32.5 პრ-ს შეადგენენ. ვატერკლოზეტიანი და ცალკე ფეხისადგილიანი—34,0 პრ-ს, ხოლო უსამზარეულო ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 67.5 პრ-ს, უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები კი --66.0 პრ-ს.

სამხრეთ ოსეთის ბინები სრულიად მოკლებულნი არიან წყალსადენს. აქ ბინაში შესავლისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ შედარებით უკეთესი პირობებია: ქუჩიდან შესავლიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 49,7 პრ-ს იძლევიან. ცალკეფეხისადგილიანი ბინები კი —41,6 პრ.-ს, ხოლო ეზოდან შესავლიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის – 50.3 პრ-ს. უფეხისადგილო ბინები კი—58.4 პრ-ს.

ასეთია მოკლედ საქართველოს ქალაქების ბინათა სანიტარული პირობები.

საჭიროდ მიგვაჩნია აქ აღვნიშნოთ ერთი გარემოება. როგორც ვიცით, ბინათა და მოსახლეობის პირობებს შორის მჭიდრო კავშირი არსებობს. ზემოდ მოყვანილ ცნობებიდან დავრწმუნდით, რომ საქართველოს ქალაქების ბინათა დიდი უმრავლესობა ანტი-სანიტარულ მდგომარეობაშია. ცხადია, იქ მობინადრეთა დიდი უმრავლესობაც ასეთსავე პირობებში უნდა იმყოფებოდეს. მაგრამ

საკითხავია: რამდენად მართებულია ეს დასკვნა საქართველოს ქალაქების მობინადრეთა შესახებ?

ამის პასუხს ქვემო მოყვანილი ტაბულა იძლევა.

100 მობინადრიდან:

ტაბულა 31.

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	უზრუნველყოფილია				არაა უზრუნველყოფ.			
		წყალსადენით	ვატერკ. და ცალკე ფეხისადგილით	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავლით	წყალსადენით	ვატერკ. და ცალკე ფეხისადგილით	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავლით
	I. აღმ. საქართველო:								
	ახალქალაქი .	—	9,7	64,9	80,1	100	90,3	35,1	19,9
2	ახალციხე . .	—	48,7	74,6	78,7	100	51,3	25,4	21,3
3	ბორჯომი	27,3	34,0	59,9	41,1	72,7	66,0	40,1	58,9
4	გორი. .	—	24,9	33,9	29,0	100	75,1	66,1	71,0
	დუშეთი. . .	—	22,9	32,4	34,5	100	77,1	67,6	65,5
6	ველისციხე. .	—	73,5	15,8	5,0	100	26,5	84,2	95,0
7	თელავი .	—	44,2	42,8	31,6	100	55,8	57,2	68,4
8	თიანეთი.	—	76,3	15,4	72,0	100	23,7	84,6	28,0
9	ლაგოდეხი. .	—	11,6	31,5	14,4	100	88,4	68,5	85,6
10	ლიუქსენბურგი.	—	1,9	72,7	11,0	100	98,1	27,3	89,0
11	სიღნაღი .	—	39,3	42,8	24,0	100	60,7	57,2	76,0
12	სურამი . .	—	55,3	48,7	36,4	100	44,7	51,3	63,6
13	შულავერი. . .	—	43,4	11,7	13,7	100	56,6	88,3	86,3
14	ხაშური . . .	—	27,7	59,4	23,1	100	72,3	40,6	76,9
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით. .	1,6	37,9	46,8	35,4	98,4	62,1	53,2	64,6
15	ტფილისი . .	39,3	52,0	72,6	36,4	60,7	48,0	27,4	63,6
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	30,6	48,8	67,0	36,2	69,4	51,2	33,0	63,8
	II. დას. საქართველო:								
16	ანაკლია. .	—	50,7	44,1	98,2	100	49,3	55,9	1,8
17	ზესტაფონი	—	61,8	57,1	23,8	100	38,2	42,9	76,2
18	ზუგდიდი	—	59,7	49,2	55,3	100	40,3	50,8	44,7
19	ლანჩხუთი. .	—	81,8	57,0	3,8	100	18,2	43,0	96,2
20	ოზურგეთი.	—	55,4	22,3	4,7	100	44,6	77,7	95,3
21	ო ნ ი.	—	53,9	18,2	34,9	100	46,1	81,8	65,1
22	სამტრედია	—	42,9	70,0	77,6	100	57,1	30,0	22,4
23	სენაკი	—	78,4	31,6	10,4	100	21,6	68,4	89,6

№№ რიგზე	ქალაქები	უზრუნველყოფილია: წყალსადენით	ვატერკლ. და ცალკე ფეხისადგილით	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავალით	არაა უზრუნველყოფ.: წყალსადენით	ვატერკლ. და ცალკე ფეხისადგილით	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავალით
24	ტყიბული .	—	66,4	18,9	63,9	100	33,6	81,1	36,1
25	ჭოთი. .		72,3	56,7	12,9	98,5	27,7	43,3	87,1
26	ყულევი .	—	74,7	45,3	6,2	100	25,3	54,7	93,8
27	ცაგერი .	—	15,1	14,4	6,3	100	51,9	85,6	93,7
28	პიათურა		49,6	42,7	41,0	98,5	50,4	57,3	59,0
29	ხონი		85,8	51,7	0,7	100	14,2	48,3	99,3
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით.	1,9	66,9	46,3	23,5	98,1	33,1	53,7	76,5
30	ქუთაისი .	—		61,4	38,3	100	29,3	38,6	61,7
	სულ დასავლეთ საქართველოში. . .	1,1	68,5		29,5	98,9		47,3	70,5
	III. აჭარა:								
31	ბათუმი .	20,6	33,4		24,2	79,4	66,6	60,3	75,8
	VI. აფხაზეთი:								
32	გუდაუთი	2,4			46,7	97,6	62,5	40,1	53,3
33	ოჩამჩირე		40,8	43,9	2,5	100	59,2	56,1	97,5
34	გალი	—		57,0	30,9	100	73,0	43,0	69,1
35	სოხუმი .	6,7		37,8	29,7	93,3	62,5	62,2	70,3
	სულ აფხაზეთში.	5,2	37,8	44,4		94,8	62,2	55,6	77,5
	V. სამხრეთ-ოსეთი:								
36	ცხინვალი	—	46,0	29,5	48,7	100	54,0	70,5	51,3
	საერთოდ საქართვ.	21,4	51,0	59,0	32,9	78,6	49,0	41,0	67,1

მართლაც, აქაც ყველაზე ცუდ პირობებში მცხოვრებნი წყალსადენის მხრივ არიან: რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 78,6 პროც. სრულებით უწყალსადენოდ არის დარჩენილი, დაკმაყოფილებულია წყალსადენით მხოლოდ 21,4 პროც.

ასეთსავე პირობებში იმყოფებიან ბინადარნი ბინაში შესავალის მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის 67,1 პროც. ბინაში ეზოდან შედის, ხოლო 32,9 პროც. — ქუჩიდან.

ცუდ პირობებში არიან ბინადარნი აგრეთვე ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის 49,0 პროც. უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთაა დარჩენილი, ხოლო 51,0 პროც. ვატერკლოზეტით და ცალკე ფეხისადგილით უზრუნველყოფილია.

შედარებით უკეთეს პირობებში იმყოფებიან ბინადარნი სამზარეულოს მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 41,0 პროც-ია უსამზარეულოთ.

ასეთია მობინადრეთა ბინების სანიტარული პირობები საერთოდ რესპუბლიკაში. ვნახოთ ახლა, ამ მხრივ რა მდგომარეობაში არიან მობინადრენი საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში.

საკითხის გასამარტივებლად მე-31 ტაბულიდან ამოვკრიბოთ შემდეგი ცნობები:

ტაბულა 32

ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	უზრუნველყოფილია				არაა უზრუნველყოფილი			
	წყალსადენით	ვატერკ. და ცალკე ფეხსად.	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავალით	წყალსადენით	ვატერკ. და ცალკე ფეხსადგ.	სამზარეულოთი	ქუჩიდან შესავალით
I. აღმოსავლეთი საქართველო:								
უტფილისოთ	1.6	37,9	46,8	35,4	98,4	62,1	53,2	64,6
ტფილისი .	39,3	52,0	72,6	36,4	60,7	48,0	27,4	63,6
სულ აღმოს. საქართ.	30,6	48,8	67,0	36,2	69,4	51,2	33,0	63,8
II. დასავლეთი საქართველო:								
უქუთაისოთ .	1,9	66,9	46,3	23,5	98,1	33,1	53,7	76,5
ქუთაისი . .	—	70,7	61,4	38,3	100	29,3	38,6	61,7
სულ დასავლეთ საქარ.	1,1	68,5	52,7	29,5	98,9	31,5	47,3	70,5
III. აჭარა	20,6	33,4	39,7	24,2	79,4	66,6	60,3	75,8
IV. აფხაზეთი	5,2	37,8	41,4	22,5	94,8	62,2	58,6	77,5
V. სამხრეთ-ოსეთი.	—	46,0	29,5	48,7	100	54,0	70,5	51,3
საერთოდ საქართველოში	21,4	51,0	59,0	32,9	78,6	49,0	41,0	67,1

დავიწყოთ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებიდან (ტფილისის გამოკლებით). აქ ყველაზე ცუდ პირობებში მობინადრენი იმყოფებიან წყალსადენის მხრივ: სრულებით უწყალსადენოთ არის დარჩენილი მობინადრეთა საერთო რიცხვის 98,4 პრ., ასე რომ წყალსადენით დაკმაყოფილებულია მხოლოდ 1,6 პრ. ასევე ცუდ პირობებში იმყოფებიან აქ მობინადრენი შესავალის მხრივ: ეზოდან შედის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 64,6 პრ., ქუჩიდან კი—35,4 პრ.

ცუდ პირობებში იმყოფებიან მობინადრენი აგრეთვე ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,1 პრ. უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთ არის დარჩენილი. შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა სამზარეულოს მხრივ: სამზარეულო არა აქვს მობინადრეთა საერთო რიცხვის 53,2 პრ-ს.

ტფილისში ამ მხრივ სურათი სავსებით იცვლება: აქ მობინადრენი ყველაზე ცუდ პირობებში არიან ჯერ შესავალის, შემდეგ წყალსადენის, ვატერკლოზეტის და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის 63,6 პრ. ბინაში ეზოდან შედის; სრულებით არა აქვს წყალსადენი—60,7 პრ-ს, ვატერკლოზეტი და ფეხსადგილი—48,0 პრ-ს. შედარებით უკეთეს პირობებში

იმყოფებიან ბინადარნი სამზარეულოს მხრივ: მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 27,4 პრ-ია უსამზარეულოთ დარჩენილი.

რაც შეეხება საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) მობინადრეთ, ყველაზე ცუდ პირობებში ისინი წყალსადენის, შემდეგ ქუჩიდან შესავალის, ვატერკლოზეტის და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ იმყოფებიან. შედარებით უკეთესი პირობებია სამზარეულოს მხრივ.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და ქუთაისში მობინადრენი განსაკუთრებით აუტანელ მდგომარეობაში არიან წყალსადენის მხრივ. მაგალითად, ქუთაისის მობინადრენი სრულიად მოკლებულნი არიან წყალსადენს, ხოლო დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის მარტო 1,9 პრ-ია უზრუნველყოფილი წყალსადენით. ცუდ პირობებში იმყოფებიან აქ მობინადრენი შესავალის მხრივაც. ეზოდან შედის: დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 76,5 პრ., ქუთაისში—61,7 პრ. და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით)—70, 5 პრ.; შედარებით უკეთეს პირობებში არიან მობინადრენი ვატერკლოზეტისა, ცალკე ფეხისადგილისა და სამზარეულოს მხრივ.

უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთ არის: დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის—33,1 პრ., ქუთაისში —29,3 პრ. და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით)— 31,5 პრ. ხოლო უსამზარეულოთ: დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის--53,7 პრ., ქუთაისში—38,6 პრ. და საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით)—47,3 პრ.

აჭარაში აუტანელი მდგომარეობაა წყალსადენისა და შესავალის მხრივ: აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 20,6 პრ-ია უზრუნველყოფილი წყალსადენით და 24,2 პრ. ქუჩიდან შესავალით, დანარჩენი-კი, ე. ი. მობინადრეთა საერთო რიცხვის 79,4 პრ. სრულებით მოკლებულია წყალსადენს, ხოლო 75,8 პრ. ეზოდან შესავალით სარგებლობს. ცუდი პირობებია ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივაც: მობინადრეთა საერთო რიცხვის 66,6 პრ. სრულებით უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთაა დარჩენილი. ასეთივე მდგომარეობაა სამზარეულოს მხრივ: საერთო რიცხვის 60,3 პრ-ს სამზარეულო არა აქვს.

აფხაზეთის ქალაქებში აუტანელი პირობებია წყალსადენის მხრივ: აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 94,8 პრ. სრულებით მოკლებულია წყალსადენს. ცუდი პირობებია აგრეთვე შესავალის მხრივ: მობინადრენი საერთო რიცხვის 77,5 პრ. ბინაში ეზოდან შედის. ასეთივე პირობებია ვატერკლოზეტისა, ცალკე ფეხისადგილისა და სამზარეულოს მხრივ: უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთ არის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 62,2 პრ., ხოლო უსამზარეულოთ—58,6 პრ.

სამხრეთ ოსეთში, როგორც ტაბულადან სჩანს, მობინადრენი სრულებით მოკლებულნი არიან წყალსადენს. სამზარეულოთი უზრუნველყოფილია მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 29,5 პრ. ცალკე ფეხისადგილით—46,0 პრ., ხოლო ქუჩიდან შესავალით—48,7 პრ.

ასეთია მობინადრეთა მდგომარეობა მათი ბინების სანიტარული პირობების მხრივ როგორც მთელს რესპუბლიკაში, ისე მის შემადგენელ ნაწილებში.

დასასრულ, საჭიროდ მიგვაჩნია გავიცნოთ კიდევ ორი კომბინაციური ტაბულა, რომელიც სანიტარული პირობების მიხედვით ბინებისა და მობინადრეთა მდგომარეობას უფრო ნათლად გაგვიშუქებს.

Ტაბულა 33

100 ბინაზე სანიტარული პირობების მიხედვით მოდის ბინა

№№ რიგზე	ქალაქები	სანიტარული პირობები ბინებისა: წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ვენტილაციით (მომქმედი და მოუქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ცალკე ფეხსადგილით და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), და ცალკე ფეხსადგილით	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ვენტილაციით (მოქმ. და მოუქმ.)	სამზარეულოთი და ცალკე ფეხსადგილით	მხოლოდ წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი)	მხოლოდ სამზარეულოთი	მხოლოდ ცალკე ფეხსადგილით	სრულიად მოუწყობლია	სულ
	I. აღმოსავ. საქარ.:											
1	ახალქალაქი	—	—	—	—	—	8,0	—	52,5	1,4	38,1	100
2	ახალციხე	—	—	—	—	—	39,1	—	30,9	8,3	21,7	100
3	ბორჯომი	13,8	—	—	6,2	6,6	8,1	2,6	28,2	4,5	30,0	100
4	გორი	—	—	—	—		9,6	—	22,3	11,7	56,4	100
5	დუშეთი	—	—	—	—	—	8,4	—	17,8	9,1	64,7	100
6	ველისციხე	—	—	—		—	11,6	—	3,6	59,3	25,5	100
7	თელავი	—	—	—	—	—	18,1	—	19,1	21,4	41,4	100
8	თიანეთი	—	—	—	—	—	11,2	—	2,0	59,2	27,6	100
9	ლაგოდეხი	—	—	—	—	—	3,7	—	22,2	5,0	69,1	100
10	ლიუქსენბურგი	—	—	—	—	—	1,6	—	60,1	0,1	38,2	100
11	სიღნაღი	—	—	—	—	—	17,1	—	21,1	19,0	42,8	100
12	სურამი	—	—	—	—	—	33,1	—	12,4	22,7	31,8	100
13	შულავერი	—	—	—	—	—	6,0	—	4,3	37,3	52,4	100
14	ხაშური	—	—	—	—	—	10,4	—	47,8	13,2	28,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	2,8	—	—		0,1	15,8		25,6	18,3	38,7	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სანიტარული პირობები ბინებისა: წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), კანალიზაციით (მოქმედი და არა მოქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ცალკე ფეხისადგილით და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), და ცალკე ფეხისადგილით	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) კანალიზაციით (მოქმ. და მოუქმედით)	სამზარეულოთი და ცალკე ფეხისადგილით	მხოლოდ წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი)	მხოლოდ სამზარეულოთი	მხოლოდ ცალკე ფეხისადგილით	სრულიად მოუწყობელი	სულ
15	ტფილისი	20.2	2,7	0,7	2,8	3,2	10,6	1,2	28,3	5.7	24,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში . .	15,1	2,0	0,6	2 1	2,5	11,9	0,9	27,6	9,0	28,3	100
	II. დასავ. საქართველო:											
16	ანაკლია.	—		—	—	—	30,3	—	13,8	21.7	34,2	100
17	ზესტაფონი		—		—	—	32,3	—	17,0	25,9	24,8	100
18	ზუგდიდი	—	—	—	—	—	26,9	—	19,0	30 5	23,5	100
19	ლანჩხუთი.	—	—	—	—	—	43,9	—	9,2	34,3	12,6	100
20	ოზურგეთი	—	—		—	—	11,5	—	8,2	39,0	41,3	100
21	ო ნ ი.	—	—	—	—	—	8,9	—	5,6	37.7	47,8	100
22	სენაკი	—	—	—	—	—	14,7	—	14,4	24,5	46,4	100
23	სამტრედია	—	—		—	—	47,6	—	17.1	26,6	8,7	100
24	ტყვიბული	—	—	—	—	—	7,9	—	14.3	17.2	30,6	100
25	ფოთი.	0,3		—	1,4	0,1	38,2	0,3	11,2	28,7	19,8	100
26	ყულევი .	—			—	—	36,8	—	4,8	36,1	22,3	100
27	ცაგერი .	—	—	—	—	—	3,3	—	7,3	34,1	55,3	100
28	ქიათურა	5,6		—	11,5	2,8	12,5	8,2	5,9	22,3	31,2	100
29	ხონი	—		—	—	—	42,0	—	6,4	40,9	10,7	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სანიტარული პირობები ბინებისა										
		წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), ვენტილაციით (მოქმედი და მოუქმედი), და სარეცხლებით	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), ცალკე ფეხსადგილით და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი) და ცალკე ფეხსადგილით	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), ვენტილაციით (მოქმედი და მოუქმედი)	სამზარეულოთი და ცალკე ფეხსადგილით	მხოლოდ წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი)	მხოლოდ სამზარეულოთი	მხოლოდ ცალკე ფეხსადგილით	სრულიად მოუწყობელნი	სულ
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	0,3	—	—	0,9	0,1	29,8	0,5	11,1	32,2	25,1	100
30	ქუთაისი	—	—	—	—	—	40,2	—	15,8	26,7	17,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,2	—	—	0,5	0,1	34,4	0,3	13,0	30,0	21,5	100
	III. აჭარა:											
31	ბათომი	5,5	2,4	2,4	2,2	1,8	15,5	1,2	14,6	0,4	54,0	100
	IV. აფხაზეთი:											
32	გუდაუთი	1,6	—	—	1,1	0,1	20,8	—	29,5	11,0	35,9	100
33	ოჩამჩირე	—	—	—	—	—	16,6	—	22,6	20,8	40,0	100
34	გალი	—	—	—	—	—	9,9	—	37,0	12,4	40,7	100
35	სოხუმი	2,1	—	—	1,2	0,7	10,8	1,1	14,0	20,1	50,0	100
	სულ აფხაზეთში	1,7	—	—	1,0	0,6	12,6	0,9	17,1	19,1	47,0	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:											
36	ცხინვალი	—	—	—	—	—	14,7	—	12,0	26,9	46,4	100
	საერთოდ საქართველოში	10,1	1,4		1,7	1,7	17,3	0,8	22,6	13,7	30,2	100

მეტად საინტერესო სურათი გვეშლება თვალ-წინ: როგორც ტაბულადან სჩანს, არავითარი მოწყობილება არა ჰქონია რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 30,2 პრ-ს.

ეს მეტად სამწუხარო მოვლენაა რესპუბლიკისათვის. არა ერთხელ აღვნიშნეთ და ახლაც უნდა გავიმეოროთ, რომ ეს ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზთაგანია ერთსა და იმავე დროს სხვა და სხვა ინფექციურ ავადმყოფობათა გარვცელებისა.

თუ სრულებით მოუწყობელ ბინათა საერთო რიცხვს მივუმატებთ იმ ბინებს, სადაც მარტო სამზარეულოა*), მაშინ გაცილებით უარეს მდგომარეობას მივიღებთ. მხოლოდ სამზარეულო ჰქონია ბინათა საერთო რიცხვის 22,6 პრ-ს. ამნაირად, თუ ბინების ამ ორ ჯგუფს მივიღებთ მხედველობაში, აღმოჩნდება, რომ რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის ნახევარზე მეტი (52,8 პრ.) ან სრულიად მოუწყობელია ან და მხოლოდ სამზარეულოიანია.

ყოველმხრივ, ე. ი. წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ვატერკლოზეტით (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) და სამზარეულოთი მოწყობილ ბინათა რიცხვი შეადგენს ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 10,1 პრ-ს. ამ ბინებს რომ ისეთი ბინებიც მივუმატოთ, სადაც ყველა მოწყობილებაა, მაგრამ ვატერკლოზეტის მაგიერ ცალკე ფეხისადგილია, მაინც მოწყობილ ბინათა რიცხვი რესპუბლიკისათვის ძალიან მცირე აღმოჩნდება, სახელდობრ, ბინათა საერთო რიცხვის 11,5 პრ.

ასეთია ბინების სანიტარული პირობები საერთოდ რესპუბლიკაში. საინტერესოა, რა მდგომარეობაა ამ მხრივ საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) სრულებით მოუწყობელი ბინები შეადგენენ ამავე ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 38,7 პრ-ს. თუ ამ ბინებს მივუმატებთ იმ ბინებსაც, სადაც მარტო სამზარეულოა (25,6 პრ.), მაშინ აღმოჩნდება, რომ ეს ორი ჯგუფი აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) შეადგენს ბინათა საერთო რიცხვის 64,3 პრ-ს. ყოველმხრივ მოწყობილ ბინათა საერთო რიცხვი, ე. ი. წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ვატერკლოზეტით (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) ან ცალკე ფეხისადგილით და სამზარეულოთი—შეადგენს ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 2,8 პრ-ს.

ტფილისში სრულებით მოუწყობელი ბინების რიცხვი 24,6 პროც-ს უდრის. თუ მათ მივუმატებთ იმ ბინებსაც, სადაც მხოლოდ სამზარეულოა (28,3 პრო.ც), მაშინ ბინათა დიდი უმრავლესობა, ე. ი. 52,9 პროც. ან სრულიად მოუწყობელია ან და მხოლოდ სამზარეულოიანი. აქ ყოველმხრივ მოწყობილი ბინების რიცხვი შეადგენს ბინათა საერთო რიცხვის 20,2 პროც.; ამ რიცხვს რომ მივუმატოთ ისეთი ყოველ მხრივ მოწყობილი ბინები, სადაც ვატერკლოზეტის მაგიერ ცალკე ფეხისადგილია, მაინც მოწყობილ ბინათა რიცხვი ტფილისისათვის ძალიან მცირე იქნება, სახელდობრ, ბინათა საერთო რიცხვის 22,9 პროც.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) ბინათა საერთო რიცხვის 28,3 პროც. სრულებით მოუწყობელია, 27,6 პრო. კი მხოლოდ სამზარეულოიანია. ამნაირად, ორივე აღნიშნული ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 55,9 პროც-ს შეადგენს. ყოველმხრივ მოწყობილი ბინები აქ ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 15,1 პროც-ს იძლევიან. თუნდაც რომ მათ ისეთი ბინები მივუმატოთ, სადაც ყველა მოწყობილებაა, მაგრამ ვატერკლოზეტის მაგიერ ცალკე ფეხისადგილია (2,0 პროც.), მაინც მოწყობილი ბინების რიცხვი უმნიშვნელო იქმნება—17,1 პროც.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 0,3 პრო-ია ყოველმხრივ მოწყობილი, ხოლო სრულებით მოუ-

*) ასეთი ბინები ჰიგიენური თვალსაზრისით არ არის დამაკმაყოფილებელი.

წყობელი-25,1 პროც. თუ ამ უკანასკნელს მივუმატებთ მარტო სამზარეულოიან. ბინებს (11,1 პროც-ს), მაშინ მოუწყობელ ბინათა რიცხვი 36,2 პროც-ს მოგვცემს.

ქუთაისში სრულებით მოუწყობელი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 17.3 პროც-ს შეადგენენ, მარტო სამზარეულოიანი ბინები კი—15,8 პროც-ს. ამნაირად, ორივე აღნიშნული ჯგუფი 33,1 პროც-ს იძლევა. ვინაიდან ბინები უწყალსადენოა, ცხადია, ყოველმხრივ მოწყობილ ბინას აქ ადგილი არ ექნება.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში სრულებით მოუწყობელი ბინები 21,5 პროც-ს იძლევიან, ხოლო მარტო სამზარეულოიანი—13,0 პროც-ს. ორივე აღნიშნული ჯგუფი კი— 34,5 პროც-ს. აქ ყოველმხრივ მოწყობილი ბინები მხოლოდ 0,2 პროც-ს შეადგენენ.

აჭარაში სრულებით მოუწყობელ ბინათა რიცხვი მეტად დიდია. ბინების ნახევარზე მეტს (54,0 პროც-ს) არავითარი მოწყობილება არა აქვს. ამას რომ მივუმატოთ მარტო სამზარეულოიანი ბინებიც (14,6 პროც.), მდგომარეობა უფრო უარესდება, ვინაიდან ამ შემთხვევაში მოუწყობელ ბინათა რიცხვი 68.6 პროც-ს მოგვცემს. აქ ყოველმხრივ მოწყობილია ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 5,5 პროც.; ამას გარდა, არის ისეთი ბინებიც, სადაც ყველა მოწყობილებაა, მაგრამ ვატერკლოზეტის მაგიერ ცალკე ფეხისადგილია; ასეთი ბინები 2,4 პროც-ს შეადგენენ. ასე რომ, თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბინათა საერთო რიცხვის 7,9 პროც. უზრუნველყოფილია სანიტარული პირობებით.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 1,7 პროც-ია ყოველმხრივ მოწყობილი, სამაგიეროთ 47,0 პროც. სრულიად მოუწყობელია და 17,1 პროც-ი მხოლოდ სამზარეულოიანია.

სამხრეთ ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 46,4 პროც. სრულიად მოუწყობელია, 12,0 პროც.-კი მხოლოდ სამზარეულოიანია.

ასეთია საერთო სურათი ბინებისა მათი სანიტარული პირობების მიხედვით რესპუბლიკის შემადგენელ ნაწილებში.

როგორც ამ მიმოხილვიდან სჩანს, ბინების ანტი-სანიტარულ პირობებს განსაკუთრებით აჭარაში ჰქონია ადგილი, სადაც ბინათა საერთო რიცხვის 54,0 პროც. სრულებით მოუწყობელია.

ასეთსავე პირობებშია აფხაზეთის ქალაქები: აქ სრულებით მოუწყობელი ბინები 47,0 პროც-ს იძლევიან.

ცუდ პირობებშია სამხრეთ-ოსეთიც: როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, აქ ბინათა საერთო რიცხვის 46,4 პროც. სრულებით მოუწყობელია.

ყველაზე უკეთეს პირობებში ქუთაისის და ტფილისის ბინებია. პირველში ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 17,3 პროც-ია სრულებით მოუწყობელი, ხოლო მეორეში—24,6 პროც. აქ, რასაკვირველია, მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის გარემოება, რომ იმ დროს, როდესაც ტფილისის ბინათა საგრძნობი რიცხვი წყალსადენით და ვატერკლოზეტითაა, ქუთაისის ბინები აღნიშნულ მოწყობილებას მოკლებულნი არიან.

შედარებით კარგი პირობებია ამ მხრივ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (უქუთაისოთ): აქ ბინათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 25,1 პრო-ია სრულიად მოუწყობელი.

ახლა გამოვარკვიოთ მობინადრეთა მდგომარეობა ბინების სანიტარულ პირობათა მიხედვით.

ამისათვის მივმართოთ ქვემო მოყვანილ ტაბულას.

ბინათა სანიტარული პირობების მიხედვით 100 მობინადრედან სარგებლობს:

ტაბულა 34

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ცენტრალური გათბობით (მომქმედი და არამომქმედი) და საშხაპეებით.	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), [illegible] და საშხაპეებით.	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და [illegible]	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და საშხაპეებით	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და ელექტროგანათებით (მომქმედი და არამომქმედი)	[illegible] და [illegible]	მხოლოდ წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი)	მხოლოდ [illegible]	მხოლოდ [illegible]	სრულიად მოუწყობელი	ს უ ლ
	1. აღმ. საქართველო:											
1	ახალქალაქი			—	—	—	8,6	—	56,3	1,1	34,0	100
2	ახალციხე			—	—	—	41,2	—	33,4	7,5	17,9	100
3	ბორჯომი	1,5		—	6,1	4,7	10,0	1,9	29,4	4,8	28,6	100
4	გორი			—	—		11,3	—	22,6	13,6	52,5	100
5	დუშეთი				—	—	12,5	—	20,0	10,3	57,2	100
6	ველისციხე		—			—	12,7	—	3,1	60,9	23,3	100
7	თელავი			—	—	—	21,8	—	21,0	22,1	34,8	100
8	თიანეთი				—		13,5	—	1,9	62,8	21,8	100
9	ლაგოდეხი					—	5,2	—	26,3	6,4	62,1	100
10	[illegible]				—	—	1,7	—	70,8	0,1	27,2	100
11	სიღნაღი				—		19,8		22,9	19,5	37,8	100
12	სურამი				—		35,2	—	13,5	20,1	31,2	100
13	ტფილისი		—	—	—	—	6,6	—	5,1	36,8	51,5	100
14	ხაშური				—	—	12,2	—	46,5	15,0	25,7	100
	სულ აღმ. საქართველოს [illegible]	0,4	—		0,4	0,3	18,0	0,1	27,6	18,8	34,0	100

№ № რიგზე	ქალაქები	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ვატერკლოზეტით მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) და სამზარეულოთი.	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი), ცალკე ფეხისადგილით და სამზარეულოთი.	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და ცალკე ფეხისადგილით	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი) და ვატერკლოზეტით (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი)	სამზარეულოთი და ცალკე ფეხისადგილით	მხოლოდ წყალსადენით (მომქმედი და არა მომქმედი)	მხოლოდ სამზარეულოთი	მხოლოდ ცალკე ფეხისადგილით	სრულიად მოუწყობელია	ჯამი
15	ტფილისი	28,6		0,6	2,9	3,0	11,5	1,0	26,3	5,0	17,8	100
	სულ აღმ. საქართველოში	22,2	2,5	0,5	2,3	2,3	13,0	0,8	26,6	8,2	21,6	100
	II. დას. საქართველო:											
16	ანაკლია	—	—	—	—	—	29,3	—	14,8	21,4	34,5	100
17	ზესტაფონი	—	—	—	—	—	39,0	—	18,1	22,8	20,1	100
18	ზუგდიდი	—	—	—	—	—	30,1	—	19,1	29,6	21,2	100
19	ლანჩხუთი	—	—	—	—	—	48,4	—	8,6	33,4	9,6	100
20	ოზურგეთი	—	—	—	—	—	13,2	—	9,1	42,9	34,8	100
21	ონი	—	—	—	—	—	12,5	—	5,6	41,4	40,5	100
22	სამტრედია	—	—	—	—	—	16,9	—	14,7	26,0	42,4	100
23	სენაკი	—	—	—	—	—	54,5	—	15,4	24,1	6,0	100
24	ტყვიბული	—	—	—	—	—	7,6	—	11,2	58,8	22,4	100
25	ფოთი	0,2	—	—	1,3	—	44,6	0,1	10,5	27,7	15,6	100
26	ყულევი	—	—	—	—	—	39,6	—	5,6	35,1	19,7	100
27	ცაგერი	—	—	—	—	—	4,9	—	9,4	40,9	44,8	100
28	ჭიათურა	5,6	—	—	13,7	2,6	17,7	9,6	5,8	23,8	21,2	100

№№ რიგზე	ქალაქები	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), კანალიზაციით (მოქმედით და მოუქმედებელით) და სამზარეულოთი.	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი), ცალკე ფეხსადგილით და სამზარეულოთი.	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი) და ცალკე ფეხსადგილით	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი) და სამზარეულოთი	წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი) და კანალიზაციით (მოქმედით და მოუქმედებელით)	სამზარეულოთი და ცალკე ფეხსადგილით	მხოლოდ წყალსადენით (მოქმედი და არა მოქმედი)	მხოლოდ სამზარეულოთი	მხოლოდ ცალკე ფეხსადგილით.	სრულიად მოუწყობელი	სულ
29	ხონი	—	—	—	—	—	45,5	—	6,2	40,3	8,0	100
	სულ დას. საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	0,3	—		0,9	0,1	34,1	0,5	11,0	32,4	20,7	100
30	ქუთაისი	—			—	—	45,4	—	16,0	25,3	13,3	100
	სულ დას. საქართველოში	0,2	—	—	0,5		38,7	0,3	13,1	29,5	17,6	100
	III. აჭარა:											
31	ბათომი	8,5	3,1	2,6		1,7	17,3	1,6	16,0	0,2	46,0	100
	IV აფხაზეთი:											
32	გუდაუთი	1,6			0,8	—	24,3		33,0	11,7	28,6	100
33	ოჩამჩირე	—	—		—	—	19,5		24,4	21,3	34,8	100
34	გალი	—	—	—	—	—	13,5		43,5	13,5	29,5	100
35	სოხუმი	3,2	—	—	1,7	0,7	14,1	1,0	18,5	19,1	41,1	100
	სულ აფხაზეთში	2,5	—	—	1,4	0,6	16,3	0,7	21,2	18,4	38,9	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:											
36	ცხინვალი	—	—	—	—	—	17,1	—	12,5	28,9	41,5	100
	საერთოდ საქართველოში	14,7	1,8	0,6	1,9	1,6	19,4	0,8	22,1	12,8	24,3	100

ამნაირად, სრულებით მოუწყობელ ბინებში რესპუბლიკის მკვიდრთა საერთო რიცხვის 24,3 პროც. სცხოვრობს; მათ რომ მივუმატოთ ისეთი მობინადრენიც, რომელთაც მხოლოდ სამზარეულოიანი ბინები აქვთ (22,1 პროც.), მაშინ ანტი-ჰიგიენურ პირობებში, როგორც ვხედავთ, რესპუბლიკის მკვიდრთა საერთო რიცხვის 46,4 პროც. იმყოფება. მობინადრენი, რომელნიც ყოველმხრივ უზრუნველყოფილნი არიან, ე. ი. წყალსადენით (მომქმედით და არ მომქმედით), ვატერკლოზეტით (მოწესრიგებულით და მოუწესრიგებელით) და სამზარეულოთი, რესპუბლიკის მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 14,7 პროც-ს შეადგენენ. თუნდაც ამათ მივუმატოთ ისეთი მობინადრენი, რომელთაც ყველა მოწყობილება აქვთ, ხოლო ვატერკლოზეტის მაგიერ ცალკე ფეხისადგილი (1,8 პროც.), მაინც უზრუნველყოფილ მობინადრეთა რიცხვი რესპუბლიკისათვის ძალიან მცირე იქნება, სახელდობრ—16,5 პროც.

საქართველოს შემადგენელ ნაწილებში ამ მხრივ პირობები ასეთია:

სრულიად მოუწყობელ ბინებში სცხოვრობს: აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის—34,0 პროც-ი, ტფილისში—ამ ქალაქის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 17,8 პროც., საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით)—21,6 პროც;, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ)—20,7 პროც., ქუთაისში—13,3 პროც-ი; საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით)—17,6 პროც., აჭარაში—46,0 პროც., აფხაზეთის ქალაქებში—38,9 პროც., სამხრეთ ოსეთში—41,5 პროც.

ამნაირად, ანტი-ჰიგიენურ პირობებში იმყოფებიან განსაკუთრებით აჭარის, შემდეგ სამხრეთ-ოსეთის, აფხაზეთის და აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მობინადრენი.

იმ მობინადრეთა შედარებით მცირე რიცხვს, რომელთაც სრულიად მოუწყობელი ბინები აქვთ, შეადგენენ ქუთაისისა, შემდეგ ტფილისისა, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებისა (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) მობინადრენი.

თუ ანგარიშს გავუწევთ იმას, რომ ანტი-სანიტარულ პირობებს განიცდიან ის მობინადრენიც, რომელთაც მარტო სამზარეულოიანი ბინები აქვთ, მაშინ გაცილებით უარეს მდგომარეობას მივიღებთ როგორც საერთოდ რესპუბლიკის, ისე მის შემადგენელ ნაწილების მობინადრეთათვის.

მაგალითად, მხოლოდ სამზარეულოიან ბინებში სცხოვრობს:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 27,6 პროც., ტფილისის—26,3 პროც., საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით)—26,6 პროც; დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ)—11,0 პროც., ქუთაისის — 16,0 პროც., საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით)—13,1 პროც., აჭარის 16,0 პროც., აფხაზეთის —21,2 პროც., და სამხრეთ-ოსეთის—12,5 პროც.,

ამნაირად, სრულებით მოუწყობელ და სამზარეულოიან ბინებში სცხოვრობს:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის—51,6 პროც., ტფილისის—44,1 პროც., საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით)—48,2 პროც., დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის—31,7 პროც., ქუთა-

ისის—29,3 პროც., საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით)—30,7 პროც., აჭარის—62,0 პროც., აფხაზეთის—60,1 პროც., და სამხრეთ-ოსეთის—54,0 პროც.

აქაც თითქმის ისევე, როგორც სრულებით მოუწყობელ ბინებში, მობინადრეთა აუტანელი პირობები, უმთავრესად, აჭარისა, აფხაზეთისა, სამხრეთ-ოსეთისა და აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინებშია. შედარებით უკეთეს პირობებში იმყოფებიან ქუთაისის, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებისა (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და ტფილისის მობინადრენი.

რაც შეეხება იმ მობინადრეთ, რომელნიც წყალსადენიან (მომქმედი და არ მომქმედი), ვატერკლოზეტიან (მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი) ან ცალკე ფეხისადგილიან და სამზარეულოიან ბინებში სცხოვრობენ, მათ შესახებ უკანასკნელი ტაბულა შემდეგ სურათს იძლევა:

ყოველმხრივ მოწყობილ ბინებით უზრუნველყოფილია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინადართა საერთო რიცხვის მხოლოდ 0,8 პროც., ტფილისისა—31,9 პროც., აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებისა ტფილისიანად—24,7 პროც., დასავლეთ საქართველოს ქალაქებისა (უქუთაისოთ)—0,3 პროც., საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებისა (ქუთაისით)—0,2 პროც., აჭარისა—11,6 პროც., და აფხაზეთის—2.5 პროც.,

აქედან სჩანს, რომ იმ მობინადრეთა შედარებით დიდ პროც-ს, რომელნიც ყოველმხრივ მოწყობილ ბინებით არიან უზრუნველყოფილნი განსაკუთრებით ტფილისი იძლევა, შემდეგ—ბათომი, აფხაზეთის ქალაქები და სხვა.

იმ ქალაქთა ბინებში, სადაც წყალსადენი არაა გაყვანილი, არც ვატერკლოზეტია, ისეთი ბინები კი, რომელთაც აღნიშნული მოწყობილება არა აქვთ, ცხადია, ყოველ მხრივ მოწყობილ ბინებად ვერ ჩაითვლებიან.

ზევითაც არა ერთხელ აღვნიშნეთ, რომ მოუწყობელ და ანტი-ჰიგიენურ პირობებში, უმთავრესად, ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები იმყოფებიან. ამ აზრს ერთხელ კიდევ ადასტურებს ქვემოთ მოყვანილი ტაბულა.

სრულებით მოუწყობელ 100 ბინაზე მოდის ბინები:

ტაბულა 35

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები: 1 ოთახ.	ოთახ.	ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
	ახალქალაქი	52,1	36,3	8,4	2,8	0,4	—	100
	ახალციხე	56,9	35,8	5,4	1,7	0,2	—	100
3	ბორჯომი	32,2	49,1	9,3	5,3	2,6	1,5	100
4	გორი	80,0	18,2	1,5	0,3	—	—	100
5	დუშეთი	75,3	20,5	4,2	—	—	—	100
6	ველისციხე	87,9	10,4	1,1	0,3	—	—	100

№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
7	თელავი .	75,5	22,2	1,9	0,2	—	0,2	100
8	თიანეთი	75,3	21,0	2,5	1,2	—	—	100
9	ლაგოდეხი	58.8	25,8	8,6	4,1	1,4	1.3	100
10	ლიუქსენბურგი	94,0	5,8	—	0,2	—	—	100
11	სიღნაღი	77,8	20,0	1,6	0,4	0,2	—	100
12	სურამი	53,5	37,9	6,6	2,0	—		100
13	შულავერი	81,9	17,0	0,8	0,3	—	—	100
14	ხაშური . . .	58.9	30,0	6,0	3,6	0,4	1,1	100
	სულ აღმოსავ. საქარ. ტფილისის გამოკლებით	72,7	23,0	3,2	1,2	0,2	0,2	100
15	ტფილისი .	71.9	21,6	4,2	1,4	0,4	0.5	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	71.9	22,1	3,9	1,3	0,4	0,4	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია .	51.9	28,8	13,5	5,8	—	—	100
17	ზესტაფონი	57,9	30,0	6,7	2,9	1,3	1,2	100
18	ზუგდიდი	27,7	44,7	21,3	3.9	1,0	1,4	100
19	ლანჩხუთი .	67,4	20,2	9,0	3,4	—	—	100
20	ოზურგეთი	44,4	32,5	15,6	5,8	1,2	0,5	100
21	ონი	61,9	32,5	4,0	1,6	—	—	100
22	სამტრედია	47,9	28,7	12,9	8,2	0,9	1,4	100
23	სენაკი	54,8	32,3	6,5	4,8	1,6	—	100
24	ტყვიბული	64,1	31,2	4,7	—	—	—	100
25	ფოთი	43,3	36,2	15,8	3,5	0,7	0,5	100
26	ყულევი.	57,1	8,6	17,1	11,4	2,9	2,9	100
27	ცაგერი .	57,8	30,6	8,9	1,1	1,1	0,5	100
28	ჭიათურა	64,8	30,1	4,2	0,9	—	—	100
29	ხონი .	67,1	17,3	8,5	5,8	1,3	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით .	52,3	30,5	11,3	4,4	0,8	0,7	100
30	ქუთაისი	58,9	29,7	6,8	3.7	0,4	0,5	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	54,4	30,2	10,0	4,2	0,6	0,6	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი. . . .	64,0	24,7	5,6	3,3	1,2	1,2	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი .	54,9	34,1	6,6	2,7	0,4	1,3	100
33	ოჩამჩირე .	39,4	31,9	13,8	10,2	1,2	3,5	100
34	გალი .	6,1	57,6	12,1	9,1	3,0	—	100
35	სოხუმი	75,4	20,0	3,8	0,5	0,1	0,2	100
	სულ აფხაზეთში .	69,4	22,8	5,1	1,8	0,3	0,6	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	61,7	32,0	3,7	2,6	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში	67,6	24,0	5,2	2,1	0,5	0,6	100

ამნაირად, თუ ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 74,1 პროც-ს შეადგენენ, იგივე კატეგორია ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებისა აქ, ე. ი. სრულიად მოუწყობელ ბინებში, ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 91,6 პროც-ს გვაძლევს. ცხადია, რომ მოუწყობელი ბინები უმთავრესად ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია და ანტი-სანიტარულ პირობათა მთელი სიმძიმეც მათ აწვებათ.

ასეთსავე სურათს იძლევიან საქართველოს შემადგენელი ნაწილების ბინები.

მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 87,6 პროც-ი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო იგივე ჯგუფი—სრულიად მოუწყობელ ბინათა საერთო რიცხვის 95,7 პროც.

ტფილისში ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები 71,9 პროც-ს გვაძლევენ, ხოლო აქვე სრულიად მოუწყობელ ბინათა საერთო რიცხვის 93,5 პროც. იმავე ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებზე მოდის.

ასეთივე მდგომარეობაა საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ), ქუთაისში, აჭარაში, აფხაზეთში და სამხრეთ ოსეთში.

ახლა გამოვარკვიოთ ამავე ბინების ბინადართა პირობები.

მოუწყობელ ბინებში მდგომ 100 მობინადრედან სარგებლობს ბინით:

ტაბულა 36

№№ რიგ.	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები: 1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ. ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი .	41,6	41,5	11,0	5,2	0,7	—	100
2	ახალციხე	46,7	44,0	6,8	2,3	0,2	—	100
3	ბორჯომი	24,4	50,0	10,9	9,0	3,9	1,8	100
4	გორი	74,1	22,4	2,8	0,7	—	—	100
5	დუშეთი	65,6	26,0	8,4	—	—	—	100
6	ველისციხე	84,5	13,6	1,4	0,5	—	—	100
7	თელავი	70,0	26,3	3,1	0,4	—	0,2	100
8	თიანეთი	73,0	23,7	2,3	1,0	—	—	100
9	ლაგოდეხი	47,7	29,0	11,3	8,6	1,4	2,0	100
10	ლიუქსენბურგი	90,9	7,9	—	1,2	—	—	100
11	სიღნაღი	69,0	27,5	2,9	0,2	0,4	—	100
12	სურამი	42,0	48,0	7,2	2,8	—	—	100
13	შულავერი	77,5	20,6	1,4	0,5	—	—	100
14	ხაშური	48,4	31,5	9,3	6,9	1,0	2,9	100
15	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . .	64,3	28,0	4,8	2,2	0,3	0,4	100
	ტფილისი .	58,5	27,1	7,8	3,4	1,4	1,8	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	60,6	27,4	6,7	3,0	1,0	1,3	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია .	49,0	33,1	12,0	5,9	—	—	100
17	ზესტაფონი .	40,0	33,4	10,9	7,3	5,0	3,4	100
18	ზუგდიდი.	20,8	45,1	26,1	4,6	1,1	2,3	100
19	ლანჩხუთი . .	64,0	21,2	10,8	4,8	—	—	100
20	ოზურგეთი	34,2	34,1	19,9	8,6	2,3	0,9	100
21	ო ნ ი . .	52,5	39,2	5,5	2,8	—		100
22	სამტრედია .	40,0	28,6	16,7	11,2	1,4	2,1	100
23	სენაკი	31,4	36,0	10,7	18,0	3,9	—	100
24	ტყვიბული	47,8	41,6	10,6	—	—	—	100
25	ფოთი .	30,7	39,6	20,5	6,9	1,5	0,8	100
26	ყულევი . .	53,6	8,0	18,1	10,9	5,8	3,6	100
27	ცაგერი	43,6	35,9	15,6	1,8	1,4	1,7	100
28	ჭიათურა	50,5	39,0	7,7	2,8	—	—	100

№№ რიგ.	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ	5 ოთახ.	6 და მ. ოთახ.	სულ
29	ხონი . . .	58,9	18,2	13,8	7,4	1,7	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	41,0	33,5	15,6	7,0	1,7	1,2	100
30	ქუთაისი . .	48,5	34,4	9,8	4,9	1,1	1,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	43,4	33,8	13,8	6,2	1,5	1,3	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი	46,3	27,6	9,8	7,1	3,1	6,1	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	46,0	40,1	8,6	4,2	0,1	1,0	100
33	ოჩამჩირე .	27,9	32,1	16,9	14,5	2,3	6,3	100
34	გალი	4,4	54,5	11,8	19,0	7,4	2,9	100
35	სოხუმი	66,3	25,6	6,4	1,1	0,1	0,5	100
	სულ აფხაზეთში	60,0	27,8	7,7	2,9	0,4	1,2	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი .	51,0	39,3	4,7	5,0	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში .	54,7	28,7	8,6	4,4	1,4	2,2	100

საინტერესო სურათს გვაძლევს უკანასკნელი ტაბულა: აქ მობინადრეთა დიდ უმრავლესობას ერთი და ორ-ოთახიანი ბინები იძლევიან.

ერთის შეხედვით, თითქოს ასეც უნდა იყოს, ვინაიდან საერთოდ ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრენიც დიდ უმრავლესობას შეადგენენ (იხილე ტაბულა 5); მაგრამ ჩვენ ხაზ-გასმით ვამბობთ, რომ მოუწყობელ ბინებში გაცილებით მეტ პროც.-ს ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრენი იძლევიან. როდესაც სრულიად მოუწყობელ ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომ მობინადრეთა პროც.-ს (იხ. ტაბულა 36) საერთოდ იმავე კატეგორიების ბინებში მდგომ მობინადრეთა პროც.-ს (იხ. ტაბულა 5) შევადარებთ, დავინახავთ, რომ უკანასკნელთა პროც. გაცილებით დაბალია, ვიდრე სრულიად მოუწყობელ ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომ მობინადრეთა პროც. რომ უფრო ნათლად წარმოვიდგინოთ ეს განმარტება, მოვიყვანოთ საილუსტრაციოთ კიდევ ერთი მარტივი ტაბულა.

ტაბულა 37

ქალაქები	100 მობინადრეზე მოდის ერთსა და ორ ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრე	მოუწყობელ ბინებში მდგომ 100 მობინადრეზე მოდის ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრე
I. აღმოსავლ. საქართველოში:		
უტფილისოთ .	83,1	92,3
ტფილისში	54,8	85,6
სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	61,3	88,0
II. დასავლეთ საქართველოში:		
უქუთაისოთ .	54,3	74,5
ქუთაისში . . .	56,7	82,9
სულ დასავლეთ საქართველოში	55,3	77,2
III. აჭარაში	57,6	73,9
IV. აფხაზეთში .	70,1	87,8
V. სამხრეთ-ოსეთი . .	80,6	90,3
საერთოდ რესპუბლიკაში	60,2	83,4

მართლაც, ჩვენი განმარტება ვრცელდება არა მარტო საერთოდ საქართველოს მობინადრეებზე, არამედ ყველა მისი შემადგენელი ნაწილის მობინადრეებზედაც.

ამით ვამთავრებთ ბინათა და მობინადრეთა სანიტარული პირობების შესწავლა-გაშუქებას საერთოდ საქართველოში.

მოყვანილ ცნობებიდან სულ ადვილად დავრწმუნდით, რომ არა თუ საქართველოს წვრილი ქალაქების ბინები, არამედ თვით საქართველოს დედა ქალაქის, ტფილისის, ბინებიც აუტანელ ანტი-სანიტარულ პირობებში იმყოფებიან.

ახლა იბადება სრულიად ახალი საკითხი: შესაძლებელია თუ არა, რომ ამავე ქალაქების მრეწველობათა სანიტარულმა პირობებმა შესცვალონ,—შეანელონ ან უფრო გააუწვავონ, – ბინებისა და მობინადრეთა სანიტარული პირობები?

აქედანვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ საქართველოს ქალაქებში მდებარე მრეწველობებიც, სამწუხაროდ, ანტი-სანიტარულ პირობებში იმყოფებიან. ეს გარემოება-კი, რა თქმა უნდა, თუ უფრო არ გააუარესებს, ყოველ შემთხვევაში, არ შეასუსტებს ბინათა და მობინადრეთა სანიტარულ პირობებს.

გავეცნოთ მოკლეთ მრეწველობათა მდგომარეობა მათი სანიტარული პირობების მიხედვით:*)

---

*) ცნობები მოგვყავს იმ მრეწველობათა შესახებ, სადაც მხოლოდ საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი შენობებია, ვინაიდან მათ მჭიდრო კავშირი აქვთ ჩვენ მიერ წამოყენებულ ძირითად საკითხთან ბინათა და მობინადრეთა შესახებ.

ტაბულა 58.

№№ რიგზე	ქალაქები	მფლობელობანი საცხოვრებელ და არა-საცხოვ. შენობ.						
		მფლობელობათა რიცხვი	წყალ. მხრივ %%			საერ. ფეხ. მხრივ		
			წყალსა-დენით.	უწყალსა-დენოთ.	სულ	საერთო ფეხისადგი-ლით.	უფეხისადგი-ლოთ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი	400	—	100	100	24,2	75,8	100
2	ახალციხე	1.513	—	100	100	59,3	40,7	100
3	ბორჯომი	355	66,2	33,8	100	60,0	40,0	100
4	გორი	1.268	0,8	99,2	100	57,3	42,7	100
5	დუშეთი	231	—	100	100	83,1	16,9	100
6	ველისციხე	866	—	100	100	78,9	21,1	100
7	თიანეთი	1.506	—	100	100	71,2	28,8	100
8	თელავი	246	—	100	100	78,5	21,5	100
9	ლაგოდეხი	195	—	100	100	91,8	8,2	100
10	ლუქსენბურგი	431	—	100	100	81,9	18,1	100
11	სიღნაღი	618	16,5	83,5	100	74,1	25,9	100
12	სურამი	688	—	100	100	80,8	19,2	100
13	შულავერი	672	—	100	100	51,2	48,8	100
14	ხაშური	821	3,4	96,6	100	75,8	24,2	100
	სულ აღმოს. საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლ.	9.810	3,8	96,2	100	67,1	32,9	100
15	ტფილისი	11.734	40,1	59,9	100	92,0	8,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ.	21.544	23,6	76,4	100	80,7	19,3	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია	152	—	100	100	56,5	43,5	100
17	ზესტაფონი	587	2,1	97,9	100	65,3	34,7	100
18	ზუგდიდი	806	—	100	100	63,6	36,4	100
19	ლანჩხუთი	1.378	—	100	100	81,1	18,9	100
20	ოზურგეთი	872	—	100	100	87,4	12,6	100
21	ონი	371	—	100	100	19,7	80,3	100
22	სამტრედია	987	1,6	98,4	100	67,1	32,9	100
23	სენაკი	600	—	100	100	84,2	15,8	100
24	ტყვიბული	238	1,7	98,3	100	26,9	73,1	100
25	ფოთი	1.783	1,6	98,4	100	80,9	19,1	100
26	ყულევი	161		100	100	64,6	35,4	100
27	ცაგერი	271	—	100	100	65,3	34,7	100

№№ რიგზე	ქალაქები	მფლობელობანი საცხოვრებელ და არასაცხოვ. შენობ.						
		მფლობელობათა რიცხვი	წყალ. მხრივ %%			საერ. ფეხ. მხრივ		
			წყალსადენით.	უწყალსადენოთ.	სულ	საერთო ფეხისადგილით.	უფეხისადგ.	სულ
28	ჭიათურა	416	36,5	63,5	100	70,0	30,0	100
29	ხონი.	1.999	—	100	100	12,0	88,0	100
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	10.621	2,0	98,0	100	60,4	39,6	100
30	ქუთაისი .	6.269	0,1	99,9	100	63,9	36,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	16.890	1,3	98,7	100	61,7	38,3	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი . .	2.484	34,3	65,7	100	91,2	8,8	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი	481	15,6	84,4	100	73,6	26,4	100
33	ოჩამჩირე .	465	—	100	100	84,7	15,3	100
34	გალი .	79	—	100	100	51,9	48,1	100
35	სოხუმი .	1.028	22,8	77,2	100	85,6	14,4	100
	სულ აფხაზეთში.	2.053	15,1	84,9	100	81,3	18,7	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი .	682	—	100	100	64.7	35,3	100
	საერთოდ საქართველოში.	43.653	14,8	85,2	100	73.7	26,3	100

ამნაირად, საქართველოს ქალაქებში საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი შენობებით 43.653 მფლობელობაა, ამათში 14,8 პროც-ი წყალსადენითაა, ხოლო 85,2 პროც.—უწყალსადენოთ.

ფეხისადგილის მხრივაც აღნიშნულ მფლობელობებში მდგომარეობა ასეთია: მფლობელობათა საერთო რიცხვის 73.7 პროც. საერთო ფეხისადგილითაა, ხოლო 26,3 პროც. უფეხისადგილოთ.

ასეთია მფლობელობათა პირობები საერთოდ საქართველოს ქალაქებში; რაც შეეხება მფლობელობათა მდგომარეობას ამ მხრივ საქართველოს შემადგენელ ნაწილებში, აქ შემდეგი სურათი გვეშლება თვალწინ:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) მფლობელობათა საერთო რიცხვის 3.8 პროც. წყალსადენითაა და 96,2 პროც. უწყალსადენოთ, ხო-

ლო ამავე მფლობელობათა საერთო რიცხვის 67,1 პროც. საერთო ფეხისადგილით და 32,9 პროც.—უფეხისადგილოთ.

ამნაირად, აქ გაცილებით მეტი პროც-ია უწყალსადენო და უფეხისადგილო. მფლობელობა, ვიდრე საერთოდ მთელს საქართველოს ქალაქებში.

ტფილისის მფლობელობათა პირობები, საქართველოს დანარჩენ ნაწილებთან შედარებით, გაცილებით უკეთესია: აქ წყალსადენი გაყვანილია მფლობელობათა საერთო რიცხვის 40,1 პროც.-ში, უწყალსადენოა 59,9 პროც., ხოლო საერთო ფეხისადგილი არის ამავე მფლობელობათა საერთო რიცხვის 92,0 პროც-ში და უფეხისადგილოა—8,0 პროც.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით ან და უქუთაისოთ) და ქუთაისში მფლობელობათა პირობები როგორც წყალსადენის, ისე საერთო ფეხისადგილის მხრივ გაცილებით უარეს მდგომარეობაშია, ვიდრე აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების მფლობელობებში.

მაგალითად, დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უქუთაისოთ) მფლობელობათა საერთო რიცხვის 98,0 პროც. უწყალსადენოა, ხოლო ამავე მფლობელობათა საერთო რიცხვის 39,6 პროც.—უფეხისადგილო.

აჭარის მფლობელობებს, ტფილისის შემდგომ, პირველი ადგილი უჭირავთ: აქ მფლობელობათა საერთო რიცხვის 34,3 პროც. უზრუნველყოფილია წყალსადენით, ხოლო 65,7 პროც. წყალსადენს მოკლებულია; ამავე მფლობელობათა საერთო რიცხვის 91,2 პროც. ფეხისადგილიანია და 8,8 პროც. ფეხისადგილს მოკლებულია.

აფხაზეთის ქალაქებში მფლობელობათა საერთო რიცხვის 15,1 პროც. წყალსადენიანია და 84,9 პროც. უწყალსადენო, ხოლო ამავე ქალაქების მფლობელობათა საერთო რიცხვის 81,3 პროც. ფეხისადგილიანია და 18,7 პროც. უფეხისადგილო.

სამხრეთ ოსეთში მფლობელობები სრულებით უწყალსადენოა. რაც შეეხება ფეხისადგილს, აქ საერთო ფეხისადგილით მფლობელობათა საერთო რიცხვის 64,7 პროც. უზრუნველყოფილია, ხოლო 35,3 პროც. მას მოკლებულია.

ამ მიმოხილვიდან სჩანს, რომ სანიტარული პირობები მფლობელობებში ვერ ყოფილა სახარბიელო, როგორც საერთოდ საქართველოში, ისე მის შემადგენელ ნაწილებში. სანიტარიის ელემენტარული პირობები, ფეხისადგილი და წყალსადენი, მფლობელობებში, როგორც დავინახეთ, ნაკლებად მოიპოვება.

ეს საერთო ანტი-სანიტარული მდგომარეობა მფლობელობებში კიდევ უფრო უარესდება იმ სისტემათა მიხედვით, რომლითაც მფლობელობებიდან სიბინძურის გატანა ხდება.

აი ცნობები ამის შესახებ:

100 მფლობელობიდან სიბინძურის გატანა ხდება:

ტაბულა 39

№№ რიგზე	ქალაქები	კანალიზაციით	შამბის სისტემით	ამოსაწმენდი ორმოებით	შთანთქმავი ორმოებით	სრულიად მოუწყობელია	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
1	ახალქალაქი	—	—	75,0	1,7	23,3	100
2	ახალციხე	6,5	—	21,0	38,1	34,4	100
3	ბორჯომი	39,3	2,9	30,3	7,8	19,7	100
4	გორი	1,0	3,3	63,8	6,0	25,9	100
5	დუშეთი	—	—	7,9	62,0	30,1	100
6	ველისციხე	—	—	—	60,6	39,4	100
7	თელავი	—	0,3	31,5	40,7	27,5	100
8	თიანეთი	—	—	—	81,3	18,7	100
9	ლაგოდეხი	—	—	—	8,9	91,1	100
10	ლიუქსენბურგი		2,1	45,7	28,5	23,7	100
11	სიღნაღი	3,2	—	1,1	79,6	16,1	100
12	შულავერი	—	—	14,6	77,8	7,6	100
13	სურამი	2,1	0,1	43,3	22,6	31,9	100
14	ხაშური	3,3		87,4	3,4	5,9	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	3,2	0,6	34,1	35,9	26,2	100
15	ტფილისი	54,6	2,7	22,6	16,8	3,3	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	31,2	1,8	27,8	25,5	13,7	100
	II დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია	—	—	13,8	34,9	51,3	100
17	ზესტაფონი	2,4	8,4	57,2	0,5	31,5	100
18	ზუგდიდი		0,2	64,3	20,1	15,4	100
19	ლანჩხუთი	—	—	—		100,0	100
20	ოზურგეთი	—	—	1,8	8,5	89,7	100
21	ონი	—	—	19,1	0,3	80,6	100
22	სამტრედია	6,3	0,1	41,7	39,5	12,4	100
23	სენაკი	0,9	0,3	85,1	9,4	4,3	100
24	ტყვიბული	—	—	0,4	—	99,6	100
25	ფოთი	0,5	3,3	70,0	18,2	8,0	100
26	ყულევი	—	—	91,3	3,7	5,0	0
27	ცაგერი	—	—	97,4	—	2,6	100

№№ რიგზე	ქალაქები	კანალიზა-ციით	შამბოს სის-ტემით	ამოს წმენდი ორმოთი	მშთანთქავი ორმოთი	სრულიად მო-უწყობელია	სულ
28	კიათურა	11,0	—	42.3	—	46,7	100
29	ხონი . . .	—	0,1	77,6	5.0	17,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში უქუთაისოთ.	1,3	1,1	49,8	11,0	36,8	100
30	ქუთაისი .	0,5	6,2	57.2	23,8	12.3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში.	0,9	3,0	52,6	15,8	27,7	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	3,3	5,5	55,7	19,5	16,0	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი .	—	1,0	32,9		66.1	100
33	ოჩამჩირე .	—	—	7.9	9,7	82.4	100
34	გალი .	—	—	6,3	93,7	—	100
35	სოხუმი	3,4	3.4	74,9	5,3	13,0	100
	სულ აფხაზეთში	1,7	2,0	47,3	8,4	40,6	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	1,5	—	51,8	17,1	29.6	100
	საერთოდ საქართველოში.	16,1	2,4	40, 2	20,5	20,8	100

სანამ ამ მასალების გაშუქებას შევეხებოდეთ, საჭიროთ მიგვაჩნია აქვე აღვნიშნოთ, თუ რას ნიშნავს სიბინძურის გატანა მეულობელობიდან: 1) კანალიზაციით, 2) ამოსაწმენდი ორმოებით, 3) მშთანთქავი ორმოებით და 4) შამბოს სისტემით.

კანალიზაციით მფლობელობიდან სიბინძურის გატანა ყველასათვის ცხადია. რაც შეეხება ამოსაწმენდ ორმოებს, ამ შემთხვევაში სიბინძურის გატანა შემდეგი წესით ხდება: როცა ორმო გაივსება სიბინძურით, იგი ამოიწმინდება და ბოჩკების ან სხვა რაიმე საშუალებით სიბინძურე გააქვთ მფლობელობიდან.

მშთანთქავი ორმოებით გაწმენდა შემდეგი წესით ხდება: როდესაც ამა თუ იმ მფლობელობაში ორმო გაივსება, მას ზედ აყრიან მიწას და ამ ორმოს მაგიერ იმავე მფლობელობაში სხვა ადგილას სხვა ორმოს სთხრიან. ამ უკანასკნელსაც პირველის ბედი მოელის: ესეც, როგორც პირველი, როდესაც სიბინძუ-

რით გაივსება, მიწის ქვეშ მოჰყვება; გადადიან მესამე ადგილას და სხვა. ამნაირად, სიბინძურე მფლობელობიდან არ გააქვთ, ის იქვე რჩება, მხოლოდ ზევიდან მიწას აყრიან.

შამბოს სისტემით სიბინძურის გატანა ხდება შემდეგი წესით: ფეხისადგილის მახლობლად შენდება პატარა შენობა, რომელიც ფეხისადგილს მილების საშუალებით უერთდება; ამ წესით სიბინძურე ფეხისადგილიდან მილებით ამ შენობაში მიდის. ეს შენობა დრო გამოშვებით იწმინდება, რითაც იწმინდება თვით ფეხისადგილიც.

აი ასეთი წესებით ხდება სიბინძურის გატანა მფლობელობიდან.

ახლა დავუბრუნდეთ ტაბულას.

საერთოდ, საქართველოს ქალაქების საცხოვრებელ და არასაცხოვრებელ შენობებიან მფლობელობებში სიბინძურის გატანა კანალიზაციის საშუალებით ხდება ამავე ჯგუფის მფლობელობათა საერთო რიცხვის 16,1 პროც-დან, შამბოს სისტემით—2,4 პროც-დან, ამოსაწმენდი ორმოებით—40,2 პროც-დან, მშთანთქავი ორმოებით—20,5 პროც-იდან, ხოლო სრულიად მოუწყობელი რჩება მფლობელობათა საერთო რიცხვის 20,8 პროც-ი.

უნდა ითქვას, რომ მშთანთქავი ორმოების საშუალებით სიბინძურის გატანა პრიმიტიული საშუალებაა, რომელიც კულტურულ ქალაქებში სანიტარულისა და ჰიგიენურის თვალსაზრისით ყოვლად დაუშვებელია. ამ გზით სიბინძურის გატანის საშუალება დიდს პროც-ს გვაძლევს.

ანტი-სანიტარულ პირობებს კიდევ უფრო უწყობს ხელს ის გარემოება, რომ მფლობელობათა საერთო რიცხვის 20,8 პროც-ს არავითარი მოწყობილება არა აქვს.

რა მდგომარეობაშია ამ მხრივ საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილის მფლობელობა?

აუტანელი მდგომარეობაა აფხაზეთის ქალაქების მფლობელობებში: აქ ამავე ქალაქების მფლობელობათა საერთო რიცხვის 40,6 პროც. სრულებით მოუწყობელია, ხოლო მფლობელობათა 8,4 პროც-იდან სიბინძურის გატანა ხდება მშთანთქავი ორმოთი.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (უქუთაისოთ) მოუწყობელ მფლობელობათა რიცხვი მეტად დიდია. აქ მფლობელობათა საერთო რიცხვის 36,8 პროც-ს სრულიად არა ჰქონია მოწყობილობა.

საგრძნობ რიცხვს გვაძლევენ აქ აგრეთვე ის მფლობელობანიც, საიდანაც სიბინძურის გატანა მშთანთქავი ორმოების საშუალებით ხდება, სახელდობრ—11,0 პროც-ს.

სამხრეთ-ოსეთის და აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მფლობელობათა მდგომარეობა უკეთესი არ არის. მაგალითად, სამხრეთ-ოსეთის მფლობელობათა საერთო რიცხვის 29,6 პროც. სრულებით მოუწყობელია, მფლობელობათა 17,1 პროც-იდან სიბინძურის გატანა მშთანთქავი ორმოების საშუალებით ხდება.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მფლობელობათა საერთო რიცხვის 35,9 პროც-დან სიბინძურის გატანა მშთანთქავი ორმოების საშუალებით ხდება, ხოლო მფლობელობათა 26,2 პროც-ი სრულებით მოუწყობელია.

ამ მხრივ ყველაზე უკეთეს პირობებში ტფილისის მფლობელობებია: აქ მფლობელობათა საერთო რიცხვის მხოლოდ 3,3 პროც-ია მოუწყობელი. სამაგიეროდ, მფლობელობიდან სიბინძურის გატანა მფლობელობათა საერთო რიცხვის 54,6 პროც-დან კანალიზაციით ხდება, შამბოს სისტემით—2,7 პროც-იდან.

შედარებით კარგ პირობებშია ქუთაისი და ბათომი: ქუთაისში მფლობელობათა საერთო რიცხვის მარტო 12,3 პროც-ია მოუწყობელი, ხოლო მფლობელობათა საერთო რიცხვის 23,8 პროც-დან სიბინძურის გატანა მშთანთქავი ორმოების საშუალებით ხდება; ბათომშიაც მფლობელობათა საერთო რიცხვის 16,0 პროც. მოუწყობელი მფლობელობაა, ხოლო მშთანთქავი ორმოებით სიბინძურის გატანა მფლობელობათა საერთო რიცხვის 19,5 პროც-დან ხდება.

აი მოკლე მიმოხილვა საქართველოს ქალაქების მფლობელობათა სანიტარული პირობებისა. როგორც ამ მიმოხილვიდან სჩანს, მფლობელობებში სანიტარული პირობები ვერ ყოფილა სათანადო დონეზე დაყენებული: ასეთი მდგომარეობა, ცხადია, ბინათა ანტი-სანიტარულ პირობებს უფრო აუარესებს და ამწვავებს.

აღნიშნული გარემოება კი, თავის თავად ცხადია, ხელს უწყობს მოსახლეობაში სხვა და სხვა ინფენქციური ავადმყოფის გავრცელებას, რაიც ქვემო მოყვანილ ცნობებიდანა სჩანს.

მთელი საქართველოს ქალაქთა მოსახლეობის სანიტარული პირობების გამოსარკვევად ჩვენ უნდა ვისარგებლოთ 1913 წლის ცნობებით ინფენქციურ ავადმყოფობათა შემთხვევების შესახებ საქართველოს ქალაქებში*).

ეს ცნობები იმ წლებს ეხება, როდესაც ცხოვრება ნორმალურ პირობებში მიმდინარეობდა, როდესაც იგი არ იყო გართულებული არც ომებით, არც სხვა და სხვა მძლავრ ეპიდემიებით ან რაიმე გარემოებით, რომელთაც შეეძლოთ ავადმყოფობის შემთხვევათა გადიდებასა ან შემცირებაზე საგრძნობი გავლენა მოეხდინათ.

ხსენებული ცნობების გამოყენება მით უფრო დასაშვებია მოსახლეობის თანამედროვე სანიტარული პირობების გასაშუქებლად, რომ 1913 წლიდან დღემდე მფლობელობებსა და ბინებში მშენებლობის მხრივ ცვლილებებს ადგილი არა ჰქონია, ვინაიდან ამ დროს განმაელობაში მშენებლობა სუსტად მიმდინარეობდა და, მაშასადამე, სანიტარული პირობებიც უცვლელად დ რჩებოდა.

ქვემო მოყვანილ ტაბულიდან დავინახავთ, საქართველოს ზოგიერთ ქალაქში ყოველ 1.000 მცხოვრებზე რამდენი მოდიოდა აღმოჩენილ ინფენქციურ ავადმყოფობის შემთხვევა:

*) იხ. „კავკასიის კალენდარი", 1915 წლის გამოცემა.

ტაბულა 40

№№ რიგზე	ავადმყოფობა	ქალაქები: ბათომი — ავადმყოფობათა რიცხვი	ბათომი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	ქუთაისი — ავადმყოფობათა რიცხვი	ქუთაისი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	ფოთი — ავადმყოფობათა რიცხვი	ფოთი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	ახალქალაქი — ავადმყოფობათა რიცხვი	ახალქალაქი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	ახალციხე — ავადმყოფობათა რიცხვი	ახალციხე — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	გორი — ავადმყოფობათა რიცხვი	გორი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	დუშეთი — ავადმყოფობათა რიცხვი	დუშეთი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	სიღნაღი — ავადმყოფობათა რიცხვი	სიღნაღი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება	ტფილისი — ავადმყოფობათა რიცხვი	ტფილისი — 1000 მცხოვრებზე მოდის ავადება
1	ყვავილი	8	0,2	6	0,1	6	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	0,3
2	წითელა	11	0,3	75	1,3	15	0,8	33	4,4	38	1,6	8	0,3	—	—	2	0,1	435	1,2
3	ქუნთრუშა	38	1,0	39	0,7	13	0,7	—	—	19	0,8	10	0,4	—	—	14	0,8	1.191	3,5
4	ყივანახველა	32	0,8	150	2,6	80	4,1	—	—	8	0,3	2	0,1	—	—	12	0,7	337	1,0
5	გრიპი-ინფლუენცია	4	0,1	1543	26,6	232	11,8	15	2,0	3	0,1	103	4,0	21	9,5	26	1,5	8.454	24,5
6	დიფტერიტი	46	1,2	30	0,5	10	0,5	—	—	5	0,2	3	0,1	—		3	0,2	257	0,7
7	მუცლის ტიფი	80	2,1	435	7,5	22	1,1	4	0,5	3	0,1	18	0,7	2	0,9	5	0,3	542	1,6
8	დანარჩენი ტიფები	120	3,1	27	0,5	2	0,1	3	0,4	2	0,1	—	—	—	—	1	0,1	212	0,6
9	დიზენტერია	119	3,1	538	9,3	139	7,1	1	0,1	28	1,2	18	0,7	4	1,8	28	1,6	1.048	3,0
10	ხოლერა	—	—		—	—	—	—		66	2,8	—	—	—	—	29	1,6	743	2,2
11	ყბაყურა	12	0,3	129	2,2	40	2,0	—	—	36	1,5	—	—	—	—	4	0,2	732	2,1
12	წითელი ქარი	50	1,3	130	2,2	24	1,2	—		3	0,1	4	0,2	1	0,5	11	0,6	333	0,9
13	სურავანდი	20	0,5	137	2,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,1	89	0,3
14	რევმატიზმი	20	0,5	451	7,8	59	3,0	—	—	4	0,2	24	0,9	10	4,5	22	1,2	1.042	3,0
15	ჭლექი	529	13,7	1871	32,3	313	15,9	6	0,8	50	2,1	173	6,7	20	9,0	44	2,5	2.860	8,5
	ჯ ა მ ი	1.089	28,2	5.561	96,0	955	18,6	62	8,2	265	11,1	363	14,1	58	26,2	202	11,5	18.389	53,4

ინფექციურ ავადმყოფობათა უდიდეს რიცხვს ქალ. ქუთაისი იძლევა: აქ 1.000 მცხოვრებზე 96,0 ავადმყოფობა მოდის. ქუთაისს მისდევენ ტფილისი —53,4 და ფოთი —48,6. ყველაზე უმცირესი რიცხვი ავადმყოფობათა მოდის ახალციხესა და ახალქალაქზე: პირველში 1.000 მცხოვრებზე—8,2, ხოლო მეორეში—11,1 ავადმყოფობა მოდის.

ავადმყოფობათა ხასიათის და ქალაქების მიხედვით მდგომარეობა ასეთია: ბათომში ავადმყოფობათა უდიდესი რიცხვი ჰლექზე მოდის (1.000 მცხოვრებზე 13,7), შემდეგ —დანარჩენ ტიფებზე და დიზენტერიაზე (3,1 ავადმყოფობა). ქუთაისშიაც ავადმყოფობათა უდიდეს რიცხვს ჰლექი იძლევა. აქ ყოველ 1.000 მცხოვრებზე 32,3 ავადმყოფობა მოდის; შემდეგი ადგილი უჭირავს ინფლუენციას (26,6), დიზენტერიას (9,3), რევმატიზმს (7,8), მუცლის ტიფს (7,5) და სხვ. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ბათომში ავადმყოფობათა შემთხვევებს შორის განსხვავება ძალიან მცირეა. აქ, როგორც აღვნიშნეთ, მხოლოდ ჰლექი იძლევა დიდ რიცხვს. ეს ბათომში, ხოლო ქუთაისში ავადმყოფობათა შემთხვევებს შორის განსხვავება მეტის მეტად დიდია.

ფოთში უდიდესი რიცხვი ჰლექზე მოდის (1.000 მცხოვრებზე—15,9), შემდეგ —ინფლუენციაზე (11,8), დიზენტერიაზე (7,1) და სხვ.

ახალქალაქში, ამ მხრივ, შედარებით დამაკმაყოფილებელი პირობებია, ვინაიდან აქ ავადმყოფობათა შორის უდიდეს რიცხვს მხოლოდ წითელა იძლევა, ისიც 1.000 მცხოვრებზე მხოლოდ 4,4-ს. ინფექციურ ავადმყოფობათა ასეთი შედარებით მცირე რიცხვი ახალქალაქში, ცხადია, აიხსნება უმთავრესად ტოპოგრაფიული და კლიმატიური პირობებით.

ახალციხის მოსახლეობაში ინფექციური ავადმყოფობანი შედარებით ნაკლებად ყოფილა გავრცელებული. ხსენებულ ქალაქში 1913 წელს ფეხი მოუკიდია ხოლერას, რომელიც ავადმყოფობათა შორის ყველაზე უდიდეს რიცხვს გვაძლევს 1.000 მცხოვრებზე—2,8.

გორში უმთავრესად ადგილი ჰქონია ჰლექს და ინფლუენციას: 1.000 მცხოვრებზე 6,7 ავადმყოფობას ჰლექი იძლევა, ხოლო 4,0 – ინფლუენცია.

დუშეთში პირველი ადგილი ეჭირა ინფლუენციას, შემდეგ ჰლექს და რევმატიზმს. აქ 1.000 მცხოვრებში 9,5 ავადმყოფობა გრიპზე მოდის, 9,0—ჰლექზე, ხოლო 4,5 – რევმატიზმზე.

სიღნაღშიაც, როგორც ბათომში, ინფექციურ ავადმყოფობათა შემთხვევებს შორის განსხვავება მეტად მცირეა. უდიდესი რიცხვი აქ ჰლექზე მოდის: 1.000 მცხოვრებზე —2,5.

ტფილისში ინფექციურ ავადმყოფობათა შორის უმთავრესად გავრცელებული ყოფილა ინფლუენცია, შემდეგ ჰლექი და ქუნთრუშა. 1.000 მცხოვრებზე აქ მოდის: ინფლუენცია—24,5, ჰლექი— 8,5 და ქუნთრუშა—3,5.

ამრიგად, როგორც ამ მიმოხილვიდან სჩანს, სხვა და სხვა ინფექციური ავადმყოფობის გავრცელებას ქალაქში ხელს უწყობენ, ერთის მხრივ, ბინათა და მოსახლეობათა სანიტარული პირობები, ხოლო, მეორეს მხრით, ქალაქების ტოპოგრაფიული და კლიმატიური პირობები,

თ ა ვ ი III.

ბინები და მობინადრენი სართულების მიხედვით.

პირველ თავში გავარკვიეთ ბინათა და მობინადრეთა პირობები საერთოდ.

ახლა იბადება სულ ახალი საკითხი:

როგორ არიან განჯგუფებული აღნიშნული ბინები და მათი მობინადრენი სართულებში.

ეს საკითხი მეტად საჭირო და საყურადღებოა, ვინაიდან ბინათა რაოდენობა სართულების მიხედვით საშუალებას მოგვცემს წარმოდგენა ვიქონიოთ, ერთის მხრით—საქართველოს ქალაქთა შენობების სიფართოვეზე, როგორც სიგანით, ისე სიმაღლით, ხოლო მეორეს მხრით,—ცალკე სართულებში მოთავსებულ ბინათა და იქაურ მობინადრეთა პირობებზე. სხვანაირად, ამ თავში გავეცნობით საქართველოს ქალაქების არა მარტო ბინების, არამედ თვით შენობების ტეხნიკურ-მშენებლობით მხარესაც.

ამას გარდა ამ თავშივე გავეცნობით შემდეგ საკითხსაც.

საზოგადოდ, ბინის კრიზისს, განსაკუთრებით საქართველოს მსხვილ ქალაქებში, ყოველთვის ჰქონდა ადგილი. ეს კრიზისი ახლაც არაა შენელებული ამავე ქალაქებში, პირიქით, უფრო გამწვავებულია, რაიც წინ მდებარე წიგნის პირველ თავიდან ნათლად დავინახეთ.

რასაკვირველია, ამას მრავალი მიზეზი ჰქონდა და აქვს, როგორც პოლიტიკურ-ეკონომიური, ისე მრავალი სხვა, მაგრამ ამ მიზეზების გამონახვას აქ არ შეუდგებით, ვინაიდან ეს ჩვენი ძირითადი ამოცანა არ არის. ჩვენ შევეცდებით მხოლოდ ერთი საკითხის გაშუქებას, სახელდობრ: მობინადრეთა სიმჭიდროვის გამორკვევას სართულების მიხედვით.

აქედანვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მობინადრეთა სიმჭიდროვე სხვა და სხვა სართულში სხვადასხვანაირია.

იბადება საკითხი: თუ მობინადრეთა სიმჭიდროვე სხვა და სხვა სართულში სხვადასხვანაირია, მაშინ ბინის კრიზისს უფრო რომელ სართულში აქვს ადგილი.

ამ საკითხის გასაშუქებლად ჯერ-ჯერობით მოვიყვანთ ცნობებს ბინათა და მობინადრეთა რაოდენობის შესახებ, სართულების მიხედვით, აბსოლიუტურ რიცხვებში*), შემდეგ გადავალთ შედეგების გაშუქებაზე.

---

*) აქ არ შედიან ისეთი ბინები, რომელთა მდგომარეობა სართულის მიხედვით გამორკვეული არაა.

ტაბულა 41

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი											
		სარდაფი და ნახევარ სარ.		I სართული		II სართული		მე-III სართული და ზევით		მეზონინი		ს უ ლ	
		ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბ-ნების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინებ-ს რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი
	I. აღმოსავლეთი საქ.:												
1	ახალქალაქი .	—	—	533	2.541	6	28	—	—	—	—	539	2.569
2	ახალციხე .	54	227	1.853	8.447	234	1.005	—	—	—	—	2.141	9.679
3	ბორჯომი .	15	67	562	2.358	257	1.123	24	97	—	—	858	3.645
4	გორი	81	339	1.973	8.003	136	564	—	—	—	—	2.190	8.906
5	დუშეთი .	—	—	316	1.074	105	313	—	—	—	—	421	1.387
6	ველისციხე	—	—	894	3.794	202	899	—	—	—	—	1.096	4.693
7	თელავი	41	134	1.804	6.813	466	1.927	—	—	—	—	2.311	8.874
8	თიანეთი	—	—	262	1.223	32	159	—	—	—	—	294	1.382
9	ლაგოდეხი .	—	—	295	1.401	25	123	—	—	—	—	320	1.524
10	ლიუქსემბურგი .	39	140	872	3.765	127	526	—	—	—	—	1.038	4.431
11	სიღნაღი	—	—	696	2.807	335	1.321	4	17	—	—	1.035	4.145
12	სურამი	10	44	651	3.183	157	819		—	—	—	818	4.046
13	შულავერი	—	—	819	3.625	330	1.471	—	—	—	—	1.149	5.096
14	ხაშური	31	127	1.168	5.432	260	1.179	—	—	—	—	1.458	6.738
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . .	271	1.078	12.698	54.466	2.672	11.457	28	114	—	—	15.669	67.115

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი.	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი: სარდაფი და ნახევარ სარ.: ბინების რიცხვი	სარდაფი და ნახევარ სარ.: მობინადრ. რიცხვი	I სართული: ბინების რიცხვი	I სართული: მობინადრ. რიცხვი	II სართული: ბინების რიცხვი	II სართული: მობინადრ. რიცხვი	მე-III სართული და ზევით: ბინების რიცხვი	მე-III სართული და ზევით: მობინადრ. რიცხვი	მეზონინი: ბინების რიცხვი	მეზონინი: მობინადრ. რიცხვი	ს უ ლ: ბინების რიცხვი	ს უ ლ: მობინადრ. რიცხვი
15	ტფილისი	2 972	13.220	25.498	121.700	13.076	72.724	2.805	17 421	146	530	44.497	225.595
	სულ აღმ.-სავლეთ საქართველოში . .	3.213	14.298	38 196	176 166	15.748	84.181	2 833	17.535	146	530	60.166	292.710
	II. დასავლეთი საქ.:												
16	ანაკლია	—	—	152	603	—	—	—	—	—	—	152	603
17	ზესტაფონი	—	—	744	3.570	200	1.058	—	—	—	—	944	4.628
18	ზუგდიდი . .	—	—	780	3 977	73	377	—	—	—	—	853	4 354
19	ლანჩხუთი	—		1.239	6.322	46	285	—	—	—	—	1.285	6.607
20	ოზურგეთი .	—	—	779	4.200	78	453	—	—	—	—	857	4.653
21	ო ნ ი	15	67	347	1.824	143	702	—	—	—	—	505	2.593
22	სენაკი .	—	—	1.075	5.025	163	698	—	—	—	—	1.238	5.723
23	სამტრედია	—	—	627	3 760	55	418	—	—	—	—	682	4.178
24	ტყვიბული	—	—	358	1.513	45	235	—	—	—	—	403	1.748
25	ფოთი . .	1	3	2.181	10.548	84	414	5	38	2	7	2 273	11 010
26	ყულევი .	—	—	133	596	—	—	—	—	—		133	596
27	ცაგერი . .	—	—	274	1.302	51	263	—	—	—	—	325	1.565

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი.	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი											
		სარდაფი და ნახევარ სარ.		I სართული		II სართული		მე-III სართული და ზევით		მეზონინი		ს უ ლ	
		ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი	ბინების რიცხვი	მობინადრ. რიცხვი
28	კიათურა	—		361	1.569	334	1.644	—	—	—	—	695	3.213
29	ხონი	2	12	1.953	8.824	36	152	—	—	—	—	1.991	8.988
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით	18	82	11.003	53.633	1.308	6.699	5	38	2	7	12.336	60.459
30	ქუთაისი	107	540	7 117	34.105	1.473	8.623	20	95	6	22	8.723	43 385
	სულ დ.ს გლ. საქართ.	125	622	18.120	87.738	2.781	15.322	25	133	8	29	21.059	103.844
	III. აჭარა:												
31	ბათომი	268	1.588	6.073	37.930	1.366	11.174	67	612	51	257	7.825	51.561
	IV. აფხაზეთი:												
32	გუდაუთი	—	—	474	2.047	117	563	—	—	—	—	591	2.610
33	ოჩამჩირე	—	—	587	2.411	26	117	—	—	—		613	2.528
34	გალი	—	—	81	230	—		—	—	—	—	81	230
35	სოხუმი	44	128	2.828	11.240	1.186	4.650	96	385	2	2	4 156	16 405
	სულ აფხაზეთში	44	128	3.970	15.928	1 329	5.330	96	385	2	2	5 441	21 773
	V. სამხრეთ-ოსეთი:												
36	ცხინვალი	19	103	480	2.425	298	1.711	3	30	—	—	800	4.269
	საერთ. საქართველოში	3.699	16.739	66.839	320.187	21.522	117.718	3 024	18 695	207	818	95.291	474.157

საქართველოს ქალაქთა 95.291 ბინიდან 3.699 ბინა სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 66.839 ბინა პირველ სართულში, 21.522—მეორე სართულში, 3.024—მესამე სართულში და ზევით და, ბოლოს, 207—მეზონინებში; ხოლო 474.157 მობინადრედან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს 16.739 მობინადრე, პირველ სართულში—320.187, მეორე სართულში—117.718, მესამეში და ზევით—18.695 და, ბოლოს, მეზონინში—818 მობინადრე.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს 15 ქალაქიდან მხოლოდ სამ ქალაქში გვხვდება სამ და მეტ სართულიანი შენობები, სახელდობრ: ბორჯომში, სიღნაღში და ტფილისში, დანარჩენ ქალაქებში ორ სართულიან შენობაზე მაღალი არა გვხვდება; დასავლეთ საქართველოს 15 ქალაქიდან, მხოლოდ ორ ქალაქშია სამ და მეტ სართულიანი შენობები, სახელდობრ: ფოთში და ქუთაისში.

სამ და მეტ სართულიანი შენობა გვხვდება აგრეთვე აჭარაში, აფხაზეთის ქალაქებიდან-სოხუმში და სამხრეთ ოსეთში. ამნაირად, საერთოდ საქართველოში, 36 ქალაქიდან მხოლოდ 8 ქალაქშია სამ და მეტ სართულიანი შენობა.

ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმ გარემოებასაც, რომ აღნიშნულ 8 ქალაქშიაც, ტფილისის გარდა სამ და მეტ სართულიან შენობებში მოთავსებული ბინები იმდენად მცირე რიცხვს იძლევიან, რომ თამამად შეგვიძლია, ეს ქალაქებიც იმ ქალაქებს მივაკუთვნოთ, სადაც ერთ და ორ-სართულიან შენობებზე მაღალი შენობები არ მოიპოვება

მაგალითად, საერთოდ მთელს საქართველოში, როგორც აღვნიშნეთ, მესამე და უფრო ზევითა სართულში 3.024 ბინაა მოთავსებული. აქედან მარტო ტფილისზე მოდის 2.805 ბინა, ხოლო დანარჩენ 7 ქალაქს, სახელდობრ: ბორჯომს, სიღნაღს, ფოთს, ქუთაის, ბათომს, სოხუმს და ცხინვალს მხოლოდ 219 ბინა ხვდება.

იმისათვის, რომ სრული წარმოდგენა ვიქონიოთ საქართველოს ქალაქთა ბინების განჯგუფებაზე სართულების მიხედვით და შენობათა სიმართოვეზე, საჭიროა მივმართოდ ქვემომოყვანილ ტაბულას:

100 ბინაზე მოდის ბინები სართულების მიხედვით:

ტაბულა 42

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები: სარდ.-ფ. და ნახევ. სარდაფი	1 სართ.	2 სართ.	3 სართ. და ზევით	მეზონინი	ჯამი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
	ახალქალაქი .	—	98,9	1,1	—	—	100
2	ახალციხე .	2,5	86.6	10,9	—	—	100
3	ბორჯომი .	1,7	65,5	30,0	2,8	—	100
4	გორი.	3,7	90,1	6,2	—	—	100
5	დუშეთი.	—	75,1	24,9	—	—	100
6	ველისციხე	—	81,6	18,4	—	—	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები					
		სარდაფი და ნახევ. სართული	I სართ.	II სართ.	III სართ. და ზევით	მეზონინი	სულ
7	თელავი .	1,8	78,1	20,1	—	—	100
8	თიანეთი	—	89,1	10,9	—	—	100
9	ლაგოდეხი .	—	92,2	7,8	—	—	100
10	ლიუქსენბურგი .	3,8	84,0	12,2	—	—	100
11	სიღნაღი .	—	67,2	32,4	0,4	—	100
12	სურამი .	1,2	79,6	19,2	—	—	100
13	შულავერი .	—	71,3	28,7	—		100
14	ხაშური .	2,1	80,0	17,9	—		100
	სულ აღმოს. საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით	1,7	81,0	17,1	0,2	—	100
15	ტფილისი .	6,7	57,2	29,4	6,3	0,4	100
	სულ აღმოს. საქართველოში	5,4	63,5	26,2	4,7	0,2	100
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია .	—	100,0	—	—	—	100
17	ზესტაფონი	—	78,8	21,2	—	—	100
18	ზუგდიდი .	—	91,4	8,6	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	96,4	3,6	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	90,9	9,1	—	—	100
21	ონი	3,0	68,7	28,3	—	—	100
22	სენაკი	—	86,8	13,2	—	—	100
23	სამტრედია	—	91,9	8,1	—	—	100
24	ტყვიბული .	—	88,8	11,2		—	100
25	ფოთი .	0,1	95,5	3,7	0,2	0,1	100
26	ყულევი .	—	100,0	—	—	—	100
27	ცაგერი .	—	84,3	15,7		—	100
28	ჭიათურა	—	51,9	48,1	—	—	100
29	ხონი	0,1	98,1	1,8	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით . . .	0,14	89,2	10,6	0,04	0,02	100
30	ქუთაისი	1,2	81,6	16,9	0,2	0,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,6	86,0	13,2	0,1	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	3,4	77,6	17,5	0,9	0,6	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები					
		სარდაფი და ნახევ. სარდ.	I სართ.	II სართ.	III სართ. და ზევით	მეზონინი	ჯამი
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი .	—	80,2	19,8	—	—	100
	ოჩამჩირე .	—	95,8	4,2	—	—	100
34	გალი .	—	100,0	—	—	—	100
35	სოხუმი	1,1	68,0	28,5	2,3	0,1	100
	სულ აფხაზეთში	0,8	73,0	24,4	1,7	0,1	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,4	60,0	37,2	0,4	—	100
	საერთოდ საქართველოში.	3,9	70,1	22.6	3,2	0,2	100

საქართველოს ქალაქებში უმთავრესად ბინები პირველ და მეორე სართულშია მოთავსებული. ბინათა უმნიშვნელო რაოდენობა მოთავსებულია სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, მესამე და უფრო ზევითა სართულში და მეზონინებში.

მაგალითად, მთელ საქართველოს ქალაქებში სარდაფსა და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულია ბინათა საერთო რიცხვის 3,9 პროც., პირველ სართულში — 70,1 პროც., მეორეში—22,6 პროც., მესამეში—3,2 პროც. და, ბოლოს, მეზონინში—0,2 პროც.

ვნახოთ, ამ მხრივ, რა პირობებშია საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილი.

იმ ბინათა დიდ უმრავლესობას, რომელიც მოთავსებულია პირველ სართულში, დასავლეთ საქართველოს ქალაქები (უქუთაისოთ) იძლევიან: აქ ამავე ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 89,2 პროც. პირველ სართულშია მოთავსებული; შემდეგ — ქუთაისი (81,6 პროც.), აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქები უტფილისოთ (81,0 პროც.), აჭარა (77,6 პროც.), აფხაზეთის ქალაქები (73,0 პროც.) სამხრეთ-ოსეთი (60,0 პროც.) და, ბოლოს, ტფილისი (57,2 პროც.).

მეორე სართულში მოთავსებულ ბინათა დიდ უმრავლესობას-კი გვაძლევს სამხრეთ-ოსეთი: აქ ამავე ქალაქის ბინათა საერთო რიცხვის 37,2 პროც. მოთავსებულია მეორე სართულში, შემდეგ — ტფილისი (29.4 პროც.), საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქები ტფილისით (26,2 პროც.), აფხაზეთის ქალაქები (24,4 პროც.), აჭარა (17,5 პროც.), აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქები უტფილისოთ (17,1 პროც.), ქუთაისი (16,9 პროც.) და, ბოლოს, დასავლეთ საქართველოს ქალაქები როგორც უქუთაისოთ, ისე ქუთაისით.

მესამე და უფრო ზევითა სართულში მოთავსებულ ბინათა საგრძნობ რიცხვს იძლევა უმთავრესად ტფილისი: აქ ამავე ქალაქის ბინათა საერთო რიცხვის 6,3 პროც.-ია მოთავსებული მესამე და ზევითა სართულში; შემდეგ — აფხაზეთის ქალაქებიდან სოხუმში (2,3 პროც.). დანარჩენ ქალაქებში, სადაც კი სამ და მეტ-სართულიანი შენობები მოიპოვება, მესამე სართულში მოთავსებულ ბინათა რიცხვი უმნიშვნელოა

სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ბინათა დიდ უმრავლესობას ისევ ტფილისის ბინები გვაძლევენ: აქ ამავე ქალაქის ბინათა საერთო რიცხვის 6,7 პროც. მოთავსებულია სარდაფში და ნახევარ სარდაფში, შემდეგ— აჭარის ქალაქთა ბინები (3,4 პროც.), სამხრეთ-ოსეთის (2,4 პროც.), აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების უტფილისოთ (1,7 პროც.), ქუთაისის (1,2 პროც.) და სხვ.

ვინაიდან საქართველოს ყველა ქალაქში მეზონინში მოთავსებულ ბინათა რიცხვი უმნიშვნელოა, ამიტომ ამ ბინების პირობებს არ შევეხებით.

ასეთია მდგომარეობა ბინებისა საერთოდ საქართველოს ქალაქებში სართულების მიხედვით. ახლა გამოვარკვიოთ ამ ბინების მობინადრეთა პირობები.

100 მობინადრედან სცხოვრობს:

ტაბულა 43

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფებში და ნახევარ სარდაფებში	I სართულებში	მე-II სართულებში	მე-III და ზევით	მეზონინში	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო:						
1	ახალქალაქი	—	98,9	1,1	—	—	100
2	ახალციხე	2,3	87,3	10,4	—	—	100
3	ბორჯომი	1,8	64,7	30,8	2,7	—	100
4	გორი	3,8	89,9	6,3	—	—	100
5	დუშეთი	—	77,4	22,6	—	—	100
6	ველისციხე	—	80,8	19,2	—	—	100
7	თელავი	1,5	76,8	21,7	—	—	100
8	თიანეთი	—	88,5	11,5	—	—	100
9	ლაგოდეხი	—	91,9	8,1	—	—	100
10	ლიუქსენბურგი	3,1	85,0	11,9	—	—	100
11	სიღნაღი	—	67,7	31,9	0,4	—	100
12	სურამი	1,1	78,7	20,2	—	—	100
13	შულავერი	—	71,7	28,9	—	—	100
14	ხაშური	1,9	80,6	17,5	—	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით	1,6	81,1	17,1	0,2	—	100
15	ტფილისი	5,9	53,9	32,2	7,7	0,3	100
	სულ აღმოს. საქარ. ქალ.	4,9	60,2	28,8	5,9	0,2	100
	II. დასავლ. საქართველო:						
16	ანაკლია	—	100,0	—	—	—	100
17	ზესტაფონი	—	77,1	22,9	—	—	100
18	ზუგდიდი	—	91,3	8,7	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	95,7	4,3	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	90,3	9,7	—	—	100
21	ონი	2,6	70,3	27,1	—	—	100
22	სამტრედია	—	87,8	12,2	—	—	100
23	სენაკი		90,0	10,0	—	—	100
24	ტყვიბული	—	86,6	13,4	—	—	100
25	ფოთი	0,1	95,8	3,7	0,3	0,1	100
26	ყულევი	—	100,0	—	—	—	100
27	ცაგერი	—	83,2	16,8	—	—	100
28	ჭიათურა	—	48,8	51,2	—	—	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნ.ხევარ სარდაფში	I სართულში	მე II სართულში	მე-III-ზე და ზევით	მეზონინში	სულ
29	ხონი	0,1	98,2	1,7	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით.	0,13	88,7	11,1	0,06	0,01	100
30	ქუთაისი	1,2	78,6	19,9	0,2	0,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში.	0,6	84,5	14,7	0,1	0 1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი	3,1	73,5	21,7	1,2	0,5	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	—	78,4	21,6	—	—	100
33	ოჩამჩირე	—	95,4	4,6	—	—	100
34	გალი	—	100,0	—	—	—	100
35	სოხუმი	0,8	68,5	28,3	2,3	0,1	100
	სულ აფხაზეთში	0,6	73,1	24,5	1,7	0,1	100
	V. სამხრეთ ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,4	56,8	40,1	0,7	—	100
	საერთო საქართველოში	3,6	67,5	24,8	3,9	0,2	100

ამნაირად, მობინადრეთა დიდი უმრავლესობა პირველ და მეორე სართულში სცხოვრობს. ეს ასეც უნდა იყოს, ვინაიდან, როგორც ზემოთ დავინახეთ, ბინათა დიდი უმრავლესობა ამ სართულებშია მოთავსებული.

მაგალითად, მთელ საქართველოში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 3,6 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 67,5 პროც.—პირველ სართულში, 24,8 პროც.—მეორე სართულში, 3,9 პროც.—მესამე სართულში და ზევით და 0,2 პროც.—მეზონინში.

რაც შეეხება საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილს, აქ სურათი ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 1,6 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 81,1 პროც.—პირველ სართულში, 17,1 პროც.—მეორე სართულში, ხოლო 0,2 პროც.—მესამე სართულში და ზევით.

ტფილისის მობინადრეთა პირობები, ამ მხრივ, სულ სხვანაირია. ამავე ქალაქის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 5,9 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 53,9 პროც.—პირველ სართულში, 32,2 პროც.—მეორე სართულში, 7,7 პროც.—მესამე სართულში და ზევით, ხოლო 0,3 პროც.—მეზონინში.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (უქუთაისოთ) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 0,13 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 88,7 პროც.—პირველ სართულში, 11,1 პროც.—მეორე სართულში, 0,06 პროც.—მესამე სართულში და ზევით, ხოლო 0,01 პროც.—მეზონინში.

ქუთაისის მობინადრეთა პირობები, ამ მხრივ, ასეთია: აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 1,2 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 78,6 პროც.—პირველ სართულში, 19,9 პროც.—მეორე სართულში, 0,2 პროც.—მესამეში და ზევით, ხოლო 0,1 პროც.—მეზონინში.

აჭარაში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 3,1 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 73,5 პროც.—პირველ სართულში, 21,7 პროც.—მეორე სართულში, 1,2 პროც.—მესამეში და ზევით, ხოლო 0,5 პროც.—მეზონინში.

აფახზეთშიაც მობინადრეთა საერთო რიცხვის 0,6 პროც სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 73,1 პროც.—პირველ სართულში, 24,5 პროც—მეორე სართულში, 1,7 პროც.—მესამეში და ზევით, ხოლო 0,1 პროც.—მეზონინში.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 2,4 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფში სცხოვრობს, 56,8 პროც.—პირველ სართულში 40,1 პროც.—მეორე სართულში, ხოლო 0,7 პროც.—მესამეში და ზევით.

ზემოხსენებულმა ტაბულებმა მოგვცეს მხოლოდ საერთო სურათი ბინათა და მობინადრეთა განჯგუფებისა საქართველოს ქალაქებში სართულების მიხედვით.

ამ ტაბულათა საშუალებით არ შეგვიძლია ვიმსჯელოთ და სათანადო დასკვნა გამოვიყვანოთ იმის შესახებ, თუ საქართველოს რომელ ნაწილშია ბინათა და მობინადრეთა პირობები უკეთესი სართულებთან დაკავშირებით, ვინაიდან აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს შენობათა ტეხნიკურ-მშენებლობით მხარეს და ამის მიხედვით მობინადრეთა პირობებსაც.

რასაკვირველია, ამ საკითხის შესწავლის დროს აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ აგრეთვე ამა თუ იმ ქალაქის ტოპოგრაფიულ-კლიმატიური პირობებიც, ვინაიდან ზოგიერთი ქალაქის მობინადრეთათვის მაღალ შენობებში მოთავსებული ბინები, კლიმატიურ პირობებთან დაკავშირებით, მავნებელია და, პირიქით.

ჯერ-ჯერობით შევუდგეთ ბინათა ტეხნიკურ-მშენებლობითი მხარის შესწავლას სართულების მიხედვით.

ერთ ბინაზე მოდის ოთახების რიცხვი სართულების მიხედვით:

ტაბულა 44

№ რიგზე	ქალაქები	სართულები				
		სარდაფში და ნახევ. სარდაფში	I-ში	II-ში	მე-III და ზევით	მეზონინში
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:					
	ახალქალაქი	—	1,9	7,5	—	—
	ახალციხე	1,9	2,0	2.3	—	—
	ბორჯომი	2,1	2 2	2,5	1,9	—
4	გორი	1,1	1,5	1,6	—	—
5	დუშეთი .	—	1.4	1,5	—	—
6	ველისციხე .	—	1,2	1,7	—	—
7	თელავი	1,1	1,5	1,9	—	
8	თიანეთი .	—	1,7	2,3	—	—
9	ლაგოდეხი	—	1,9	2,2	—	—
10	ლიუქსენბურგი	1,0	1,3	1,4	—	—
11	სიღნაღი .	—	1,3	1,6	2,7	—
12	სურამი. .	1,4	2,0	2.4	—	—
13	შულავერი	—	1,2	1,4	—	—
14	ხაშური	1,4	1,6	1.	—	—
	სუ აღმოსავლ საქართველ. ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით.	1,3	1,6	1.9	2,0	—
15	ტფილისი	1.7	1,9	2,6	3,1	1,7
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ. ქალაქებში .	1,7	1,8	2,5	3,0	1,7
	II. დასავლეთი საქართველო:					
16	ანაკლია .	—	2,4	—	—	—
17	ზესტაფონი .	—	2,0	2,4	—	
18	ზუგდიდი. .	—	2,6	3,2	—	
19	ლანჩხუთი	—	2,3	3.4	—	—
20	ოზურგეთი .	—	2,2	2,8	—	—
21	ონი	1,2	1,8	1,8	—	—
22	სამტრედია .	—	2,2	2,1	—	—
23	სენაკი .	—	2,6	3,8	—	—
24	ტყიბული .	—	1,7	2,7	—	—
25	ფოთი .	1,0	2,5	3,2	3,8	4,0
26	ყულევი	—	3,0	—	—	—
27	ცაგერი .	—	1,7	2,1	—	—

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი				
		სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I-ში	II-ში	მე-III და ზევით	მეზონინში
28	ქიათურა .	—	1,8	2,3	—	—
29	ხონი .	1,5	2.3	3,7	—	—
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით .	1.2	2,3	2.5	3,8	4,0
30	ქუთაისი	1,8	2.1	2.9	3,1	1,7
	სულ დასავლეთ საქართველოში		2,2		3,3	
	III. ა ჭ ა რ ა:					
31	ბათომი	1,8	1,9	2,9	3,6	2,0
	IV. აფხაზეთი:					
32	გუდაუთი	—	2,2	2,7	—	—
33	ოჩამჩირე .	—	2,6	3,2	—	—
34	გალი .	—	3,1	—	—	—
35	სოხუმი	1,3	1,6	1,7	2.6	1,0
	სულ აფხაზეთში . .	1.3	1.8	1,9	2,6	1,0
	V. სამხრეთ-ოსეთი:					
36	ცხინვალი .	1.6	1.6	1,9	3,0	—
	საერთოდ საქართველოში .	1,7	1,9	2.5	3,0	1,8

თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებას, რომ, საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში თითო ბინაზე 2,1 ოთახი მოდის (იხილე თავი I, ტაბულა 1-გვერდი 9) და ტეხნიკური თვალსაზრისით ასეთს ბინებს საქართველოს ქალაქებისათვის საშუალო ბინებად ჩავთვლით, მაშინ ჩვენს წინაშე ასეთი სურათი გადაიშლება.

საშუალოდან ნამეტან გადახრას გადიდებისაკენ საერთოდ საქართველოს ქალაქების შენობათა მესამე და მეორე სართულში აქვს ადგილი, მესამე სართულში თითო ბინაზე 3,0 ოთახი მოდის, ხოლო მეორე სართულში — 2,5. საშუალოდან გადახრას შემცირებისაკენ ვამჩნევთ სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, მეზონინში და პირველ სართულში; მაგალითად, სარდაფში და ნახევარ სარდაფში თითო ბინაზე 1,7 ოთახი მოდის, მეზონინში—1,8, ხოლო პირველ სართულში — 1,9 ოთახი. ამნაირად, ბინები დაქუცმაცებულია უმთავრესად სარდაფში და ნახევარ სარდაფში, შემდეგ—მეზონინში და, ბოლოს, პირველ სართულში. სხვანაირად: აქ განსაკუთრებით ერთ და ორ ოთახიანი ბინებია, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ ეს სართულები ტეხნიკურად მოუწყობელია. შედარებით ფართო ბინები, როგორც ტაბულიდან დავინახეთ, მხოლოდ მესამე და მეორე სართულში გვხვდება.

ასეთივეა ბინათა ტეხნიკური პირობები სართულების მიხედვით არა მარტო საქართველოს შემადგენელ ნაწილებში, არამედ ყველა ჩამოთვლილ ქალაქშიაც.

მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) შენობათა მესამე სართული ტეხნიკურად, ამავე ქალაქების დანარჩენ სართულებთან შედარებით, ყველაზე უკეთესადაა მოწყობილი, აქ თითო ბინაზე 2,0 ოთახი მოდის, შემდეგ—მეორე სართული (1,9 ოთ.), პირველი სართული (1,6) და, ბოლოს, სარდაფი და ნახევარ სარდაფი (1,3).

საზოგადოდ უნდა აღვნიშნოთ, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) შენობათა ყველა სართული ტეხნიკურ მოთხოვნილებათა მინიმუმსაც კი ვერ აკმაყოფილებენ.

აქ ყველა სართულში, უმთავრესად, ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, განსაკუთრებით სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში.

საერთოდ, საქართველოს ქალაქთა საშუალო ბინიდან (მათში ოთახების რაოდენობის მიხედვით) ნამეტან გადახრას გადიდებისაკენ ტფილისის შენობათა მეორე და მესამე სართულის ბინებში ვამჩნევთ: აქ თითო ბინაზე მეორე სართულში 2,6 ოთახი მოდის, ხოლო მესამე და ზევით სართულში—3,1 ოთახი. ტფილისის შენობათა დანარჩენ სართულებში ბინები მეტის მეტად დაქუცმაცებულია, განსაკუთრებით სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და მეზონინში, სადაც თითო ბინაზე 1,7 ოთახი მოდის. დაქუცმაცებულია ბინები პირველ სართულშიაც: აქ თითო ბინაზე 1,9 ოთახი მოდის. სხვანაირად: ტფილისში ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები უმთავრესად სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში გვხდება, ხოლო მსხვილი ბინები—მეორე და მესამე სართულში.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ნამეტან გადახრას საშუალო ბინიდან გადიდებისაკენ პირველ, მეორე, მესამე სართულებში და მეზონინებში ვამჩნევთ, ხოლო საშუალოდან შემცირებისაკენ—სარდაფში და ნახევარ სარდაფში. მაგალითად, აქ პირველ სართულში თითო ბინაზე 2,3 ოთახი მოდის, მეორე სართულში—2,5, მესამე და ზევითა სართულში—3,8, მეზონინში—4,0, ხოლო სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—1,2 ოთახი.

საშუალოდან გადახრას გადიდებისაკენ ქუთაისის შენობათა მეორე და მესამე სართულშიაც ვამჩნევთ: აქ მეორე სართულში თითო ბინაზე 2,9 ოთახი მოდის, ხოლო მესამე სართულში—3,1. აქვე საშუალო რიცხვი ოთახებისა ერთ ბინაზე პირველ სართულისათვის უცვლელია. ტეხნიკურად მოუწყობელ ბინებს ქუთაისის შენობათა მეზონინებში და სარდაფებში ჰქონია ადგილი, აქ მეზონინში თითო ბინაზე 1,7 ოთახი მოდის, ხოლო სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—1,8 ოთახი.

აჭარაში საშუალო ბინიდან გადახრას გადიდებისაკენ შენობათა მეორე და მესამე სართულებში ვამჩნევთ: მეორე სართულში თითო ბინაზე 2,9 ოთახი მოდის, ხოლო მესამე და უფრო ზევითა სართულში—3,6 ოთახი. ამავე ქალაქის შენობათა დანარჩენ სართულებში ბინები ტეხნიკურად მოუწყობელი ყოფილა, სხვანაირად: აქ უმთავრესად ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია გავრცელებული.

აფხაზეთის ქალაქებში და სამხრეთ-ოსეთში საშუალო ბინიდან გადახრას გადიდებისაკენ მხოლოდ შენობათა მესამე სართულში ჰქონია ადგილი: აფხაზეთის ქალაქების მესამე სართულში თითო ბინაზე 2,6 ოთახი მოდის, ხოლო სამხრეთ-ოსეთის შენობათა ამავე სართულში თითო ბინაზე—3,0 ოთახი. აღნიშნული ქალაქების შენობათა დანარჩენ სართულებში ბინები ტეხნიკური თვალსაზრისით ვერაა დამაკმაყოფილებელი.

ასეთია საქართველოს ქალაქებში ბინათა ტეხნიკური პირობები სართულების მიხედვით.

ახლა გამოვარკვიოთ მობინადრეთა მდგომარეობა ამავ ქალაქებში და სართულებში, რისთვისაც მოვიყვანოთ შემდეგი ცნობები.

ერთ ოთახზე მოდის მობინადრე:

ტაბულა №45

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები				
		სარდაფში და ნახევ. სარდაფში	I-ში	II-ში	მე-III და ზევით	მეზონინში
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:					
1	ახალქალაქი	—	2,5	0,6	—	—
2	ახალციხე	2,2	2,2	1,9	—	—
3	ბორჯომი	2,2	1,9	1,6	2,1	—
4	გორი	3,8	2,8	2,6	—	—
5	დუშეთი	—	2,4	2,0	—	—
6	ველისციხე	—	3,6	2,5	—	—
7	თელავი	—	2,8	2,6	2,2	—
8	თიანეთი	—	2,7	2,0	—	—
9	ლაგოდეხი	—	2,4	2,3	—	—
10	ლიუქსენბურგი	3,8	3,3	4,5	—	—
11	სიღნაღი	—	3,0	2,5	1,5	—
12	სურამი	3,1	2,4	2,1	—	—
13	შულავერი	—	3,8	3,2	—	—
14	ხაშური	2,9	2,8	2,5	—	—
	სულ აღმოს. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	3,0	2,7	2,3	2,0	—
15	ტფილისი	2,6	2,5	2,2	2,0	2,2
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	2,6	2,5	2,2	2,0	2,2
	II. დასავლეთი საქართველო:					
16	ანაკლია	—	1,6	—	—	—
17	ზესტაფონი	—	2,3	2,2	—	—
18	ზუგდიდი	—	1,9	1,6		—
19	ლანჩხუთი	—	2,4	1,7	—	—
20	ოზურგეთი	—	2,4	2,1	—	—
21	ონი	3,7	2,9	2,8	—	—
22	სამტრედია	—	2,1	2,1	—	—
23	სენაკი	—	2,3	2,0	—	—
24	ტყვიბული	—	2,4	1,9	—	—
25	ფოთი	3,0	2,0	1,5	2,0	0,9
26	ყულევი	—	1,5	—	—	—
27	ცაგერი	—	2,9	2,5	—	—

რიგ. №№	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი				
		სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I-ში	II-ში	მე-III და ზევით	მეზონინში
28	ჭიათურა.	—	2.4	2,1		
29	ხონი.	4,0	1,9	1.1	—	
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით.	3,9	2,1	2,0	2.0	0.9
30	ქუთაისი	2,7	2.3	2 0	1.5	1.2
	სულ დასავლეთ საქართველოში	2,9	2,2	2 0	1.6	1,6
	III. აჭარა:					
31	ბათომი	3.4	3.3	3,0	2,5	2.5
	IV. აფხაზეთი:					
32	გუდაუთი.	—	2,0	1,8	—	
33	ოჩამჩირე.	—	1,7	1,4	—	
34	გალი	—	0,9	—	—	
53	სოხუმი.	2.2	2.5	2,2	1.5	1,0
	სულ აფხაზეთში	2,2	2,2	2,1	1.5	1 0
	V. სამხრეთ-ოსეთი:					
36	ცხინვალი	3.3	3,2	3,0	3.3	—
	საერთოდ საქართველოში	2.7	2,5		2,0	

საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში თითო ოთახზე 2,4 მობინადრე მოდის (იხ. ტაბულა 1, თავი 1, გვერ.9). სართულების მიხედვით კი მობინადრეთა პირობები ამ მხრივ ასეთია:

ამ საშუალოდან ნამეტან გადახრას გადიდებისაკენ, საერთოდ, საქართველოს ქალაქების სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში ჰქონია ადგილი: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში თითო ოთახზე 2,7 მობინადრე მოდის, ხოლო პირველ სართულში—2,5 მობინადრე. საშუალოდან გადახრას შემცირებისაკენ კი მეორე და მესამე სართულებში და მეზონინებში ვამჩნევთ: მეორე სართულში და მეზონინში თითო ოთახზე 2,2 მობინადრე მოდის, ხოლო მესამე სართულში და ზევით— 2,0 მობინადრე. ამნაირად, საქართველოს ქალაქებში, საერთოდ, მობინადრეთა დიდ სიმჭიდროვებას განსაკუთრებით სარდაფში

და ნახევარ სარდაფში აქვს ადგილი, შემდეგ—პირველ სართულში. შედარებით ხალვათად არიან მოთავსებულნი მობინადრენი მესამე სართულში და ზევით.

ასეთია, საერთოდ, მობინადრეთა მდგომარეობა საქართველოს ქალაქებში სართულების მიხედვით. ახლა გამოვარკვიოთ მათი მდგომარეობა ამავე მხრივ საქართველოს შემადგენელ ნაწილებში.

საშუალოდან ნამეტან გადახრას გადიდებისაკენ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ვამჩნევთ, შემდეგ —პირველ სართულში: აქ სარდაფში და ნახევარ სარდაფში თითო ოთახზე 3,0 მობინადრე მოდის, ხოლო პირველ სართულში—2,7 მობინადრე. მობინადრეთა შედარებით ხალვათობას მეორე და მესამე სართულში ჰქონია ადგილი: თითო ოთახზე მეორე სართულში 2,3 მობინადრე მოდის, ხოლო მესამე სართულში და ზევით—2,0 მობინადრე. ამნაირად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) აუტანელ სიმჭიდროვეს სარდაფის, ნახევარ სარდაფის და პირველი სართულის მობინადრენი განიცდიან, ხოლო შედარებით ხალვათობას—მეორე და მესამე სართულის მობინადრენი.

ტფილისში მობინადრეთა საშუალო რიცხვიდან თითო ოთახზე გადახრას გადიდებისაკენ სარდაფში, ნახევარ-სარდაფში და პირველ სართულში ვამჩნევთ: აქ სარდაფში და ნახევარ სარდაფში თითო ოთახზე 2,6 მობინადრე მოდის, ხოლო პირველ სართულში —2,5 მობინადრე. საშუალოდან გადახრას შემცირებისაკენ მეორე სართულში, მეზონინში და მესამე სართულში ჰქონია ადგილი. ამნაირად, ტფილისში აუტანელი სიმჭიდროვეა მობინადრეთა სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, და პირველ სართულში, ხოლო შედარებით ხალვათად არიან ისინი მოთავსებული მეორე, მესამე სართულში და მეზონინში.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) განსაკუთრებით აუტანელ სიმჭიდროვეს სარდაფის და ნახევარ სარდაფის მობინადრენი განიცდიან: აქ ოთახზე 3,9 მობინადრე მოდის. ამავე ქალაქების შენობათა დანარჩენ სართულებში მობინადრენი შედარებით ხალვათად სცხოვრობენ; მაგალითად, პირველ სართულში თითო ოთახზე—2,1 მობინადრე მოდის, მეორე და მესამე სართულში —2,0 მობინადრე, ხოლო მეზონინში—0,9 მობინადრე.

ქუთაისშიაც შენობათა პირველ, მეორე და მესამე სართულის მობინადრენი შედარებით ხალვათად არიან განჯგუფებულნი, განსაკუთრებით მეზონინებში. მაგალითად, პირველ სართულში თითო ოთახზე 2,3 მობინადრე მოდის, მეორე სართულში—2,0, მესამე სართულში და ზევით—1,5 და, ბოლოს, მეზონინში—1,2 მობინადრე. ამავე ქალაქებში მხოლოდ სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ვამჩნევთ მობინადრეთა აუტანელ სიმჭიდროვეს, სადაც თითო ოთახზე 2,7 მობინადრე მოდის.

ბათომში მობინადრენი ყველა სართულში აუტანელ სიმჭიდროვეს განიცდიან. განსაკუთრებით სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში; მაგალითად, სარდაფში და ნახევარ სარდაფში თითო ოთახზე 3,4 მობინადრე მოდის, ხოლო პირველ სართულში—3,3 მობინადრე. მობინადრეთა არა ნაკლებ

სიმჭიდროვეს მეორე სართულშიაც ვამჩნევთ, აქ თითო ოთახზე 3,0 მობინადრე მოდის, შემდეგ მესამე სართულში და მეზონინში: აქ თითო ოთახზე 2,5 მობინადრე მოდის.

აფხაზეთის ქალაქების შენობათა ყველა სართულში მობინადრენი შედარებით ხალვათად არიან მოთავსებულნი. მაგალითად, სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში თითო ოთახზე 2,2 მობინადრე მოდის, მეორე სართულში—2,1, მესამე სართულში და ზევით— 1,5 და, ბოლოს, მეზონინში —1,0 მობინადრე.

სამხრეთ-ოსეთშიაც, როგორც აჭარაში, შენობათა ყველა სართულში მობინადრენი აუტანელ სიმჭიდროვეს განიცდიან. განსაკუთრებით სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და მესამე სართულში: აქ თითო ოთახზე 3,3 მობინადრე მოდის, მობინადრეთა არა ნაკლები სიმჭიდროვეა პირველ და მეორე სართულებშიაც. მაგალითად, პირველ სართულში თითო ოთახზე 3,2 მობინადრე მოდის, ხოლო მეორე სართულში—3,0 მობინადრე.

ასეთია, საერთოდ, მობინადრეთა პირობები სართულების მიხედვით.

იბადება კითხვა—როგორია მობინადრეთა მდგომარეობა სართულების მიხედვით საქართველოს სხვა და სხვა ნაწილთან დაკავშირებით?

ამისათვის დავიწყოთ მობინადრეთა მდგომარეობის გამორკვევა სარდაფიდან და ნახევარ სარდაფიდან. მობინადრეთა აუტანელ სიმჭიდროვეს ადგილი ჰქონია დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით): აქ თითო ოთახზე 3,9 მობინადრე მოდის, შემდეგ—აჭარაში (3,4 მობინადრე), სამხრეთ-ოსეთში (3,3 მობინადრე) და სხვ.

პირველ სართულში მობინადრეთა აუტანელ სიმჭიდროვეს აჭარაში და სამხრეთ-ოსეთში ვამჩნევთ: აჭარაში თითო ოთახზე 3,3 მობინადრე მოდის, ხოლო სამხრეთ-ოსეთში—3,2 მობინადრე. ამავე სართულში მობინადრეთა სიმჭიდროვეს აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (ტფილისით და უტფილისოთ) ჰქონია ადგილი. მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) შენობათა პირველ სართულში თითო ოთახზე 2,7 მობინადრე მოდის, ხოლო ტფილისში—2,5 მობინადრე.

მეორე სართულის მობინადრეთა სიმჭიდროვეს განსაკუთრებით აჭარაში და სამხრეთ-ოსეთში ვამჩნევთ: აქ თითო ოთახზე 3,0 მობინადრე მოდის. საქართველოს დანარჩენი ნაწილების შენობათა მეორე სართულში მობინადრენი შედარებით ხალვათად არიან განჯგუფებულნი.

მესამე და უფრო ზევითა სართულის მობინადრენი მჭიდროთ სცხოვრობენ მხოლოდ სამხრეთ-ოსეთში და აჭარაში. საქართველოს დანარჩენ ნაწილების შენობათა მესამე სართულის მობინადრენი შედარებით ხალვათად სცხოვრობენ.

მეზონინში მდგომ მობინადრეთა მდგომარეობას არ შევეხებით, ვინაიდან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, აქ მობინადრეთა უმნიშვნელო რიცხვი სცხოვრობს.

ასეთია, მოკლედ, საქართველოს ქალაქთა ბინების ტეხნიკური პირობები და მობინადრეთა მდგომარეობა სართულების მიხედვით საერთოდ. ახლა შევუდგეთ ბინათა და მობინადრეთა პირობების გამოკვლევას ბინათა კატეგორიების მიხედვით სართულებთან დაკავშირებით.

100 ბინაზე სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მოდის ბინა:

ტაბულა 46

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ- ოთახ	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართვ.:							
1	ახალქალაქი .	—	—	—	—	—	—	—
2	ახალციხე .	27,8	57,4	14,8	—	—	—	100
3	ბორჯომი	33,4	40,0	13,3	13,3	—	—	100
4	გორი	86,1	13,9	—	—	—	—	
5	დუშეთი	—	—	—	—	—	-	—
6	ველისციხე	—	—	—	-	—	..	—
7	თელავი	85,4	14,6	—	—	—	—	100
8	თიანეთი	—	—	—	—	--	—	—
9	ლაგოდეხი	—	—	—	—	—	—	—
10	ლიუქსენბურგი	100	—	—	—	—	—	100
11	სიღნაღი	—	—	—	—	—	—	—
12	სურამი .	00,0	4,00	—	—	—	—	100
13	შულავერი	—	—	—	—	—	—	—
14	ხაშური .	64,5	32,3	—	3,2	—	—	100
	სულ აღმოს. საქარ. ქალაქებში ტფილ. გამოკლ.	69,7	25,5	3,7	1,1	—	—	1?0
15	ტფილისი	58,1	25,5	8,5	4,4	2,0	1,5	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ . .	59,1	25,5	8,1	4,2	1,8	1,3	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია	—	—	—	—	—	—	—
17	ზესტაფონი	—	—	—	—	—	—	—
18	ზუგდიდი	—	—	—	—	—	—	—
19	ლანჩხუთი .	—	—	—	—	—	—	—
20	ოზურგეთი	—	—	—	—	—	—	—
21	ონი	86,6	6,7	6,7	—	—	—	100
22	სამტრედია	—	—	—	—	—	—	—
23	სენაკი	—	—	—	—	—	—	—
24	ტყიბული	—	—	—	—	—	—	—
25	ფოთი	1000	—	—	—	—	—	100
26	ყულევი .	—	—	—	—	—	—	—
27	ცაგერი .	—	—	—	—	—	—	—

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ბ ი ნ ა თ ა კ ა ტ ე გ ო რ ი ე ბ ი						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ-ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა	—	—	—	—	—	—	—
29	ხონი .	50,0	50,0	—	—	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გამოკლებით . .	83,3	11,1	5,6	—	—	—	100
30	ქუთაისი .	55,7	26,4	7,6	4,7	2,8	2,8	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში . . , .	59,7	24,2	7,3	4,0	2,4	2,4	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი . .	59,3	24,6	4,5	7,5	2,2	1,9	100
	IV. აფხაზეთი:							
	გუდაუთი .	—	—	—	—	—	—	—
	ოჩამჩირე	—	—	—	—	—	—	—
	გალი . .	—	—	—	—	—	—	—
	სოხუმი .	77,3	15,9	4,5	2,3	—	—	100
	სულ აფხაზეთში.	77,3	15,9	4,5	2,3	—	—	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი . .	42,1	52,6	5,3	—	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში.	59,2	25,4	7,8	4,4	1,8	1,4	100

უკანასკნელი ტაბულა მე-3 ტაბულას რომ დავუკავშიროთ, მეტად საყურადღებო დასკვნის გამოტანას შევსძლებთ.

იმ დროს, როდესაც მთელს რესპუბლიკაში ბინათა საერთო რიცხვის 43,3%, ერთ-ოთახიანი ბინაა, 30,8%—ორ-ოთახიანი, 13,1%—სამ-ოთახიანი, 7,0%—ოთხ ოთახიანი, 3,0—ხუთ-ოთახიანი და, ბოლოს, 2,8%—ექვს და მეტ-ოთახიანი (იხილე თავი I, ტაბულა 3, გვერდი 17), სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 59,2%—ერთ-ოთახიანი, 25,4%—ორ-ოთახიანი, 7,8%—სამ-ოთახიანი, 4,4%—ოთხ-ოთახიანი, 1,8%—ხუთ-ოთახიანი და, ბოლოს, 1.4% ექვს და მეტ-ოთახიანი ბინები ყოფილა. ამნაირად, სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ერთ-ოთახიანი ბინების %, საერთოდ საქართველოს ქალაქთა ერთ-ოთახიანი ბინების %-თან შედარებით, 16,9%-ით გაზრდილა, ხოლო ბინათა დანარჩენი კატეგორიების %-ბი შემცირებულა. ასეც უნდა ყოფილიყო, ვი-

ნაიდან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ (იხილე ტაბულა 44, თავი 3, გვერდი 119), ბინები უმთავრესად სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია დაქუცმაცებული, შემდეგ შენობინებში.

ასეთია სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებული ბინების პირობები საერთოდ საქართველოს ქალაქებში.

ახლა საინტერესოა გამოვარკვიოთ ამავე სართულებში მოთავსებულ ბინათა ტექნიკური პირობები საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 87,6% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი აქ 95,2%-ს შეადგენს.

ტფილისში ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 71,9%-ს შეადგენენ, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები აქ ბინათა საერთო რიცხვის 83,6%-ს შეადგენენ.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის ჩათვლით) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები შეადგენენ ბინათა საერთო რიცხვს 76,1%-ს, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი აქ 84,6%-ს შეადგენს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 63,6%-ს შეადგენენ, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ამავ სართულის ბინათა საერთო რიცხვის—94,4%-ს.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 68,0% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის 82,1% ამავე ჯგუფს იძლევა, ე. ი. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებს.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის ჩათვლით) ბინათა საერთო რიცხვის 65,4% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო სარდაფის ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები იმავე სართულის ბინათა საერთო რიცხვის 83.9%-ს შეადგენენ.

აჭარის ბინათა საერთო რიცხვის 76,8% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, იმ დროს, როდესაც სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები იმავე სართულის ბინათა საერთო რიცხვის 83,9%-ს შეადგენენ.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 80.9% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც აქ სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის 93,2% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 86,8% ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი 94,7 პროც. შეადგენს.

ამნაირად, საქართველოს და მის შემადგენელ კუთხეების შენობათა სარდაფში და ნახევარ სარდაფში დიდი უმრავლესობა ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა.

ცხადია, ეს იმის მაჩვენებელია, რომ შენობათა სხვა სართულში ამავე ჯგუფის ბინათა პროც-ული შეფარდება სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთსა და ორ ოთახიანი ბინების პროც-თან შედარებით დაბალი იქნება.

ეს რომ ასეა, სჩანს ქვემომოყვანილ ტაბულებიდანაც.

100 ბინაზე პირველ სართულში მოდის ბინა:

ტაბულა 47

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
1	ახალქალაქი .	35,6	47,3	12,6	3,4	0,7	0,2	100
2	ახალციხე .	29,0	45,5	19,3	5,1	0,7	0,4	100
	ბორჯომი .	25,0	48,8	15,5	6,1	3,2	1,4	100
4	გორი .	64,3	29,7	4,7	1,1	0,1	0,1	100
5	დუშეთი.	67,1	26,3	5,4	0,3	0,3	0,6	100
6	ველისციხე. .	84,2	13,8	1,3	0,6	0,1	—	100
7	თელავი	61,7	32,2	4,6	1,2	0,2	0,1	100
8	თიანეთი	41,7	46,4	9,6	1,9	0,4	—	100
9	ლაგოდეხი.	46,8	30,8	10,5	6,8	3,4	1,7	100
10	ლუქსენბურგი .	75,6	20,2	3,9	0,2	0,1	—	100
11	სიღნაღი	70,5	25,6	3,5	0,4	—	—	100
12	სურამი . .	35,6	37,3	15,6	9,0	1,6	0,9	100
13	შულავერი	84,3	14,5	1,0	0,2	—	—	100
14	ხაშური	50,3	37,1	7,6	3,8	0,2	1,0	100
	სულ აღმოსავლეთ საქარ. ტფილისის გამოკლებით	56,1	32,3	8,1	2,6	0,5	0,4	100
15	ტფილისი	48,3	29,7	11,6	5,7	2,6	2,1	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში. . . .	50,9	30,6	10,5	4,6	1,9	1,5	100
	II. დასავლ. საქართველო:							
16	ანაკლია . . .	25,0	36,2	17,1	17,1	3,3	1,3	100
17	ზესტაფონი	38,1	36,6	14,8	5,9	2,7	1,9	100
18	ზუგდიდი	16,5	34,0	29,7	12,4	4,7	2,7	100
19	ლანჩხუთი	42,3	24,3	18,0	11,7	2,5	1,2	100
20	ოზურგეთი	33,0	30,8	19,8	13,6	1,6	1,2	170
21	ონი	45,2	39,2	10,1	3,5	1,7	0,3	100
22	სამტრედია	36,7	32,5	17,5	9,0	2,0	2,3	100
23	სენაკი	19,7	29,6	25,6	19,1	3,6	2,4	100
24	ტყიბული	40,5	50,0	7,2	1,7	0,3	0,3	100
25	ფოთი	22,5	33,0	26,3	11,9	4,5	1,8	100
26	ყულევი	16,8	15,3	28,2	31,3	5,3	3,1	100
27	ცაგერი .	50,4	37,2	9,8	1,5	0,7	0,4	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა	51,2	32.0	7.3	4,2	2,8	2,5	100
29	ხონი . . .	36,0	24,4	21,2	12,8	3,3	2.3	100
	სულ დასავლეთ საქართვ. ქუთაისის გამოკლებით .	32,7	31,1	20,3	11,0	3,1	1,8	100
30	ქუთაისი . .	35.5	35,6	17,0	7,7	2,4	1,8	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	33,7	32,9	19,0	9,8	2,8	1,8	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი .	52,8	27,1	8,4	6,0	2,7		100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი .	35,4	33,4	17,4	9,3	3,2	1,3	100
33	ოჩამჩირე .	24,8	35,7	18,3	16,2	1,7	3.3	100
34	გალი. .	6,2	49,4	8,6	21,0	8,6	6,2	100
35	სოხუმი .	62,1	25,5	7,8	2,9	1,0	0,7	100
	სულ აფხაზეთში	52,2	28,4	10,5	6,1	1,5	1,3	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი .	53,6	37,2	6,9	2,1	—	0,2	100
	საერთოდ საქართველოში.	46,5	30,8	12,6	6,2	2,2	1,7	100

მართლაც, თუ საერთოდ საქართველოს ქალაქების შენობათა სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 84,6 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ამავე ქალაქების შენობათა პირველ სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 77,3 პროც. უდრის. ამნაირად, აქ ერთ და ორ-ოთახიან ბინათა პროც., სარდაფის და ნახევარ-სარდაფის ბინათა იმავე ჯგუფის პროც-ტთან შედარებით, დაბალია.

ასეთია, საერთოდ, საქართველოს ქალაქების შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ბინათა პირობები.

რაც შეეხება საქართველოს შემადგენელ ნაწილების შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ბინათა ტეხნიკურ მხარეს, აქ უკვე შემდეგი სურათი გვეშლება თვალწინ:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) შენობათა სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 95,2 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, იმ დროს, როდესაც იგივე ჯგუფი ამავე ქალაქების შენობათა პირველი სართულის ბინათა საერთო რიცხვის 88.4 პროც. უდრის.

ტფილისშიაც სარდაფის და ნახევარ-სარდაფის ბინათა საერთო რიცხვის 83,6 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც პირველ სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 78,0 პროც. შეადგენს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მოთავსებული ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 94,4 პროც. შეადგენენ, ხოლო პირველ სართულში იგივე ჯგუფი—ბინათა საერთო რიცხვის 63,8 პროც.-ს

ქუთაისშიაც სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 82,1 პროც. ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს იძლევა, ხოლო პირველ სართულში იგივე ჯგუფი—71,1 პროც.-ს

აჭარაში სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 83,9 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, იმ დროს, როდესაც პირველ სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 80,2 პროც. იძლევა.

აფხაზეთის ქალაქებშიაც სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 93,2 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინებია, ხოლო პირველ სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 80,6 პროც. შეადგენს

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 94,7 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც პირველ სართულში იგივე ჯგუფი—ბინათა საერთო რიცხვის 90,8 პროც.

ამნაირად, ჩვენ დავრწმუნდით, რომ არა მარტო მთელს საქართველოს ქალაქების შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ერთ და ორ-ოთახიან ბინების პროც. ამავე ქალაქების სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების პროც. შედარებით დაბალია, არამედ მის შემადგენელ ნაწილებშიაც ასეთივე პროპორცია არსებობს, რაიც უფრო ხაზ-გასმით ადასტურებს ჩვენს მიერ ზემოთ წამოყენებულ დებულებას, ე. ი. პირველ სართულში ბინათა ტეხნიკური პირობები გაცილებით უკეთესია, ვიდრე სარდაფის და ნახევარ-სარდაფის ბინებში.

ზემოთ ვთქვით აგრეთვე ისიც, რომ მეორე სართულის ბინები თავის მხრივ ტეხნიკურად უფრო მოწყობილია, ვიდრე პირველი სართულის ბინები. რამდენად მართალია ასეთი დასკვნა, ქვემოთმოყვანილი ტაბულადანაცა სჩანს.

100 ბინაზე მეორე ხართულში მოდის ბინები:

ტაბულა 48

რიგობ.	ქალაქები	1 ოთახ.	2 ოთახ.	ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო.:							
1	ახალქალაქი .	33,3	66,7	—	—	—	—	100
2	ახალციხე	23,1	44,0	18,0	10,7	3,8	0,4	100
3	ბორჯომი .	21,0	42,0	21,4	9,8	3,1	2,7	100
4	გორი	51,5	41,9	5,9	—	0,7	—	100
5	დუშეთი	63,8	27,6	6,7	1,9	—	—	100
6	ველისციხე	47,0	37,1	10,4	5,0	0,5	—	100
7	თელავი	39,6	42,6	11,0	4,7	1,3	0,8	100
8	თიანეთი	21,9	46,9	6,2	12,5	12,5	—	100
9	ლაგოდეხი	44,0	20,0	20,0	8,0	8,0	—	100
10	ლიუქსენბურგი .	66,9	27,6	4,7	0,8	—	—	100
11	სიღნაღი . . .	53,2	36,4	8,6	1,8	—	—	100
12	სურამი	23,6	45,2	12,7	10,8	2,6	5,1	100
13	შულავერი	65,6	27,0	7,1	0,3	—	—	100
14	ხაშური	40,6	41,5	12,3	4,2	0,4	0,8	100
15	სულ აღმოსავლეთ საქართ. ტფილისის გამოკლებით	43,7	38,1	11,3	4,7	1,4	0,8	100
	ტფილისი	30,7	31,2	15,9	9,9	5,7	6,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	32,9	32,4	15,1	9,0	5,0	5,6	100
	II. აღმოსავლ. საქართველო:							
16	ანაკლია .	—	—	—	—	—	—	—
17	ზესტაფონი . .	25,5	35,5	22,0	10,5	5,0	1,5	100
18	ზუგდიდი. .	11,0	31,5	24,6	13,7	1,4	17,8	100
19	ლანჩხუთი . .	4,3	28,3	19,5	28,3	10,9	8,7	100
20	ოზურგეთი . .	19,2	28,2	23,1	20,5	3,9	5,1	100
21	ონი	40,6	44,7	11,2	3,5	—	—	100
22	სამტრედია .	26,4	52,8	11,6	8,0	—	1,2	100
23	სენაკი .	3,6	23,6	12,7	40,0	5,5	14,6	100
24	ტყვიბული .	11,1	37,8	35,6	4,4	8,9	2,2	100
25	ფოთი	19,3	37,4	16,9	9,6	7,2	9,6	100
26	ყულევი .	—	—	—	—	—	—	100
27	ცაგერი . . .	31,4	45,1	17,6	—	3,9	2,0	100

№№ რიგზე	ქალაქები	1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ. ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა . .	23,8	44,2	18,6	7,6	3,1	2,7	100
29	ხონი	13,9	5,6	22,2	36,1	11,1	11,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში უქუთაისოდ . .	23,0	39,2	18,3	11,4	3,7	4,4	100
30	ქუთაისი	17.2	33,9	19,2	14.7	6.9	8.1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში . . .	19,9	36,4	18,8	13,1	5,5	6,3	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი . . .	32,0	28,0	14,3	9,9	5,9	9,9	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი . .	19,7	28,2	26,5	17,1	4,3	4,2	100
33	ოჩამჩირე	15,4	15,4	34,6	23,1	—	11,5	100
34	გალი . .	—	—	—	—	—	—	—
35	სოხუმი	58,2	26,8	8,3	3,3	1,7	1,7	100
	სულ აფხაზეთში	53,9	26,7	10,4	4,9	1,9	2,2	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	37,8	42,6	12,8	5,4	0,7	0,7	100
	საერთოდ საქართველოში	32,6	32,4	15,2	9,3	4,8	5,7	100

როგორც ვხედავთ, ჩვენ მიერ წამოყენებული დებულება სავსებით მართლდება: თუ საერთოდ საქართველოს ქალაქების შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 77,3 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ამავე ქალაქების შენობათა მეორე სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 65,0 პროც-ს უდრის.

ამნაირად, აქ ერთ და ორ-ოთახიან ბინათა პროც-ი, პირველ სართულის ბინათა იმავე ჯგუფის პროც-ტთან შედარებით, დაბალია.

რაც შეეხება საქართველოს შემადგენელი ნაწილების შენობათა მეორე სართულში მოთავსებული ბინების ტეხნიკურ მხარეს, აქ შემდეგ სურათი გვეშლება თვალწინ.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისი გამოკლებით) შენობათა პირველ სართულში მოთავსებული ბინების საერთო რიცხვის 89,4 პროც. ერთი და ორ-ოთახიანი ბინაა, იმ დროს, როდესაც იგივე ჯგუფი ამავე ქალაქების შენობათა მეორე სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 81,8 პროც-ს უდრის.

ტფილისშიაც შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 78,0 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, მაშინ, როდესაც მეორე სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 61,9 პროც-ს შეადგენს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) შენობათა პირველ სართულში მოთავსებული ერთ და ორ-ოთახიანი ბინები ბინათა საერთო რიცხვის 63,8 პროც-ს შეადგენენ, ხოლო მეორე სართულში იგივე ჯგუფი —ბინათა საერთო რიცხვის 62,2 პროც-ს.

ქუთაისში პირველ სართულში მოთავსებულ ბინათა საერთო რიცხვის 71,1 პროც-ი ერთ და ორ-ოთახიან ბინებს იძლევა, ხოლო მეორე სართულში იგივე ჯგუფი—51,1 პროც-ს.

აჭარაში შენობათა პირველ სართულში მოთავსებული ბინა საერთო რიცხვის 80,2 ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, იმ დროს, როდესაც მეორე სართულში იგივე ჯგუფი—ბინათა საერთო რიცხვის 60,6 პროც-ს.

აფხაზეთის ქალაქებშიაც შენობათა პირველ სართულში მოთავსებული ბინების საერთო რიცხვის 80,6 პროც-ი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო მეორე სართულში იგივე ჯგუფი ამავე ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 80,6 პროც-ია.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის შენობათა პირველ სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 90,8 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინა, მაშინ, როდესაც მეორე სართულში იგივე ჯგუფი ბინათა საერთო რიცხვის 80,4 პროც-ია.

ამნაირად, დავრწმუნდით, რომ არა მარტო მთელ საქართველოს ქალაქების შენობათა მეორე სართულში მოთავსებული ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების პროც-ი დაბალია ამავე ქალაქების პირველ სართულში მოთავსებული ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების პროც-თან შედარებით, არამედ მის შემადგენელ ნაწილებშიაც ასეთივე პროპორცია არსებობს.

ზემოთ ვამბობდით, რომ საქართველოში 36 ქალაქიდან მხოლოდ 8 ქალაქშია სამ და მეტ-სართულიანი შენობები. ვნახოთ ახლა, როგორია ამ ქალაქების მესამე სართულში მოთავსებულ ბინათა ტეხნიკური მხარე.

100 ბინაზე მესამე და ზევითა სართულში მოდის ბინები: **ტაბულა 49**

რიგზე	ქალაქები	ბინების ჯგუფები						
		1 ოთახიანი	2 ოთახიანი	3 ოთახიანი	4 ოთახიანი	5 ოთახიანი	6 და მეტ ოთახიანი	სულ
	I. აღმოსავ. საქართველო:							
1	ბორჯომი	29,2	50,0	20,8	—	—	—	100
2	სიღნაღი	—	75,0	—	—	25,0	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . . .	25,0	53,6	17,8	—	3,6	—	100
3	ტფილისი	23,7	26,8	17,6	12,3	9,0	10,6	100
	სულ აღმ. საქართველოში	23,6	26,9	17,6	12,3	9,0	10,6	100
	II. დასავლ. საქართველო:							
4	ტყვიბული.	40,0	—	20,0	20,0	—	20,0	100
5	ქუთაისი	10,0	35,0	25,0	5,0	10,0	15,0	100
	სულ დასავლ. საქართველ.	16,0	28,0	24,0	8,0	8,0	16,0	100
	III. აჭარა:							
6	ბათომი . .	19,4	41,8	13,4	9,0	3,0	13,4	100
	IV. აფხაზეთი:							
7	სოხუმი . .	69,1	17,0	7,4	1,1	1,1	4,3	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
8	ცხინვალი	—	33,4	33,3	33,3	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში .	24,9	27,1	17,3	11,7	8,6	10,4	100

საქართველოს ქალაქების შენობათა მესამე და უფრო ზევითა სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 52,0 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა, ხოლო დანარჩენნი, ე. ი. სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და მეტ-ოთახიანი ბინები—48,0 პროც-ი.

რაც შეეხება საქთრველოს შემადგენელ ნაწილებს, აქ მდგომარეობა ამ მხრივ შემდეგნაირია: აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) შენობათა მესამე სართულში მოთავსებულ ბინების საერთო რიცხვის 78,6 პროც. ერთ და ორ-ოთახიანი ბინაა; ტფილისში ბინათა იგივე ჯგუფი უკვე 50,5 პროც-ს უდრის, საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით) —50,5 პროც-ს, საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით) —44,0 პროც-ს, ქუთაისში—45,0 პროც-ს, აჭარაში—61,2 პროც-ს, აფხაზეთის ქალაქებში—86,1 პროც-ს და, ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში—33,4 პროც-ს.

როგორც ვხედავთ, ერთ და ორ-ოთახიან ბინათა დიდ უმრავლესობას მესამე სართულში განსაკუთრებით იძლევიან აფხაზეთის ქალაქები, შემდეგ—აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქები (ტფილისით), აჭარა და სხვა.

ასეთია საერთოდ ბინათა ტეხნიკური მხარე საქართველოს ქალაქებში სართულების მიხედვით. ახლა ვნახოთ, რა პირობებში იმყოფებიან მათში მდგომი მობინადრენი.

100 მობინადრედან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ცხოვრობს:

ტაბულა 50

№№ რიგ-ზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო.:							
1	ახალქალაქი	—	—	—	—	—	—	—
2	ახალციხე	24,7	59,4	15,9	—	—	—	100
3	ბორჯომი	20,9	40,3	20,9	17,9	—	—	100
4	გორი	81,0	19,0	—	—	—	—	100
5	დუშეთი	—	—	—	—	—	—	—
6	ველისციხე	—	—	—	—	—	—	—
7	თელავი	81,3	18,7	—	—	—	—	100
8	თიანეთი	—	—	—	—	—	—	—
9	ლაგოდეხი	—	—	—	—	—	—	—
10	ლიუქსენბურგი	100	—	—	—	—	—	100
11	სიღნაღი	—	—	—	—	—	—	—
12	სურამი	50,0	50,0	—	—	—	—	100
13	შულავერი	—	—	—	—	—	—	—
14	ხაშური	63,0	33,9	—	3,1	—	—	100
	სულ აღმოს. საქართვ. ქ. ტფილის. გამოკლებ.	64,0	29,8	4,7	1,5	—	—	100
15	ტფილისი	42,0	27,9	13,2	8,3	4,7	3,8	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველ.	43,6	28,1	12,6	7,8	4,4	3,5	100
	II. დასავლ. საქართველო.:							
16	ანაკლია	—	—	—	—	—	—	—
17	ზესტაფონი	—	—	—	—	—	—	—
18	ზუგდიდი	—	—	—	—	—	—	—
19	ლანჩხუთი	—	—	—	—	—	—	—
20	ოზურგეთი	—	—	—	—	—	—	—
21	ონი	82,1	4,5	13,4	—	—	—	100
22	სამტრედია	—	—	—	—	—	—	—
23	სენაკი	—	—	—	—	—	—	—
24	ტყვიბული	—	—	—	—	—	—	—
25	ფოთი	100	—	—	—	—	—	100
26	ყულევი	—	—	—	—	—	—	—
27	ცაგერი	—	—	—	—	—	—	—

№	ქალაქები	1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთ.ხ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა .	—	—	—	—	—	—	—
29	ხონი . .	66,7	33,3	—	—	—	—	100
	სულ დასავ. საქართ. ქ. ქუთაისის გამოკლებით	80,0	8,7	11,3	—	—	—	100
30	ქუთაისი .	41,3	22,9	10,3	9,1	6,2	10,2	100
	სულ დას.-ვლეთ საქართ.	46,5	21,0	10,4	7,9	5,3	8,9	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი .	43,1	27,1	7,4	12,8	5,3	4,3	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი .	—	—	—	—	—	—	—
33	ოჩამჩირე .	—	—	—	—	—	—	—
34	გალი	—	—	—	—	—		—
35	სოხუმი .	78,9	14,8	5,5	0,8	—	—	100
	სულ აფხაზეთში . .	78,9	14,8	5,5	0,8	—	—	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	45,6	50,5	3,9	—	—	—	100
	საერთოდ საქართ. .	43,9	27,8	11,9	8,2	4,5	3,7	100

ახლა, თუ მივიღებთ მხედველობაში, ერთის მხრივ, იმ გარემოებას, რომ მობინადრეთა აუტანელი სიმჭიდროვე განსაკუთრებით სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია (იხილე თავი III, გვერდი 121, ტაბულა 45), ხოლო, მეორეს მხრივ, №-5 ტაბულას, შემდეგი სურათი გადაგვეშლება.

იმ დროს, როდესაც მთელს საქართველოში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 60, 2 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული (იხ. თავი 1, გვერდი 24, ტაბულა 5), სარდაფის და ნახევარ სარდაფის მობინადრეთა რიცხვის 71, 7 პროც. იმავე ერთისა და ორ-ოთახიანი ბინების ბინადარნი ყოფილან. ამნაირად, როგორც ვხედავთ, სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთისა და ორ-ოთახიანი ბინების მობინადრეთა პროც., საერთოდ საქართველოს ქალაქების იმავე ჯგუფის ბინების მობინადრეთა პროც-ტთან შედარებით, 11,5 პროც-ით გაზრდილა, რაიც იმის მაჩვენებელია, რომ იმ მობინადრეთა დიდი უმრავლესობა, რომლებიც სარდაში და ნახევარ სარდაში სცხოვრობენ, არაჩვეულებრივ

შევიწროებას განიცდიან სხვა სართულების მობინადრეებთან შედარებით. ამაში ქვემოდაც დავრწმუნდებით.

საქართველოს შემადგენელ ნაწილებში ამ მხრივ მობინადრეთა პირობები ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 83,1 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის იმავე ჯგუფის ბინებში მობინადრეთა 93,8 პროც-ია მოთავსებული.

ტფილისში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 54,8 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში სცხოვრობს, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინათა ამავე ჯგუფში—69,9 პროც-ი.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) მობინადრეთა საერთო რიცხვის 54,3 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ამავე ბინებში—58,7 პროც-ი.

ქუთაისში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 56,7 პროც-ია მოთავსებული, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის იმავე ჯგუფის ბინებში—64,2 პროც.

აჭარაში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 57,6 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მობინადრენი არიან, მაშინ, როდესაც სარდაფის და ნახევარ სარდაფის იმავე ჯგუფის ბინებში მობინადრეთა 70,2 პროც. სცხოვრობს.

აფხაზეთის ქალაქებში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მობინადრენი ამავე ქალაქების მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,4 პროც-ს შეადგენენ, ხოლო სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მობინადრენი — 93,7 პროც-ს.

დასასრულ, სამხრეთ-ოსეთში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 80,6 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მობინადრენი არიან, იმ დროს, როდესაც ასეთივე ბინების მობინადრენი სარდაფში და ნახევარ სარდაფში 96,1 პროც-ს იძლევიან.

ასეთია, საერთოდ, სარდაფის და ნახევარ სარდაფის მობინადრეთა პირობები საქართველოს ქალაქებში.

საზოგადოდ უნდა ითქვას, რომ სარდაფის და ნახევარ სარდაფის მობინადრეთა აუტანელ პირობებს ადგილი ჰქონია განსაკუთრებით სამხრეთ-ოსეთში, შემდეგ—აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით), აფხაზეთში და სხვაგან.

შევისწავლოთ ახლა ამ მხრივ იმ მობინადრეთა პირობები, რომელნიც პირველ სართულში ბინადრობენ.

100 მობინადრედან პირველ სართულში სცხოვრობს:

ტაბულა 51

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ბინათა კატეგორიები: ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
	I. აღმოს. საქართველო:							
1	ახალქალაქი	26,7	50,4	15.7	5.7	0,9	0,6	100
2	ახალციხე	22,5	46,7	22,6	6,5	1,1	0,6	100
	ბორჯომი	18,0	49,8	17,0	9,2	4,2	1,8	100
4	გორი	56,8	34,6	6,7	1,7	0,1	0,1	100
5	დუშეთი	58,2	30,5	9,3	0,7	0,7	0,6	100
6	ველისციხე	81,1	16,4	1,8	0,5	0,2	—	100
7	თელავი	54,0	36,8	6,8	2,0	0,3	0,1	100
8	თიანეთი	34,1	50,3	12,5	2,0	1,1	—	100
9	ლაგოდეხი	35,1	33,2	13,9	9,2	6,6	1,9	100
10	ლიუქსენბურგი	65,2	27,6	6,5	0,6	0,1	—	100
11	სიღნაღი	61,8	32,3	5,3	0,6	—	—	100
12	სურამი	28,6	40,2	18,3	10,3	1,4	1,2	100
13	შულავერი	79,9	18,5	1,1	0,5	—	—	100
14	ხაშური	42,1	38,9	10,0	6,2	0,7	2.1	100
	სულ აღმ. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	47.9	36,2	10,6	3,9	0,8	0,6	100
15	ტფილისი	33,7	30.0		9,7	5,2	5,7	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	38,1	31,9	14,1	7,9	3,9	4.1	100
	II. დასავლ. საქართველო:							
16	ანაკლია	22,7	33,2	17,9	19,7	4,3	2,2	100
17	ზესტაფონი	26,3	36,1	19,1	9,2	4,9	4,4	100
18	ზუგდიდი	11,3	31,6	31,9	15,1	5,8	4,3	100
19	ლანჩხუთი	35,7	23,6	21,1	14,4	3,5	1,7	100
20	ოზურგეთი	24,0	28,2	24.0	19,3	2,2	2.3	100
21	ონი	35,5	42,9	12,1	5,4	3,1	1,0	100
22	სამტრედია	29,3	31,7	20,2	11,4	3,4	4,0	100
23	სენაკი	11,9	25,3	27,1	25,5	5,9	4,3	100
24	ტყიბული	30,2	55,9	10,4	2.9	0,2	0,4	100
25	ფოთი	15,2	30,3	28,2	16,3	6,8	3,2	100
26	ყულევი	15,9	12,2	30,6	33,3	4,6	3,4	100
27	ცაგერი	39,3	43,3	13,6	1,8	1,5	0,5	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა .	35,8	33,7	12,1	8,2	5,2	5,0	100
29	ხონი	30,9	23,0	24,3	14,7	3,8	3,3	100
	სულ დასავ. საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით. .	24,8	29,8	23,3	14,6	4,4	3,1	100
30	ქუთაისი . .	26,5	34,9	20,1	10,9	4,0	3,6	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	25,5	31,8	22,0	13,1	4,3	3,3	100
	III. აჭარა:							
31	ბათომი . .	35,3	27,8	11,8	10,8	5,8	8,5	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი . .	26,6	33,0	20,9	12,8	4,6	2,1	100
33	ოჩამჩირე . .	15,8	33.3	20,0	23.2	3,0	4,7	100
34	გალი .	3,0	37,8	8,3	23,5	10,4	17,0	100
35	სოხუმი	49,9	28,9	11,9	5.5	1,9	1,9	100
	სულ აფხაზეთში .	41,1	30,2	14,3	9,3	2,6	2,5	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	44,3	42,8	8,9	3,7	0,3	—	100
	საერთოდ საქართველოში .	34,6	31,4	16,0	9,8	4,1	4,1	100

ზემოთ ვამბობდით, რომ პირველი სართულის მობინადრენი შედარებით ხალვათად არიან განჯგუფებულნი ბინებში, ვიდრე სარდაფის და ნახევარ სარდაფის მობინადრენი (იხილე თავი III, გვერდი 121 ტაბულა 45).

მართლაც, ეს დებულება ამ ტაბულითაც მტკიცდება.

თუ საერთოდ საქართველოს ქალაქების სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 71,7 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, პირველ სართულში იმავე ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 66,0 პროც-ი ბინადრობს.

საქართველოს შემადგენელ ნაწილებშიაც ასეთსავე მდგომარეობას ვამჩნევთ.

მაგალითად, ალმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის

93,8 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინაშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც პირველ სართულში 84,1 პროც-ი იმავე ჯგუფის ბინების მობინადრენი არიან.

ტფილისშიაც სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 69,9 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მცხოვრებნი არიან, ხოლო პირველი სართულის ბინათა ამავე ჯგუფის ბინადარნი—63,7 პროც-ი.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 71,7 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც პირველ სართულის ბინათა ამავე ჯგუფში—70,0 პროც-ი.

დასავლეთ საქრთველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 88,7 პროც-ი ერთ და ორ-ოთახიანი ბინების მცხოვრებნი არიან, ხოლო იმავე ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრენი პირველ სართულში უკვე 54,6 პროც-ს შეადგენენ.

ქუთაისში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში სცხოვრობს: ამავე ქალაქის სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 64.2 პროც., ხოლო პირველ სართულში—61,4 პროც-ი.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში ბინადრობენ: ამავე ქალაქების შენობათა სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 67,5 პროც-ი, ხოლო პირველ სართულში– 57,3 პროც-ი.

აჭარაში სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,2 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მცხოვრებნი არიან, მაშინ, როდესაც პირველ სართულში ბინათა ამავე ჯგუფში 63,1 პროც-ია მოთავსებული.

აფხაზეთის ქალაქებში სარდაფის და ნახევარ სარდაფის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 93,7 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, ხოლო პირველ სართულის ამავე ჯგუფის ბინებში—71,3 პროც.

ცხინვალის, სამხრეთ-ოსეთის ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში ბინადრობენ: ამავე ქალაქის შენობათა სარდაფში და ნახევარ-სარდაფში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 96,1 პროც., ხოლო პირველ სართულში—87,1 პროც.

ამნაირად, დავრწმუნდით, რომ არა მხოლოდ საერთოდ საქართველოს ქალაქებში, არამედ ყველა მის შემადგენელ ნაწილშიაც მობინადრეთა პირობები პირველ სართულში შედარებით უკეთესია, ვიდრე ამავე ქალაქების სარდაფში და ნახევარ სარდაფში.

ახლა ვნახოთ, ამ მხრივ რა პირობებია მეორე სართულში.

100 მობინადრედან მეორე სართულში ცხოვრობს:

ტაბულა 52

№№ რიგ.	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთა-ხიანში	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:							
1	ახალქალაქი .	25,0	75,0	—	—	—	—	100
2	ახალციხე .	14,8	42,2	19,1	15,2	7,1	0.8	100
3	ბორჯომი .	15,9	37,2	24,0	12.6	6,1	4,2	100
4	გორი .	42,6	48,3	7,6	—	1,5	—	100
5	დუშეთი .	46,3	34,5	15,3	3,9	—	—	100
6	ველისციხე	38,3	43,2	11.6	6.3	0,5	—	100
7	თელავი . .	29,5	45,1	15,9	6,3	2,5	0.7	100
8	თიანეთი	16.4	46,5	6,3	15,7	15,1	—	100
9	ლაგოდეხი	35,8	17,9	17,9	20,3	8,[illegible]	—	100
10	ლიუქსენბურგი	52.1	38,1	8,7	0,4	—	—	100
11	სიღნაღი .	40,6	46,1	11,6	1,7	—	—	100
12	სურამი	16.6	49,9	11,9	12,3	4.3	5,0	100
13	შულავერი .	59,2	30,0	10.3	0,5	—	—	100
14	ხაშური . . .	31,9	41,1	16,2	8,2	1.0	1,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . .	34,0	41.4	14,3	6,7	2,5	1,1	100
15	ტფილისი . . .	16.7	26,3	17,9	14,1	9,6	15.4	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	19,1	28,3	17,4	13,1	8,6	13.5	100
	II. დასავლეთი საქართველო:							
16	ანაკლია	—	—	—	—	—	—	—
17	ზესტაფონი	15,5	32,2	23,7	16,7	8,5	3,4	100
18	ზუგდიდი	8,8	26,0	24,4	13,0	2,1	25.7	100
19	ლანჩხუთი .	1,8	26,3	16,1	34,0	10,9	10,9	100
20	ოზურგეთი	10,1	23,6	25,2	28.5	2,4	10,2	100
21	ონი	33,5	42,9	16,6	7,0	—	—	100
22	სამტრედია .	15,7	55,0	17,8	10,0	—	1,5	100
23	სენაკი	2,1	18,7	9,8	40,0	6,9	22 5	100
24	ტყვიბული	5,5	33,2	42,6	4,2	9,4	5,1	100
25	ფოთი .	10,3	32.3	15,9	13.7	7,8	20,0	100
26	ყულევი . .	—	—	—	—	—	—	100
27	ცაგერი	24,4	46,0	21,3	—	3,8	4,5	100

№№ რიგ.	ქალაქები	1 ოთახ.	2 ოთახ.	ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მეტ ოთახ.	სულ
28	ჭიათურა .	13,8	43,3	23,3	10,5	3,8	5,3	100
	ხონი .	11,9	2,6	19,7	45,4	15,1	5,3	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით . .	14,4	36,3	21,2	15,6	4,8	7,7	100
30	ქუთაისი . .	10,0	27,2	19,7	17,5	9,8	15,8	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში . . .	11,9	31,1	20,4	16,8	7,6	12,2	100
	III. აჭარა:							
31	ბათუმი .	15,2	22,2	15,5	13,8	8,6	24,7	100
	II. აფხაზეთი							
32	გუდაუთი .	13,0	24,0	30,4	21,1	6,2	5,3	100
33	ოჩამჩირე	6,8	17,1	35,9	—	25,7	14,5	100
34	გალი .	—	—	—	—	—	—	100
35	სოხუმი	43,0	30,0	12,6	6,6	3,2	4,6	100
	სულ აფხაზეთში	39,0	28,9	15,0	8,6	3,5	5,0	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი	30,0	41,2	19,6	7,3	1,0	0,9	100
	საერთოდ საქართველოში .	18,9	28,3	17,5	13,3	8,2	13,8	100

ზემოთ ვამბობდით იმასაც, რომ პირველი სართულის მობინადრენი შედარებით დიდ სიმჭიდროვეს განიცდიან, ვიდრე მეორე სართულისანი (იხ. თავი III, გვერდი., 121 ტაბულა 45).

უკანასკნელი ტაბულა ამ დებულებას სავსებით ადასტურებს. საქართველოს ქალაქების პირველ სართულში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 66,0 პროც-ი, როგორც აღვნიშნეთ, ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც ამავე ჯგუფის ბინებში მდგომი მობინადრენი მეორე სართულში 47,2 პროც-ს უდრიან.

ასეთი პროც-ული დაცემა სწორედ იმის მაჩვენებლია, რომ მეორე სართულის მობინადრეთა დიდი უმრავლესობა მსხვილ ბინებშია განჯგუფებული, ხოლო. უკანასკნელი გარემოება, თავის მხრივ, იმას გვეუბნება, რომ მეორ

სართულის მობინადრეთა სიმჭიდროვე პირველი სართულის მობინადრეთა სიმჭიდროვესთან შედარებით შენელებულია.

რაც შეეხება საქართველოს შემადგენელ ნაწილებს, აქაც ასეთსავე მდგომარეობას აქვს ადგილი.

მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისით) პირველი სართულის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 84,1 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, ხოლო მეორე სართულში —75,4 პროც.

ტფილისშიაც პირველი სართულის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 63,7 პროც. ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მცხოვრებნი არიან, ხოლო მეორე სართულის ბინათა ამავე ჯგუფის ბინადარნი—43,0 პროც-ი.

საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების პირველ სართულში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 70,0 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც მეორე სართულის ბინათა ამავე ჯგუფში 47.4 პროც-ი სცხოვრობს.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) პირველ სართულში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 54,6 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მცხოვრებნი არიან, ხოლო იმავე ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომი მობინადრენი მეორე სართულში 50,7 პროც-ს შეადგენენ.

ქუთაისში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში სცხოვრობს: ამავე ქალაქის პირველი სართულის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 61,4 პროც., ხოლო მეორე სართულში—37,2 პროც-ი.

საერთოდ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში ბინადრობენ: ამავე ქალაქების შენობათა პირველი სართულის მობინადრეთა საერთო რიცხვის 57,3 პროც., ხოლო მეორე სართულში—43,0 პროც-ი.

აჭარაში პირველ სართულის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 63,1 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიანი ბინების მცხოვრებნი არიან, მაშინ, როდესაც მეორე სართულში ბინათა ამავე ჯგუფში 37,4 პროც-ია მოთავსებული.

აფხაზეთის ქალაქებში პირველ სართულის ბინებში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 71,3 პროც-ი ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, ხოლო მეორე სართულის ამავე ჯგუფის ბინებში— 67,9 პროც-ი.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში ბინადრობენ: ამავე ქალაქის შენობათა პირველ სართულში მდგომ მობინადრეთა საერთო რიცხვის 67,1 პროც., ხოლო მეორე სართულში—71,2 პროც-ი.

ამნაირად, აქაც დავრწმუნდით, რომ როგორც მთელს საქართველოს ქალაქებში, ისე მის შემადგენელ ნაწილებშიაც მობინადრეთა პირობები მეორე სართულში შედარებით უკეთესია, ვიდრე ამავე ქალაქების პირველ სართულში.

ვნახოთ ახლა, რა პირობებია ამ მხრივ მესამე სართულში.

100 მობინადრედან მესამე სართულში ცხოვრობს:

ტაბულა 53

№ რიგ.	ქალაქები	ბინათა კატეგორიები						
		1 ოთახ.	2 ოთახ.	3 ოთახ.	4 ოთახ.	5 ოთახ.	6 და მ. ოთახ.	სულ
	I. აღმოსავ. საქართველო:							
1	ბორჯომი.	18,5	51,5	30,0	—	—	—	100
2	სიღნაღი . .	—	58,8	—	—	41,2	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით . . .	15,8	52,6	25,4	—	6,2	—	100
	ტფილისი	11,1	19,8	18,2	15,6	13,5	21,8	100
	სულ აღმ. საქართველოში	11,1	20,1	18,2	15,4	13,5	21,7	100
	II. დასავლ. საქართველო:							
4	ფოთი	15,8	—	18,4	21,1	—	44,7	100
	ქუთაისი	2,1	18,9	22,1	3,2	17,9	35,8	100
	სულ დასავლ. საქართველ.	6,0	13,5	21,1	8,3	12,8	38,3	100
	III. აჭარა:							
6	ბათომი . .	8,7	25,7	13,5	8,0	2,9	41,2	100
	IV. აფხაზეთი:							
	სოხუმი . .	45,0	16,9	8,9	2,6	2,9	23,7	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
8	ცხინვალი . .	—	20,0	26,7	53,3	—	—	100
	საერთოდ საქართველოში	11,6	20,1	17,9	14,9	12,9	22,6	100

როგორც ვხედავთ, მთელს საქართველოში მესამე სართულის მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 31,7 პროც-ია ერთსა და ორ-ოთახიან ბინების მცხოვრები, დიდი უმრავლესობა კი (68,3 პროც.) მსხვილი ბინების, ე. ი. სამ, ოთხ-ხუთ და მეტ ოთახიანი ბინების ბინადარია.

თუ ამ პროცენტებს მესამე და უფრო ზევითა სართულის მობინადრეთათვის საშუალო პროცენტად ჩავთვლით, მაშინ საქართველოს შემადგენელ ნაწილების მესამე სართულში მდგომ მობინადრეთათვის ასეთს სურათს მივიღებთ.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) მესამე სართულში ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომ მობინადრეთა პროცენტი საშუალო პროცენტზე მაღალია, სახელდობრ—36,7 პროც-ით, რაიც იმის მაჩვენებელია, რომ აქ მობინადრეთა პირობები არა დამაკმაყოფილებელია, ვინაიდან მობინადრეთა დიდი უმრავლესობა (78,4 პროც.), რომელიც ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებშია მოთავსებული, დიდ სიმჭიდროვეს განიცდის.

ტფილისის ამავე ჯგუფის ბინების მობინადრეთა პროცენტი საშუალოზე 0,8 პროც-ით დაბალია. აქ მობინადრენი უკვე ნაკლებათ არიან შემჭიდროვებულნი.

დასავლეთ საქართველოში მესამე სართულის მობინადრენი გაცილებით უკეთეს პირობებში არიან, ვიდრე ტფილისის ამავე სართულის ბინებში მდგომი მობინადრენი. აქ მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 19,5 პროც-ია ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მოთავსებული (საშუალო პროცენტზე 12,2 პროც-ითაა დაბალი).

აჭარის შენობათა მესამე სართულის ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მობინადრეთა საერთო რიცხვის 34,4 პროც-ია მოთავსებული; აღნიშნული პროცენტი საშუალოზე 2,7 პროც-ითაა მაღალი.

აფხაზეთშიაც, როგორც აღმოსავლეთ საქართველოს (ტფილისის გამოკლებით) მესამე სართულში მდგომ მობინადრეთა პირობები არადამაკმაყოფილებელია: აქ ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მდგომ მობინადრეთა პროცენტი საშუალოზე 30,2 პროც-ით მაღალია.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში მესამე სართულის მობინადრეთა საერთო რიცხვის მხოლოდ 20,0 პროც-ია ერთსა და ორ-ოთახიან ბინებში მოთავსებული, დანარჩენი, ე. ი. 80,0 პროც-ი, მსხვილ ბინებშია.

რასაკვირველია, როდესაც მესამე სართულში მდგომ მობინადრეთა პირობებს ვიხილავთ, აუცილებლად მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის გარემოება, რომ, საზოგადოდ, საქართველოს ქალაქების მობინადრეთა უმცირესობა (3,9 პროც.) ამ სართულში სცხოვრობს; გამონაკლისს შეადგენს მხოლოდ ტფილისი, სადაც, სხვა ქალაქებთან შედარებით, მესამე სართულის მობინადრენი დიდ რიცხვს იძლევიან.

ამით ვამთავრებთ ბინების ტეხნიკურ მხარეს და მობინადრეთა პირობების შესწავლას სართულების მიხედვით.

თ ა ვ ი IV.

ბინათა სანიტარული პირობები სართულების მიხედვით.

ზემოთ გავარკვიეთ ბინათა სანიტარული პირობები საერთოდ (იხ. თავი II).

ახლა იბადება მეტად საინტერესო და სრულიად ახალი საკითხი:

ბინათა ანტი-სანიტარულ პირობებს განსაკუთრებით რომელ სართულში აქვს ადგილი?

ეს საკითხი სერიოზული და საყურადღებოა, ვინაიდან, როგორც არა ერთხელ აღვნიშნეთ, ბინებში შექმნილი ანტი-სანიტარული პირობების თავიდან ასაცილებლად საჭიროა დაუყონებლივ სათანადო პრაქტიკული ზომების მიღება.

ამასთან ერთად ისმება კიდევ ერთი საკითხი: პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმის დროს რითი უნდა ვიხელმძღვანელოთ, რომ ამას დადებითი შედეგები მოჰყვეს?

უკანასკნელ საკითხზე, ისევე, როგორც პირველ საკითხზე, სავსებით ამოწურულ პასუხს ამ თავშივე მოყვანილი მასალები გვაძლევენ.

ზემოთ დავრწმუნდით იმაში, რომ ბინათა ტეხნიკურ მოუწყობლობას განსაკუთრებით სარდაფში და ნახევარ სარდაფში ჰქონია ადგილი (იხილე თავი III). თუ ამ უკანასკნელ თავში დავრწმუნდებით აგრეთვე იმაშიაც, რომ ბინათა ანტი-სანიტარული პირობები განსაკუთრებით სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია შექმნილი, მაშინ, ცხადია, ჩვენი ყურადღება უმთავრესად ამ სართულს უნდა მიექცეს. სხვანაირად, პრაქტიკული ზომების მიღება სწორედ სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულ ბინებიდან უნდა დავიწყოთ.

რაში უნდა გამოიხატებოდეს პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა? უპირველესად ყოვლისა ამა თუ იმ სართულის მობინადრეთა განტვირთვაში, იმის მიხედვით, თუ რომელ სართულშია უმთავრესად შექმნილი ანტი-სანიტარული პირობები და მობინადრეთა სიმჭიდროვე, ხოლო შემდეგ თვით ბინების თანდათანობით მოწყობაში ტეხნიკურად.

შევუდგეთ ბინათა სანიტარული პირობების შესწავლას სართულების მიხედვით.

დავიწყოთ წყალსადენიან ბინებიდან, რისთვისაც ჯერ-ჯერობით მოვიყვანოთ ცნობები აბსოლიუტურ რიცხვებში და შემდეგ შევუდგეთ შედეგების გაშუქებას.

რიგზე № №	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს	ა	რ	თ	უ	ლ	ე	ბ	ი			
		სარდაფი და ნახევარ სარდ.		I-ლი		მე-II		მე-III და ზევითა		მეზონინი		ს უ ლ	
		წყალსა-დენით	უწყალ-სადენოთ	წყალსა-დენ-თ	უწყალ-სადენოთ	წყალსა-დენით	უწყალ-სადენოთ	წყალსა-დ.ნით	უწყალ-სადენოთ	წყალსა-დენით	უწყალ-ადენოთ	წყალსა-დენით	უწყალ-სადენოთ
	I. აღმოს. საქართველო:												
1	ახალქალაქი	—	—	—	533	—	6	—	—	—	—	—	539
2	ახალციხე	—	54	—	1853	—	234	—	—	—	—	—	2141
3	ბორჯომი	2	13	148	414	94	163	13	11	—	—	257	601
4	გორი	—	81	—	1973	—	136	—	—	—	—	—	2190
5	დუშეთი	—	—	—	316		105	—	—	—	—	—	421
6	ველისციხე	—	—	—	894	—	202	—	—	—	—	—	1096
7	თელავი	—	41	—	1804		466	—	—	—	—	—	2311
8	თიანეთი	—	—	—	262	—	32	—	—	—	—	—	294
9	ლაგოდეხი	—	—	—	295	—	25	—	—	—	—	—	320
10	ლიუქსენბურგი	—	39	—	872	—	127	—	—	—	—	—	1038
11	სიღნაღი	—	—	—	696	—	335	—	4	—	—	—	1035
12	სურამი	—	10	—	651	—	157	—	—	—	—	—	818
13	შულავერი	—	—	—	819	—	330	—	—	—	—	—	1149
14	ხაშური	—	31	—	1168	—	260	—	—	—	—	—	1459
	სულ აღმ. საქართვ. ტფილისის გამოკლ.	2	269	148	12550	94	2578	13	15	—	—	257	15412
15	ტფილისი . .	634	2338	5689	19809	5647	7429	1762	1043	41	105	13773	30724
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში .	636	2607	5837	32359	5741	10007	1775	1058	41	105	14030	46136

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს ა რ თ უ ლ ო ბ ი											
		სარდაფი და ნ ხევარ სარდ.		I-ლი		მე-II		მე-III და ზევითა		მეზონინი		ს უ ლ	
		წყალსადენით	უწყალსადენოთ	წყალსადენით	უწყალსადენოთ	წყალსადენით	უწყალსადენოთ	წყალსადენით	უწყალსადენოთ	წყალსადენით	უწყალსადენოთ	წყალსადენით	უწყალსადენოთ
	II. დასავ. საქართველო:												
16	ანაკლია	—	—		152	—	—	—	—	—	—	—	152
17	ზესტაფონი	—	—	—	744	—	200	—	—	—	—	—	944
18	ზუგდიდი .	—	—	—	780	—	73	—	—	—	—	—	853
19	ლანჩხუთი	—	—	—	1239	—	46	—		—	—	—	1285
20	ოზურგეთი	—	—	—	779	—	78	—	—	—	—	—	857
21	ონი	—	15	—	347	—	143	—	—	—	—	—	505
	სამტრედია	—	—	—	1075	—	163	—	—	—	—	—	1238
23	სენაკი	—	—	—	627	—	55	—	—	—	—	—	682
24	ტყიბული	—	—	—	358	—	45	—	—	—	—	—	403
	ფოთი		1	38	2143	7	77	—	5	—	2	45	2228
26	ყულევი	—	—	—	133	—	—	—	—	—	—	—	133
27	ცაგერი	—	—	—	274	—	51		—	—	—	—	325
28	ჭიათურა	—	—	70	291	126	208		—	—	—	196	499
29	ხონი	—	2	—	1953	—	36	—	—	—	—	—	1991
	სულ დასავ. საქ რთ. ქუთაისის გამოკლ. .	—	18	108	10895	133	1175	—	5	—	2	241	12095
	ქუთაისი	—	107	—	7117	—	1473	—	20	—	6	—	8723
	სულ დასავლეთ საქართველოში	—	125	108	18012	133	2648	—	25	—	8	241	20818

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები: სარდაფი და ნახევარ სარდ.: წყალსადენით	სარდაფი და ნახევარ სარდ.: უწყალსადენოთ	I-ლი: წყალსადენით	I-ლი: უწყალსადენოთ	მე-II: წყალსადენით	მე-II: უწყალსადენოთ	მე-III და ზევითა: წყალსადენით	მე-III და ზევითა: უწყალსადენოთ	მეზონინი: წყალსადენით	მეზონინი: უწყალსადენოთ	სულ: წყალსადენით	სულ: უწყალსადენოთ
	III. აჭარა:												
31	ბათომი	26	242	732	5341	433	933	38	29	3	48	1232	6593
	IV. აფხაზეთი:												
32	გუდაუთი	—	—	9	465	8	109	—	—	—	—	17	574
33	ოჩამჩირე .	—	—	—	587	—	26	—	—	—	—	—	613
34	გალი	—	—	—	81	—	—	—	—	—	—	—	81
35	სოხუმი		44	116	2712	91	1095	13	83	—	2	220	3936
	სულ აფხაზეთში	—	44	125	3845	99	1230	13	83	—	2	237	5204
	V. სამხრეთ-ოსეთი:												
36	ცხინვალი	—	19	—	480	—	298	—	3	—	—	—	800
	საერთოდ საქართველოში . . .	662	3037	6802	60037	6406	15116	1826	1198	44	163	15740	79551

საერთოდ, საქართველოს ქალაქების წყალსადენიან 15.740 ბინიდან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულია 622 ბინა, პირველ სართულში—6.802, მეორე სართულში—6.406, მესამე და ზევითა სართულში—1.826 და, ბოლოს, მეზონინში—44 ბინა. უწყალსადენო 79.551 ბინიდან კი სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულია 3.037 ბინა, პირველ სართულში—60.037, მეორე სართულში—15.116, მესამე და ზევითა სართულში—1.198 და, ბოლოს, მეზონინში—163.

იმისათვის, რომ სრული წარმოდგენა ვიქონიოთ საქართველოს სხვა და სხვა სართულში მოთავსებულ ბინათა პირობებზე წყალსადენის მხრივ, საჭიროა მივმართოთ ქვემომოყვანილ ტაბულებს.

100 წყალსადენიან ბინაზე სართულების მიხედვით მოდის ბინა:

ტაბულა 55

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I-ელ სართულში	მე-II სართულში	მე-III და ზევითა სართულში	მეზონინში	სულ
1	ტფილისი	4,6	41,3	41,0	12,8	0,3	100
2	ბათომი..........................	2,1	59,4	35,2	3,1	0,2	100
3	ფოთი..	—	84,4	15,6	—	—	100
4	ბორჯომი......................	0,8	57,6	36,6	5,0	—	100
5	ჭიათურა....................	—	35,7	64,3	—	—	100
6	სოხუმი	—	52,7	41,4	5,9	—	100
7	გუდაუთი	—	52,9	47,1	—	—	100
	საერთოდ.................	4,2	43,2	40,7	11,6	0,3	100

ერთის შეხედვით, თითქოს ეს ტაბულა ახალს არაფერს გვეუბნება, ვინაიდან, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ბინათა დიდი უმრავლესობა პირველსა და მეორე სართულშია მოთავსებული, მაგრამ თუ ამ ტაბულას მე-42 ტაბულას დაუკავშირებთ, სრულიად ახალს და მეტად საყურადღებო დასკვნებს მივიღებთ.

მაგალითად, ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 6,7 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 57,2 პროც. პირველ სართულში, 29,4 პროც. მეორე სართულში, 6,3 პროც. მესამე და ზევითა სართულში და, ბოლოს, 0,4 პროც. მეზონინში (იხილეთ თავი III, გვერდი 113, ტაბულა 42), იმ დროს, როდესაც ამავე ქალაქის წყალსადენიან 100 ბინაზე მოდის: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—4,6 ბინა, პირველ სართულში—41,3, მეორე სართულში—41,0, მესამე და ზევითა სართულში—12,8 და მეზონინში—0,3 ბინა. ამნაირად, სარდაფის და ნახევარ სარდაფის წყალსადენიან ბინათა პროცენტი დაეცა (6,7 პროციდან 4,6 პროც-მდე); ამავე ჯგუფის ბინათა პროცენტის დაცემას პირველ სართულშიაც აქვს ადგილი (57,2 პროც-იდან 41,3 პროც-მდე), ხოლო მეორე და მესამე სართულში ვამჩნევთ აღნიშნული პროც-ის სწრაფ ზრდას, მაგალითად: მეორე სართულში 29,4 პროც-იდან 41,0 პროც-მდე გაიზარდა, ხოლო მესამე და ზევითა სართულში—6,3 პროც-იდან 12, 8 პროც-მდე.

ცხადია, ეს იმის მაჩვენებელია, რომ წყალსადენით განსაკუთრებით მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინებია უზრუნველყოფილი. ბინათა ასეთსავე პირობებს ადგილი აქვს ბათომში, ფოთში, ბორჯომში, ჭიათურაში, სოხუმში და გუდაუთში.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებშია უწყალსადენო ბინები ამავე ქალაქებში სართულების მიხედვით. ეს საკითხი მით უფრო საინტერესოა რომ მას ახლო მიზეზობრივი კავშირი აქვს წყალსადენიან ბინებთან. ამ ტაბულამ უფრო მკაფიოთ უნდა დაადასტუროს ის დასკვნები, რომელიც წყალსადენიან ბინებს (სართულების მისედვით) გაუკეთეთ.

100 უწყალხადენო ბინაზე ხართულების მიხედვით მოდიხ ბინა:

ტაბულა 56

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი					
		სარდაფი და ნახევარ სარდაფი	I-ლი სართული	მე-II სართული	მე-III და ზევითი სართული	მეზონინი	სულ
1	ტფილისი	7,6	64,5	24,2	3,4	0,3	100
2	ბათომი	3,7	81,0	14,2	0,4	0,7	100
3	ფოთი	0,1	96,2	3,4	0,2	0,1	100
4	ბორჯომი	2,2	68,9	27,1	1,8	—	100
5	ქიათურა	—	58,3	41,7	—	—	100
6	სოხუმი	1,1	68,9	27,8	2,1	0,1	100
7	გუდაუთი	—	81,0	19,0	—	—	100
	საერთოდ .	5,8	69,0	22,2	2,6	0,4	100

ზემოთ ვამბობდით, რომ წყალსადენით განსაკუთრებით უზრუნველყოფილია მეორე და მესამე სართულის ბინები, ხოლო სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, მეზონინის და პირველი სართულის ბინები მას შედარებით მოკლებულნი არიან. უკანასკნელი მასალები ზემოხსენებულ დებულებას სავსებით ადასტურებენ.

მაგალითად, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 6,7 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 57,2 პროც. —პირველ სართულში, 29,4 პროც.—მეორე სართულში, 6,3 პროც.—მესამე და ზევითა სართულში და, ბოლოს, 0,4 პროც.—მეზონინში, იმ დროს, როდესაც ამავე ქალაქის უწყალსადენო 100 ბინაზე მოდის: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში 7,6 ბინა, პირველ სართულში—64,5, მეორე სართულში—24,2, მესამე და ზევითა სართულში—3,4 და, ბოლოს, მეზონინში—0,3 ბინა.

ამნაირად, ტფილისის უწყალსადენო ბინათა პროც-ები სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში გაცილებით მაღალია, ვიდრე საზოგადოდ ტფილისის ამავე სართულების ბინათა პროც-ი, რაიც იმის მაჩვენებელია, რომ უწყალსადენო ბინათა დიდი უმრავლესობა სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულშია მოთავსებული. დებულების შებრუნებით კი იმას მივიღებთ, რისი დამტკიცებაც გვინდოდა, ე. ი. წყალსადენიან ბინათა დიდი უმცირესობა სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულშია მოთავსებული.

ასეთია ტფილისის უწყალსადენო ბინათა პირობები სართულების მიხედვით. რაც შეეხება დანარჩენი ქალაქების უწყალსადენო ბინებს, ე. ი. ბათომისა, ფოთისა, ბორჯომისა, ქიათურისა, სოხუმისა და გუდაუთის, აქაც მათი პირობები სართულების მიხედვით ისეთივეა, როგორც ტფილისის ბინების.

ამით ვამთავრებთ წყალსადენიან და უწყალსადენო ბინათა შესწავლას სართულების მიხედვით. ახლა ვნახოთ, სართულების მიხედვით რა პირობებშია ბინებში ვატერკლოზეტისა და ცალკე ფეხისადგილის მხრივ. ამისთვის, უპირველესად ყოვლისა, მოვიყვანოთ ცნობები ჯერ-ჯერობით აბსოლიუტურ რიცხვებში, ხოლო შემდეგ შეუდგეთ მათი შედეგების შესწავლას ნაწილობრივ.

ტაბულა 57

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფი და ნახევარ სარდ.			I-ლი სართული			მე-II სართული			მე-III და ზევ. სართული			მეზონინი			ს ულ		
		ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხისადგილით	უვატერკ. და უფეხისადგ.
	I. აღმ. საქართველო:																		
1	ახალქალაქი .	—		—	—	50	483	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	51	488
2	ახალციხე		31	23	—	892	961	—	120	114	—	—	—	—	—	—	—	1043	1098
3	ბორჯომი .	1	—	14	92	78	392	76	35	146	12	—	12	—	—	—	181	113	564
4	გორი	—	8	73		426	1547	—	30	106	—	—	—	—	—	—	—	464	1726
5	დუშეთი .	—	—	—	—	64	252	—	12	93	—	—	—	—	—	—	—	76	345
6	ველისციხე	—	—	—	—	664	230	—	137	65	—	—	—	—	—	—		801	295
7	თელავი	—	3	38	—	745	1059	—	168	298	—	—	—	—	—	—	—	916	1395
8	თიანეთი	—	—	—	—	184	78		23	9	—	—	—	—	—	—	—	207	87
9	ლაგოდეხი	—	—	—	—	26	269	—	2	23	—	—	—	—	—	—	—	28	292
10	ლიუქსენბურგი	—	—	39		14	858	—	4	123	—	—	—	—	—	—	—	18	1020
11	სიღნაღი	—	—	—	—	273	423	—	97	238	—	1	3	—	—	—	—	371	664
12	სურამი	—	5	5	—	363	288	—	95	62	—	—	—	—	—	—	—	463	355
13	შულავერი	—	—	—	—	352	467	—	146	184	—	—	—	—	—	—	—	498	651
14	ხაშური	—	4	27	—	325	843	—	31	229	-	—	—		—	—	—	360	1099
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით .	1	51	219	92	4456	8150	76	901	1695	12	1	15	—	—	—	181	5409	10079
15	ტფილისი .	389	535	2048	3950	5672	15876	4576	2156	6344	1522	371	912	29	25	92	10466	8759	25272
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში . .	390	586	2267	4042	10128	24026	4652	3057	8039	1534	372	927	29	25	92	10647	14168	35351

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფი და ნახევარ სარდ.			I-ლი სართული			მე-II სართული			მე-III და ზევ. სართული			მეზონინი			ს უ ლ		
		ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხსადგომით	ფარეხ. და ფეხსადგ.
	II. დას. საქართველო:																		
16	ანაკლია.	—	—	—	—	79	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	73
17	ზესტაფონი	—	—	—	—	441	303	—	112	88	—	—		—	—	—	—	553	391
18	ზუგდიდი .	—	—	—	—	447	333	—	55	18	—	—	—	—	—	—	—	502	351
19	ლანჩხუთი.	—		—	—	966	273	—	44	2	—	—	—	—	—	—	—	1010	275
20	ოზურგეთი	—	—	—	—	406	373	—	38	40	—	—		—	—	—	—	444	413
21	ონი	—	4	11	—	168	179	—	64	79	—	—	—	—	—	—	—	236	269
22	სამტრედია	—	—	—	—	453	622	—	29	134	—	—	—	—	—	—	—	482	756
23	სენაკი.	—	—		—	487	140	—	38	17	—	—	—	—	—	—	—	525	157
24	ტყიბული.		—	—	—	194	164	—	32	13	—	—	—	—	—	—	—	226	177
25	ფოთი.	—	—	1	3	1486	692	3	35	46	—	2	3	—	—	2	6	1523	744
26	ყულევი .	—	—	—	—	100	33	—	—	—	—	—	—	—	—		—	100	33
27	ცაგერი .	—	—	—	—	104	170	—	18	33	—	—	—	—	—	—	—	122	203
28	ჭიათურა	—	—	—	33	121	214	33	121	180		—	—	—	—	—	59	242	394
29	ხონი	—	2	—	—	1638	315	—	24	12	—	—	—	—	—	—	—	1664	327
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	—	6	12	29	7090	3884	36	610	662	—	2	3	—	—	2	65	7708	4563
30	ქუთაისი		47	60	—	4851	2266	—	940	533	—	15	5		3	3	—	5856	2867
	სულ დასავლეთ საქართველოში	—	53	72	29	11941	6150	36	1550	1195	—	17	8	—	3	5	65	13564	7430

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფი და ნახევარ სარდ.			I-ლი სართუ-ლი			მე-II სართუ-ლი			მე-III და ზევ. სართული			მეზონინი			ს უ ლ		
		ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.	ვატერკლოზეტით	ცალკე ფეხ-სადგილით	ვატერკ. და ფეხსადგ.
	III. აჭარა:																		
31	ბათომი .	4	37	227	300	1301	4472	250	284	832	23	8	36	2	6	43	579	1636	5610
	IV. აფხაზეთი.:																		
32	გუდაუთი .	—	—	—	5	146	323	5	44	68	—	—	—	—	—	—	10	190	391
33	ოჩამჩირე	—	—	—	—	223	364	—	7	19	—	—	—	—	—	—	—	230	383
34	გალი .	—	—	—	—	18	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	63
35	სოხუმი .	—	6	38	50	820	1958	60	426	700	10	36	50	—	—	2	120	1288	2748
	სულ აფხაზეთში.	—	6	38	55	1207	2708	65	477	787	10	36	50	—	—	2	130	1726	3585
	V. სამხრეთ-ოსეთი:																		
36	ცხინვალი .	—	9	10		195	285	—	130	168		1	2	—	—	—	—	335	465
	საერთოდ საქართველოში .	394	691	2614	4426	24772	37641	5003	5498	11021	1567	434	1023	31	34	142	11421	31429	52441

მთელ საქართველოს ქალაქების ვატერკლოზეტიან 11.421 ბინიდან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მხოლოდ 39 ვატერკლოზეტიანივე ბინაა (3,4 %) მოთავსებული, პირველ სართულში—4.426 (38,8 პროც.), მეორე სართულში—5,003 (43,8 პროც.), მესამე და ზევითა სართულში—1.567 (13,7 პროც.) და, ბოლოს, მეზონინში—31 ბინა (0,3 პროც.). ცალკე ფეხისადგილიან 31.429 ბინიდან კი სარდაფში და ნახევარ სარდაფში 691 ცალკე-ფეხისადგილიანივე ბინაა (2,2 პროც), პირველ სართულში—24,772 (78,8 პროც.), მეორე სართულში—5.498 (17,5 პროც.), მესამე და ზევითა სართულში—434 (1,4 პროც.) და მეზონინში—34 ბინა (0,1 პროც.).

რაც შეეხება სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინებს, აქ შემდეგი მდგომარეობაა: სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო 52.441 ბინიდან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში 2.614 ბინა (5,0 პროც.) სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინაა, პირველ სართულში—37.641 (71,8 პროც.), მეორე სართულში—11.021 (21,0 პროც), მესამე და ზევითა სართულში—1.023 (1,9 პროც.) და, ბოლოს, მეზონინში—142 ბინა (0,3 პროც.).

ეს გარემოება კი, თუ დაუკავშირებთ მე-42 ტაბულას, იმის მაჩვენებელია, რომ რესპუბლიკის ქალაქების სარდაფი და ნახევარ სარდაფი და მეზონინი სანიტარული პირობების მხრივ არ ყოფილან შესაფერისად მოწყობილი.

რათა სრული წარმოდგენა ვიქონიოთ იმაზე, თუ საქართველოს რომელ კუთხეშია შექმნილი ბინათა უფრო ანტი-სანიტარული პირობები სართულების მიხედვით, ამისათვის ჯერ-ჯერობით დავიწყოთ ბინათა შესწავლა ამ მხრივ ვატერკლოზეტიან ბინებიდან, ხოლო შემდეგ გადავიდეთ ცალკე-ფეხისადგილიან და, ბოლოს, სრულიად უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა მდგომარეობის შესწავლაზე.

100 ვატერკლოზეტიან ბინაზე სართულების მიხედვით მოდის ბინა:

ტაბულა 58

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები					
		სარდაფი და ნახევ. სარდაფი	I სართ.	II სართ.	III და ზევითა სართ.	მეზონინი	ჯამი
1	ტფილისი .	3,7	37,7	43,7	14,6	0,3	100
2	ბათომი.	0,7	51,8	43,2	4,0	0,3	100
3	ფოთი	—	50,0	50,0	—	—	100
4	ბორჯომი .	0,6	50 8	42,0	6,6	—	100
5	კიათურა	—	44,1	55,9	—	—	100
6	სოხუმი .	—	41,7	50,0	8,3	—	100
7	გუდაუთი	—	50,0	50,0	—	—	100
	საერთოდ	3,4	38,8	43,8	13,7	0,3	100

საერთოდ, ვატერკლოზეტიან ბინათა დიდი უმრავლესობა მეორე სართულში ყოფილა მოთავსებული, შემდეგ—პირველ სართულში, მესამე და ზევითა სართულში, სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და, ბოლოს, მეზონინში.

ცალკ-ცალკე ქალაქების მიხედვით კი ასეთი სურათი გვეშლება: იმ დროს, როდესაც ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 6,7 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 57,2 პროც.—პირველ სართულში, 29,4 პროც.—მეორე სართულში, 6,3 პროც.—მესამე და ზევითა სართულში, ბოლოს, 0,4 პროც.—მეზონინში (იხილე თავი III, გვერდი 113, ტაბულა 42), ამავე ქალაქის ვატერ-

კლოზეტიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 3,7 % სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 37,7 %—პირველ სართულში, 43,7 %—მეორე სართულში. 14,6 % —მესამე და ზევითა სართულში, ხოლო 0,3 %— მეზონინში.

მაშასადამე, დასკვნა აქაც ისეთივეა, როგორც წყალსადენიან ბინებში, ე. ი, ვატერკლოზეტით უზრუნველყოფილია განსაკუთრებით მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები, ხოლო მას შედარებით მოკლებულნი არიან სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, პირველი სართულის და მეზონინის ბინები. ესევე ითქმის დანარჩენ ქალაქების შესახებაც.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებში არიან ბინები სართულების მიხედვით საქართველოს ქალაქებში ცალკე ფეხისადგილის მხრივ.

100 ცალკე ფეხისადგილიან ბინიდან სართულების მიხედვით მოდის ბინა:

ტაბულა 59

რიგზე № №	ქალაქები	სართულები					
		სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I სართული	II სართული	III და ზევითა სართ.	მეზონინი	ჯამი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
1	ახალქალაქი	—	98,0	2,0	—	—	100
2	ახალციხე	3,0	85,5	11,5	—	—	100
3	ბორჯომი	—	69,0	31,0	—	—	100
4	გორი	1,8	91,8	6,4	—	—	100
5	დუშეთი	—	84.2	15,8	—	—	100
6	ველისციხე	—	82,9	17,1	—	—	100
7	თელავი .	0 3	81,3	18,4	—	—	100
8	თიანეთი	—	88,9	11,1	—	—	100
9	ლაგოდეხი.	—	92,9	7,1	—	—	100
10	ლიუქსენბურგი.	—	77,8	22,2	—	—	100
11	სიღნაღი.	—	73,6	26,1	0,3	—	100
12	სურამი .	1,1	78,4	20,5	—	—	100
13	შულავერი.	—	70,7	29,3	—		100
14	ხაშური.	1,1	90,3	8,6	—		100
	სულ აღმოს. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით .	0,9	82,4	16,6	0.1	—	100
15	ტფილისი .	6,1	64,8	24,6	4,2	0,3	100
	სულ აღმოს. საქართველოში	4,1	71,5	21, 6	2,6	0,2	100
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია .	—	100,0	—	—	—	100
17	ზესტაფონი		80,0	20,0	—	—	100
18	ზუგდიდი	—	89,0	11,0	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	95,6	4,4	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	91,4	8,6	—	—	100
21	ონი	1,7	71,2	27,1	—		100
22	სამტრედია .	—	94,0	6,0	—	—	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები: სარდაფში ნახევარ სარდაფში	I სართული	II სართული	მე-III და ზევითა სართ.	მეზონინში	სულ
23	სენაკი	—	92,8	7,2	-	—	100
24	ტყვიბული.	—	85,8	14,2		—	100
25	ფოთი.	—	97,6	2,3	0,1	—	100
26	ყულევი.	—	100,0	—	—	—	100
27	ცაგერი	—	85,2	14,8		—	100
28	ჭიათურა	—	50,0	50,0	—	—	100
29	ხონი	0,1	98,5	1,4	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით . .	0,1	91,9	7,9	0,1	—	100
30	ქუთაისი	0,8	82,8	16,0	0,3	0,1	100
	სულ დასავ. საქართველოში	0,1	88,0	11,4	0,1	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	2,3	79,5	17,3	0,5	0,4	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	—	76,8	23,2	—	—	100
33	ოჩამჩირე		97,0	3,0	—	—	100
34	გალი.		100,0	—	—	—	100
35	სოხუმი .	0,4	63,7	33,1	2,8	—	100
	სულ აფხაზეთში .	0,3	70,0	27,6	2,1	—	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,7	58,2	38,8	0,3	—	100
	საერთოდ საქართველოში.		78,8	17,5	1,4	0,1	100

აქაც მოვიქცეთ ისევე, როგორც ვატერკლოზეტიან ბინებში. დაუკავშიროთ უკანასკნელი ტაბულა მე-42 ტაბულას. რაიც მეტად საყურადღებო დასკვნების საშუალებას მოგვცემს.

მაშინ, როდესაც მთელს რესპუბლიკაში ბინათა საერთო რიცხვის 3,9 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 70,1 პროც.—პირველ სართულში, 22,6 პროც. -მეორე სართულში, 3,2 პროც.—მესამე სართულში და 0, 2 პროც.—მეზონინში (იხილე თავი III, გვერდი 114, ტაბულა 42), ამავე დროს, როგორც უკანასკნელი ტაბულიდან ვხედავთ, საერთოდ მთელს რესპუბლიკაში ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვს უკვე 2,2 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 78,8 პროც-ი—პირველ სართულში, 17,5 პროც-ი —მეორე სართულში, 1,4 პროც-ი—მესამე სართულში და, ბოლოს, 0,1 პროც.—მეზონინში.

ამნაირად, აქ უკვე ვხედავთ, რომ ყველაზე უზრუნველყოფილი ცალკე ფეხისადგილის მხრივ პირველ სართულში მოთავსებული ბინებია. მეორე და მესა-

ვე სართულში მოთავსებულ ბინათა პირობები აქ სრულიად შეიცვალა; სხვანაირად: ამ სართულში მოთავსებულ ბინათა პროცენტები ცალკე ფეხისადგილით, საერთოდ ამავე სართულებში მოთავსებულ ბინათა პროცენტებთან შედარებით, დაეცა. მაგრამ ამისი მიზეზი უმთავრესად ტფილისის ბინებია, რომელნიც დიდს გავლენას ახდენენ არა მხოლოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების ბინათა პროცენტებზე, არამედ, საერთოდ. საქართველოს მეორე სართულში მოთავსებულ ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა პროცენტების დაცემაზეც, ვინაიდან აქ ცალკე ფეხისადგილის მაგიერ უმთავრესად ვატერკლოზეტია გავრცელებული. მაგალითად, ტფილისის შენობათა სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ვატერკლოზეტიანი ბინები ამავე ქალაქის ვატერკლოზეტიან ბინათა საერთო რიცხვის 41,7 პროცენტს შეადგენენ, ე. ი. უმცირესობას, ხოლო მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ვატერკლოზეტიანი ბინები შეადგენენ ვატერკლოზეტიან ბინათა საერთო რიცხვის 58,3 პროც., ე. ი. უმრავლესობას. ახლა, თუ დაუკვირდებით ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს ტფილისშივე, სულ სხვა სურათს მივიღებთ: აქ ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს უმთავრესად პირველ სართულში მოთავსებული ბინები იძლევიან, სხვანაირად: ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვის 70,9 პროც. შეადგენენ სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინები, ხოლო უმცირესს რიცხვს—მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები—29,1 პროც.

ახლა ვნახოთ, ამ მხრივ, რა პირობებში არიან ბინები საქართველოს სხვა კუთხეებში.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ცალკე ფეხისადგილით განსაკუთრებით უზრუნველყოფილია პირველ სართულში მოთავსებული ბინები; თუ, საზოგადოდ, აქ ბინათა საერთო რიცხვის 81,0 პროც. პირველ სართულის ბინებია, ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 82.4 პროც-ს იმავე პირველ სართულში მოთავსებული ბინები გვაძლევენ, ე. ი., როგორც ვხედავთ, ცალკე ფეხისადგილიან ბინათა პროც. მაღლა სდგას, ვიდრე, საზოგადოდ, პირველ სართულში მოთავსებულ ბინათა პროც. აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით).

რაც შეეხება ტფილისის ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს, როგორც ვთქვით, მდგომარეობა ძირიანად იცვლება, რომლის ძალითაც იცვლება პირობები საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებშიაც (ტფილისის ჩათვლით).

საქართველოს დანარჩენ კუთხეებშიაც, ე. ი. დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისით და უქუთაისოთ) და აჭარაში ცალკე ფეხისადგილით განსაკუთრებით უზრუნველყოფილია პირველ სართულში მოთავსებული ბინები. რაც შეეხება აფხაზეთის ქალაქებს და სამხრეთ ოსეთს, აქ უკვე ცალკე ფეხისადგილით განსაკუთრებით უზრუნველყოფილია მეორე სართულში მოთავსებული ბინები.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებშია სულ უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინები სართულების მიხედვით ამავე ქალაქებში, სხვანაირად: უვატერკლოზეტოთ და უფეხისადგილოთ უმთავრესად რომელი ბინები რჩებიან—სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ, მეორე, მესამე სართულში თუ მეზონინში მოთავსებული ბინები?

ეს საკითხი მით უფრო საინტერესოა, რომ მას ახლო მიზეზობრივი კავშირი აქვს ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებთან. ამ ტაბულამ უფრო მკაფიოთ უნდა დაადასტუროს ის დასკვნები, რომელიც ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებს გავუკეთეთ.

100 უფეხისადგილო და უვატერკლოზეტო ბინაზე მოდის ბინა სართ. მიხედვით:

ტაბ-ლა 60

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევარსარდაფში	I სართულში	მე II სართულში	მე-III-ში და ზევით	მეზონინში	სულ
	I. აღმოსავ. საქართველო:						
1	ახალქალაქი	—	99,0	1,0	—	—	100
2	ახალციხე	2,1	87,5	10,4	—	—	100
3	ბორჯომი	2,5	69,5	25,9	2,1	—	100
4	გორი	4,2	89,6	6,2	—	—	100
5	დუშეთი	—	73,0	27,0	—	—	100
6	ველისციხე	—	78,0	22,0	—	—	100
7	თელავი	2,7	75,9	21,4	—	—	100
8	თიანეთი	—	89,7	10,3	—	—	100
9	ლაგოდეხი	—	92,1	7,9	—	—	100
10	ლუქსენბურგი	3,8	84,1	12,1	—	—	100
11	სიღნაღი	—	63,7	35,8	0,5	—	100
12	სურამი	1,4	81,1	17,5	—	—	100
13	შულავერი	—	71,7	28,3	—	—	100
14	ხაშური	2,4	76,8	20,8	—	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით	2,2	80,9	16,8	0,1	—	100
15	ტფილისი	8,1	62,8	25,1	3,6	0,4	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	6,4	68,0	22,7	2,6	0,3	100
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია	—	100	—	—	—	100
17	ზესტაფონი	—	77,5	22,5	—	—	100
18	ზუგდიდი	—	94,9	5,1	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	99,3	0,7	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	90,3	9,7	—	—	100
21	ონი	4,1	66,5	29,4	—	—	100
22	სამტრედია	—	82,3	17,7	—	—	100
23	სენაკი	—	89,2	10,8	—	—	100
24	ტყვიბული	—	92,6	7,4	—	—	100
25	ფოთი	0,1	93,0	6,2	0,4	0,3	100
26	ყულევი	—	100	—	—	—	100
27	ცაგერი	—	83,7	16,3	—	—	100

№ № რიგზე	ქალაქები		სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I სართულში	მე-II სართულში	მე-III-ში და ზევით	მეზონინში	სულ
28	ჭიათურა		—	54,3	45,7	—	—	100
29	ხონი		—	96,3	3,7	—	—	100
		სულ დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში ქუთაისის გარეშე კლებით	0,2	85,1	14,5	0,1	0,1	100
30	ქუთაისი		2,1	79,0	18,6	0,2	0,1	100
		სულ დასავლეთ საქართველოში	0,9	82,8	16,1	0,1	0,1	100
		III. აჭარა:						
31	ბათომი		4,1	79,7	14,8	0,6	0,8	100
	IV. აფხაზეთი:							
32	გუდაუთი		—	82,6	17,4	—		100
33	ოჩამჩირე		—	95,0	5,0	—	—	100
34	გალი		—	100	—	—	—	100
35	სოხუმი		1,4	71,2	25,5	1,8	0,1	100
		სულ აფხაზეთში	1,0	75,5	22,0	1,4	0,1	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:							
36	ცხინვალი		2,2	61,3	36,1	0,4		100
		საერთოდ საქართველოში	5,0	71,8	21,0	1,9	0,3	100

ზემოთ ვამბობდით, რომ, საზოგადოდ, საქართველოში ვატერკლოზეტით და ცალკე ფეხისადგილით განსაკუთრებით უზრუნველყოფილია მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები, ხოლო აღნიშნულ მოწყობილებას შედარებით მოკლებულია სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინები.

უკანასკნელი მასალები ზემოხსენებულ დებულებას სავსებით ადასტურებენ. მაგალითად, საქართველოს ბინათა საერთო რიცხვის 3,9 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული, 70,1 პროც.—პირველ სართულში, 22,5 პროც. —მეორე სართულში და ასე შემდეგ, მაშინ, როდესაც უფეხისადგილო და უვატერკლოზეტო ბინათა საერთო რიცხვის 5,0 პროც. სარდაფში და ნახევარ სარდაფშია მოთავსებული. 71,8 პროც.—პირველ სართულში, 21,0 პროც. მეორე სართულში, 1,9 პროც.—მესამე სართულში და 0,3 პროც.—მეზონინში.

სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინათა პროცენტის ასეთი გადიდება იმის მაჩვენებელია, რომ სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინათა დიდი უმრავლესობა უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინაა. რადგან

ასეა, მაშასადამე; ამ დებულების შებრუნებით იმას მივიღებთ, რისი დამტკიცებაც გვინდოდა, ე. ი. აღნიშნულ სართულებში მოთავსებული ბინები მეტის-მეტად ანტი-სანიტარულ პირობებში იმყოფებიან, ხოლო შედარებით უზრუნველყოფილნი არიან ამ მხრივ მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები.

ასეთია უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინების პირობები, საერთოდ, საქართველოს ქალაქებში სართულების მიხედვით.

ახლა საინტერესოა გამოვარკვიოდ ბინების პირობები ამ მხრივ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეშიაც.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 82,7 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინებია, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის იგივე ჯგუფი აქ 83,1 პროც. შეადგენს.

ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 64,3 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშაა მოთავსებული, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 71,3 პროც. იმავე სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინებია.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 89,36 პროც. სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, პირველ სართულის და მეზონინის ბინებია, მაშინ, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 85,4 პროც-ს იმავე სართულში მოთავსებული ბინები შეადგენენ,

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 82,9 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინებია, მაშინ, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 91,2 პროც.-ს იმავე სართულებში მოთავსებული ბინები იძლევიან.

აჭარის ბინათა საერთო რიცხვის 81,6 პროც. სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, პირველ სართულის და მეზონინის ბინაა, იმ დროს, როდესაც უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 84,6 პროც. იმავე სართულში მოთავსებული ბინებია.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 73,9 პროც. სარდაფის. ნახევარ სარდაფის, პირველ სართულის და მეზონინის ბინაა, მაშინ, როდესაც აქ უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 76,6 პროც. იმავე სართულების ბინებია.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 62,4 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულში მოთავსებული ბინებია, ხოლო უვატერკლოზეტო და უფეხისადგილო ბინათა საერთო რიცხვის 63,5 პროც.-ს იმავე სართულში მოთავსებული ბინები შეადგენენ.

ამნაირად, სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინათა ანტი-სანიტარულ პირობებს განსაკუთრებით ადგილი ჰქონია აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ტფილისით და უტფილისოთაც), აჭარაში, აფხაზეთის ქალაქებში და სამხრეთ-ოსეთში. რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისით და უქუთაისოდაც) იმავე სართულში მოთავსებულ ბინებს, მათი პირობები, სხვა სართულში მოთავსებულ ბინებთან შედარებით, უკეთესია.

ამით დავამთავრებთ ვატერკლოზეტიან, ცალკე ფეხისადგილიან, უფეხისადგილო და უვატერკლოზეტო ბინათა განხილვას.

ახლა განვიხილოთ და შევისწავლოთ საქართველოს ბინათა პირობები სამზარეულოს მხრივ სართულების მიხედვით.

ბინიები სამზარეულოთი და უსამზარეულოთ სართულების მიხედვით:

ტაბულა 61

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სარდ.		I-ლ სართულში		მე-II სართულში		მე-III და ზევითა სართ.		მეზონინში		ს უ ლ	
		სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:												
1	ახალქალაქი .	—	—	346	207	2	4	—	—	—	—	328	211
2	ახალციხე .	35	19	1329	524	147	87	—	—	—	—	1511	630
3	ბორჯომი .	4	11	312	250	163	94	10	14	—	—	489	369
4	გორი .	6	75	628	1345	71	65	—	—	—	—	705	1485
5	დუშეთი .	—	—	82	234	32	73	—	—	—	—	114	307
6	ველისციხე .	—	—	110	784	67	135	—	—	—	—	177	919
7	თელავი	3	38	644	1160	221	245	—	—	—	—	868	1443
8	თიანეთი .	—	—	34	228	5	27	—	—	—	—	39	255
9	ლაგოდეხი . .	—	—	73	222	10	15	—	—	—	—	83	237
10	ლიუქსენბურგი .	5	34	556	316	89	38	—	—	—	—	650	388
11	სიღნაღი	—	—	263	433	136	199	1	3	—	—	400	635
12	სურამი	2	8	294	357	81	76	—	—	—	—	377	441
13	შულავერი .	—	—	40	779	78	252	—	—	—	—	118	1031
14	ხაშური	10	21	649	519	178	82	—	—	—	—	837	622
	სულ აღმოსავლეთ საქარ. ტფილისის გამოკლებით .	65	206	5340	7358	1280	1392	11	17	—	—	6696	8973
15	ტფილისი	1321	1651	15753	9745	9532	3544	2175	630	50	96	28831	15666
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში.	1386	1857	21093	17103	10812	4936	2186	647	50	96	35527	24639

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სარდ.		-ლ სართულში		მე-II სართულში		მე-III და ზევითა სართ.		მეზონინში		ს უ ლ	
		სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ	სამზარეულოთი	უსამზარეულოთ
	II. დასავლ. საქართველო:												
16	ანაკლია	—	—	67	85	—	—	—	—	—	—	67	85
17	ზესტაფონი	—	—	343	401	128	72	—	—	—	—	471	473
18	ზუგდიდი	—	—	357	423	35	38	—	—	—	—	392	461
19	ლანჩხუთი	—	—	646	593	36	10	—	—	—	—	682	603
20	ოზურგეთი	—	—	158	621	13	65		—	—	—	171	686
21	ონი	—	15	46	301	27	116	—	—	—	—	73	432
22	სამტრედია	—	—	312	763	82	81	—	—	—	—	394	844
23	სენაკი	—	—	393	234	42	13	—	—	—	—	435	247
24	ტყვიბული	—	—	77	281	11	34	—	—	—	—	88	315
25	ფოთი	—	1	1109	1072	53	31	4	1	1	1	1167	1106
26	ყულევი	—		56	77	—	—	—	—	—	—	56	77
27	ცაგერი	—	—	32	242	2	49	—	—	—	—	34	291
28	ჭიათურა	—	—	93	268	153	181	—	—	—	—	246	449
29	ხონი	1	1	954	999	23	13	—	—	—	—	978	1013
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	1	17	4643	6360	605	703	4	1	1	1	5254	7082
30	ქუთაისი	42	65	3865	3252	1007	466	15	5	1	5	4930	3793
	სულ დასავლეთ საქართველოში	43	82	8508	9612	1612	1169	19	6	2	6	10184	10875

რიგის №№	ქალაქები	სარდაფში და ნახევ. სარდ.		I-ლ სართულში		მე-II სართულში		მე-III და ზევითა სართ.		მეზონინში		სულ	
		სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ	სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ	სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ	სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ	სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ	სამზარე-ულოთი	უსამზა-რეულოთ
	III. აჭარა:												
31	ბათომი .	37	231	1819	4254	659	707	31	36	7	44	2553	5272
	IV. აფხაზეთი:												
32	გუდაუთი	—	—	249	225	69	48	—	—	—	—	318	273
33	ოჩამჩირე	—	—	227	360	14	12	—	—	—	—	241	372
34	გალი	—	—	38	43	—	—	—	—	—	—	38	43
35	სოხუმი	7	37	808	2020	362	824	21	75	—	2	1198	2958
	სულ აფხაზეთში . .	7	37	1322	2648	445	884	21	75	—	2	1795	3646
	V. სამხრეთ-ოსეთი:												
36	ცხინვალი	5	14	112	368	98	200	1	2	—	—	216	584
	საერთოდ საქართველოში	1478	2221	32854	33985	13626	7896	2258	766	59	148	50275	45016

საერთოდ მთელს საქართველოში 50.275 სამზარეულოიან ბინიდან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებულია 1.478 სამზარეულოიანივე ბინა, პირველ სართულში—32.854 ბინა, მეორე სართულში—13.626, მესამე სართულში და ზევით—2.258 და, ბოლოს, მეზონინში—59 ბინა; ხოლო 45,016 უსამზარეულო ბინიდან სარდაფში და ნახევარ სარდაფში 2.221 ბინაა მოთავსებული, პირველ სართულში—33.985 ბინა, მეორე სართულში—7.896, მესამე და ზევითა სართულში—766 და მეზონინში—148 ბინა.

ეს საერთოდ მთელს რესპუბლიკაში, რაც შეეხება საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეს, აქ ბინათა პირობები ასეთია:

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (ტფილისის გამოკლებით) შენობათა სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებული 65 ბინა, პირველ სართულში—5.340 ბინა, მეორე სართულში—1.280, მესამე და ზევითა სართულში—11 ბინა სამზარეულოიანია, ხოლო სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებული 206 ბინა, პირველ სართულში—7.358 ბინა, მეორე სართულში—1.392 და მესამე სართულში—17 ბინა უსამზარეულოა.

ტფილისის შენობათა სარდაფში და ნახევარ სარდაფში მოთავსებული 1.321 ბინა, პირველ სართულში—15.753 ბინა, მეორე სართულში—9.532, მესამე და ზევითა სართულში—2.175 ბინა და მეზონინში—50 ბინა სამზარეულოიანია, ხოლო სარდაფში და ნახევარ სარდაფშივე მოთავსებული 1.651 ბინა, პირველ სართულში—9.745 ბინა, მეორე სართულში—3.544, მესამე და ზევითა სართულში—630 და მეზონინში—96 ბინა უსამზარეულოა.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (ქუთაისის გამოკლებით) 5.254 სამზარეულოიან ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—1 ბინა, პირველ სართულში—4.643 ბინა, მეორე სართულში—605, მესამე და ზევითა სართულში—4 და მეზონინში—1 ბინა, ხოლო 7.082 უსამზარეულო ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—17 ბინა, პირველ სართულში—6.360 ბინა, მეორე სართულში—703, მესამე და ზევითა სართულში—1 და მეზონინში—1 ბინა.

ქუთაისის 4.930 სამზარეულოიან ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—42 ბინა, პირველ სართულში—3.865, მეორე სართულში—1.007, მესამე და ზევითა სართულში—15 და მეზონინში—1 ბინა, ხოლო 3.793 უსამზარეულო ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—65 ბინა, პირველ სართულში—3.252, მეორე სართულში—466, მესამე და ზევითა სართულში—5 და მეზონინში—5 ბინა.

ბათომის 2.553 სამზარეულოიან ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—37 ბინა, პირველ სართულში—1.819, მეორე სართულში—659, მესამე და ზევითა სართულში—31 და მეზონინში—7 ბინა, ხოლო 5.272 უსამზარეულო ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—231 ბინა, პირველ სართულში—4.254, მეორე სართულში—707, მესამე და ზევითა სართულში—36 და მეზონინში—44 ბინა.

აფხაზეთის ქალაქების 1.795 სამზარეულოიან ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—7 ბინა, პირველ სართულში—1.322, მეორე სართულში—445, მესამე და ზევითა სართულში—21 ბინა, ხოლო 3.646 უსამზარეულო ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—37 ბინა,

პირველ სართულში—2.648, მეორე სართულში—884, მესამე და ზევითა სართულში—75 და მეზონინში,—2 ბინა.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთის 216 სამზარეულოიან ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—5 ბინა, პირველ სართულში—112, მეორე სართულში—98, მესამე და ზევითა სართულში—1 ბინა, ხოლო 584 უსამზარეულო ბინიდან მოთავსებულია: სარდაფში და ნახევარ სარდაფში —14 ბინა, პირველ სართულში —368, მეორე სართულში —200 და მესამე სართულში—2 ბინა.

ასეთია, საერთოდ, ბინათა პირობების სურათი საქართველოს ქალაქებში სამზარეულოთი უზრუნველყოფის მიხედვით სართულებთან დაკავშირებით.

ახლა საჭიროა გამოვარკვიოთ, საზოგადოდ, რამდენად დაკმაყოფილებულნი არიან ამ მხრივ საქართველოს ქალაქები და საქართველოს რომელი კუთხის ქალაქებში ბინები უფრო უზრუნველყოფილნი არიან სამზარეულოთი სართულებთან დაკავშირებით.

100 სამზარეულოიან ბინაზე მოდის ბინები სართულების მიხედვით:

ტაბულა 62

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I სართულში	მე-II სართულში	მე-III-ში და ზევით	მეზონინში	ს უ ლ
	I. აღმოსავლ. საქართველო:						
1	ახალქალაქი . .	—	99,4	0,6	—	—	100
2	ახალციხე .	2,3	88,0	9,7	—	—	100
3	ბორჯომი . . .	0,8	63,8	33,3	2,1	—	100
4	გორი	0,8	89,1	10,1	—	—	100
5	დუშეთი	—	71,9	28,1	—	—	100
6	ველისციხე	—	62,1	37,9	—	—	100
7	თელავი	0,3	74,2	25,5		—	100
8	თიანეთი	—	87,2	12,8	—	—	100
9	ლაგოდეხი . .	—	88,0	12,0	—	—	100
10	ლიუქსემბურგი	0,8	85,5	13,7	—	—	100
11	სიღნაღი	—	65,8	34,0	0,2	—	100
12	სურამი .	0,5	78,0	21,5	—	—	100
13	შულავერი	—	33,9	66,1	—	—	100
14	ხაშური .	1,2	77,5	21,3	—	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში ტფილისის გამოკლებით .	1,0	79,7	19,1	0,2	—	100
15	ტფილისი	4,6	54,6	33,1	7,5	0,2	100
	სულ აღმოს. საქარ. ქალ. .	3,9	59,4	30,4	6,2	0,1	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევარ სარდაფში	I სართულში	მე II სართულში	მე-III-ში და ზევით	მეზონინში	სულ
	II. დასავლ. საქართველო:						
16	ანაკლია	—	100	—	—	—	100
17	ზესტაფონი	—	72,8	27,2	—	—	100
18	ზუგდიდი	—	91,1	8,9	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	94,7	5,3	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	92,4	7,6	—	—	100
21	ონი	—	63,0	37,0	—	—	100
22	სამტრედია	—	79,2	20,8	—	—	100
23	სენაკი		90,3	9,7	—	—	100
24	ტყიბული	—	87,5	12,5	—	—	100
25	ფოთი	—	95,0	4,5	0,4	0,1	100
26	ყულევი	—	100	—	—	—	100
27	ცაგერი	—	94,1	5,9	—	—	100
28	ჭიათურა	—	37,8	62,2	—	—	100
29	ხონი	0,1	97,5	2,4	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	0,1	88,5	11,4	0,1	0,1	100
30	ქუთაისი	0,8	78,4	20,4	0,3	0,1	100
	სულ დასავ. საქართველოში	0,4	83,5	15,8	0,2	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი	1,4	71,3	25,8	1,2	0,3	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	—	78,3	21,7	—	—	100
33	ოჩემჩირე	—	94,2	5,8	—	—	100
34	გალი	—	100	—	—	—	100
35	სოხუმი	0,6	67,4	30,2	1,8	—	100
	სულ აფხაზეთში	0,4	73,6	24,8	1,2	—	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,3	51,8	45,4	0,5	—	100
	საერთოდ საქართველოში	2,9	65,4	27,1	4,5	0,1	100

მე-42 ტაბულასთან დაკავშირებით ისეთსავე დასკვნებს მივიღებთ, როგორსაც წყალსადენიან, ვატერკლოზეტიან და ცალკე ფეხისადგილიან ბინებზე. მაგალითად, რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 74,2 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინებია, ხოლო სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 68,4 პროც-ს იმავე სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინები შეადგენენ.

ცხადია, რესპუბლიკის სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინებსა და იმავე სართულში მოთავსებულ სამზარეულოიან ბინებს შორის პროც-ული განსხვავება გადასწყდა მეორე და მესამე სართულში მოთავსებულ სამზარეულოიან ბინების სასარგებლოდ.

ახლა ვნახოთ, რა პირობებში არიან ამ მხრივ რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხის ბინები სართულების მიხედვით.

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქების (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 82,7 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულშია მოთავსებული, ხოლო იმავე სართულებში სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 80,7 პროც-ია მოთავსებული.

ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 64,3 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინებია, მაშინ, როდესაც ამავე სართულებში სამზარეულიან ბინათა საერთო რიცხვის 59,4 პროც-ია მოთავსებული.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქებში (ქუთაისის გამოკლებით) ბინათა საერთო რიცხვის 89,36 პროც-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, იმ დროს, როდესაც ამავე სართულებში სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 88,5 პროც-ია მოთავსებული.

ქუთაისში ბინათა საერთო რიცხვის 82,9 პროც-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო ამავე სართულებში სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 79,3 პროც-ია მოთავსებული.

აჭარის შენობათა სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში ბინათა საერთო რიცხვის 81,6 პროც-ია მოთავსებული, იმ დროს, როდესაც ამავე სართულებში სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 73,0 პროც-ია მოთავსებული.

აფხაზეთში ბინათა საერთო რიცხვის 73,9 პრო-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო იმავე სართულებში მოთავსებულია სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 74,0 პროც-ი.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 62,4 პროც-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც ამავე სართულებში სამზარეულოიან ბინათა საერთო რიცხვის 54,1 პროც-ია მოთავსებული.

ამნაირად, ჩვენი დებულება სავსებით გამართლდა, მხოლოდ აფხაზეთის ქალაქებიდან სოხუმის შენობათა მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები, დანარჩენ სართულების ბინებთან შედარებით, სათანადოთ ვერა ყოფილან დაკმაყოფილებულნი სამზარეულოთი.

ჩვენ განვიხილეთ მხოლოდ სამზარეულოიანი ბინები სართულების მიხედვით და გავუკეთეთ სათანადო დასკვნები, მაგრამ თუ განვიხილავთ უსამზარეულო ბინათა პირობებსაც ამ მხრივ, საინტერესოა, ზემო აღნიშნულ დასკვნებს დაადასტურებს იგი თუ არა.

ამისათვის საჭიროა მივმართოთ შემდეგ ტაბულას.

100 უსამზარეულო ბინაზესართულების მიხედვით მოდის ბინა:

ტაბულა 63

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევ. სართ.	I-ლ სართულში	მე-II სართ.	მე-III და ზევითა სართ.	მეზონინში	სულ
	I. აღმოსავლ. საქართველო.:						
1	ახალქალაქი	—	98,1	1,9	—	—	100
2	ახალციხე	3,0	83,2	13,8	—	—	100
3	ბორჯომი	3,0	67,7	25,5	3,8	—	100
4	გორი	5,0	90,6	4,4	—	—	100
5	დუშეთი	—	76,2	23,8	—	—	100
6	ველისციხე	—	85,3	14,7	—	—	100
7	თელავი	2,7	80,4	16,9	—	—	100
8	თიანეთი	—	89,4	10,6	—	—	100
9	ლაგოდეხი	—	93,7	6,3	—	—	100
10	ლიუქსენბურგი	8,8	81,4	9,8	—	—	100
11	სიღნაღი	—	68,2	31,3	0,5	—	100
12	სურამი	1,8	81,0	17,2	—	—	100
13	შულავერი	—	75,6	24,4	—	—	100
14	ხაშური . . .	3,4	83,4	13,2	—	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართ. ტფილისის გამოკლებით	2,3	82,0	15,5	0,2	—	100
15	ტფილისი . .	10,6	62,2	22,6	4,0	0,6	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	[illegible],6	69,4	20,0	2,6	0,4	100
	II. დასავლ. საქართველო:						
16	ანაკლია	—	100	—	—	—	100
17	ზესტაფონი .	—	84,8	15,2	—	—	100
18	ზუგდიდი. .	—	91,8	8,2	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	98,3	1,7	—	—	100
20	ოზურგეთი .	—	90,5	9,5	—	—	100
21	ონი	3,5	69,7	26,8	—	—	100
22	სამტრედია	—	90,4	9,6	—	—	100
23	სენაკი	—	94,7	5,3	—	—	100
24	ტყვიბული	—	89,2	10,8	—	—	100
25	ფოთი	0,1	96,9	2,8	0,1	0,1	100
26	ყულევი	—	100	—	—	—	100

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევ. სარდ.	I-ლ სართულში	მე-II სართ.	მე-III და ზევითა სართ.	მეზონინში	სულ
27	ცაგერი	—	83.2	16,8	—	—	100
28	ჭიათურა .	—	59.7	40.3	—	—	100
29	ხონი . . .	0,1	98,6	1,3	—	—	—
	სულ დასავ. საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით	0,2	89,8	9.8	0,1	0,1	100
30	ქუთაისი . .	1,7	85,8	12.3	0,1	0,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,7	88,4	10,7	0,1	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	4,4	80,7	13,4	0,7	0,8	100
	IV. აფხაზეთი:						
	გუდაუთი	—	82,4	17,6	—	—	100
	ოჩამჩირე .	—	96,8	3,2	—	—	100
34	გალი .	—	100	—	—	—	100
35	სოხუმი	1,2	68,3	27,9	2.5	0,1	100
	სულ აფხაზეთში	1,0	72,6	24,2	2,1	0,1	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
	ცხინვალი	2,4	63,0	34,3	0,3	—	100
	საერთოდ საქართველოში .	4,9	75,5	17.5	1,7	0,4	100

ზემოთ ვამტკიცებდით, რომ სამზარეულოთი მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები უფრო უზრუნველყოფილნი არიან, ვიდრე დანარჩენი სართულების ბინები. ამის დასამტკიცებლად მოვიყვანეთ ცნობები მხოლოდ სამზარეულოიან ბინების შესახებ. ახლა სრულიად ახალი კითხვა იბადება: სამართლიანია თუ არა ასეთი დასკვნა იმ შემთხვევაშიც, როდესაც მარტო უსამზარეულო ბინებს ავიღებთ?

ამაზე სავსებით ამოწურულ პასუხს უკანასკნელი ტაბულა იძლევა.

იმ დროს, როდესაც რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 74,2 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულსა და მეზონინშია მოთავსებული, ამ სართულებშივე ჩვენ უკვე გვაქვს რესპუბლიკის უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 80,8 პროც.

ასეთი პროცენტული განსხვავება სწორედ იმის მაჩვენებელია, რომ მეორე და მესამე სართულში მოთავსებულ ბინათა დიდი უმრავლესობა უზრუნველყოფილია სამზარეულოთი.

ასეთივე სურათია რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში. მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხის 82,7 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და პირველ სართულშია მოთავსებული, იმ დროს, როდესაც იმავე სართულებში მოთავსებული უსამზარეულო ბინები უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 84,3 პროც-ს შეადგენენ.

ტფილისის ბინათა საერთო რიცხვის 64,3 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო ამავე სართულში მოთავსებული უსამზარეულო ბინები ამავე ჯგუფის ბინათა საერთო რიცხვის 73,4 პროც-ს უდრიან.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 69,36 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო ამავე სართულების უსამზარეულო ბინები უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 90,1 პროც-ს შეადგენენ.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 82,9 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინებს იძლევა, ხოლო უსამზარეულო ბინები იმავე სართულებში მოთავსებულ უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 87,6 პროც-ს შეადგენენ.

ბათომში ბინათა საერთო რიცხვის 81,6 პროც-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულსა და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო იმავე სართულებში მოთავსებული უსამზარეულო ბინები უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 85,9 პროც-ს შეადგენენ.

აფხაზეთის ქალაქებში ბინათა საერთო რიცხვის 73,9 პროც. სარდაფში ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულსა და მეზონინშია მოთავსებული, მაშინ, როდესაც ამავე სართულში მოთავსებული უსამზარეულო ბინები იმავე კატეგორიის ბინათა საერთო რიცხვის 73,7 პროც-ს შეადგენს.

ბოლოს, სამხრეთ-ოსეთში ბინათა საერთო რიცხვის 62,4 პროც-ი სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, ხოლო ამავე სართულებში უსამზარეულო ბინები უსამზარეულო ბინათა საერთო რიცხვის 65,4 პროც-ს უდრიან.

ასეთია სურათი რესპუბლიკის სხვა და სხვა კუთხეში. როგორც დავინახეთ, უსამზარეულო ბინათა დიდი უმრავლესობა, საზოგადოდ, ყველა კუთხეში, გარდა სოხუმისა, სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინშია მოთავსებული, უმცირესობა კი—მეორე და მესამე სართულში.

ცხადია, აღნიშნული განმარტების დროს საჭიროა გავითვალისწინოთ, საზოგადოდ, ბინათა ურთი-ერთისადმი პროცენტული დამოკიდებულება სართულების მიხედვით საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში, რაც ხელს უწყობს სამზარეულოიან ბინების პროცენტთა დაცემას ან გადიდებას სართულებში.

ამით ვამთავრებთ, საერთოდ, ბინათა პირობების შესწავლა-გაშუქებას სამზარეულოს მხრივ.

ახლა გავიცნოთ ბინათა მდგომარეობა შესავალის მხრივ.

ამისათვის მივმართოთ, უპირველესად ყოვლისა, ქვემომოყვანილ ტაბულას, სადაც ცნობები აბსოლიუტურ რიცხვებშია მოცემული, შემდეგ კი გადავიდეთ აღნიშნული პირობების შესწავლა-გაშუქებაზე.

ბინები, რომელთაც აქვთ შესავალი:

ტაბულა 64

ანბ. რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სარდაფ.		I-ლ სართულ-ში		მე-II სართულ-ში		მე-III და ზე-ვითა სართულ.		მეზონინში		ს უ ლ	
		ქუჩიდან	ეზოდან	ქუჩიდან	ეზოდან	ქუჩიდან	ეზოდან	ქუჩიდან	ეზოდან	ქუჩიდან	ეზოდან	ქუჩიდან	ეზოდან
	I. ალმოს. საქართველო:												
1	ახალქალაქი	—	—	422	111	6	—	—	—	—	—	428	111
2	ახალციხე	38	16	1460	393	183	51	—	—	—	—	1681	460
3	ბორჯომი	4	11	214	348	115	142	14	10	—	—	347	511
4	გორი	14	67	587	1386	39	97	—	—	—	—	640	1550
5	დუშეთი	—	—	108	208	48	57	—	—	—	—	156	265
6	ველისციხე	—	—	25	869	35	167	—	—	—	—	60	1036
7	თელავი	8	33	530	1274	137	329	—	—	—	—	675	1636
8	თიანეთი	—	—	187	75	23	9	—	—	—	—	210	84
9	ლაგოდეხი	—	—	37	258	7	18	—	—	—	—	44	276
10	ლიუქსენბურგი	6	33	110	762	11	116	—	—	—	—	127	911
11	სიღნაღი	—	—	106	590	140	195	3	1	—	—	249	786
12	სურამი	2	8	213	438	62	95	—	—	—	—	277	541

№№ რიგზე	ქალაქები	სარდაფში და ნახევ. სარდაფ.		I-ლ სართულში		მე-II სართულში		მე-III და ზევითა სართულ.		მეზონინში		ს უ ლ	
		ქუჩიდან	ეზოიდან	ქუჩიდან	ეზოიდან	ქუჩიდან	ეზოიდან	ქუჩიდან	ეზოიდან	ქუჩიდან	ეზოიდან	ქუჩიდან	ეზოიდან
13	შულავერი	—	—	89	730	80	250	—	—	—	—	169	980
14	ხაშური	6	25	307	861	42	218	—	—	—	—	355	1104
	სულ აღმ. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	78	193	4395	8303	928	1744	17	11	—	—	5118	10251
15	ტფილისი	533	2439	6061	19437	5085	7991	1460	1345	34	112	13173	31324
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში . . .	611	2632	10456	27740	6013	9735	1477	1356	34	112	18591	41575
	II. დასავლ. საქართველო:												
16	ანაკლია. .	—	—	149	3	—	—	—	—	—	—	149	3
17	ზესტაფონი . .	—	—	222	522	47	153	—	—	—	—	269	675
18	ზუგდიდი .	—	—	438	342	42	31	—	—	—	—	480	373
19	ლანჩხუთი .	—	—	44	1195	9	37	—	—	—	—	53	1232
20	ოზურგეთი	—	—	26	753	17	61	—	—	—	—	43	814
21	ონი	10	5	107	240	64	79	—	—	—	—	181	324
22	სამტრედია . .	—	—	807	268	138	25	—	—	—	—	945	293
23	სენაკი .	—	—	81	546	8	47	—	—	—	—	89	593
24	ტყვიბული	—	—	224	134	32	13	—	—	—	—	256	147
25	ფოთი	—	1	260	1921	28	56	1	4	1	1	290	1983
26	ყულევი. .	—	—	11	122	—	—	—	—	—	—	11	122
27	ცაგერი . .	—	—	41	233	—	51	—	—	—	—	41	284

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სარდაფ.		I-ლ სართულ-ში		მე-II სართულ-ში		მე-III და ზე-ვითა სართულ.		მეზონინში		ს უ ლ	
		ქურიდან	ეზოდან	ქურიდან	ეზოდან	ქურიდან	ეზოდან	ქურიდან	ეზოდან	ქურიდან	ეზოდან	ქურიდან	ეზოდან
28	კიათურა	—	—	182	179	145	189	—	—	—	—	327	368
29	ხონი	—	2	30	1923	4	32	—	—	—	—	34	1957
	სულ დასავ. საქართ. ქ. ქუთაისის გამოკლებით	10	8	2622	8381	534	774	1	4	1	1	3168	9168
30	ქუთაისი	18	89	2342	4775	726	747	9	11	—	6	3095	5628
	სულ დასავლეთ საქართ.	28	97	4964	13156	1260	1521	10	15	1	7	6263	14796
	III. აჭარა:												
31	ბათომი	29	239	959	5114	432	934	15	52	6	45	1441	6384
	IV. აფხაზეთი:												
32	გუდაუთი	—	—	209	265	68	49	—	—	—	—	277	314
33	ოჩამჩირე	—		14	573	5	21	—	—	—	—	19	594
34	გალი	—	—	35	46	—	—	—	—	—	—	35	46
35	სოხუმი	6	38	497	2331	272	914	43	53	—	2	818	3338
	სულ აფხაზეთში	6	38	755	3215	345	984	43	53	—	2	1149	4292
	V. სამხრეთ-ოსეთი:												
36	ცხინვალი	9	10	232	248	161	137	2	1	—	—	404	396
	საერთოდ საქართ.	683	3016	17366	49473	8211	13311	1547	1477	41	166	27848	67443

მთელი რესპუბლიკის 27.848 ბინიდან, რომელთაც შესავალი ქუჩიდან აქვთ, მოდის: სარდაფზე და ნახევარ სარდაფზე—683 ბინა, პირველ სართულზე —17.366, მეორე სართულზე—8.211, მესამე და ზევითა სართულზე—1.547 და მეზონინზე—41 ბინა, ხოლო იმ 67.443 ბინიდან, რომელთაც შესავალი ეზოდან აქვთ, მოდის: სარდაფზე და ნახევარ სარდაფზე—3.016 ბინა, პირველ სართულზე—49.473, მეორე სართულზე—13.311, მესამე და ზევითა სართულზე—1.477 და, ბოლოს, მეზონინზე—166 ბინა.

ასეთია, საერთოდ, ბინათა პირობები შესავალის მხრით მთელს რესპუბლიკაში სართულებთან დაკავშირებით.

ახლა საჭიროა გამოვარკვიოთ, რესპუბლიკის და სხვადასხვა კუთხეში სართულებთან დაკავშირებით როგორ არიან ბინები შესავალით დაკმაყოფილებულნი.

100 ბინაზე, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, სართულების მიხედვით მოდის ბინა:

ტაბულა 65

№№ რიგზე	ქალაქები	სართულები: სარდაფი და ნახევ. სარდაფი	I სართული	მე-II სართული	მე-III და ზევითა სართული	მეზონინი	ჯამი
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
1	ახალქალაქი	—	98,6	1,4	—	—	100
2	ახალციხე	2,3	86,8	10,9	—	—	100
3	ბორჯომი	1,2	61,7	33,1	4.0	—	100
4	გორი	2.2	91.7	6,1	—	—	100
5	დუშეთი	—	69,2	30,8	—	—	100
6	ველისციხე	—	41,7	58,3	—	—	100
7	თელავი		78.5	20,3	—	—	100
8	თიანეთი	—	89.0	11,0	—	—	100
9	ლაგოდეხი	—	84,1	15,9	—	—	100
10	ლიუქსენბურგი	4,7	86,6	8,7	—	—	100
11	სიღნაღი	—	42.6	56,2	1,2	—	100
12	სურამი	0,7	76,9	22,4	—	—	100
13	შულავერი	—	52.7	47,3	—	—	100
14	ხაშური	1,7	86,5	11.8	—	—	100
	სულ აღმოს. საქართველოში ტფილისის გამოკლებით	1,4	81,1	17,2	0,3	—	100
15	ტფილისი	4.0	46,0	38.6	11,1	0,3	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში	3,3	56,3	32,3	7,9	0,2	100

№№ რიგზე	ქალაქები	ხ ა რ თ უ ლ ე ბ ი					
		სარდლები და ნახევ. სარდლები	I ს. რთული	მე-II ს რთული	მე-III და ზევითა სართული	მეზონინი	ჯამი
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია .	—	100	—	—	—	100
17	ზესტაფონი. .	—	82,5	17,5	—	—	100
18	ზუგდიდი.	—	91,3	8,7	—	—	100
19	ლანჩხუთი	—	83,0	17,0	—	—	100
20	ოზურგეთი .	—	60,5	39,5	—	—	100
21	ონი . .	5,5	59,1	35,4	—	—	100
22	სამტრედია. .	—	85,4	14,6	—	—	100
23	სენაკი .	—	91,0	9,0	—	—	100
24	ტყვიბული .	—	87,5	12,5	—	—	100
25	ფოთი .	—	89,7	9,7	0,3	0,3	100
26	ყულევი . .	—	100	—	—	—	100
27	ცაგერი .	—	100	—	—	—	100
28	ჭიათურა. .	—	55,7	44,3	—	—	100
29	ხონი.	—	88,2	11,8	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში ქუთაისის გამოკლებით. . . .	0,3	82,7	16,8	0,1	0,1	100
30	ქუთაისი	0,6	75,7	23,4	0,3	—	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,4	79,2	20,1	0,2	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი .	2,0	66,6	30,0	1,0	0,4	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი. . .	—	75,5	24,5	—	—	100
33	ოჩამჩირე. . .	—	73,7	26,3	—	—	100
34	გალი .	—	100	—	—	—	100
53	სოხუმი.	0,7	60,8	33,2	5,3	—	100
	სულ აფხაზეთში	0,5	65,7	30,0	3,8	—	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,2	57,4	39,9	0,5	—	100
	საერთოდ საქართველოში.	2,4	62,4	29,5	5,6	0,1	100

მთელს რესპუბლიკაში იმ ბინების უმრავლესობას, რომელთაც შესავალი ქუჩიდან აქვთ, იძლევიან პირველ სართულში შემდეგ—მეორე, მესამე და ზევითა სართულში, სარდაფში, ნახევარ სარდაფში და ბოლოს, მეზონინში მოთავსებული ბინები. აქ 100 ბინაზე მოდის: პირველ სართულში - 62,4, მეორე სართულში—29,5, მესამე და ზევითა სართულში—5,6, სარდაფში და ნახევარ სარდაფში—2,4 და მეზონინში—0,1 ბინა.

ამრიგად, ამ მიმოხილვიდან სჩანს, რომ ბინების უდიდეს რიცხვს, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, პირველ სართულში მოთავსებული ბინები გვაძლევენ მაგრამ ამ მიმოხილვიდანვე შემდეგი საგულისხმიერო დასკვნის გამოტანაც შეგვიძლია.

მიუხედავათ იმისა, რომ იმ ბინებიდან, რომელთაც ქუჩიდან აქვთ შესავალი, დიდ უმრავლესობას პირველი სართულის ბინები იძლევიან, მაინც ვამბობთ, რომ ქუჩიდან შესავალით განსაკუთრებით მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინები არიან უზრუნველყოფილნი და, პირიქით, ქუჩიდან შესავალს მოკლებულნი არიან სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებული ბინები.

ერთის შეხედვით ეს ორი დებულება თითქოს ერთმანეთს ეწინააღმდეგება, მაგრამ თუ უკანასკნელ ტაბულას დაუკავშირებთ მე-42 ტაბულას, ადვილად დავრწმუნდებით, რომ როგორც პირველი, ისე მეორე დებულება სრულიად მართალია.

მართლაც, რესპუბლიკის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 74,2 პროც. სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულსა და მეზონინში მოთავსებული ბინებია, ხოლო რესპუბლიკის იმ ბინათა საერთო რიცხვიდან, რომელთაც შესავალი ქუჩიდან აქვთ, აღნიშნულ სართულებში მოთავსებულია მხოლოდ 64,9 პროცენტი.

ახლა ცხადია, რომ სარდაფში, ნახევარ სარდაფში, პირველ სართულში და მეზონინში მოთავსებულ ბინებს და ამავე სართულებში მოთავსებულ ქუჩიდან შესავალის მქონე ბინებს შორის პროცენტული განსხვავება მეორე და მესამე სართულებში მოთავსებულ ქუჩიდან შესავლის მქონე ბინების სასარგებლოდ გადსწყდა. რომ ეს ასეა, ქვემომოყვანილ ცნობებიდანაცა სჩანს. იმ დროს, როდესაც რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 22,6%-ი მეორე სართულში მოთავსებული ბინებია, ქუჩიდან შესავლის მქონე ბინათა საერთო რიცხვის 29,5 %-ს მეორე სართულშივე მოთავსებული ბინები იძლევიან.

ქუჩიდან შესავლით უზრუნველყოფილი ბინების სწრაფ პროცენტულ ზრდას ვამჩნევთ აგრეთვე მესამე და ზევითა სართულში მოთავსებულ ბინებსაც.

თითქმის ასეთივე მდგომარეობაა ამ მხრივ რესპუბლიკის შემადგენელ ნაწილებშიაც.

რომ უფრო ნათელი წარმოდგენა ვიქონიოთ ამ საკითხზე, მივმართოთ ერთ ტაბულას კიდევ.

100 ბინაზე, რომელთაც ეზოდან აქვთ შესავალი, სართ. მიხ. მოდის ბინა:

ტაბულა 66.

№№ რიგ.	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სარდაფში	I-ლ სარ-თულში	მე-II სარ-თულში	მე-III და ზევითა სართ.	მეზონინში	სულ
	I. აღმოსავლეთი საქართველო:						
	ახალქალაქი	—	100	—	—	—	100
	ახალციხე .	3,5	85,4	11,1	—	—	100
	ბორჯომი	2,1	68,1	27,8	2,0	—	100
4	გორი .	4,3	89,4	6,3	—	—	100
5	დუშეთი .	—	78,5	21,5	—	—	100
6	ველისციხე	—	83,9	16,1	—	—	100
	თელავი .	2,0	77,9	20,1	—	—	100
8	თიანეთი	—	89,3	10,7	—	—	100
9	ლაგოდეხი	—	93,5	6,5	—	—	100
10	ლიუქსემბურგი	3,6	83,6	12,8	—	—	100
	სიღნაღი . .	—	75,1	24,8	0,1	—	100
	სურამი	1,5	81,0	17,5	—	—	100
	შულავერი	—	74,5	25,5		—	100
14	ხაშური	2,3	78,0	19,7	—	—	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში ტფილისის გამოკლებით .	1,9	81,0	17,0	0,1		100
15	ტფილისი .	7,8	62,0	25,5	4,3	0,4	100
	სულ აღმოსავლეთ საქართველოში . .	6,3	66,7	23,4	3,3	0,3	100
	II. დასავლეთი საქართველო:						
16	ანაკლია	—	100	—	—	—	—
17	ზესტაფონი	—	77,3	22,7	—	—	100
18	ზუგდიდი		91,7	8,3	—	—	100
19	ლანჩხუთი .	—	97,0	3,0	—	—	100
20	ოზურგეთი	—	92,5	7,5	—	—	100
	ონი	1,5	74,1	24,4	—	—	100
	სამტრედია		91,5	8,5		—	100
23	სენაკი	—	92,1	7,9	—	—	100
24	ტყიბული	—	91,2	8,8	—	—	100
25	ფოთი	0,1	96,8	2,8	0,2	0,1	100
26	ქულევი . .	—	100	—	—	—	100
27	ცაგერი .	—	82,0	18,0	—	—	100

№№ რიგზე	ქ ა ლ ა ქ ე ბ ი	სარდაფში და ნახევ. სართ.	1-ლ სართ.	მე-II სართ.	მე-III და ზემოთა სართ.	მანსარდში	ს უ ლ
28	პიათურა	—	48,6	51,4	—	—	100
29	ხონი	0,1	98,3	1,6	—	—	100
	სულ დასავლეთ საქართვ. ქუთაისის გამოკლებით	0,1	91,3	8,4	0,1	0,1	100
30	ქუთაისი	1,6	84,8	13,3	0,2	0,1	100
	სულ დასავლეთ საქართველოში	0,6	88,9	10,3	0,1	0,1	100
	III. აჭარა:						
31	ბათომი	3,8	80,1	14,6	0,8	0,7	100
	IV. აფხაზეთი:						
32	გუდაუთი	—	84,4	15,6	—	—	100
33	ოჩამჩირე	—	96,5	3,5	—	—	100
34	გალი	—	100	—	—	—	100
35	სოხუმი	1,1	69,8	27,4	1,6	0,1	100
	სულ აფხაზეთში	0,9	74,9	22,9	1,2	0,1	100
	V. სამხრეთ-ოსეთი:						
36	ცხინვალი	2,5	62,6	34,6	0,3	—	100
	საერთოდ საქართველოში	4,5	73,4	19,7	2,2	0,2	100

ამ ტაბულიდან იმავე დასკვნებს ვღებულობთ, როგორც მე-65 ტაბულიდან მაგალითად, იმ დროს, როდესაც რესპუბლიკის ბინათა საერთო რიცხვის 25,8 პროც. მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინაა, ამ სართულებშივე მოთავსებული ბინები ეზოდან შესავალით უზრუნველყოფილ ბინათა საერთო რიცხვის 21,9 პროცენტს შეადგენენ.

ასეთი სწრაფი პროცენტული დაცემა, ე. ი. 25,8 პროც-იდან 21.9 პროც-მდე, სწორედ იმის მაჩვენებელია, რომ მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინების უმრავლესობა უზრუნველყოფილია ქუჩიდან შესავალით.

ასეთივე მდგომარეობაა რესპუბლიკის სხვა კუთხეებში. მაგალითად, აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში (უტფილისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 17,3 პროც. მეორე და მესამე სართულშია მოთავსებული; ამავე სართულებშია მოთავსებული ეზოდან შესავალით უზრუნველყოფილ ბინათა საერთო რიცხვის უკვე 17,1 პროც-ი.

ტფილისში ბინათა საერთო რიცხვის 35,7 პროც. მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინაა, მაშინ, როდესაც ეზოდან შესავლიან ბინათა საერთო რიცხვის 29,8 პროც. ამავე სართულებშია მოთავსებული.

დასავლეთ საქართველოს ქალაქების (უქუთაისოთ) ბინათა საერთო რიცხვის 10,64 პროც-ი მეორე და მესამე სართულების ბინაა, ხოლო ამავე სართულებში ბინების 8,5 პროც-ი უზრუნველყოფილია ეზოდან შესავლით.

ქუთაისის ბინათა საერთო რიცხვის 17,1 პროც. მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინაა, მაშინ, როდესაც ამავე სართულებში 13,5 პროც. ეზოდან შესავლიანი ბინაა.

ბათომში ბინათა საერთო რიცხვის 18,4 პროც. მეორე და მესამე სართულების ბინაა, ხოლო ამავე სართულების 15,4 პროც. ეზოდან შესავლიანი ბინაა.

აფხაზეთის ქალაქების ბინათა საერთო რიცხვის 26,1 პროც. მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინაა, იმ დროს, როდესაც ამავე სართულებში 24,1 პროც. ეზოდან შესავლიანი ბინაა.

ბოლოს, სამხრეთ ოსეთის ბინათა საერთო რიცხვის 37,6 პროც. მეორე და მესამე სართულში მოთავსებული ბინაა, ხოლო ამავე სართულებში 34,9 პროც. ეზოდან შესავლიანი ბინაა.

ამნაირად, აქაც დავრწმუნდით, რომ მეორე და მესამე სართულის ბინები ქუჩიდან შესავლით გაცილებით უფრო უზრუნველყოფილნი არიან, ვიდრე სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, პირველი სართულის და მეზონინის ბინები, და, პირიქით, სარდაფის, ნახევარ სარდაფის, პირველი სართულის და მეზონინის ბინები ეზოდან შესავლით უფრო უზრუნველყოფილნი არიან, ვიდრე მეორე და მესამე სართულის ბინები.

როგორც დავინახეთ, აღნიშნული დებულება გავრცელდა არა მარტო მთელი რესპუბლიკის ბინებზე, არამედ ყველა მის შემადგენელ ნაწილზედაც.

ამით ვამთავრებთ, საზოგადოდ, ბინების სანიტარულ პირობათა შესწავლა-გაშუქებას.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

	გვერდი
წინასიტყვაობა ა. გ. რუხაძისა	I
წინასიტყვაობა ავტორისა	III
შესავალი	1
თავი I:	
1. საერთო ცნობები .	5
2. ბინები და მობინადრენი	7
თავი II:	
1. ბინები წყალსადენით და უწყალსადენოთ	26
2. ბინები მოწესრიგებული და მოუწესრიგებელი ვატერკლოზით და ცალკე ფეხსადგილით . . .	33
3. ბინები სამზარეულოთი და უსამზარეულოთ . .	50
4. ბინები, რომელთაც აქვთ შესავალი ქუჩიდან და ეზოდან	62
თავი III:	
ბინები და მობინადრენი სართულების მიხედვით	108
თავი IV:	
ბინათა სანიტარული პირობები სართულების მიხედვით	146